

**Raport o stanie
zagospodarowania przestrzennego
województwa pomorskiego**

Ocena realizacji inwestycji w latach 2017-2022

SPIS TREŚCI:

WPROWADZENIE	7
1. STAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	10
2. PRZEGLĄD ZMIAN I OCENA REALIZACJI INWESTYCJI W LATACH 2017-2022	54
2.1. Inwestycje celu publicznego, w tym wynikające z PZPWP	54
2.2. Przegląd inwestycji zrealizowanych w województwie w kontekście celów polityki przestrzennego zagospodarowania województwa.....	63
2.3. Wnioski z przeglądu i oceny w odniesieniu do struktury przestrzennej.....	75
3. STAN PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO	78
3.1. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.....	78
3.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	79
3.3. Decyzje o warunkach zabudowy	86
3.4. Skutki finansowe uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	88
3.5. Ocena aktualności studium oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	93
3.6. Inne dokumenty planistyczne regulujące zagadnienia ładu przestrzennego w gminie	94
3.7. Wnioski i rekomendacje	95
4. SYSTEM REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ	98
4.1. Wdrażanie polityki przestrzennej województwa.....	98
4.2. Wojewódzka Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna	99
4.3. Dialog Terytorialny	100
4.4. Zapisy Planu programowaniu polityki rozwoju	101
4.5. Regionalny węzeł infrastruktury informacji przestrzennej	101
4.6. Ramowy Plan Pracy Biura	102
4.7. Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Pomorskiego	103
4.8. Inne działania w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	103
4.9. Wskaźniki realizacji Planu	104

SPIS RYCIN:

Ryc. 1.1.	Zmiany składowych ruchu rzeczywistego w województwie pomorskim w latach 1999-2021	9
Ryc. 1.2.	Przyrost rzeczywisty ludności w latach 2016-2021 w gminach województwa pomorskiego	11
Ryc. 1.3.	Mieszkania na 1000 ludności w 2021 roku	12
Ryc. 1.4.	Zmiany liczby wydawanych pozwoleń i zgłoszeń z projektem w budownictwie mieszkaniowym w województwie pomorskim w latach 2016-2021	12
Ryc. 1.5.	Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca według podregionów województwa pomorskiego w latach 2016-2020	13
Ryc. 1.6.	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do REGON na 1000 ludności w 2021 roku i dynamika zmian w latach 2016-2021 w gminach województwa pomorskiego	14
Ryc. 1.7.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa pomorskiego w 2021 roku	16
Ryc. 1.8.	Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni powiatów województwa pomorskiego w 2020 r.	20
Ryc. 1.9.	Turystyczne obiekty noclegowe oraz liczba udzielonych noclegów na 1000 ludności w roku 2021	22
Ryc. 1.10.	Liczba mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w gminach województwa pomorskiego w roku 2021	23
Ryc. 1.11.	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat w gminach województwa pomorskiego w roku 2021	26
Ryc. 1.12.	Udział obszarów chronionych bez obszarów natura 2000 w ogólnej powierzchni gmin województwa pomorskiego w roku 2021	32
Ryc. 1.13.	Udział lasów w ogólnej powierzchni gmin województwa pomorskiego w roku 2021	34
Ryc. 1.14.	Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich w 2020/2021	38
Ryc. 1.15.	Rozkład przestrzenny wewnętrznych podróży w województwie pomorskim w typowym dniu tygodnia (środa, czwartek, piątek) w 2019 roku	44
Ryc. 1.16.	Rozkład przestrzenny wewnętrznych podróży w województwie pomorskim w typowym dniu tygodnia w 2019 roku	45
Ryc. 1.17.	Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej w gminach województwa pomorskiego w roku 2021	50
Ryc. 1.18.	Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w gminach województwa pomorskiego w roku 2021	51
Ryc. 3.1.	Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	46
Ryc. 3.2.	Struktura funkcjonalna obszarów wynikająca z ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	47
Ryc. 3.3.	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminach na 100 km ² – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.	48
Ryc. 3.4.	Odsetek powierzchni gmin objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	48
Ryc. 3.5.	Ryc. 3.5. Struktura przeznaczenia gruntów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w roku 2016 i 2021	49
Ryc. 3.6.	Struktura przeznaczenia w powierzchnia poszczególnych funkcji (w ha) w roku 2016 i 2021.	50
Ryc. 3.7.	Udział terenów zabudowy mieszkaniowej w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	50
Ryc. 3.8.	Udział terenów zabudowy usługowej w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	51
Ryc. 3.9.	Udział terenów rolniczych w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	51
Ryc. 3.10.	Udział terenów komunikacyjnych w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	52
Ryc. 3.11.	Udział terenów zabudowy techniczno-produkcyjnej w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	52
Ryc. 3.12.	Udział terenów zieleni i wód w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku	53
Ryc. 3.13.	Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w 2021 roku	54
Ryc. 3.14.	Powierzchnia terenów, dla których w 2021 roku wydano decyzje o warunkach zabudowy	54
Ryc. 3.15.	Struktura funkcjonalna terenów objętych decyzjami o warunkach zabudowy w województwie pomorskim – wg liczby wydanych decyzji - stan na dzień 31.12.2021 r.	55
Ryc. 3.16.	Prognozowane dochody gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stan na dzień 31 grudnia 2021 r.	56
Ryc. 3.17.	Struktura prognozowanych dochodów gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.	57
Ryc. 3.18.	Prognozowane wydatki gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31.12.2021 r.	57
Ryc. 3.19.	Struktura prognozowanych wydatków gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - stan na dzień 31.12.2021 r.	58
Ryc. 3.20.	Dochody gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na	58

	dzień 31 grudnia 2021 r.	
Ryc. 3.21.	Struktura dochodów gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.	59
Ryc. 3.22.	Wydatki gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31.12.2021 r.	59
Ryc. 3.23.	Struktura wydatków gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - stan na dzień 31 grudnia 2021 r.	60
Ryc. 3.24.	Ocena aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na dzień 31.12.2021 roku	61

WYKAZ SKRÓTÓW:

BDOT	baza danych obiektów topograficznych
DT	Dialog Terytorialny
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
KPK	Krajowy Program Kolejowy
KT	Kontrakt Terytorialny
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
PBDK	Program Budowy Dróg Krajowych
PKP PLK	PKP Polskie Linie Kolejowe SA
POBMo	Program Ochrony Brzegów Morskich
PSE	Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA
PZPWP 2030	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030
PZRPdRWDW	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla Regionu Wodnego Dolnej Wisły
SWP	Samorząd Województwa Pomorskiego
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
WIIP	węzeł infrastruktury informacji przestrzennej
WKU-A	Wojewódzka Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna
WPF	Wieloletnia Prognoza Finansowa
ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich

WPROWADZENIE

Mija blisko 7 lat od przyjęcia uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 roku *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 (PZPWP lub Plan)* oraz stanowiącego jego część *Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Gdańsk - Gdynia - Sopot 2030*. Oba dokumenty określają ramy prowadzenia polityki przestrzennej prowadzonej przez Samorząd Województwa Pomorskiego, ustalając zarówno cele, kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania województwa, zasady zagospodarowania przestrzennego oraz działania i przedsięwzięcia polityki przestrzennej w perspektywie roku 2030.

Zgodnie z art. 45¹ ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 977 z późn. zm.) oraz zapisami *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030* co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku *Plan* podlega okresowej ocenie.

Cele Raportu

Niniejszy dokument jest już szóstym tego typu opracowaniem Samorządu Województwa Pomorskiego. Obejmuje lata 2017-2022, a więc okres, w którym obowiązywał *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030*. Ze względu na wymogi ustawowe *Raport* dokonuje oceny aktualności obowiązującego *Planu*, zawiera także przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, ocenę realizacji inwestycji zrealizowanych w przestrzeni województwa w latach 2017-2022 oraz ocenę systemu realizacji polityki przestrzennej w województwie, w tym informacje o stanie planowania przestrzennego na poziomie lokalnym.

Kontekst Raportu

Raport obejmuje bardzo dynamiczny okres zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa związany z kumulacją wydatkowania środków Polityki Spójności na lata 2014-2020 (z uwzględnieniem zasady n+3) w ramach programów krajowych, jak również *Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020*. Zasadniczo także horyzont roku 2020 wyznaczał pierwszy etap realizacji *Planu*, którego determinantą była *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*² wraz z całym systemem dokumentów operacjonalizujących cele rozwojowe regionu do roku 2020. Należy podkreślić, że w ciągu ostatnich trzech lat realizacji *Planu* sporządzone zostały zasadnicze dokumenty krajowe i regionalne definiujące cele rozwojowe państwa i regionu w horyzoncie roku 2030.

Przyjęta została nowa generacja dokumentów strategicznych: *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, a wraz z nią dokumenty strategiczne sektorowe i programy operacyjne dla perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Na poziomie regionalnym uchwalona została nowa *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (SRWP)* oraz operacjonalizujące jej zapisy regionalne programy strategiczne (RPS): RPS w zakresie *bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego*, RPS w zakresie *edukacji i kapitału społecznego*, RPS w zakresie *bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej*, RPS w zakresie *gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego* oraz RPS w zakresie *mobilności i komunikacji*. Podobnie jak w latach 2012-2020, tym razem w 5 regionalnych programach strategicznych zostały szczegółowo określone działania i przedsięwzięcia strategiczne, które będą wpływały na przekształcenia przestrzeni regionu oraz jego funkcjonowanie do roku 2030. W oparciu o te dokumenty przygotowany został także program *Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027*.

Zasadniczo zaszły również liczne zmiany w ramach systemu gospodarki przestrzennej i zasad prowadzenia polityki rozwoju. Nowe uwarunkowania prawne wprowadzone ustawą z dnia 15 lipca 2020 roku o *zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2020 poz. 1378), choć nie zmieniły zasadniczo ustawowych regulacji w zakresie planowania przestrzennego na poziomie regionalnym, to jednak dokonały istotnych zmian w zakresie planowania przestrzennego na szczeblu krajowym. Dotyczą one zniesienia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, jako dokumentu planistycznego państwa, uchylenia *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, wprowadzenia nowego dokumentu strategiczno-planistycznego

¹ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega okresowej ocenie. Zarząd Województwa, co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku, dokonuje przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, opracowuje raport o jego stanie w zakresie określonym w art. 39. ust. 3 oraz sporządza ocenę realizacji inwestycji, o których mowa w art. 39 ust. 5, podlegającą zaopiniowaniu przez wojewódzką komisję urbanistyczno-architektoniczną. Wyniki tego przeglądu oraz raport jest przedstawiany sejmikowi województwa oraz przekazywany do wiadomości ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego.*

² Uchwała Nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.

koncepcji rozwoju kraju³, a także ukierunkowały prace legislacyjne w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionalnym, w tym jego relacji z planowaniem lokalnym. Należy także zauważyć, że wprowadzona ustawą z dnia 7 lipca 2023 roku *zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2023 poz. 1688) wprowadziła szereg istotnych zmian w zakresie systemu gospodarki przestrzennej na poziomie lokalnym, które będą miały wpływ na sposób realizacji regionalnej polityki przestrzennej. Zasadniczą zmianą jest wprowadzenie nowego aktu planistycznego, jakim ma się stać zastępujący studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy plan ogólny. Dokument ten mając status aktu prawa miejscowego będzie wiązał gminy w procesie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ograniczał możliwości wydawania decyzji o warunkach zabudowy dla obszarów nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzone *Planem* rozwiązania w zakresie sposobów formułowania regionalnej polityki przestrzennej, systemu jego realizacji, w tym w szczególności *Dialogu Terytorialnego* oraz perspektywa upływających 7 lat od uchwalenia *Planu* są doskonałą okazją do oceny aktualności *Planu*, przyjętych rozwiązań planistycznych, a także inspiracją do zastanowienia się nad kierunkiem zmian systemowych na poziomie planowania regionalnego w ramach toczącej się intensywnej dyskusji o systemie prowadzenia polityki rozwoju, w tym nowym systemie gospodarki przestrzennej.

Zakres Raportu

Niniejszy *Raport*, analogicznie jak poprzednie, obrazuje zmiany jakie zaszły w zagospodarowaniu przestrzennym i rozwoju województwa pomorskiego w latach 2017-2022. Ocena wykorzystuje informacje bazowe (rok 2016) z poprzedniego *Raportu*⁴. *Raport* obejmuje cały obszar województwa pomorskiego z uwzględnieniem różnicowań na poziomie powiatowym i gminnym.

W części dotyczącej *przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym* zidentyfikowane zostały nie tylko zadania – inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, ale także inne przedsięwzięcia rozwojowe zrealizowane przez podmioty sektora publicznego w latach 2017-2022.

Adresaci Raportu

Raport jest skierowany głównie do władz regionalnych, które dzięki niemu uzyskają podstawę do oceny aktualności regionalnej polityki przestrzennej określonej w *PZPWP 2030* oraz mechanizmów realizacji *Planu*.

W szerszym ujęciu adresatami *Raportu* są:

- jednostki samorządu terytorialnego (np. sąsiednie województwa, powiaty i gminy),
- organy i instytucje centralne (np. minister właściwy ds. rozwoju regionalnego),
- instytucje współpracujące (komisje, rady i inne ciała doradcze lub opiniotwórcze samorządu województwa).

Zasadniczy wniosek

W wyniku przeprowadzonej okresowej oceny *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030* przyjętego uchwałą nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. (jego uwarunkowań, kierunków, działań i zadań, w szczególności stanowiących inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym), ...

... mając na względzie potrzebę poprawy racjonalności i skuteczności oddziaływania na przekształcenia struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu w zmieniających się uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych, w tym inwestycyjnych oraz zmianę granic administracyjnych województwa o morskie wody wewnętrzne⁵ ...

³ Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej prowadzi obecnie prace nad sporządzeniem *Koncepcji Rozwoju Kraju 2050* (KRK 2050), która będzie kierunkowskazem w zarządzaniu rozwojem Polski w perspektywie roku 2050. Koncepcja ma stać się dokumentem łączącym planowanie społeczno-gospodarcze z przestrzennym. W przestrzeni zachodzi większość procesów rozwojowych, które bezpośrednio lub pośrednio kształtują nasze środowisko życia.

⁴ *Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego*, przyjęty uchwałą Nr 726/344/18 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 10 lipca 2018 roku.

⁵ Morskie wody wewnętrzne i morze terytorialne wchodzi w skład terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z art. 4 ww. ustawy morskimi wodami wewnętrznymi są m.in.: część Zatoki Gdańskiej zamknięta linią podstawową morza terytorialnego oraz wody znajdujące się pomiędzy linią brzegu morskiego ustaloną zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* a linią podstawową morza terytorialnego. Zgodnie z art. 5 ust. 2 linię podstawową morza terytorialnego stanowi linia łącząca odpowiednie punkty wyznaczające najniższy stan wody wzdłuż wybrzeża albo inne punkty wyznaczone zgodnie z zasadami

... wobec przyjęcia nowych, znaczących dokumentów, mających wpływ na kształtowanie polityki przestrzennej kraju i regionu (przede wszystkim *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030* oraz *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*), prac nad *Koncepcją Rozwoju Kraju 2050*, a także zmian regulacji prawnych, odnoszących się do planowania lokalnego, problematyki *Planu* (m.in. audyt krajobrazowy), inwestycji strategicznych państwa (elektrownia jądrowa, rozbudowa potencjału portów morskich, energetyka wiatrowa na morzu itp.) oraz narzędzi jego wdrażania (m.in. przedsięwzięcia strategiczne zdefiniowane w *Regionalnych Programach Strategicznych*) ...

... rekomenduje się Zarządowi Województwa Pomorskiego jako uzasadnione i celowe przystąpienie do prac nad zmianą *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030*.

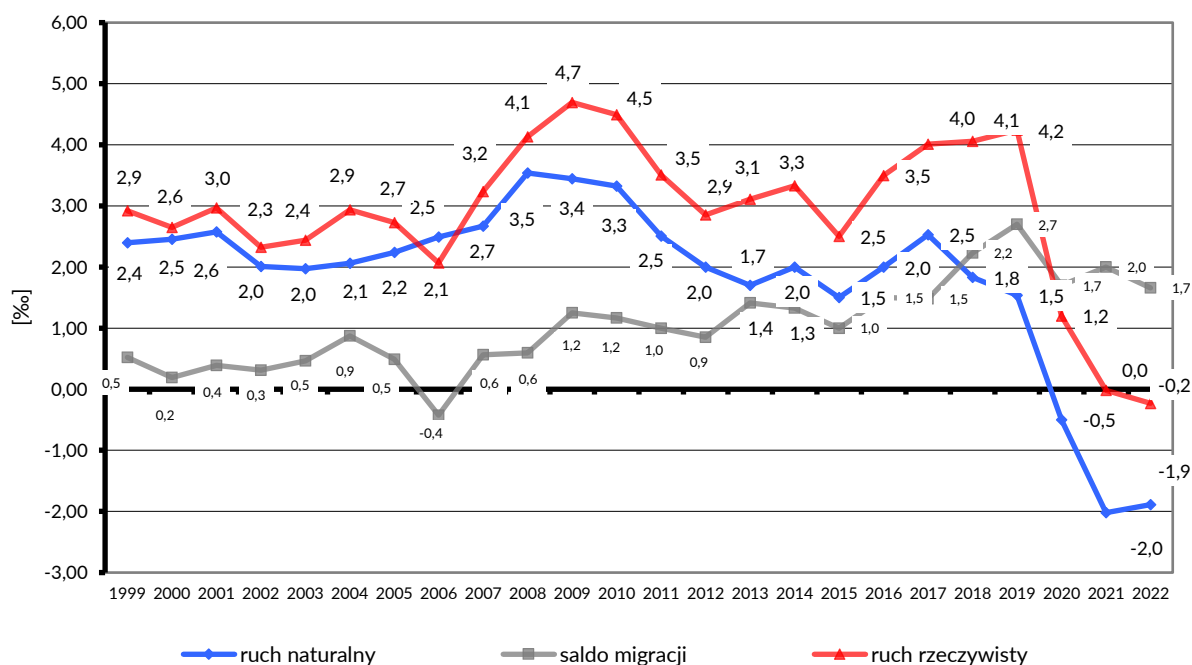
określonymi w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz.U. z 2002 r. poz. 543). Szczegółowy przebieg linii podstawowej określony został w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowego przebiegu linii podstawowej, zewnętrznej granicy morza terytorialnego oraz zewnętrznej granicy strefy przyległej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 183).

Zgodnie z § 3 Rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2021 r. poz. 1390) ewidencja obejmuje terytorium RP, z wyjątkiem morza terytorialnego. Jednostkę ewidencyjną stanowi obszar gminy, a ta z kolei dzieli się na obręby ewidencyjne. Podziału i określenia granic obrębów ewidencyjnych, zgodnie z § 7 ust 5 ww. Rozporządzenia, dokonuje starosta w uzgodnieniu z Głównym Geodetą Kraju, po zasięgnięciu opinii właściwej miejscowo jednostki statystyki publicznej. Mając na uwadze, że zgodnie z art. 7d, pkt 1, litera a, tiret pierwsze ustawy z dnia 17 maja 1989 r. *Prawo geodezyjne i kartograficzne* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1990 z późn. zm.) prowadzenie dla obszaru powiatu ewidencji gruntów i budynków należy do zadań starosty. Oznacza to, że wraz z wyznaczeniem przebiegu linii podstawowej, jej ujawnieniu w ewidencji gruntów i budynków oraz ujawnieniu w niej obszarów morskich wód wewnętrznych położonych pomiędzy linią podstawową a linią brzegową (przez odpowiednie powiatowe ośrodki dokumentacji geodezyjno-kartograficznej), granice administracyjne gmin, powiatów, a tym samym województwa ulegają zmianie.

1. STAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Stagnacja liczby mieszkańców, wyludniająca się miasta i rozlewająca się chaotycznie zabudowa suburbanalna

1. Województwo pomorskie jest jednym z najbardziej zurbanizowanych województw w Polsce, jednak od kilkunastu lat wskaźnik urbanizacji (liczba mieszkańców miast) spada. W latach 2016-2021 wartość tego parametru spadła o 1,3 p.proc. z poziomu 64,2% do 62,9%. Region charakteryzuje przeciętna gęstość zaludnienia – 128 osób/km² (6. miejsce w kraju; średnia dla Polski – 122 osób/km²).
2. Od roku 2020 w Pomorskim notowany jest ujemny ruch naturalny, wynikający z gwałtownego kryzysu demograficznego, wynikającego z przebiegu pandemii COVID-19. Tym sposobem notowany od lat w innych regionach ubytek naturalny ludności, stał się także udziałem Pomorskiego. Należy jednak podkreślić, że odnotowywany ubytek naturalny zarówno w latach 2020-2022 był i tak mniejszy na tle pozostałych województw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (-1,9‰). W przypadku salda migracji sytuacja związana z przebiegiem pandemii nie wpłynęła negatywnie na poziom salda migracji, które w dalszym ciągu było dodatnie i utrzymało pozycję regionu na tle innych województw (1,7‰ oraz 2. miejsce w kraju po województwie mazowieckim). Sytuacja w zakresie powyższych wskaźników częściowych wpłynęła na minimalny ubytek rzeczywisty ludności, przy czym podkreślić należy, że rok 2022 był pierwszym od początku funkcjonowania województwa pomorskiego, kiedy liczba ludności w stosunku do roku poprzedniego spadła (Ryc. 1.1).

Ryc. 1.1. Zmiany składowych ruchu rzeczywistego w województwie pomorskim w latach 1999-2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

3. Pomorskie charakteryzuje się stosunkowo korzystną strukturą wiekową. Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest wysoki i nieprzerwanie od wielu lat plasuje województwo na 1. miejscu w kraju (19,9% w 2021 r.). Jednocześnie, udział populacji w wieku poprodukcyjnym, mimo że rośnie (21,0% wobec 20,9% w 2020 r.) jest jednym z najniższych w kraju (13. lokata). Systematycznie maleje też (59,1% wobec 59,3% w 2020 r.) odsetek osób w wieku produkcyjnym. W konsekwencji powyższych trendów, w województwie pomorskim, podobnie jak w całej Polsce, obserwuje się postępujący proces starzenia się społeczeństwa, uwidoczniiony m.in. za pomocą współczynnika obciążenia demograficznego, który w 2021 r. wyniósł 69,17 (w 2020 r. wynosił on 68,7, tj. o 0,44 p.p. mniej)⁶.
4. Sytuacja demograficzna pomorskich miast na tle Polski jest względnie korzystna, jednak charakteryzują ją duże różnicowania wewnętrzne. W 2021 r. w stosunku do 2016 r. 8 z 42 miast województwa (Reda, Pruszcz

⁶ Raport o stanie województwa pomorskiego w 2021 roku, przyjęty uchwałą nr 485/353/22 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 19 maja 2022 r.

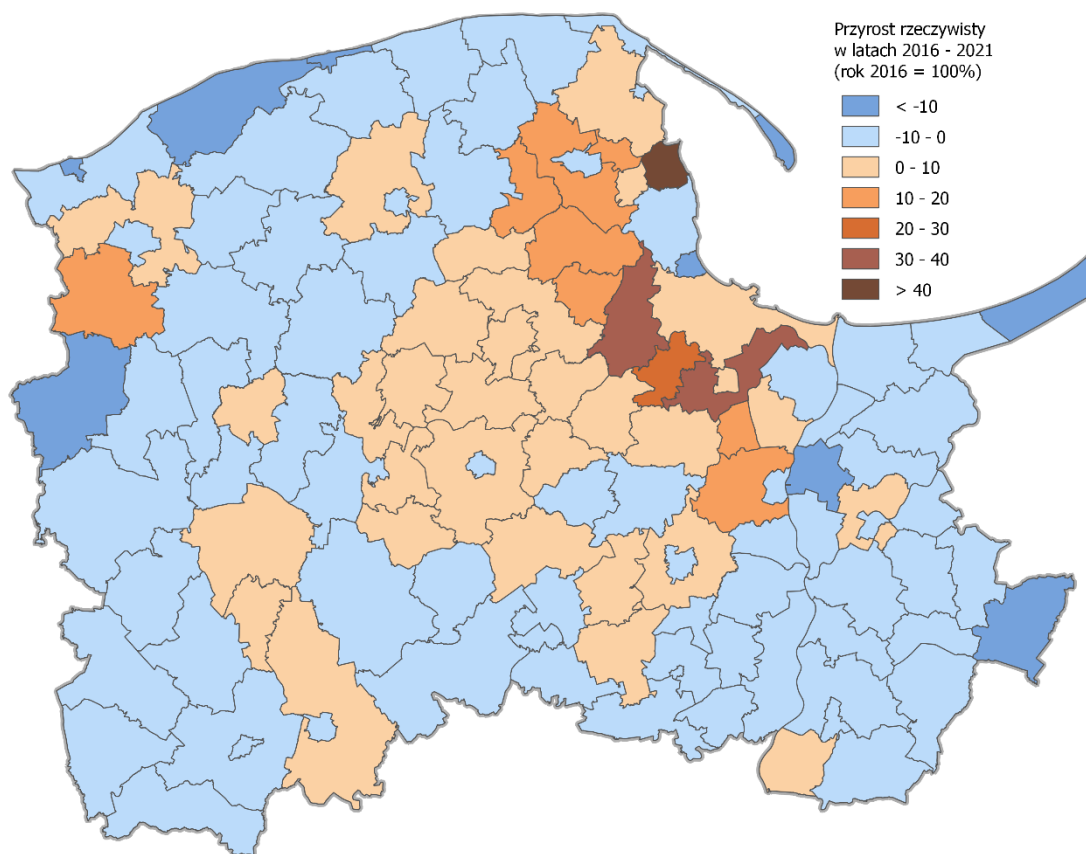
Gdański, Rumia, Żukowo, Gdańsk, Skórcz, Brusy, Nowy Staw) zwiększyło swoją liczbę ludności, a w przypadku pozostałych populacja nie zmieniła się znacznie lub liczba ludności zmalała. Największy bezwzględny spadek liczby ludności w okresie 2016-2021 - powyżej 1 tys. miał miejsce w: Słupsku (-3,1 tys.), Gdyni (-3,07 tys.), Sopocie (-1,94 tys.), Wejherowie (-1,57 tys.), Starogardzie Gdańskim (-1,39 tys.), Tczewie (-1,16 tys.) oraz Malborku (-1,15 tys.). Największy bezwzględny wzrost liczby ludności zanotowano w Gdańsku (+6,9 tys.), Redzie (+2,4 tys.), Pruszczu Gdańskim (+1,85 tys.) oraz Rumi (+1,85 tys.). W tym zakresie należy podkreślić, że wzrost liczby ludności Gdańska jest zjawiskiem nie występującym powszechnie w miastach wojewódzkich.

5. W dalszym ciągu zmniejszającej się liczbie ludności w większości miast towarzyszy jej wzrost w niektórych strefach podmiejskich. Najsilniej proces ten zaznacza się w otoczeniu Trójmiasta (kolejno gminy: Kosakowo, Żukowo, Pruszcz Gdański, Przodkowo, Kolbudy, Wejherowo i Szemud) i Słupska (gminy: Kobylnica i Słupsk).
6. Proces przejawiający się wewnętrznymi przesunięciami ludności z obszaru rdzeniowego miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) do gmin otaczających rdzeń miejski zachodzi w zasadzie w każdym z MOF. Zauważyć jednak należy, że w dodatni bilans tych przemieszczeń w ramach całych MOF zachodzi jedynie w MOF Bytowa, MOF Kościerzyny, MOF Starogardu Gdańskiego, MOF Chojnice-Człuchów. W pozostałych MOF mimo postępującej tendencji spadku liczby mieszkańców rdzenia, wzrost liczby mieszkańców otoczenia funkcjonalnego nie bilansuje się. Oznacza to, że potencjał rozwojowy tych ośrodków słabnie, a czynniki rozwojowe nie są na tyle atrakcyjne, aby przyciągać nowych mieszkańców.
7. Proces odpływu mieszkańców z części miast, ale także z gmin wiejskich pociąga za sobą negatywne konsekwencje gospodarcze (głównie zmniejszenie się lokalnej bazy podatkowej) i społeczne. W przypadku odpływu mieszkańców miast przy jednoczesnym wzroście w ich bezpośrednim otoczeniu następują wewnętrzne przesunięcia potencjału gospodarczego. Nie zmniejsza to jednak w sposób radykalny ich uwarunkowań rozwojowych, gdyż nadal większość potrzeb mieszkańcy terenu podmiejskiego zaspokajają na terenie miasta rdzeniowego.
8. Odpływ mieszkańców do stref podmiejskich jest bardziej złożonym zagadnieniem, w którym znaczenie ma również fakt napływu osób z innych regionów w pobliże ośrodków (np. Trójmiasta). W ten sposób, generalnie, rozlewają się nie tylko największe ośrodki, ale także mniejsze miasta. Generuje to szereg problemów organizacyjnych i finansowych, w tym podatkowych. Rozproszona zabudowa jest nieefektywna, wzrasta mobilność i transportochłonność, koszty jednostkowe są wyższe, a finansowanie usług publicznych nieracjonalne i uważane za „niesprawiedliwe”, gdyż mieszkańcy stref podmiejskich korzystają z „dużego” miasta, nie ponosząc kosztów (problem tzw. „pasażera na gapę”) jego funkcjonowania.

Obszary tracące funkcje i rosnącej depopulacji

9. Utrzymuje się zjawisko polaryzacji przestrzennej rozwoju społeczno-gospodarczego. Dynamiczny rozwój koncentruje się przede wszystkim w Trójmieście, obszarach bezpośrednio go otaczających oraz w regionalnym i subregionalnych ośrodkach miejskich, marginalizuje się przy tym rola mniejszych ośrodków, zwłaszcza słabo dostępnych systemem drogowym, jak również powiązanych publicznym transportem zbiorowym.
10. Negatywne konsekwencje gospodarcze i społeczne dotyczą obszarów, w których zmniejszającej się liczbie mieszkańców miasta nie towarzyszy jej wzrost demograficzny w obszarze zaplecza⁷ – sytuację taką w dalszym ciągu obserwować można w przypadku mniejszych ośrodków miejskich województwa, położonych w jego zachodniej (Czarne, Debrzno, Kępice, Miastko) i wschodniej części (Nowy Dwór Gdański, Prabuty i Dzierzgoń), a ponadto w powiecie tczewskim (Gniew i Pelplin).
11. Nadal wyludniają się obszary peryferyjne województwa: część Powiśla, południowo-zachodnia część powiatu człuchowskiego oraz gminy na styku powiatów słupskiego i bytowskiego (rejon miasteczki) oraz wschodnia część powiatu słupskiego. Wymagają one szczególnych działań zarówno w zakresie wsparcia rozwoju funkcji gospodarczych, jak również w zakresie poprawy obsługi systemem zintegrowanego transportu zbiorowego. Czynnikiem, który może przełamać bariery rozwojowe są inwestycje strukturalne już zrealizowane (modernizacja linii kolejowej nr 405 Miastko – Słupsk oraz linii kolejowej) oraz planowane do realizacji (budowa dróg ekspresowych nr 6 Koszalin – Słupsk – Gdańsk oraz nr 11 Kołobrzeg – Szczecinek - Poznań).

⁷ Zmniejsza się lokalny rynek zbytu, pogarszają się wskaźniki kapitału ludzkiego, co może zwrótnie oddziaływać na pogłębienie się deficytu ludnościowego i w efekcie doprowadzić nawet do długotrwałego regresu gospodarczego i społecznego.

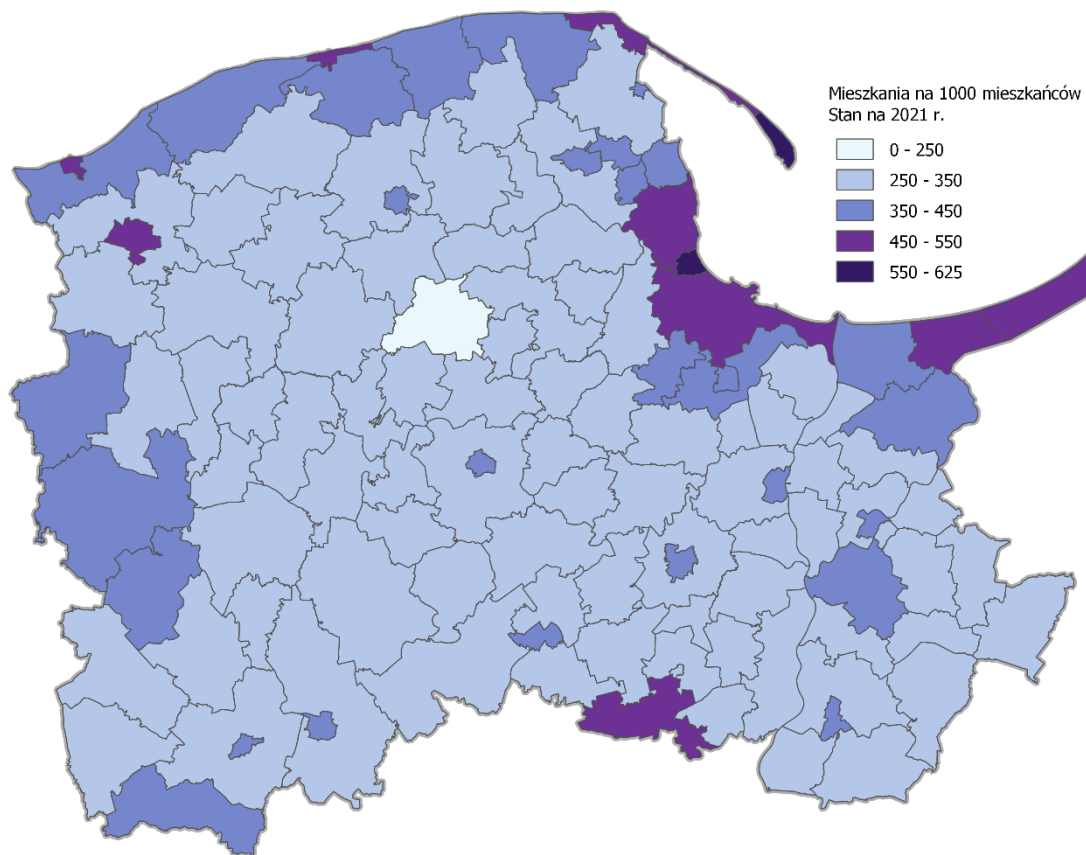
Ryc. 1.2. Przyrost rzeczywisty ludności w latach 2016-2021 w gminach województwa pomorskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

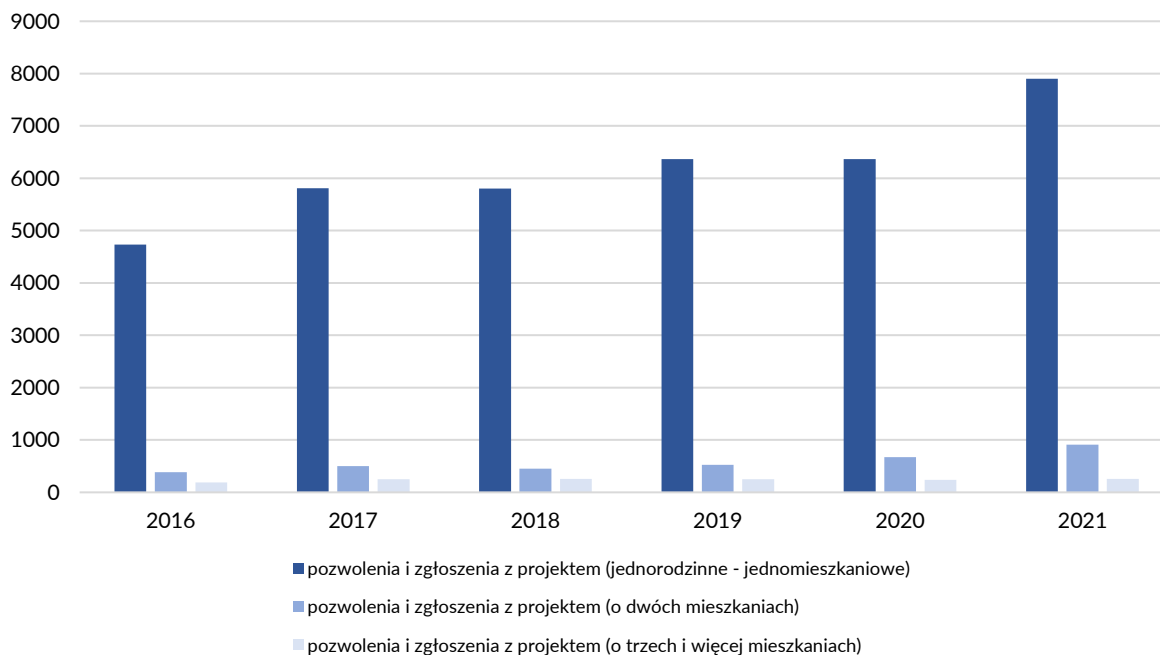
Wzrastająca liczba mieszkań oraz rosnąca liczba pozwoleń na budowę

12. W latach 2016-2021 zasoby mieszkaniowe na 1000 mieszkańców wzrosły o prawie 6,3% (z 366,5 do 389,5 mieszkań), przy czym największy wzrost, powyżej 10,0% wystąpił w gminach strefy nadmorskiej (Władystawowo, Ustka, Kosakowo, Stegna, Krokowa, Gdańsk, Sztutowo i Krynica Morska). Niewątpliwie specyfiką województwa pomorskiego są jego funkcje turystyczne i w związku z tym silnie rozwinięty rynek mieszkań na wynajem, w celach biznesowych, jak też typowo rekreacyjno-turystycznych.
13. Czynniki demograficzny nie jest jedynym, warunkującym popyt i podaż mieszkań, stąd też liczba oddawanych lokali do użytku jest bardziej zmienna w czasie. Czynnikiem równie silnie wpływającym na popyt mieszkaniowy i nowobudowane mieszkania jest z pewnością niedobór statystyczny mieszkań, dekapitalizacja zabudowy, w tym wielkopłytowej (budowanej w latach ok. 1950-1980) i starszej, jak też generalnie stosunkowo niewielka powierzchnia mieszkaniowa, przypadająca na osobę. Niewątpliwie czynnikiem sprzyjającym budowie mieszkań jest obserwowany wzrost gospodarczy, jak też wzrost wynagrodzeń i transferów społecznych.
14. W tym samym okresie dynamicznie rosła liczba mieszkań oddawanych do użytkowania (wzrost w stosunku do 2016 o 65,5%), przy czym w dalszym ciągu, podobnie jak w okresie wcześniejszym, średnia powierzchnia użytkowa mieszkań oddawanych do użytkowania spadała (z 86,9 m² w roku 2016 do 81,1 m² w roku 2021). Z punktu widzenia analizy procesów przekształceń struktury przestrzennej istotne jest jak średnia powierzchnia mieszkania rozkładała się w poszczególnych gminach województwa, spośród których największą dynamiką wzrostu (powyżej 25%) odnotowano w gminach: Kępice, Koczała, Kolbudy, Lipusz, Kołczygłowy, Stary Dzierżoń, Główny, Czarna Dąbrówka, Debrzno, Ustka, Bytów, Krynica Morska. Taka dynamika wzrostu związana jest z notowanym ogólnym wzrostem gospodarczym i wynikającymi z tego możliwościami realizacji aspiracji w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych. Dodatkowo dochodzi do tego specyfika typów zabudowy w gminach wiejskich, gdzie powszechniejsze jest budownictwo jednorodzinne niż wielorodzinne, a zatem większe powierzchnie mieszkaniowe. W tym samym okresie w wielu gminach miejskich i miejsko

wiejskich (np. Miastko, Władystawowo, Kartuzy, Człuchów, Pelplin czy Gniew), nastąpił znaczący spadek powierzchni oddawanych mieszkań (powyżej 50 p.proc.).

Rys. 1.3. Mieszkania na 1000 ludności w 2021 roku.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Ryc. 1.4. Zmiany liczby wydawanych pozwoleń i zgłoszeń z projektem w budownictwie mieszkaniowym w województwie pomorskim w latach 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

15. W latach 2016-2021 o 66,9% wzrosła liczba wydanych pozwoleń na budowę budynków mieszkalnych i zgłoszeń z projektem z 5.311 do 9.067, w tym o ponad 66,9% wzrosła liczba pozwoleń na budowę w budownictwie jednorodzinym oraz o 33,7% wzrosła liczba pozwoleń na budowę budynków w budownictwie wielorodzinnym (o trzech i więcej mieszkaniach).

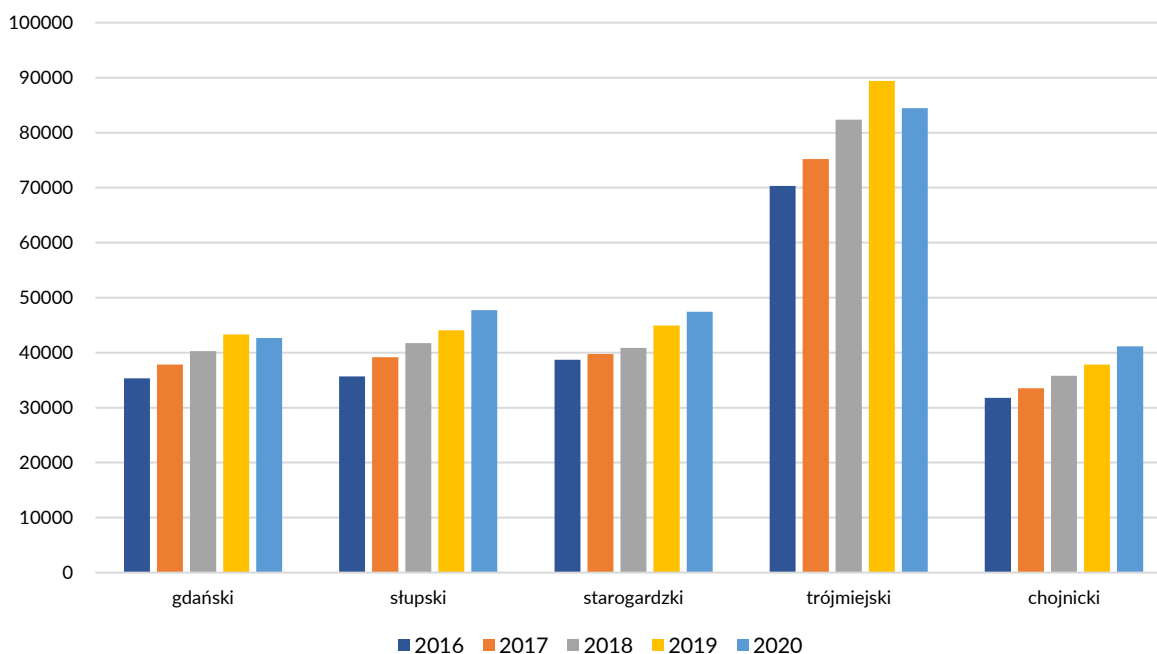
Dynamiczny wzrost PKB, zmniejszający się dystans rozwoju względem średniej Unii Europejskiej, ...

16. W 2021 roku we wszystkich regionach w Polsce odnotowano wzrost PKB w cenach bieżących w porównaniu z 2020 rokiem, przy czym największy zanotowano w województwie pomorskim – o 15,8%. Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa w 2021 roku kształtowała się na poziomie od 66,8 tys. zł (96,7% średniej krajowej)⁸.

17. Systematycznie zmniejsza się dystans województwa do średniego poziomu rozwoju Unii Europejskiej mierzonego PKB *per capita* wyrażonego w normach siły nabywczej (PPS). W 2020 r. stanowił on 72% średniej UE (wobec 71% w 2019 r.).

... ale utrzymują się dysproporcje wewnętrzne

18. Utrzymują się duże dysproporcje w przestrzennym zróżnicowaniu PKB. Niezmiennie niemal połowę regionalnego PKB wytwarzał podregion trójmiejski (49,6%), w którym notowany był najwyższy poziom PKB *per capita* (89.995 zł, tj. 154,6% średniej wojewódzkiej). Najmniejszy wkład w regionalny PKB (6,3%) wniósł podregion chojnicki, notując tym samym najniższą wartość w przeliczeniu na jednego mieszkańca (37.828 zł, tj. 65,0% średniej dla regionu)⁹.

Ryc. 1.5. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca według podregionów województwa pomorskiego w latach 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS: *Produkt krajowy brutto - rachunki regionalne w latach 2016-2020*.

W regionie wzrastała liczba przedsiębiorstw, ale obszary aktywności gospodarczej się nie zmieniły

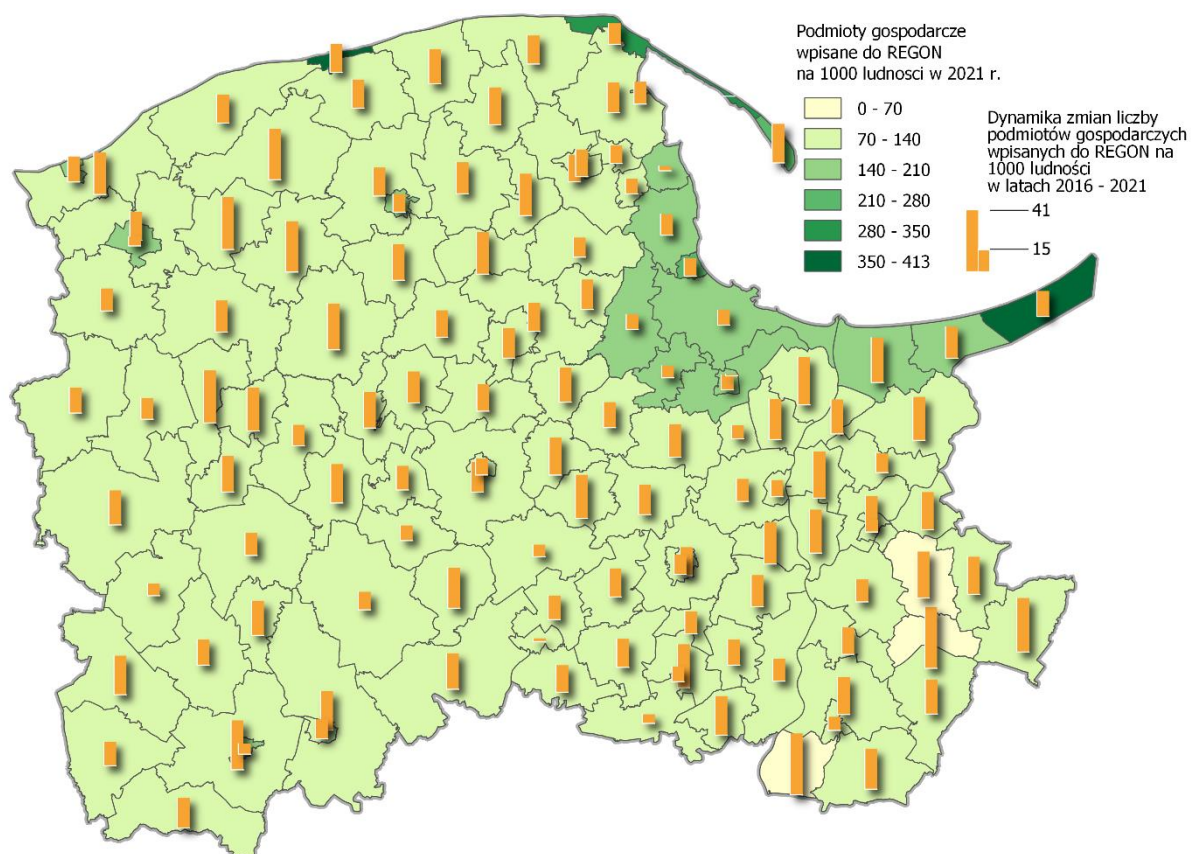
19. Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w województwie pomorskim było 281,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, które potwierdziły prowadzenie działalności gospodarczej i pod tym względem region plasował się na 6. miejscu w kraju. W latach 2016-2021 liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła o 11,6%. Pomorzanie należą do jednych z bardziej przedsiębiorczych mieszkańców Polski, o

⁸ Wstępne szacunki PKB w przekroju regionów w 2021 roku, GUS, 2022.

⁹ Raport o stanie województwa pomorskiego w 2021 roku, przyjęty uchwałą nr 485/353/22 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 19 maja 2022 r.

czym świadczy 4. lokata pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej przypadających na liczbę ludności.

20. Za pozytywne zjawisko należy uznać fakt, że sytuacja gospodarcza w związku z utrzymującym się w latach 2020-2021 stanem pandemii, nie doprowadziła do niekorzystnych zmian w zakresie rozwoju regionalnej przedsiębiorczości, a trend wzrostowy liczby podmiotów gospodarczych obserwowany w województwie pomorskim w ostatnich latach zachował swoją ciągłość.

Rys. 1.6. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do REGON na 1000 ludności w 2021 roku i dynamika zmian w latach 2016-2021 w gminach województwa pomorskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

21. Najwyższe wartości wskaźnika liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1.000 ludności są odnotowywane wśród miast i gmin o rozwiniętej funkcji turystycznej (Krynica Morska, Łeba, Jastarnia, Władysławowo, Sopot, Hel, Sztutowo, Stegna, Ustka) oraz położonych w obszarze rdzenia i otoczenia funkcjonalnego metropolii (Gdańsk, Gdynia, Kosakowo, Kolbudy, Żukowo, Pruszcz Gdański), gdzie wartość ta w roku 2021 przekraczała 150,00 podmiotów na 1.000 ludności. Na przeciwnym biegunie (poniżej 75,00 podmiotów na 1.000 ludności) znajduje się wiele gmin położonych w południowo-wschodniej i wschodniej oraz południowo-zachodniej części regionu (Czarna Woda (o.w.), Czarne (o.w.), Nowy Staw (o.w.), Stary Targ, Mikołajki Pomorskie, Prabuty (o.w.), Skórcz, Debrzno (o.w.), Sadlinki, Stary Dzierzgoń, Smętowo Graniczne, Damnica i Osieczna). Zwrócić należy uwagę, że jednocześnie część z tych gmin w analizowanym okresie odnotowała najwyższą dynamikę wzrostu.

Wysoka aktywność zawodowa, koncentracja miejsc pracy w miastach ...

22. Aktywność zawodowa mieszkańców regionu w ostatnich latach jest coraz wyższa i należała do krajowej czołówki. W 2021 r. zanotowano wzrost aktywności zawodowej mieszkańców regionu do poziomu 59,9%, co uplasowało województwo na 3. miejscu (za Mazowszem – 61,7% i Wielkopolską – 60,3%). Liczba pracujących mieszkańców wyniosła 1.057 tys. osób (6,3% krajowej populacji pracujących, 7. miejsce). Zwiększenie popytu na pracę przełożyło się na wyższy wskaźnik zatrudnienia, który wyniósł 58,9% (wobec 57,5% w 2019 r. i 56,5% w 2020 r.).

23. Struktura pracujących w województwie od lat różni się od średniej w kraju. Największe różnice występują w przypadku rolnictwa oraz usług. W 2021 r. w pomorskim rolnictwie pracowało 4,6% ogółu pracujących (49 tys. osób, zaś w Polsce 8,1%), podczas gdy w usługach 64,3% (680 tys. osób, zaś w Polsce 60,6%). Udział pracujących w przemyśle i budownictwie kształtował się na tym samym poziomie co w kraju – ok. 30%. Struktura pracujących jest również zróżnicowana przestrzennie – w podregionie starogardzkim notowany jest najwyższy w regionie odsetek pracujących w przemyśle i budownictwie, w podregionie chojnickim w rolnictwie, a podregion trójmiejski cechuje najwyższy odsetek pracujących w usługach.
24. Pomorski rynek miejsc pracy wg szacunków (suma liczby pracujących plus saldo dojazdów do pracy) charakteryzuje się silną koncentracją w miastach, które generują ok 70% wszystkich miejsc pracy w regionie. Największym rynkiem pracy jest Gdańsk (ok. 235 tys.), następnie Gdynia (120 tys.) i Słupsk (40 tys.). Szacuje się, że aglomeracja Trójmiasta koncentruje ponad 50% miejsc pracy województwa. Rynek pracy jest silnie skoncentrowany w miastach, zwłaszcza w aglomeracji Trójmiasta¹⁰.

Dynamiczna sytuacja na rynku pracy spowodowana sytuacjami kryzysowymi nie wpłynęła na wzrost bezrobocia ...

25. Lata przed wystąpieniem pandemii COVID-19 były okresem systematycznie poprawiającej się kondycji regionalnego rynku pracy, w konsekwencji czego stopa bezrobocia rejestrowanego osiągnęła rekordowo niski poziom (4,4%), a inne wskaźniki obrazujące sytuację na pomorskim rynku pracy uległy także poprawie. Ogłoszony wiosną 2020 r. stan epidemiczny na terenie kraju niekorzystnie wpłynął na dotychczasowe trendy powodując ich okresowe zachwianie. Z powodu czasowego zamknięcia gospodarki oraz w obawie przed destabilizacją gospodarczą, przedsiębiorcy wybranych branż zareagowali wstrzymaniem naborów nowych kadr. Ponadto, w wyniku wprowadzenia obostrzeń epidemiologicznych publiczne służby zatrudnienia zostały zmuszone do ograniczenia zakresu realizowanych przedsięwzięć i działań aktywizacyjnych dedykowanych osobom bezrobotnym i poszukującym pracy. Wbrew pesymistycznym prognozom będącym rezultatem wystąpienia uwarunkowań społeczno-gospodarczych o charakterze kryzysowym, sytuacja ta nie spowodowała znacznego wzrostu poziomu bezrobocia w regionie. Na taki obraz sytuacji wpłynęły w szczególności działania podejmowane na rzecz przedsiębiorców i pracodawców w ramach różnych instrumentów pomocowych realizowanych przez Samorząd Województwa Pomorskiego, w tym wdrażanych przez urzędy pracy w ramach tarczy antykryzysowej¹¹.
26. Na dobrą sytuację na rynku pracy w województwie pomorskim wpływ miał utrzymujący się wzrost gospodarczy oraz polityka regionalna stwarzająca korzystny klimat do rozwoju przedsiębiorczości. Pomorski rynek pracy jest wewnętrznie zróżnicowany pod względem bezrobocia. W latach 2016-2021 liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadała z poziomu 64,1 tys. osób do 47,7 tys. osób.

... jednak nadal występują różnice w poziomie bezrobocia, ...

27. Pod względem poziomu stopy bezrobocia cechą charakterystyczną regionu jest geograficzne usytuowanie powiatów o najwyższym stopie bezrobocia we wschodniej i zachodniej części województwa pomorskiego. Powiaty zlokalizowane w centralnej części województwa pomorskiego charakteryzują się z kolei najniższym poziomem bezrobocia w regionie. Najniższą wartość stopy bezrobocia na koniec 2021 r. zanotowano w Trójmieście (Sopot – 1,7%, Gdynia – 2,4% i Gdańsk – 3,0%). W trzech powiatach województwa pomorskiego wskaźnik stopy bezrobocia przekroczył poziom 10% (Iłęborski – 10,3%, człuchowski – 10,7% i nowodworski – 12,8%), a w pięciu powiatach stopa bezrobocia utrzymała się poniżej poziomu krajowego (5,4%) – poza Trójmiastem były to powiaty: kartuski (3,5%) i gdański (4,7%).

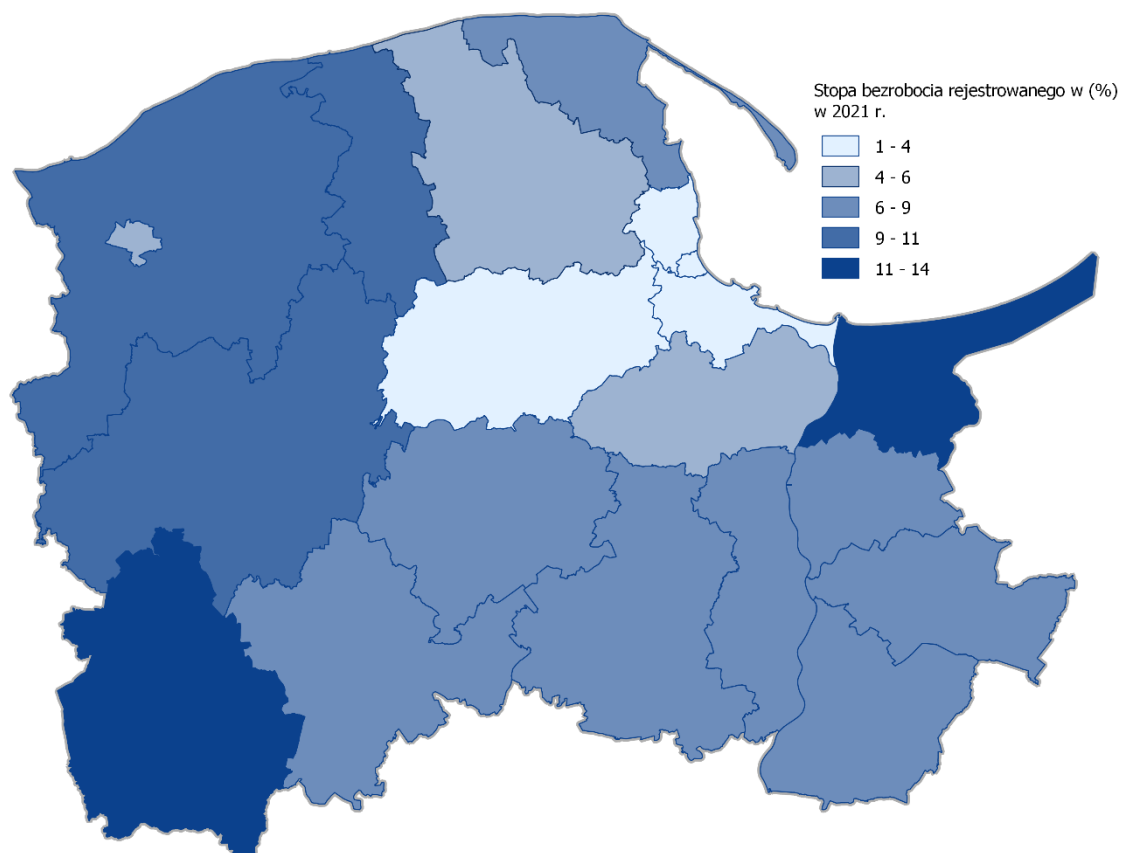
... a rynek pracy jest otwarty na pracowników zza granicy

28. Utrzymujący się od kilku lat znaczny popyt na pracowników sprawia, że pomorscy pracodawcy chętnie posiłkują się zatrudnianiem obcokrajowców. W 2021 r. odnotowano rekordowy wynik – w powiatowych urzędach pracy wpisano do ewidencji 170 tys. (65,1 tys. dotyczyło kobiet) oświadczeń pracodawców o powierzeniu wykonywania pracy obywatelom Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej, Gruzji i Ukrainy bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. W porównaniu do 2020 r. zanotowano wzrost liczby oświadczeń o 44 tys.

¹⁰ Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem, Województwo Pomorskie, IGiPZ PAN, UJ, Warszawa, 2019.

¹¹ Informacja o sytuacji na rynku pracy województwa pomorskiego w 2021 roku, WUP Gdańsk, 2022.

29. Przestrzenne zróżnicowanie w liczbie powierzeń pracy cudzoziemcom nie uległo istotnym zmianom w 2021 r. Nadal największe zainteresowanie zatrudnianiem cudzoziemców występowało w Trójmieście i powiatach: gdańskim, tczewskim oraz wejherowskim. Największą liczbę oświadczeń wpisanych do ewidencji zanotowano w Gdańskim Urzędzie Pracy – blisko 56% ogólnej liczby oświadczeń w regionie.

Rys. 1.7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa pomorskiego w 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

... i duże migracje wahadłowe w zakresie dojazdów do pracy oraz realizacji innych potrzeb

30. W województwie pomorskim liczba osób przekraczających granicę gminy miejsca zamieszkania w drodze do pracy w roku 2016 wyniosła 183,5 tys. Uplasowało to region na 8. pozycji w kraju, przy niecałych 6% udziału w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w Polsce. Udział osób dojeżdżających do pracy w ogóle zatrudnionych w regionie wyniósł 30,2%, podobnie jak w województwach dolnośląskim, kujawsko-pomorskim oraz łódzkim.
31. Według najnowszych dostępnych danych za 2016 rok, do miast województwa pomorskiego dojeżdżało 132 tys. pracujących, podczas gdy wyjeżdżało z nich 92 tys. Najwięcej dojeżdżających kierowało się do Gdańska (41 tys.) i Gdyni (27 tys.). Do Słupska dojeżdżało zaledwie 6 tys. osób, podczas gdy do znacznie mniejszego Sopotu – 7 tys. Występowały bardzo duże różnice w efektywności dojazdów pracowniczych. Najwyższy wpływ dojazdów na lokalne rynki pracy cechował Bytów i Łebę, a także Kwidzyn. Są to miasta silnie uzależnione od przyjeżdżających do pracy przy równocześnie minimalnej liczbie osób wyjeżdżających do pracy do innych miejsc. Mniejsze, ale wciąż wysokie wartości wskaźnika charakteryzowały Gdańsk, Gdynię i Sopot. Zrównoważone wartości dotyczyły m.in. Słupska, Łęborka i Tczewa, w których liczba osób wyjeżdżających i przyjeżdżających była dość podobna. Miasta „eksportujące” pracowników, to z kolei podmiejskie sypialnie (Rumia, Reda, ale już nie Wejherowo, czy Pruszcz Gdański).
32. Struktura przepływów do pracy wewnątrz województwa nie uległa w ostatnich latach istotnym zmianom. Głównym obszarem dojazdów do pracy pozostaje Trójmiasto, skupiające 42% wszystkich osób dojeżdżających do pracy w regionie. Najwięcej dojeżdżających kierowało się do Gdańska (40,7 tys.) i Gdyni (26,6 tys.). Ważną jest również rola mniejszych miast aglomeracji jak Tczew, Wejherowo i Pruszcz Gdański oraz gmin podmiejskich. Do innych miasta należą również Słupsk, Kwidzyn i Chojnice. Do Słupska dojeżdżało 6,2 tys. osób, podczas gdy do znacznie mniejszego Sopotu – 6,8 tys. Występowały bardzo duże różnice w efektywności

dojazdów pracowniczych. Najwyższy wpływ dojazdów na lokalne rynki pracy cechował Bytów, Kwidzyn, a także Starogard Gdański. Są to miasta silnie uzależnione od przyjeżdżających do pracy przy równocześnie minimalnej liczbie osób wyjeżdżających do pracy do innych miejsc. Zrównoważone wartości dotyczyły m.in. Słupska, Lęborka i Tczewa, w których liczba osób wyjeżdżających i przyjeżdżających była dość podobna. Miasta „eksportujące” pracowników, to z kolei podmiejskie sypialnie (Rumia, Reda, ale już nie Wejherowo, czy Pruszcz Gdański).

33. Na podstawie danych telefonii komórkowej za rok 2019¹² stosunek liczby użytkowników gmin (liczba osób, która spędziła w danym rejonie najwięcej czasu w godz. 7:00-19:00) do liczby ich mieszkańców pozwala zidentyfikować te obszary, które koncentrują zarówno znaczną liczbę miejsc pracy w regionie, ale także stanowią ośrodki usługowe, które przyciągają w ciągu dnia osoby spoza tych gmin. Większa liczba użytkowników gmin w stosunku do liczby mieszkańców charakterystyczna jest przede wszystkim dla miast dużych i średnich np. Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk, Malbork, Kartuzy, Kwidzyn, Bytów, Kościerzyna itp., ale też nielicznych miast małych, jak np. Żukowo. Według tych samych danych można wskazać także te gminy, z których znaczna liczba mieszkańców w ciągu dnia opuszcza te gminy i przemieszcza się do innych gmin w celach pracy, edukacji lub realizacji innych potrzeb. W jednostkach tych nie są zapewnione w pełni usługi społeczne, przede wszystkim szkoły na poziomie ponadpodstawowych, uboższe są usługi komercyjne, skupione w większych ośrodkach, a także jest tam zdecydowanie mniej miejsc pracy niż potencjalnych pracowników. Jednostki o takim stosunku danych nie są uzależnione od wielkości, a od swojego położenia. Przykładem tego są miasta średniej wielkości, ww. Rumia, Reda, Pruszcz Gdański, stanowiące tzw. „sypialnię” Trójmiasta. Mimo swojego dużego potencjału ludnościowego i jego ciągłemu wzrostowi są jednostkami o dominującej funkcji mieszkaniowej. Użytkownicy tych miast stanowili jedynie 80-85% ogółu osób uznanych za mieszkańców. Oznacza to że mieszkańcy ww. miast i gmin spędzają dzień pracy, nauki, rozrywki w dużej mierze poza gminą swojego zamieszkania.
34. Analizy wskazują na silne niedopasowanie popytu na pracę (tworzonego przez sektor przedsiębiorstw, instytucje publiczne) oraz zasobów pracy (ludność). Wpływa to zapewne na zmniejszenie efektywności ekonomicznej systemów społeczno-gospodarczych, jako że nadmierne dojazdy, zarówno pod względem natężenia, jak i odległości miejsc pracy i zamieszkania generują wyższe koszty pracy.

Wyraźnie sprofilowana struktura gospodarcza regionu i specyfika przestrzenna kluczowych branż, ...

35. Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego województwa pomorskiego wskazuje na dysproporcje w wielu obszarach, w szczególności między subregionem metropolitalnym¹³, a pozostałą częścią województwa. W strukturze pracujących każdego subregionu przeważają pracujący w usługach, przy czym w subregionie metropolitalnym wyraźnie dominują (prawie 71% ogółu pracujących). Poza pracującymi w usługach, w subregionie nadwiślańskim notowany jest największy odsetek pracujących w przemyśle i budownictwie, natomiast w chojnickim w sektorze rolniczym. Na obszarze subregionu chojnickiego przeważają przedsiębiorstwa funkcjonujące w branżach podstawowych, jak np. budownictwo oraz w branżach, które często są naturalnie związane z obszarem, tj. gospodarką leśną, rolnictwem czy przetwórstwem spożywczym. Prężnie rozwija się również branża meblarska. Produkcja rolno-spożywcza stanowią jeden z najważniejszych segmentów gospodarki na obszarze subregionu nadwiślańskiego. Ponadto w subregionie dominują branże związane z przemysłem drzewnym oraz ICT i elektroniką a w mniejszym stopniu rozwijają się: transport, logistyka i motoryzacja, budownictwo, farmacja a także produkcja okien i drzwi PCV. Subregion słupski posiada swoje specyficzne branże kluczowe: tworzywa sztuczne, przetwórstwo spożywcze, w tym rybne, sektor metalowo-maszynowy i budowlany, sektor meblarsko-drzewny, transport, logistyka, motoryzacja oraz branże rozwijające się, związane z bliskością morza: rybołówstwo morskie, przetwórstwo rybne czy też przemysł stoczniowy i okołostoczniowy. Subregion słupski posiada również znakomite warunki do rozwoju turystyki. Turystyka stanowi także ważną gałąź lokalnej gospodarki w subregionie chojnickim.

¹² Analiza aktywności i potencjału ludnościowego województwa pomorskiego, obszaru metropolitalnego i trójmiasta w oparciu o zachowania użytkowników sieci telefonii komórkowych w 2019 r., Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego, Biuro Rozwoju Gdańska, Biuro Planowania Przestrzennego Miasta Gdynia, Gdańsk-Gdynia, 2021.

¹³ Województwo pomorskie podzielone jest na cztery subregiony: chojnicki (obejmujący powiaty: chojnicki, człuchowski i kościerski), słupski (bytowski, lęborski, słupski i miasto Słupsk), nadwiślański (kwidzyński, malborski, starogardzki, sztumski oraz tczewski) i metropolitalny (Gdańsk, Gdynia i Sopot oraz powiaty: gdański, kartuski, nowodworski, pucki i wejherowski).

... wzrastająca atrakcyjność inwestycyjna regionu

36. Pomorskie należy do województw o ponadprzeciętnej atrakcyjności inwestycyjnej. W 2021 roku liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego przypadająca na 10 tys. mieszkańców (5,0), jak i wartość zainwestowanego kapitału zagranicznego (7,3 mld zł) uplasowały województwo na 6. pozycji w Polsce. Większość zainwestowanego kapitału jest ulokowana w Gdańsku (53,8%) oraz Gdyni (14,2%).
37. Atutem regionu, a w szczególności Trójmiasta jest korzystne położenie geograficzne i dostępność transportowa z intensywnie rozbudowywaną infrastrukturą. Zaletą jest też zróżnicowana gospodarka, z jednej strony oparta na tradycyjnych gałęziach takich jak przemysł stoczniowy, rafineryjny i budowlany, a z drugiej na rozwijających się branżach związanych z nowymi technologiami, sektorem IT czy branżą elektroniczną. Do tego dodać trzeba dostępność wykwalifikowanych kadr, kształcących się w wysoko ocenianych uczelniach. Duże znaczenie ma też polityka prorozwojowa oraz zachęty dla inwestorów ze strony władz lokalnych i regionalnych.
38. Województwo posiada szczególną przewagę w zakresie przyciągania inwestycji z sektora usługowego oraz z branży zaawansowanych technologii. Decydują o tym przede wszystkim wysokiej jakości zasoby pracy, dobrze rozwinięty sektor instytucji otoczenia biznesu, rozwinięta infrastruktura społeczna, wysoka chłonność rynku oraz dobry stan środowiska przyrodniczego. Region cechuje niższa zdolność przyciągania inwestorów z sektora przemysłu¹⁴.
39. W ciągu ostatnich dziesięciu lat region wypracował mocną pozycję w zakresie świadczenia nowoczesnych usług dla biznesu oraz ICT. Branża „Business Services Sector” (nowoczesne usługi dla biznesu) odnotowywała dynamiczny rozwój, któremu towarzyszył stały wzrost zatrudnienia i rozkwit na rynku nieruchomości biurowych. W regionie ulokowało się 158 centrów nowoczesnych usług biznesowych (tj. centrów operacyjnych typu BPO, SSC, IT czy B+R¹⁵), które zatrudniają ok. 35 tys. osób.
40. W Gdańsku, Gdyni i Sopocie znajduje się obecnie łącznie ponad 775 000 m² powierzchni biurowych. Trójmiasto zajmuje pod tym względem trzecie miejsce w skali kraju, wciąż mając ogromny potencjał rozwojowy. Szacuje się, że po 2021 roku zasoby powierzchni biurowych przekroczą tu 1 mln m². W 2021 roku w Trójmieście oddano do użytkowania blisko 73,2 tys. m² i był to najlepszy wynik spośród największych miast w Polsce¹⁶.
41. W efekcie działań *Invest in Pomerania* od 2009 r. powstało 17,2 tys. nowych miejsc pracy, pozyskano 2400 potencjalnych pracowników spoza województwa dla pomorskich pracodawców oraz zakończono z sukcesem 122 projekty (spośród 1100 projektów inwestycyjnych). Wśród pozyskanych inwestorów znajdują się m. in. *Amazon, Intel, Bayer, Alteams, Flex, Lacroix, Thyssen Group, Lufthansa Systems, Swarovski, State Street, Maersk Drilling, Arrow* i *Thomson Reuters*.

Zróżnicowana dostępność terenów inwestycyjnych ...

42. Największa koncentracja obszarów przemysłowo-gospodarczych¹⁷ ma miejsce w głównych ośrodkach osadniczych regionu i ich najbliższym sąsiedztwie, np. Trójmiasto. Dostępność terenów pod inwestycje gospodarcze jest wyraźnie zróżnicowana przestrzennie. Znaczna ich powierzchnia zlokalizowana jest w Trójmieście (obszary stanowiące zaplecza portów w Gdańsku i Gdyni oraz w strefie pomiędzy Obwodnicą Zachodnią Trójmiasta a granicą administracyjną miast Gdańska i Gdyni). Duża podaż terenów inwestycyjnych występuje także wzdłuż głównych ciągów transportowych z południa kraju w kierunku Trójmiasta (autostrada A1, S7 i DK nr 91), co związane jest z jego bliskością (dużym rynkiem zbytu oraz zasobami wykwalifikowanej kadry) i dobrą dostępnością transportową (drogową i kolejową) oraz podażą znacznych terenów o małych niwelacjach. Uzupełnieniem są tereny inwestycyjne w *Pomorskiej (PSSE)* i *Słupskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSSE)*¹⁸ o powierzchni odpowiednio 129,80 ha oraz 337,8 ha. Słabą stroną jest też ograniczona

¹⁴ W raporcie SGH *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016* w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej dla przemysłu województwo pomorskie uplasowało się w grupie C (za dolnośląskim, śląskim, mazowieckim, łódzkim, małopolskim).

¹⁵ Wg raportu „Sektor Nowoczesnych Usług Biznesowych w Polsce – 2019” opracowanego przez Związek Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL.

¹⁶ <https://infogdansk.pl/rynek-biurowy-w-gdansk-w-2021-roku/>

¹⁷ Na podstawie klasyfikacji kompleksów użytkowania terenu z bazy BDOT – baza danych obiektów topograficznych.

¹⁸ W *Pomorskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej* na terenie województwa pomorskiego znajduje się 11 podstref, o łącznej powierzchni 192,8 ha: Wiślinka (9,37 ha), Gdańsk Barniewice (129,1 ha), Żarnowiec (1,53 ha), Zajączkowo (5,49 ha), Malbork (4,33 ha), Malbork Kompleks 3 (10,41 ha), Sztum (1,95 ha), Sztum Koniecwałd (0,42 ha), Kwidzyn (22,76 ha), Opalenie (12,57 ha), Człuchów (11,21 ha). W *Słupskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej* znajduje się 9 podstref, o łącznej powierzchni 337,8 ha: w

podaż odpowiednio dużych powierzchniowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych, które stanowiłyby atrakcyjną ofertę dla dużych inwestorów.

... i ograniczona podaż odpowiednio dużych uzbrojonych terenów inwestycyjnych

43. Pomorskie posiada atrakcyjną ofertę terenów pod inwestycje – także pod duże projekty inwestycyjne. Jednakże jest ona wciąż niewystarczająca, zwłaszcza w szczególności terenów powyżej 20 ha, a także w peryferyjnej części województwa (oddalonych od obszaru metropolitalnego). Inwestorzy wskazali¹⁹, że obok zapotrzebowania na parki przemysłowo – logistyczne, istnieje duże zapotrzebowanie na pojedyncze tereny inwestycyjne, ulokowane bliżej centrów miast, z szybkim i dogodnym połączeniem drogowym z portami i lotniskiem. Brak wystarczającej liczby dobrze przygotowanych i w pełni skomunikowanych terenów inwestycyjnych stanowi jedną z głównych barier przy pozyskiwaniu nowych inwestycji.
44. W 2018 roku w Polsce wprowadzono²⁰ tzw. *Polską Strefę Inwestycji* (PSI). Program ten stanowi rozszerzenie Specjalnych Stref Ekonomicznych – ulgi podatkowe są dostępne dla inwestycji w każdej lokalizacji w Polsce, a tym samym na obszarze województwa. Od momentu wdrożenia nowych przepisów inwestorzy mogą korzystać ze zwolnień z podatku dochodowego w związku z realizacją nowych inwestycji. Zapewnia ona możliwość przyznania zwolnień podatkowych dla wszystkich inwestycji na okres 10, 12 lub 15 lat, pod warunkiem, że spełnią one określone kryteria kwalifikowalności²¹.
45. W najbliższych latach w województwie mogą wystąpić ograniczenia rozwojowe związane przede wszystkim z problemem braku odpowiednich terenów inwestycyjnych (duża podaż terenów inwestycyjnych w studiach gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, jednak nieprzygotowanych do działalności produkcyjnej). W tym zakresie należy zauważyć, że:
- 1) w Trójmieście nowe inwestycje związane z tzw. reindustrializacją gospodarki mogą być realizowane w istniejących już lokalizacjach, zwłaszcza na terenach portowych i ich bezpośrednim zapleczu (np. postoczniovym) oraz przy rafinerii; szczególnie predysponowane są tutaj inwestycje z sektora produkcji przemysłowej powiązane z gospodarką morską, w tym obiekty wielkogabarytowe (produkcja wysokospecjalistycznych statków i konstrukcji pływających, *offshore*, produkcja jachtów) oraz specjalizujące się w produkcji konstrukcji metalowych, czy produkcji chemicznej oraz petrochemicznej;
 - 2) popyt na nowe tereny inwestycyjne - zwłaszcza w okolicach Trójmiasta, Słupska, węzłów autostrady A1 i w okolicach ośrodków subregionalnych położonych wzdłuż dróg ekspresowych S7 i realizowanej S6 - może stworzyć następujące problemy:
 - a) wzrost cen nieruchomości (konieczne jest zwiększanie ich podaży, aby ten wzrost hamować),
 - b) konieczność dokonania niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych transportowych i energetycznych (budowa dróg dojazdowych do węzłów oraz sieci elektroenergetycznej,
 - c) wzrost liczby konfliktów o charakterze funkcjonalnym pomiędzy inwestorami a mieszkańcami (developerami) w pogoni za atrakcyjnymi gruntami; proces dekoncentracji zabudowy w strefie podmiejskiej mnoży liczbę tych konfliktów i może zniechęcać przedsiębiorców, zmuszając ich do poszukiwania innych terenów, przy okazji wywołując potrzebę inwestycji infrastrukturalnych (którym samorządy mogą nie poddać); przykładem jest budowa obwodnicy metropolitalnej, która poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej może spowodować dalsze rozpraszanie przedsięwzięć inwestycyjnych na tereny o niższej wartości rynkowej, ale rosnącej rencie położenia,
 - d) poszukiwanie i zagospodarowywanie nowych terenów (*greenfield*) zamiast wykorzystywania terenów już zainwestowanych, a nie użytkowanych gospodarczo (*brownfield*).

miastach: Lębork (18,8 ha), Słupsk Westerplatte (38,5 ha), Słupsk - Włynkówko (100,3 ha), Ustka (9,15 ha) oraz w gminach wiejskich: Czarne (7,9 ha), Debrzno (9,9 ha), Redzikowo (63,4 ha), Wieszyń (82,2 ha), Płaszewko (7,78 ha).

¹⁹ Zainteresowanie przedsiębiorców terenami inwestycyjnym, pozwalającymi realizować pojedynczą inwestycje potwierdza również analiza zapytań inwestorów zgłoszonych do *Invest in Pomerania*.

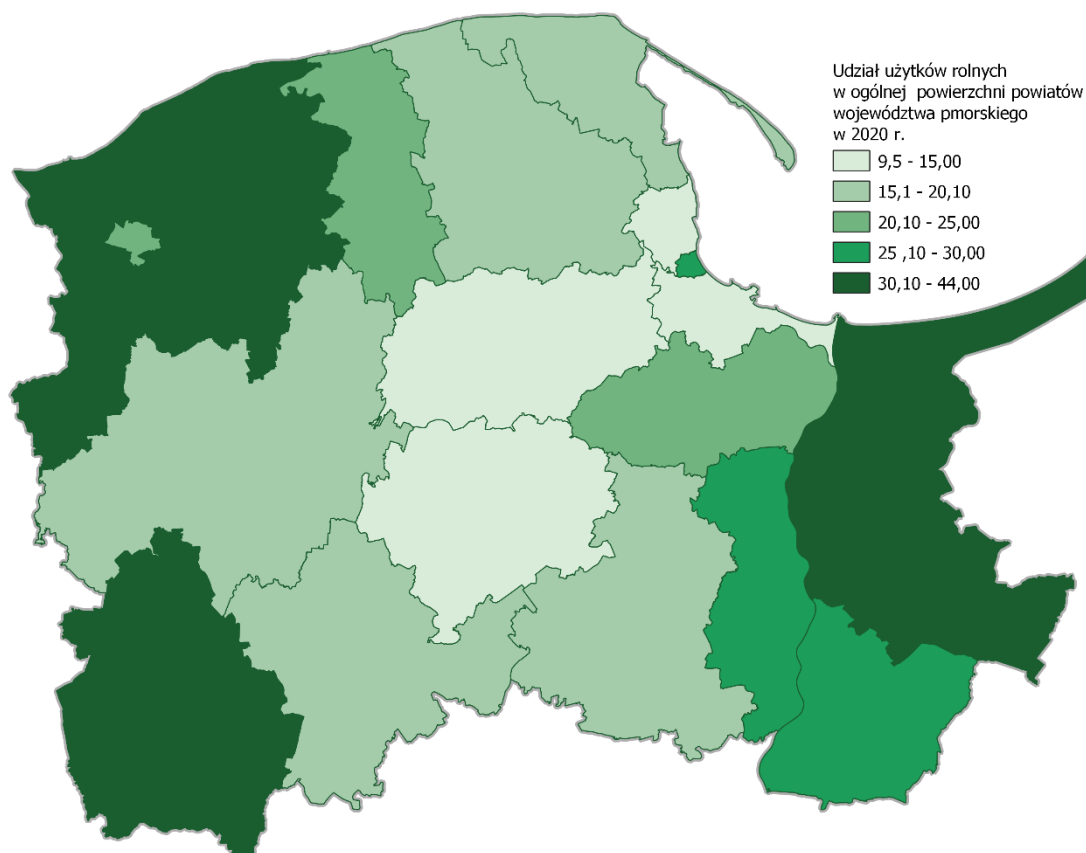
²⁰ Zmiany zostały wprowadzone na podstawie ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o *wspieraniu nowych inwestycji* (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 74) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 2018 r. w *sprawie pomocy publicznej udzielanej niektórym przedsiębiorcom na realizację nowych inwestycji* (Dz.U. 2018 poz. 1713).

²¹ *Polska Strefa Inwestycji*, Colliers International, PAIH, EY, 2019, s. 4.

Postępujące przekształcenia strukturalne rolniczej przestrzeni produkcyjnej²²

46. W porównaniu z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wskazują na:

- 1) wzrost o 6,3 tys. ha (o 0,7%) ogólnej powierzchni gruntów w użytkowaniu w gospodarstwach rolnych do poziomu 866,0 tys. ha;

Rys. 1.8. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni powiatów województwa pomorskiego w 2020 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Powszechny Spis Rolny 2020.

- 2) zwiększenie udziału powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogólnej o 2,0 p.proc., zmniejszenie udziału pozostałych gruntów o 1,6 p.proc. oraz lasów o 0,4 p.proc.;
 - 3) wzrost średniej powierzchni gospodarstw rolnych (z 20,90 ha do 22,27 ha) oraz średniej powierzchni użytków rolnych (z 18,23 ha do 19,86 ha);
 - 4) utrzymanie się obserwowanego od kilku lat spadku liczby gospodarstw rolnych (-2,2 tys.); największy spadek liczby gospodarstw rolnych odnotowano w gospodarstwach posiadających 1–2 ha użytków rolnych (o 15,4%) oraz 10-15 ha użytków rolnych (o 14,5%), a najmniejszy wśród gospodarstw posiadających 20–50 ha użytków rolnych (o 1,8%); natomiast wzrost liczby gospodarstw rolnych odnotowano wśród gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha użytków rolnych (o 40,0%) i 2-3 ha użytków rolnych (o 5,3%);
 - 5) wzrost o 0,2 p.proc. udziału gospodarstw towarowych (do 1 ha użytków rolnych włącznie i w zdecydowanej większości prowadzących intensywną produkcję, np. szklarnie, fermy);
 - 6) wzrost udziału wśród gospodarstw posiadających 50 ha i więcej użytków rolnych (o 2,3 p.proc.), a także posiadających 2-5 ha (o 1,2 p.proc.) oraz 20-50 ha (o 0,5 p.proc.);
 - 7) zmniejszenie udziału gospodarstw rolnych o powierzchni 5-20 ha (o 2,8 p.proc.) oraz 1-2 ha użytków rolnych (o 1,4 p.proc.).
47. Najwięcej gospodarstw rolnych w 2020 r. funkcjonowało (bez miast na prawach powiatu) w powiatach: kartuskim (13,3% ogólnej liczby gospodarstw rolnych w województwie), bytowskim (8,9%) i starogardzkim (8,3%), a najmniej w powiecie malborskim (2,5%) i nowodworskim (2,6%). Nadal utrzymuje się regionalne

²² PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie pomorskim w 2020 r. US w Gdańsku, 2022.

róznicowanie gospodarstw rolnych pod względem grup obszarowych; najwyższy udział gospodarstw o powierzchni do 2 ha użytków rolnych w ogólnej liczbie gospodarstw danego powiatu (bez miast na prawach powiatu) odnotowano w powiecie lęborskim (16,7%) i chojnickim (14,7%), a najmniejszy w powiecie malborskim (9,9%) i tczewskim (10,3%); natomiast najwyższy udział gospodarstw rolnych o powierzchni 50 ha i więcej użytków rolnych odnotowano w powiatach: sztumskim (18,7%), malborskim (16,7%) i słupskim (15,7%), a najniższy w powiecie kartuskim (1,6%) i kościerskim (1,8%).

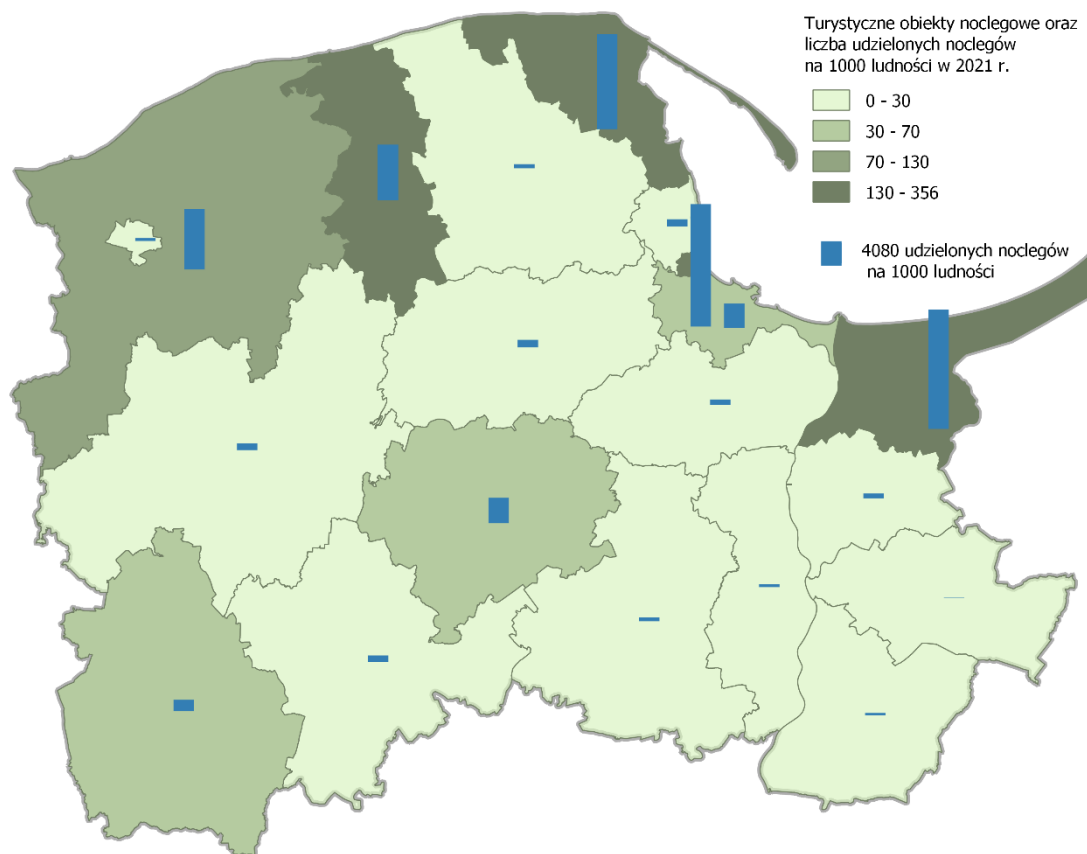
48. 75,4% ogólnej liczby gospodarstw rolnych produkowało na rynek, a 70,7% – głównie (w tym wyłącznie) na sprzedaż. W przypadku gospodarstw indywidualnych 69,4% produkowało głównie na sprzedaż, a 4,9% głównie na samozaopatrzenie żywieniowe gospodarstwa domowego (w tym 4,7% wyłącznie na samozaopatrzenie).
49. W 54,1% gospodarstwach rolnych prowadzona była wyłącznie produkcja roślinna, w 44,9% produkcja mieszana (zarówno produkcja roślinna jak i zwierzęca), a w zaledwie 1,0% – wyłącznie produkcja zwierzęca. Należy zauważyć, że w porównaniu z 2010 r., wzrosła liczba gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą (o 42,8%) oraz prowadzących wyłącznie produkcję roślinną (o 29,0%), natomiast zmniejszyła się liczba gospodarstw rolnych prowadzących produkcję mieszaną (o 28,8%).
50. W latach 2018-2020 ze środków wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) korzystało 74,2% użytkowników gospodarstw rolnych. Udział gospodarstw korzystających ze środków PROW był najniższy w grupie obszarowej 1-2 ha użytków rolnych (31,2%), a najwyższy w grupie obszarowej 10-15 ha użytków rolnych (82,1%). W przekroju terytorialnym największy udział gospodarstw korzystających ze środków PROW w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych odnotowano w powiecie kościerskim (94,4%) oraz w powiecie człuchowskim i chojnickim (po 93,8%), a najniższy w powiecie nowodworskim (13,0%).

Rosnąca atrakcyjność turystyczna całego regionu ...

51. Turystyka w województwie pomorskim opiera swój rozwój na nadmorskim położeniu oraz wielu cennych walorach przyrodniczych i kulturowych, których różnorodność i unikatowość są jednymi z kluczowych elementów kształtujących atrakcyjność turystyczną regionu. Istotnym stymulatorem turystyki jest również odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz różnego rodzaju wydarzenia odbywające się w województwie.
52. W latach 2016-2022 o prawie 13,2 p.proc. spadła liczba turystycznych obiektów noclegowych (z 1.602 do 1.390), przy jednoczesnym wzroście (o ponad 7,73%) liczby udzielonych noclegów (z 9.306,7 tys. do 10.026,2 tys.). Pod względem liczby udzielonych noclegów województwo pomorskie plasuje się na 4 miejscu w kraju za województwem zachodniopomorskim, małopolskim i mazowieckim. Pomorskie jest na 5 pozycji, jeśli chodzi o liczbę udzielonych noclegów poza sezonem turystycznym (prawie 4.694,4 tys. turystów), pozytywnym sygnałem jest wzrost liczby noclegów udzielonych poza sezonem turystycznym (wrzesień – maj) 14,9% w stosunku do 2017 roku.
53. Ma na to wpływ szereg czynników istotnych z punktu widzenia podnoszenia atrakcyjności turystycznej np. zespoły średniowiecznych fortyfikacji z unikatowymi w Europie zamkami krzyżackimi i zespołami obronnymi (zwłaszcza zamek w Malborku), relikty II wojny światowej czy walki z komunizmem i powstaniem Solidarności, a także konsekwentna rozbudowa oferty kulturalnej całorocznej (np. obiekty muzealne - Europejskie Centrum Solidarności w Gdańsku, Teatr Szekspirowski w Gdańsku, Muzeum Emigracji w Gdyni czy otwarte w 2017 roku Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku), z której korzysta coraz więcej osób (od 2013 r. województwo utrzymuje 5 lokatę w kraju pod względem widzów i słuchaczy teatrów i instytucji muzycznych (371 tys. w 2021 roku) oraz 3 lokatę pod względem liczby zwiedzających muzea, za województwami mazowieckim, małopolskim z wynikiem 2.241,5 tys. - w analizowanym okresie nastąpił znaczący spadek w całym kraju liczby widzów, słuchaczy i zwiedzających w stosunku do roku 2017, co związane było ze stanem pandemii i ograniczeniami w funkcjonowaniu placówek kultury).

... i znaczna koncentracja obiektów noclegowych w strefie nadmorskiej

54. Największą liczbą obiektów noclegowych charakteryzują się gminy nadmorskie: Władysławowo, Gdańsk, Łeba, Krynica Morska, Stegna, Ustka (gm.), Ustka, Jastarnia, Sopot, Krokowa, Gdynia, Sztutowo i Hel. W latach 2017-2022 największą dynamiką wzrostu liczby nowych obiektów noclegowych charakteryzowały się miasta: Gdańsk, Sopot oraz gminy powiat sztumski. Należy podkreślić, że w analizowanym okresie branża hotelarska przeżywała znaczne trudności w związku z ograniczeniami w jej funkcjonowaniu w związku z sytuacją pandemiczną.

Rys. 1.9. Turystyczne obiekty noclegowe oraz liczba udzielonych noclegów na 1000 ludności w roku 2021.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Rozwijająca się oferta turystyczna oparta na zasobach i walorach środowiska

55. Ważny wpływ na atrakcyjność turystyczną regionu mają zasoby i walory środowiska przyrodniczego, w tym sieć obszarów chronionych, duża liczba jezior i rzek. Potencjał sieć wód płynących w ciągu ostatnich lat jest objęty systemowymi działaniami w zakresie kształtowania produktu turystycznego w formie szlaków kajakowych (ok. 1.600 km), z których ok. 420 km zostało oznakowanych. Baza kajakowa i żeglarska liczy 274 obiekty, w tym 209 przystani kajakowych i przenosek, 65 portów i przystani żeglarskich²³. Pomorskie posiada doskonałe warunki dla rozwoju wszystkich możliwych form ruchu rowerowego. Rekreacja rowerowa rozwija się od lat bardzo dynamicznie, przy jednoczesnym wzrastającym społecznym zainteresowaniu rowerem, zarówno jako środkiem komunikacji, jak i wypoczynku. W ciągu ostatnich lata w regionie utworzono ok. 250 km wysokiej jakości tras rowerowych (w szczególności: EV 9 (wzdłuż Wisły) oraz EV 10 (wzdłuż wybrzeża Bałtyku)) oraz 26 miejsc postojowych. Według danych GUS długości ścieżek rowerowych w województwie pomorskim w latach 2017-2021 wzrosła z 1.161,9 km do ponad 1.549,9 km. Do gmin z najdłuższą siecią dróg rowerowych w roku 2021 należały: Gdańsk (213 km), Chojnice gm. (87,1 km), Gdynia (72 km), Słupsk (51 km), Stężyca (45,1 km), Brusy (51,5 km), Słupsk gm. (38,4 km) oraz Czernik (37,2 km).

56. Dotychczasowe inwestycje w ramach przedsięwzięć strategicznych w *Pomorskie Trasy Rowerowe*, *Pomorskie Szlaki Kajakowe* oraz *Pętlę Żuławską i Zatokę Gdańską* rozwijają ofertę turystyczną regionu, tworząc możliwości do aktywnego, różnorodnego spędzania czasu, odkrywając przed turystami mniej rozpoznawalne w skali kraju i Europy zakątki, udostępniając interesujące kulturowo i przyrodniczo obszary województwa.

Wzrastające zjawisko „overtourismu”

57. Koncentracja ruchu turystycznego w niektórych obszarach (szczególnie nadmorskich miejscowościach turystycznych, Gdańsku i Sopocie) prowadzi do zjawiska „overtourismu”, który naraża środowisko na degradację

²³ W ramach Pętli Żuławskiej etap I i II powstało 16 obiektów.

związaną z aktywnością człowieka, a także negatywnie wpływa na odbiór miejsc przez ich mieszkańców²⁴. Konieczne jest dalsze ukierunkowywanie ruchu turystycznego celem ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków. Dostrzegalna jest potrzeba opracowania i wdrożenia standardów zagospodarowania wejść na plaże, karawaningowych miejsc postojowych czy zagospodarowanie kąpielisk, by minimalizować negatywny wpływ ruchu turystycznego na środowisko.

Poprawiająca się, ale zróżnicowana dostępność do usług ochrony zdrowia

58. Biorąc pod uwagę wyposażenie regionu w usługi publiczne w zakresie ochrony zdrowia obserwuje się znaczne dysproporcje w dostępie do nich w skali całego regionu:

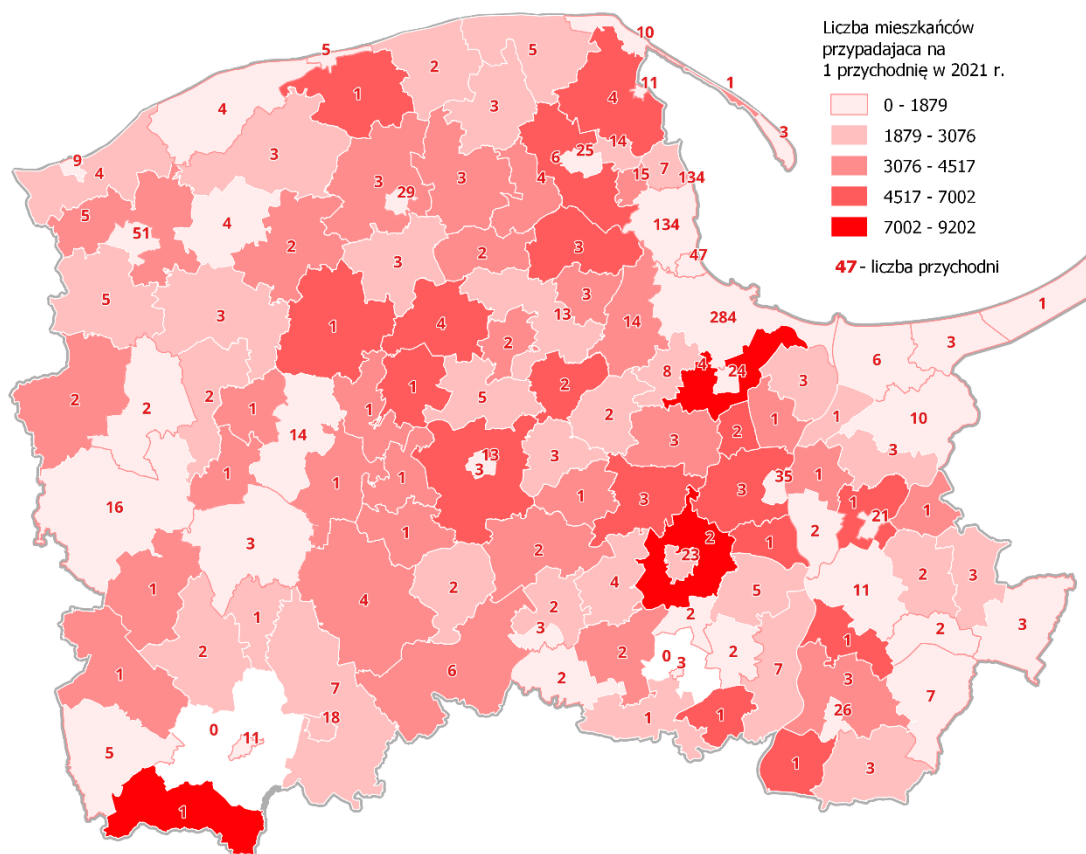
- 1) biorąc pod uwagę fakt, że podstawowa opieka zdrowotna (POZ) jest pierwszym etapem opieki medycznej nad pacjentem, a dostęp do placówek nie powinien być ograniczony, to w 2 gminach (gminy: Człuchów oraz Skórcz) w 2021 r. nie funkcjonował ani jeden POZ; jako, że gminy te należą do tzw. gmin obwarunkowych, to zauważalne jest, że pacjenci z nich wyjeżdżają do miast celem uzyskania świadczenia zdrowotnego w POZ (przede wszystkim do miast: Człuchowa i Skórcza);
- 2) przyjmując uproszczone założenie, że lekarze POZ (lekarze, którzy zawarli umowę na udzielanie świadczeń w rodzaju POZ) po osiągnięciu wieku emerytalnego przestają wykonywać swoją pracę oraz nie zostają zatrudnieni inni lekarze (brak zastępowalności pokoleń), prognozuje się, że w 2024 r. w województwie będzie 9 gmin (Cewice, Człuchów (w.), Koczała, Lipnica, Nowa Karczma, Malbork (w.), Rzeczenica, Skórcz, Smołdzino) bez lekarza POZ przed osiągnięciem wieku emerytalnego; oznacza to, że bez napływu młodych dostępność do świadczeń w ramach POZ może się zmniejszyć;
- 3) jednym z głównych problemów pomorskiego systemu ochrony zdrowia pozostaje nierównomierne rozmieszczenie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych; pod względem liczby wybranych poradni przypadających na 10 tys. mieszkańców, województwo uzyskało jedno z najniższych wskaźników w Polsce: endokrynologiczna (0,09), endokrynologiczna dla dzieci (0,01), nefrologiczna (0,01), gastroenterologiczna (0,07), geriatryczna (0,01), reumatologiczna (0,13)²⁵; dostęp do świadczeń ambulatoryjnej opieki specjalistycznej skumulowany był przede wszystkim w Trójmieście; niska dostępność cechuje obszary wiejskie i małe miasta, szczególnie z zachodnich i południowych powiatów; kadra medyczna oraz świadczenia wysokospecjalistyczne skoncentrowane są w aglomeracji trójmiejskiej²⁶;
- 4) w regionie w 2022 r. funkcjonowało 39 szpitali, w tym 30 szpitali w ramach systemu podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej - PSZ („sieci szpitali”) oraz 3 szpitale tzw. „psychiatryczne”; do szpitali zakwalifikowanych do poszczególnych poziomów systemu zabezpieczenia świadczeń należały²⁷:
 - 10 szpitali na poziomie I (Bytów, Człuchów, Kartuzy, Kwidzyn, Lębork, Malbork, Miastko, Puck, Sztum, Tczew),
 - 4 szpitale na poziomie II (Chojnice, Kościerzyna, Pomorskie Centrum Reumatologiczne w Sopocie, Starogard Gdański),
 - 7 szpitale na poziomie III (Copernicus w Gdańsku, Pomorskie Centrum Toksykologii w Gdańsku, Szpitale Pomorskie (Gdynia, Gdańsk i Wejherowo), Szpital Specjalistyczny w Słupsku),
 - 1 szpital pediatryczny na poziomie VI (Polanki w Gdańsku),
 - 1 szpital pulmonologiczny na poziomie V (Prabuty),
 - 5 szpitali na poziomie VII ogólnopolskim (7 Szpital MW w Gdańsku Oliwie, Szpital MSWiA w Gdańsku, Uniwersyteckie Centrum Kliniczne w Gdańsku, Uniwersyteckie Centrum Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni, 115 Szpital Wojskowy w Helu).

²⁴ „Overtourism - around the definition”, Zygmunt Kruczek, https://www.researchgate.net/publication/333186191_OVERTOURISM_-_AROUND_THE_DEFINITION, dostęp: 27.07.2020.

²⁵ Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie mapy potrzeb zdrowotnych (Dz.Urz.Min.Zdr. z 2021, poz. 69).

²⁶ Raport o stanie województwa pomorskiego w 2021 roku, przyjęty uchwałą nr 485/353/22 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 19 maja 2022 r.

²⁷ Wykaz świadczeniodawców zakwalifikowanych do poszczególnych poziomów systemu podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej w okresie 1 stycznia 2017 - 31 grudnia 2022 r.

Rys. 1.10. Liczba mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w gminach województwa pomorskiego w roku 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

- 5) większość szpitali w województwie pomorskim w ramach sieci szpitali jest zlokalizowana w Trójmieście i widoczna jest dysproporcja w ich rozmieszczeniu (a co się z tym wiąże również w poziomie dostępności) między częścią wschodnią a zachodnią; rozmieszczenie placówek medycznych świadczących specjalistyczną pomoc lekarską nawiązuje do układu sieci osadniczej; spośród miast powiatowych tylko w Pruszczu Gdańskim nie ma tego typu placówki, co oczywiście wiąże się m.in. z bliskością Gdańska; w województwie pomorskim średni czas dojazdu do najbliższego szpitala wynosi 22 minuty;
- 6) rozmieszczenie szpitalnych oddziałów ratunkowych²⁸ nawiązuje do podziału administracyjnego szczebla powiatowego; województwo charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem dostępności do SOR-ów, co wynika m.in. z nierównomiernego rozmieszczenia tego typu placówek; w Trójmieście i kilku miastach otaczających (Wejherowo, Kartuzy) zlokalizowana jest połowa wszystkich SOR-ów w regionie; wyraźnie zaznacza się duży obszar słabej dostępności w zachodniej części województwa (tylko dwa SOR-y: w Słupsku i Chojnicach); również północna i wschodnia część województwa (brak tego typu placówek w ośrodkach powiatowych tj. w Tczewie, Sztumie, Malborku, Nowym Dworze Gdańskim);
- 7) liczba łóżek szpitalnych przypadających na 10 tys. mieszkańców w 2021 r. spadła w stosunku do 2016 r. i wyniosła 33,5 (przy średniej ogólnopolskiej 44,4); niższa od średniej w kraju była również liczba łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych (71,6 na 100 tys. ludności wobec 100,1 w Polsce) i spadek w tym zakresie jest niepokojący, gdyż w okresie 2016-2021 w Polsce wartość ta rosła dynamicznie; liczba ośrodków opieki paliatywnej i hospicyjnej na 100 tys. ludności była znacznie poniżej średniej krajowej i wyniosła 1,24, podczas gdy w Polsce wskaźnik ten wyniósł 1,71;
- 8) w województwie w 2022 r. funkcjonowało 46 hospicjów i 53 zakłady świadczące usługi pielęgnacyjne i opiekuńcze; głównym ośrodkiem, w których zlokalizowane są hospicja i zakłady świadczące usługi pielęgnacyjne jest Trójmiasto, gdzie funkcjonuje 19 hospicjów (12 w Gdańsku, 5 w Gdyni i 2 w Sopocie), a

²⁸ Szpitalny oddział ratunkowy (SOR) jest jednostką systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Podstawowym zadaniem SOR jest udzielanie pacjentowi pomocy w stanach nagłego zagrożenia zdrowia.

na kolejnych miejscach znajdują się Chojnice (4) i Puck (3), Tczew (3), Słupsk (3) i Człuchów (2); istnieje dość duże zróżnicowanie miast mniejszych w wyposażenie w hospicja; wśród kilku miast średniej wielkości hospicjum nie posiada Pruszcz Gdański i Rumia;

9) niedostosowana oraz niewystarczająca jest organizacja i infrastruktura systemu ochrony zdrowia do procesów demograficznych, w szczególności wobec potrzeb osób starszych; brak jest łóżek i poradni geriatrycznych, które kompleksowo zapewnią opiekę osobom starszym z wieloma schorzeniami, wymagającym podejścia interdyscyplinarnego oraz miejsc w zakładach opieki długoterminowej dla pacjentów, u których wyczerpano już możliwości diagnostyczno-terapeutyczne, a stan ich zdrowia wymaga opieki i pielęgnacji;

10) w województwie widoczny jest jeden obszar koncentracji i wysokiego poziomu dostępności do specjalistycznych usług medycznych, którym jest Trójmiasto wraz z najbliższym otoczeniem funkcjonalnym; wschodnia i środkowa część województwa charakteryzuje się dobrym poziomem dostępności do tego typu usług, podczas gdy w zachodniej części dostęp ten jest wyraźnie niższy.

59. W latach 2017-2022 nastąpiła znacząca poprawa jakości warunków udzielania świadczeń oraz możliwości specjalistycznej diagnostyki i leczenia, w wyniku szeregu inwestycji w bazę diagnostyczną i leczniczą. Oddano do eksploatacji *Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego*. Uruchomiono *Centrum Opieki Geriatrycznej w Sopocie* funkcjonującego w ramach Pomorskiego Centrum Reumatologicznego im. dr Jadwigi Titz-Kosko w Sopocie Sp. z o.o. oraz *Centrum Geriatrii w Gdańsku*. Zrealizowano szereg projektów w zakresie ratownictwa medycznego (m.in.: zbudowano *lądowisko dla helikopterów w Kociewskim Centrum Zdrowia w Starogardzie Gdańskim*, przystosowano pomieszczenia szpitalne SOR wraz z wyposażeniem w *Szpitalu Św. Wincentego a Paulo w Gdyni*, przekształcono *Izbę Przyjęć w Sztumie* w SOR wraz z budową *lądowiska dla helikopterów*, rozbudowano i doposażono SOR w *Szpitalach Specjalistycznych w Kościerzynie* i w *Chojnicach* oraz zrealizowano inwestycje w *Centrum Urazowym dla dzieci w Szpitalu im. Mikołaja Kopernika w Gdańsku* i *Centrum Urazowe w Uniwersyteckim Centrum Klinicznym w Gdańsku*). Zmodernizowano i sukcesywnie dostosowywano infrastrukturę poradni i oddziałów szpitalnych w szpitalach specjalistycznych i szpitalach psychiatrycznych do obowiązujących przepisów prawa, wbudowano nowoczesne bloki operacyjne w *Szpitalu Św. Wojciecha w Gdańsku*, *Szpitalu Św. Wincentego a Paulo w Gdyni* i w *Szpitalu w Wejherowie*.

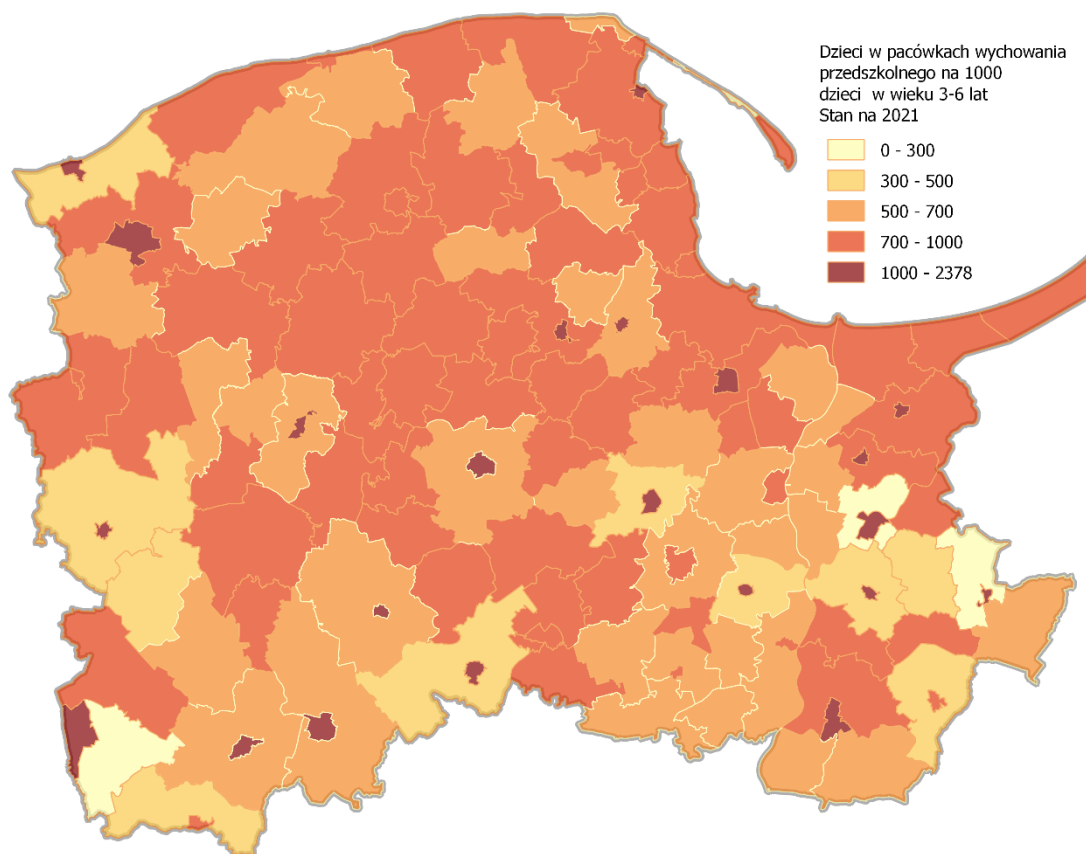
Dobra dostępność do usług edukacji oraz poprawiająca się dostępność do usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego

60. Biorąc pod uwagę obowiązek szkolny, dostępność do szkół jest dobra. W dalszym ciągu obserwuje się problem niedopasowania rozmieszczenia i wielkości szkół podstawowych do rozmieszczenia ludności w obszarach miejskich i podmiejskich intensywnie urbanizujących się. Wyzwaniem w dalszym ciągu jest brak odpowiedniej liczby punktów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3 i obiektów wychowania przedszkolnego.

61. W zakresie opieki nad dziećmi do lata 3, wychowania przedszkolnego i edukacji szkolnej należy podkreślić:

1) w latach 2016-2021 w regionie zachodziły dynamiczne zmiany (wzrost o 30,4%) w zakresie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych), których w 2021 r. w regionie funkcjonowało 368, oferujących łącznie 12,4 tys. miejsc; najwięcej obiektów skoncentrowanych jest na terenie Gdańska (115), Gdynia (26), Żukowo (18), Rumia (13), Pruszcz Gdański w. (13), Pruszcz Gdański w. (12); mimo tego, wskaźnik użłobkowania w 2021 r. był nadal niższy niż przeciętny w Polsce – liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1.000 dzieci w wieku do lat 3 osiągnęła wartość 139;

2) w roku 2021 na obszarze województwa funkcjonowało 1.518 placówek wychowania przedszkolnego (przedszkola, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne), do których uczęszczało 97.581 dzieci; jednak, pomimo następującej poprawy, odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (88,1%) w pomorskim jest nadal jednym z najniższych w kraju (średnia w kraju – 90,4%); jednocześnie infrastruktura niektórych placówek wychowania przedszkolnego nie jest w pełni przyjazna dzieciom, co ogranicza zapewnienie optymalnych warunków ich rozwoju, w tym dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

Rys. 1.11. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat w gminach województwa pomorskiego w roku 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

- 3) dostęp do wychowania przedszkolnego cechuje się znacznym zróżnicowaniem przestrzennym i jest niewystarczający; wszystkie miasta charakteryzują się wysokim stopniem dostępności do usług wychowania przedszkolnego - najwięcej placówek zlokalizowanych było w miastach: Gdańsku, Gdyni, Słupsku i Tczewie, zaś pojedyncze placówki zlokalizowane są w miastach: Czarna Woda, Czarne, Hel, Kępice, Krynica Morska oraz gminach: Czarna Woda (w.), Dzierżgoń (w.), Jastarnia (w.), Koczała, Malbork, Mikołajki Pomorskie, Osiek, Ostaszewo, Sztutowo, Smołdzino; w województwie pomorskim średni czas dojazdu do trzech najbliższych przedszkoli wynosi 7,5 minuty (maksymalny czas dojazdu 25,5 minuty)²⁹;
- 4) pod względem liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat najwyższe wartości (ponad 1.000 dzieci) odnotowywane są w miastach małych i średnich: Żukowo, Skarszewy, Miastko, Brusy, Nowy Staw, Ustka, Bytów, Nowy Dwór Gdański, Sztum, Kartuzy, Kościerzyna, Pruszcz Gdański, Słupsk, Puck, Dzierżgoń, Człuchów, Czarne, Czersk, Pelplin oraz Malbork; wynika to przede wszystkim z koncentracji placówek w tych miastach i ich niewielkiej liczbie w otaczających te miastach obszarach wiejskich; jednocześnie 102 gminach notuje się znaczny wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w stosunku do liczby dzieci w wieku przedszkolnym;
- 5) pod względem liczby uczniów przypadających na jedną szkołę podstawową³⁰, zauważyć należy, że w miastach dominują duże placówki: Prabuty (736), Nowy Staw (542), Dzierżgoń (523), Starogard Gdański (515,8), Kwidzyn (508,3), Czarne (500), Bytów (494,7), Chojnice (480,1), Pruszcz Gdański (475,9), Wejherowo (473,4), Rumia (430,7), Reda (414,4), Brusy (409,5) oraz Tczew (404,3), zaś na obszarach wiejskich małej placówki (poniżej 100 uczniów na szkołę): Osieczna (99,5), Lichnowy (97,3), Linia (96,1), Liniewo (94), Brusy w. (93), Prabuty w. (91,3), Skórcz (87,7), Kępice w. (83,8), Dzierżgoń w. (74), Czarne w. (72), Debrzno w. (71), Miastko w. (55) oraz miasto Krynica Morska (57);

²⁹ Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem, Województwo Pomorskie, IGiPZ PAN, UJ, Warszawa, 2019.

³⁰ im mniejsza liczba uczniów tym lepiej lepsze warunki dla jakości kształcenia tzn. nauczyciel może poświęcić więcej czasu każdemu z uczniów.

- 6) w województwie widoczna jest wyraźna koncentracja szkół podstawowych w miastach (Gdańsk, Sopot, Gdynia, Malbork, Wejherowo, Chojnice), które charakteryzują się również najwyższym poziomem dostępności (czas dojazdu transportem indywidualnym, w minutach) do tego typu usług edukacyjnych (czas dojazdu poniżej 5 minut); najrzadsza sieć tego typu placówek występuje w zachodniej części regionu; w województwie średni czas dojazdu do trzech najbliższych szkół podstawowych przekracza 9 minut (maksymalny wynosi ponad 25 minut);
- 7) w województwie zasadnicze szkoły zawodowe skoncentrowane są w Trójmieście, jak również w miastach powiatowych w szczególności Tczewie, Słupsku, Kwidzynie, Chojnicach, Wejherowie, Malborku, Kościerzynie, Lęborku oraz pojedyncze w mniejszych miastach i kilku ośrodkach gminnych; rzadka sieć placówek szkolnych tego typu w północno-zachodniej części województwa sprawia, że obszar ten charakteryzuje się niskim stopniem dostępności czasowej do tego rodzaju usług edukacyjnych (czas dojazdu powyżej 40 minut); niski poziom dostępności jest również części powiatu człuchowskiego; spośród miast najdłuższym czasem dojazdu do trzech najbliższych szkół zawodowych/branżowych charakteryzuje się Krynica Morska (45 minut) i Hel (52 minuty);
- 8) usługi edukacji na poziomie ponadpodstawowym (licea ogólnokształcące i technika) charakteryzują się koncentracją placówek przede wszystkim w miastach dużych i średnich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi: Gdańsk, Słupsk, Gdynia, Tczew, Kwidzyn, Sopot, Lębork, Wejherowo, Chojnice, Starogard Gdański, Malbork, Kartuzy, Kościerzyna, Puck, Pruszcz Gdański, Człuchów, Sztum i Nowy Dwór Gdański, w związku z czym miasta te charakteryzują się wysokim poziomem dostępności czasowej do tego typu usług edukacyjnych; słabo rozbudowana sieć liceów i techników w północno-zachodniej i zachodniej części województwa sprawia, że obszary te charakteryzują się niskim poziomem dostępności do tego typu szkół (czas dojazdu powyżej 40 minut); miastem o najdłuższym czasie dojazdu do trzech najbliższych szkół ponadpodstawowych jest Krynica Morska (brak placówki w mieście, czas dojazdu wynosi 44 minuty); w województwie średni czas dojazdu do trzech najbliższych szkół ponadpodstawowych wynosi 16 minut (maksymalny czas dojazdu – 45 minut).
62. W latach 2017-2022 zrealizowano szereg inwestycji związanych z rozbudową i budową infrastruktury przedszkolnej (utworzenie ponad 7 tys. miejsc edukacji przedszkolnej), żłobków oraz innych placówek opieki nad dziećmi do lat 3, szkół kształcenia zawodowego (*Kształtowanie sieci ponadgimnazjalnych szkół zawodowych uwzględniającej potrzeby subregionalnych i regionalnego rynków pracy - 46 zmodernizowanych obiektów kształcenia zawodowego*), edukacji artystycznej (*Rozbudowa Zespołu Szkół Plastycznych w Gdyni o salę na cele kulturalne, jako miejsca prezentacji dziedzictwa kulturowego*, termomodernizacja Państwowych Szkół Muzycznych I w Kartuzach, Malborku, Pucku, Starogardzie Gdańskim, Wejherowie, Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Gdańsku).

Koncentracja szkół wyższych w miastach, zwłaszcza tych największych i spada liczba studentów

63. W roku akademickim 2020/2021 na terenie województwa działały 34 uczelnie wyższe, w których kształciło się 86,9 tys. studentów (7,14% studentów w Polsce), w tym w:
- 1) Gdańsku: 6 publicznych (Uniwersytet Gdański, Politechnika Gdańska, Gdański Uniwersytet Medyczny, Akademia Sztuk Pięknych, Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego oraz Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki) oraz 9 niepublicznych;
 - 2) Gdyni: 2 publiczne (Uniwersytet Morski oraz Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte) oraz 3 niepubliczne;
 - 3) Słupsku: 1 publiczna (Uniwersytet Pomorski) oraz 2 niepubliczne;
 - 4) Sopocie: 3 niepubliczne;
 - 5) Chojnicach, Kościerzynie, Kwidzynie, Lęborku, Starogardzie Gdańskim, Tczewie oraz Wejherowie – po jednej niepublicznej szkole wyższej.

na terenie regionu nie ma ani jednej uczelni zawodowej; należy mieć na uwadze, że w ostatnich latach ze względu na malejącą liczbę studentów w Polsce liczba uczelni wyższych, przede wszystkim tych niepublicznych znacząco się zmniejszyła.

64. Liczba studentów w regionie, podobnie jak w całym kraju, systematycznie spada od 2011 r. (105 tys. w roku akademickim 2010/2011). Pod względem liczby studentów Pomorskie stanowi 6. ośrodek akademicki w kraju. Blisko 60,9% studentów kształci się na uczelniach publicznych.
65. Mimo spadku liczby studentów znacząco poprawiły się warunki nauczania oraz prowadzenia badań naukowych na pomorskich uczelniach wyższych. Oddano do eksploatacji *Centrum Medycyny Nieinwazyjnej* Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, rozbudowano infrastrukturę dydaktyczną Uniwersytetu Morskiego w Gdyni, Uniwersytetu Gdańskiego (*Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki*), Politechniki Gdańskiej (*budynek "Chemia C" Wydziału Chemicznego, rozpoczęto budowę Centrum Ekoinnowacji*).

Wzrastająca dostępność do instytucji kultury i wzrost uczestnictwa w kulturze

66. Wysoka dostępność instytucji kultury wiąże się z rozwojem gospodarczym regionu oraz stopniem urbanizacji, a nadto pozwala minimalizować nierówności społeczne w zakresie potencjału kulturowego i artystycznego. W tym zakresie należy stwierdzić, że:
- 1) w 2021 r. łączna liczba funkcjonujących na obszarze województwa bibliotek publicznych wraz z filiami wyniosła 316; największa ich liczba zlokalizowana była w Gdańsku (30) oraz Gdyni (21), a w większości gmin funkcjonował najczęściej 1 obiekt; średnio w 2021 r. na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi) przypadało w regionie 6.607 mieszkańców, co było wartością znacznie poniżej średniej krajowej wynoszącej 4.441 osób; pod względem dostępności najmniej korzystna sytuacja dotyczy miast i gmin, w których na 1 placówkę biblioteczną przypadało ponad 10 tys. mieszkańców, a wśród nich znalazło się wiele miast Pruszcz Gdański, Kościerzyna, Wejherowo, Chojnice, Kwidzyn, Malbork, Gdańsk, Starogard Gdański, Reda, Kartuzy, Rumia, Słupsk, Gdynia;
 - 2) centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami powołanymi do prowadzenia działalności społeczno-kulturalnej i powinny odgrywać w społeczności istotną rolę jako centra życia kulturalnego; w 2021 roku na obszarze województwa funkcjonowało 292 obiekty; z punktu widzenia dostępności największa liczba tego typu placówek zlokalizowana była w Słupsku (26), Gdańsku (22) oraz gminach wiejskich Głównicy (20) i Chojnice (18); należy podkreślić, że w szeregu gminach nie funkcjonowały tego typu placówki zwłaszcza dotyczy to małych miast: Czarna Woda, Hel, Krynica Morska, Łeba, Puck, oraz gmin wiejskich: Choczewo, Człuchów, Kolbudy, Konarzyny, Kościerzyna, Lipnica, Osieczna, Osiek, Przodkowo, Pszczółki, Sadlinki, Skórcz, Stężyca, Suchy Dąb, Sztutowo, Tczew i Trzebielino;
 - 3) istotnym miejscem upowszechniania kultury jest także sala widowiskowa, zwłaszcza wielofunkcyjna posiadająca jednocześnie możliwości wyświetlania filmów, organizacji koncertów czy przedstawień teatralnych; w województwie pomorskim w 2021 roku funkcjonowały 122 sale widowiskowe, z których największa posiada ponad 2 tys., miejsc na widowni (Gdańsk);
 - 4) największą różnorodnością instytucji kultury (opera, filharmonie, teatry, kina, muzea, galerie) oraz bogactwem oferty artystycznej dysponują duże miasta, a w szczególności Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk oraz kilka ośrodków powiatowych:
 - obiekty kinowe w regionie koncentrują się przede wszystkim w miastach, a szczególnie w Trójmieście; w zakresie wyposażenia gmin w infrastrukturę kinową wyróżniają się: Gdańsk (7), Gdynia (2) oraz Słupsk (2); kilkanaście miast (Bytów, Chojnice, Człuchów, Pruszcz Gdański, Kościerzyna, Jastarnia, Kwidzyn, Lębork, Łeba, Nowy Dwór Gdański, Ustka, Sopot, Starogard Gdański, Sztum, Tczew, Rumia, Wejherowo) oraz kilka gmin wiejskich (Chmielno, Stegna) posiada tylko jeden obiekt kinowy; należy podkreślić, że każdy obiekt kinowy posiada zróżnicowaną liczbę sal kinowych, a pod tym względem zdecydowanie wyróżnia się Gdańsk (42 sale kinowe) oraz Gdynia (9), Słupsk (7), Sopot (6), Starogard Gdański (6), Rumia (5), Tczew (4), Pruszcz Gdański (2) i Wejherowo (2), podczas gdy w pozostałych miastach na każdy obiekt kinowy przypada jedna sala kinowa; duża część środkowej i zachodniej części województwa charakteryzuje się niskim poziomem dostępności do kin; największym miastem województwa o niskim poziomie dostępności do kin są Kartuzy (czas dojazdu do najbliższego kina 43 minuty); ponadto słabą dostępnością wyróżniają się: Miastko (41 minut) i Krynica Morska (59 minut); w województwie pomorskim średni czas dojazdu do najbliższego kina wynosi 25,5 minuty;
 - placówki teatralne (dramatyczne, muzyczne, operowe, lalkowe) jako usługi kultury o wysokim stopniu centralizacji, wykazują dużą koncentrację przestrzenną ograniczając się w zasadzie do Gdańska, Gdyni, Słupska, Sopotu, co przekłada się a wysoki poziom dostępności tego typu usług; mniejsze teatry

funkcjonują w niektórych miastach tj. Bytów, Chojnice, Kwidzyn, Rumia i Starogard Gdański; takie rozmieszczenie powoduje, że środkowa, i północna część województwa charakteryzuje się niskim poziomem dostępności do tego typu usług kulturalnych; mimo to, średni czas dojazdu do najbliższego teatru wynosi 30 minut i jest niższy niż średnia krajowa, a tylko w przypadku nielicznych gmin czas dojazdu jest dwa razy dłuższy niż średnia krajowa (np. Krynica Morska – 59 minut, Łeba – 61 minut, Hel – 63 minuty);

- w województwie placówki muzealne zlokalizowane są w miarę równomiernie, choć obszarem koncentrującym największą liczbę placówek jest Gdańsk (27) oraz Gdynia (4), Kwidzyn (4), Kościerzyna (3) i Puck (3); w pozostałych miejscowościach, głównie w miastach zlokalizowane są pojedyncze placówki muzealne; pod względem wskaźnika liczby osób zwiedzających muzea i oddziały przypadających na 10 tys. mieszkańców) średnia dla województwa (9.506,5) zdecydowanie przekracza średnią krajową (6.647,0), co wyraźnie wskazuje na wyższą atrakcyjność placówek muzealnych w regionie; w 2021 r. muzea zlokalizowane w województwie pomorskim odwiedziło łącznie 2,24 mln zwiedzających, co jest wartością znacznie niższą w stosunku do roku 2017, kiedy placówki muzealne w regionie zostały odwiedzone przez ponad 3,30 mln zwiedzających i spadek ten obarczony jest sytuacją pandemiczną, która w znaczący sposób wpłynęła na ograniczone możliwości zwiedzania muzeów.

67. W latach 2017-2022 zrealizowano szereg inwestycji związane z rozbudową, przebudową i remontem infrastruktury służącej działalności kulturalnej (*Witkacy w Słupskich Spichlerzach Sztuki* (Spichlerz Biały Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku), *Podniesienie jakości i atrakcyjności infrastruktury Teatru Wybrzeże – Dużej Sceny i Sceny Malarnia*, *Poprawa stanu zabytkowego budynku Starej Apteki z XVII wieku wraz z Przejściem Bramnym i murami obronnymi Głównego Miasta w Gdańsku* (Teatr Wybrzeże) oraz *Rewaloryzacja i adaptacja kościoła św. Jana w Gdańsku na Centrum św. Jana – etap II* (realizowany przez Nadbałtyckie Centrum Kultury)), czytelnictwu (*Adaptacja zabytkowego zespołu willowo - parkowego przy ul. Jakuba Goyki 1-3 oraz części Parku Północnego w Sopocie na potrzeby ArtInkubatora i biblioteki publicznej*) oraz edukacji artystycznej (*Rozbudowa Zespołu Szkół Plastycznych w Gdyni o salę na cele kulturalne, jako miejsca prezentacji dziedzictwa kulturowego*). Oferta kulturalno-edukacyjna wielu instytucji została wzbogacona dzięki zakupowi nowoczesnego wyposażenia, spełniającego wszystkie współczesne standardy oraz została dostosowana do potrzeb osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

Rosnąca dostępność do ogólnodostępnych obiektów sportowych, ale widoczna jest ich koncentracja w Trójmieście

68. W przestrzeni województwa powstają coraz liczniej obiekty sportowe, wkomponowujące się w przestrzeń małych miast i ośrodków wiejskich. W województwie przykładowo Gdynia kształtuje wydzieloną część swojej przestrzeni w postaci „miast sportu”. Zazwyczaj, choć nie wyłącznie, są to obszary z infrastrukturą zbudowaną do organizacji dużych wydarzeń sportowych, ale także są miejscem koncentracji działalności sportowej i okołosportowej dla mieszkańców. Analiza przestrzeni regionu pod kątem terenów i obiektów sportowych wykazała, że największym problemem nie jest wyłącznie brak infrastruktury, lecz brak udostępnienia jej lokalnym społecznościom (pozamykane boiska szkolne, na które nie ma wstępu po zajęciach lekcyjnych) lub degradacja, przez co są to przestrzenie nieatrakcyjne, a nawet nie nadające się do użytku, co ma miejsce zwłaszcza w zaniedbanych dzielnicach historycznych i modernistycznych osiedlach z wielkiej płyty. Problem zamykania boisk przed lokalną społecznością nie jest problemem charakterystycznym dla wielkich miast, tylko zależy od przyjętych zwyczajów, nastawienia dyrekcji szkoły i regulacji na poziomie samorządów. W zakresie wyposażenia gmin w infrastrukturę sportową poprawia się stan dostępności do tego typu infrastruktury. Zauważyć, że w 2021 roku w województwie pomorskim zlokalizowanych było:

- 1) 121 stadionów, w tym pełnowymiarowych stadionów lekkoatletycznych dopuszczonych do rozgrywania oficjalnych zawodów lekkoatletycznych w Brusach (*stadion miejski*), Chojnicach (*MKS Chojniczanka*), Gdańsku (*AWFiS* oraz *GOKF*), Kartuzach (*stadion miejski*), Malborku (*MOSiR*), Pelplin (*stadion miejski*), Pucku (*stadion miejski*), Reda (*stadion miejski*), Słupsk (*MOSiR*), Sopot (*SKLA Sopot*), Starogard Gdański (*MOSiR*), Sztum (*stadion miejski*), Władysławowo (*COS Cetniewo*); ponadto 433 boisk piłkarskich, 76 boisk do koszykówki, 27 boisk do piłki ręcznej, 45 boisk do piłki siatkowej oraz 270 boisk uniwersalnych wielozadaniowych;
- 2) 72 hale sportowe (o wymiarach od 36x19 m), w tym 9 dużych hal sportowo-widowiskowych, do których zakwalifikowano te, których widownia liczy minimum 900 miejsc siedzących służących przede wszystkim najpopularniejszym halowym sportom olimpijskim (siatkówka, koszykówka, piłka ręczna): jedna na granicy

Gdańska i Sopotu (*Ergo Arena*), dwie w Gdańsku (*Hala AWFIS Gdańsk* oraz *hala „Olivia”*) i Kwidzynie (*Hala CSiR* oraz *HS Kwidzyn*) oraz po jednej w Gdyni (*Gdynia Arena*), Słupsku (*Hala Gryfia*), Sopocie (*Hala 100-lecia*) i Starogardzie Gdańskim (*Hala OSiR*); największymi halami w województwie o widowni przekraczającej 5 tys. były *Ergo Arena* oraz *hala „Olivia”*; miastami powyżej 50 tys. mieszkańców bez dużej hali sportowo-widowiskowej były Tczew oraz Wejherowo;

- 3) 52 pływalnie kryte, w tym: 37 basenów pływackich (o wymiarach 25 m x 12,5 m) oraz 15 basenów szkoleniowo-rekreacyjnych (o długości co najmniej 16 m); najwięcej obiektów do dyspozycji mieli mieszkańcy Gdańska (13), Gdyni (9), Sopotu (5) oraz Ustki (4), Łeby (3), Jastarni (2) i Kwidzyna (2); najgorzej sytuacja wyglądała w małych miastach, w tym niektórych miastach powiatowych Nowy Dwór Gdański, Puck i Sztum, gdzie takich obiektów nie było; na obszarze województwa pomorskiego nie było basenu olimpijskiego (o długości 50 m) oraz basenu typu sportowego (o wymiarach 25 m x 16 m).
- 4) 88 sal gimnastycznych (o wymiarach poniżej 36x19 m) i sal pomocniczych, 186 kortów tenisowych (w tym 139 otwartych i 47 krytych), 9 strzelnic, 19 lodowisk (w tym duża hala lodowa Stoczniovec w Gdańsku), 33 skateparków oraz 544 siłowni zewnętrznych; ponadto na obszarze województwa funkcjonuje hipodrom w Sopocie.

Wzrastająca dostępność do infrastruktury usług społecznej poprawia sytuację w zakresie rozwiązywania problemów społecznych regionu

69. Z punktu widzenia rozwiązywania problemów polityki społecznej regionu szczególnie istotna jest dostępność do infrastruktury skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych społecznie. W tym zakresie należy zauważyć, że w roku 2021 w województwie pomorskim³¹:

- 1) publicznymi usługami społecznymi objętych jest łącznie 16,9 tys. osób niesamodzielnych; stanowi to tylko około 9% szacowanej populacji osób niesamodzielnych w regionie;
- 2) dzienne ośrodki wsparcia świadczą usługi osobom, które wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych; dla osób starszych, z niepełnosprawnościami usługi są dostępne np. w klubie samopomocy lub w dziennym domu pomocy; liczba klubów samopomocy znacząco wzrosła w latach 2019-2021 z 28 do 49, w konsekwencji wzrosła liczba osób z nich korzystających do 1.376; w tym samym okresie wzrosła o 2 liczba dziennych domów pomocy, do 29 placówek oraz liczba uczestników do 1.102 osób korzystających w całym roku;
- 3) funkcjonowało 41 domów pomocy społecznej prowadzonych przez jednostkę samorządową lub w całości na jej zlecenie; DPS dysponowały ponad 4 tys. miejsc, a wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku mieszkało w nich 3.965 osób; w regionie w roku 2021 funkcjonowały jedynie 3 rodzinne domy pomocy społecznej, w których udzielono wsparcia 21 osobom; ponadto, na terenie województwa działają placówki niepubliczne prowadzone przez podmioty gospodarcze, które uzyskały zezwolenie Wojewody Pomorskiego na prowadzenie placówki zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku;
- 4) 18 punktów i ośrodków interwencji kryzysowej podejmujących działania na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu; tego typu placówki nie funkcjonowały jedynie na terenie dwóch powiatów (słupskiego i człuchowskiego); w regionie działały również 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie (Gdynia, powiat gdański);
- 5) funkcjonowały 22 centra integracji społecznej realizujące specjalistyczny program pracy z osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem;
- 6) funkcjonowało 48 warsztatów terapii zajęciowej w 19 pomorskich powiatach, oprócz Sopotu; rolą tych placówek jest tworzenie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia;
- 7) zakłady aktywności zawodowej, zapewniające zatrudnienie osobom niepełnosprawnym ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz osobom z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, u których

³¹ Na podstawie *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa pomorskiego za rok 2021*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, UMWP Gdańsk, 2022.

stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, funkcjonowały jedynie w Czarnem i Sztumie;

- 8) funkcjonowały 72 spółdzielnie socjalne, których głównym celem jest przywrócenie na rynek pracy, poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób o niskiej zatrudnialności oraz umożliwienie osobom bezrobotnym aktywizacji zawodowej; najwięcej tego typu placówek funkcjonowało w powiecie chojnickim (9), człuchowskim (8), kartuskim (7), Gdyni (7), Gdańsku (6) oraz powiecie słupskim (6);
- 9) ważną rolę dla osób starszych pełnią Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW), jako centra kulturalno-edukacyjne, umożliwiające seniorom nie tylko aktualizację wiedzy i zdobywanie nowych umiejętności, ale także aktywne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnych; 2021 roku w województwie funkcjonowało 49 UTW, w których w zajęciach uczestniczyło 7.589 seniorów.

Liczne obszary chronione ...

70. Istotnym uwarunkowaniem kształtowania przestrzeni województwa są obszary o szczególnych walorach przyrodniczych, podlegające ochronie w ramach ustawowych reżimów ochronnych. Prawnej ochronie³² podlega łącznie (bez obszarów Natura 2000) 604,3 tys. ha, co stanowi 32,97% powierzchni województwa, a przy uwzględnieniu tych części obszarów Natura 2000, które nie pokrywają się z pozostałymi formami ochrony przyrody (parkami narodowymi, parkami krajobrazowymi, rezerwatami przyrody i obszarami chronionego krajobrazu), udział przyrodniczych obszarów chronionych w powierzchni województwa szacuje się na ok. 39,4%.

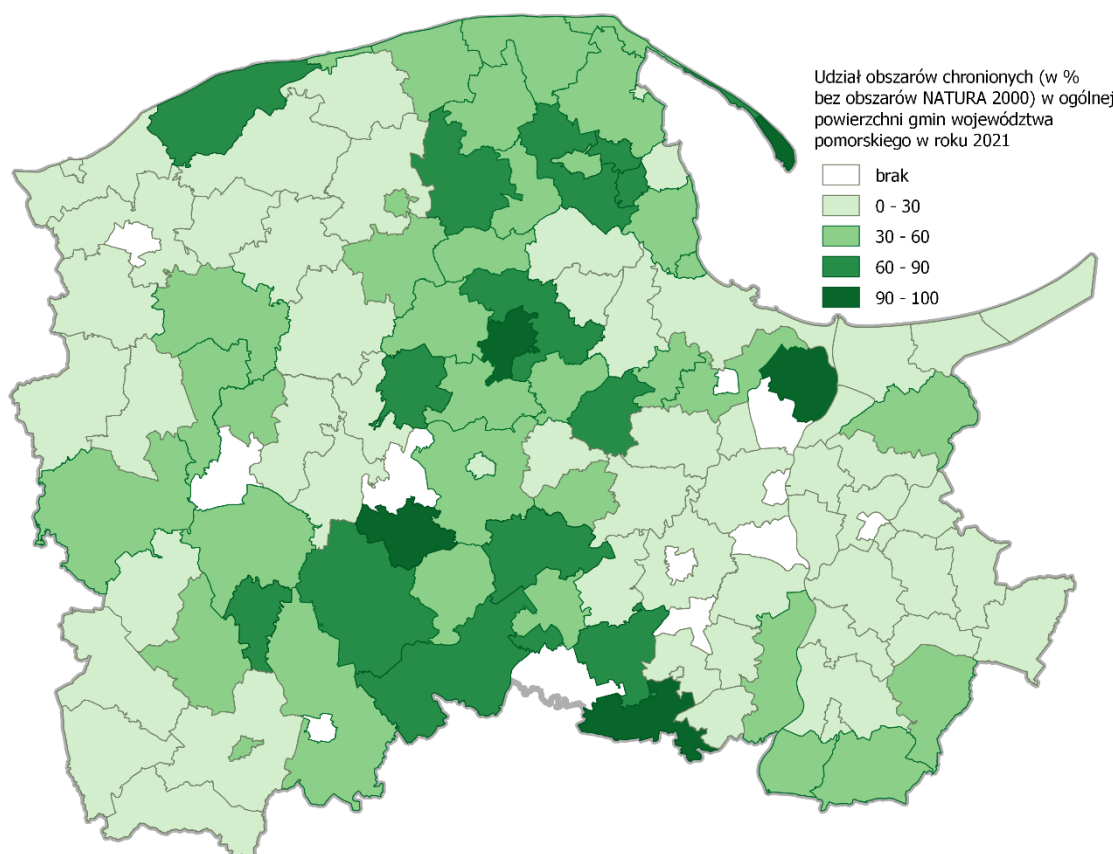
71. W latach 2017-2021 w województwie pomorskim utworzono:

- 1) 2 rezerваты przyrody: *Gogolewko* (gm. Dębica Kaszubska), *Lisia Kępa* (gm. Bytów);
- 2) 3 obszary chronionego krajobrazu: *OChK Doliny Rzeki Debrzynki* (gm. Debrzno), *Bielawki OChK* (gm. Władysławowo, gm. Puck i gm. Krokowa), *OChK Doliny Płutnicy* (gm. Krokowa, gm. Puck i Puck);
- 3) 27 użytków ekologicznych: *Ostoja 5 Płat nieużytkowanej roślinności* (gm. Kobylnica), *Ropuszy Staw przy Dworze III* (Gdańsk), *Traszka Górska w Żwirowni* (Gdańsk), *Szczerbięcińskie sieweczki* (gm. Tczew), *Torfowe Kłyle* (m. Jastarnia), *Szczerbięcińskie Jezioro Strzebli* (gm. Tczew), *Szczerbięcińskie mokradła* (gm. Tczew), *W zakolu Wieprzy* (gm. Kępice), *Na granicy lasu i rzeki* (gm. Kępice), *Łąka za Mzdowcem* (gm. Kępice), *Przy zalewie Kępka* (gm. Kępice), *Światowid* (gm. Kępice), *Bystrzenica w Korzybiu* (gm. Kępice), *Ciecholub Huta* (gm. Kępice), *Wyrobnisko - Mały las* (gm. Kępice), *Łąka storczykowa* (gm. Kępice), *Stare koryto Wieprzy* (gm. Kępice), *Borzystaw* (gm. Kępice), *Wyrobnisko w otulinie Rezerwatu Potoczek* (gm. Kępice), *Przy Wieprzy Korzybie* (gm. Kępice), *Zakole Bystrzenicy - Pole Pardusa* (gm. Kępice), *Grodzisko* (gm. Kępice), *Turzykowisko w Wielkich Chełmach* (gm. Brusy), *Staw Seekenmoore - Stawek Upiorów* (Ustka), *Jezioro Drzędno* (gm. Kościerzyna), *Konwaliowe Wzgórze* (Sopot), *Cisowe Zbocze* (Sopot), *Kokoryczowe Zbocze* (Sopot);
- 4) 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy: *Park Podworski w Wojanowie* (gm. Pruszcz Gdański);
- 5) 124 pomniki przyrody.

³² Istniejący system ochrony przyrody w województwie obejmuje następujące elementy:

- 1) 2 parki narodowe – 26.229,24 ha (1,4% pow. województwa);
- 2) 135 rezerwatów przyrody – 9.229,31 ha (0,48% pow. województwa);
- 3) 9 parków krajobrazowych – 167.855,3 ha (9,2% pow. województwa, bez uwzględnienia powierzchni Nadmorskiego PK obejmującego wody morskie Zatoki Puckiej - 11,3 tys. ha);
- 4) 51 obszary chronionego krajobrazu – 399,493,96 ha (21,5% pow. województwa);
- 5) Obszary Natura 2000 - obejmujące 108 obszarów siedliskowych (zatwierdzone jako Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty), o łącznej powierzchni 176,8 tys. ha (9,7% pow. województwa) oraz 15 obszarów ptasich, w tym 2 rozciągające się na wody przybrzeżne Bałtyku. Ostoje ptasie w województwie obejmują łącznie 363,9 tys. ha (19,9% jego powierzchni); znaczna część obszarów wzajemnie się pokrywa - co w sumie daje ok. 23,4% pow. województwa objętej ochroną - w powierzchni tej zlokalizowane są również pozostałe formy ochrony przyrody; bez pozostałych form ochrony przyrody, nowe obszary objęte ochroną w systemie Natura 2000, po 2004 r. stanowią 6,7% powierzchni województwa;
- 6) 7 stanowisk dokumentacyjnych – 30,05 ha (0,001% pow. województwa);
- 7) 15 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 16.692,59 ha (0,75% pow. województwa);
- 8) 801 użytków ekologicznych – 3.874,42 ha (0,22% pow. województwa), należy jednak zaznaczyć, że dane o liczbie i powierzchni tych obiektów w województwie są bardzo rozbieżne;
- 9) 2.718 pomników przyrody, w tym: pojedyncze drzewa - 2.191, grupy drzew – 373, aleje pomnikowe - 37, głązy - 173, skałki, grotty, jaskinie - 1, pozostałe (krzewy, źródła, wodospady, wywierzyśka, jary i inne) - 46.

Powyższe zmiany wpłynęły w niewielkim stopniu na zmiany w zakresie udziału obszarów chronionych w powierzchni powiatów i gmin.

Rys. 1.12. Udział obszarów chronionych bez obszarów Natura 2000 w ogólnej powierzchni gmin województwa pomorskiego w roku 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

... jednak zagrożona spójność przestrzeni ekologicznej

72. Pomimo dostrzegania pozytywnych tendencji związanych ze zmniejszaniem emisji zanieczyszczeń do poszczególnych komponentów środowiska, należy podkreślić, że obszary cenne przyrodniczo są zagrożone, przede wszystkim o charakterze antropogenicznym, o wiele rzadziej – naturalnym. Utrata wartości przyrodniczych jest związana najczęściej z postępującą fragmentacją środowiska, a także presją urbanistyczną, w tym turystyczną (drugie domy) oraz w związku z rozwojem infrastruktury transportowej i technicznej na obszarach otwartych i cennych przyrodniczo.

73. Niekorzystną tendencją zmian obserwowaną w ostatnich latach jest także utrata bioróżnorodności i zwiększająca się presja na ekosystemy, nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych oraz wprowadzanie i ekspansja inwazyjnych gatunków obcych. Obserwowane od lat zmiany klimatyczne połączone z utratą lub ograniczeniem zdolności retencyjnych obszarów zurbanizowanych i rolno-leśnych również prowadzą do zmniejszenia powierzchni lub zaniku najcenniejszych siedlisk, a w konsekwencji do wyginięcia gatunków.

Struktura przestrzenna osnowy ekologicznej regionu wymaga działań wzmacniających ...

74. Ustalona w PZPWP 2030 struktura przestrzenna korytarzy ekologicznych o znaczeniu co najmniej subregionalnym, wymaga dalszych działań wdrożeniowych na poziomie planowania lokalnego. Jest to szczególnie ważne, zwłaszcza że poza siecią obszarów chronionych znajduje się wiele obszarów cennych przyrodniczo, które wpisują się w strukturę korytarzy ekologicznych. Istotnymi problemami w tym zakresie są postępująca w wielu rejonach podmiejskich chaotyczna urbanizacja, w tym rekreacyjno-turystyczna realizowana na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Zagroza ona spójności przestrzeni ekologicznej regionu.

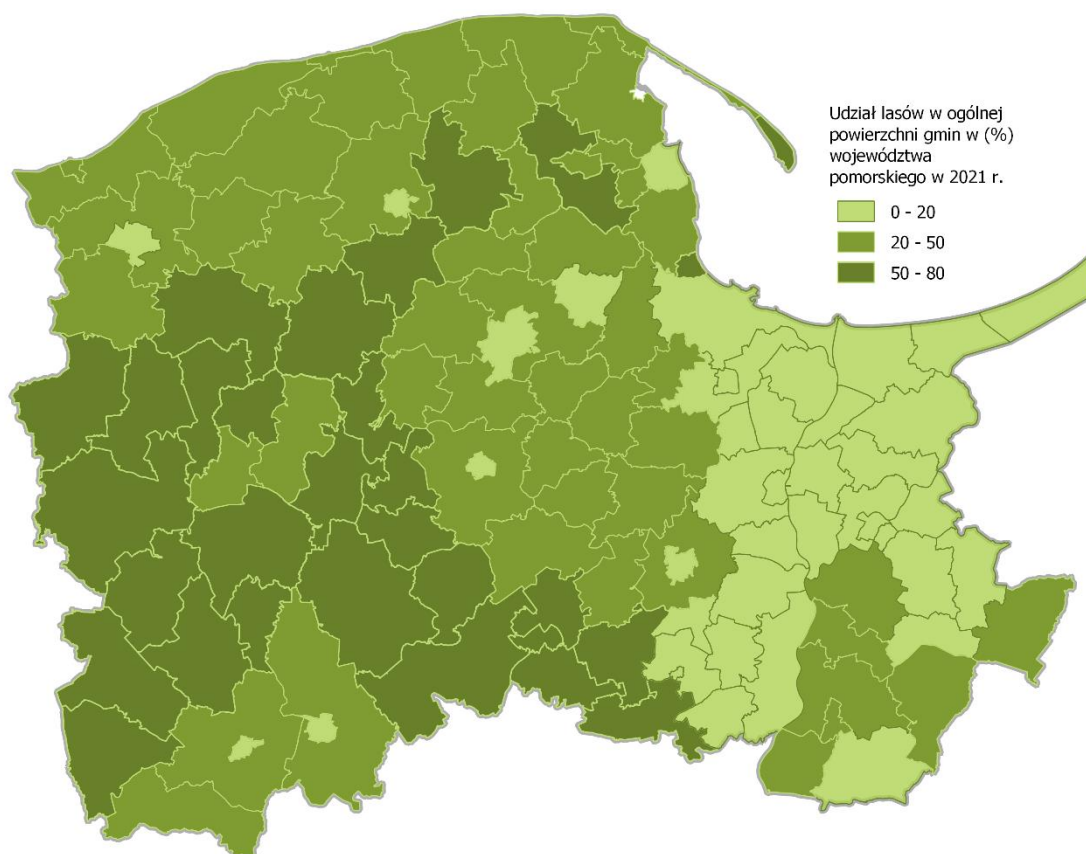
... oraz dalszej weryfikacji granic obszarów chronionych

75. W dalszym ciągu nie wszystkie obszary chronionego krajobrazu w obowiązujących obecnie granicach wypełniają przesłanki ustawowe, a pewna część obszarów chronionego krajobrazu utraciła walory, na podstawie których została objęta ochroną. Prowadzone dotąd działania dotyczące weryfikacji obszarów chronionego krajobrazu przynoszą zamierzony skutek, zasadna jest więc ich kontynuacja. Mają one szczególne znaczenie zwłaszcza w kontekście znacznej presji inwestycyjnej na obszarach szczególnie cennych przyrodniczo, a równocześnie atrakcyjnych krajobrazowo i szczególnie wrażliwych (np. brzegów klifowych, brzegów jezior). Proces weryfikacji, który rozpoczął się w 2017 roku objął dotychczas 11 obszarów chronionego krajobrazu: OChK Jezior Człuchowskich, OChK Doliny Rzeki Debrzynki, OChK Doliny Raduni, Przywidzki OChK, Otomiński OChK, OChK Wzgórz Ramlejskich, OChK Rzek Szkarpany i Tugi, OChK Żuław Gdańskich, OChK Wyspy Sobieszewskiej, OChK Wzgórz Lęborskich oraz Bielawski OChK. W ramach procesu weryfikacji doszło także do utworzenia nowego OChK Doliny Rzeki Płutnicy.
76. Duża część obszarów chronionych położonych w obrębie województwa, dla których wymagane jest ustanowienie planów ochrony bądź planów zadań ochronnych (tj. parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszar Natura 2000) nie posiada takich planów. W związku z tym utrudniona jest ich skuteczna ochrona, m.in. w zakresie ograniczania nadmiernej antropopresji. Trwają prace nad przygotowaniem planów ochrony dla parków krajobrazowych w ramach do Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.
77. Stworzono warunki do rozwoju oferty edukacji ekologicznej na terenie regionu poprzez przebudowę, rozbudowę, budowę i wyposażenie 6 Centrów Edukacji Ekologicznej Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych zlokalizowanych w Gdańsku, Władysławowie, Charzykowach (gm. Chojnice), Słupsku, Stegnie i Staniszewie (gmina Kartuzy). Zrealizowano także ośrodki edukacji ekologicznej w parkach narodowych: Centrum Edukacji Przyrodniczej Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w Chocińskim Młynie oraz Muzeum Latarnictwa i Ochrony Wartości Przyrodniczo - Kulturowych Wybrzeża Słowińskiego Słowińskiego Parku Narodowego.
78. W latach 2017-2022 na obszarze województwa realizowane były liczne działania współfinansowane m.in. z funduszy europejskich wpływające na poprawę stanu ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych. Obejmowały one przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące czynnej ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych (ochrona bioróżnorodności 18 rezerwatów przyrody Pomorza, *renaturalizacja siedlisk i roślinności zdegradowanego torfowiska wysokiego w rezerwacie przyrody Bielawa*), różnorodności biologicznej oraz krajobrazu, polegających na realizacji zabiegów ochronnych *in situ*, wynikających ze specyficznych potrzeb cennych gatunków i siedlisk przyrodniczych (*zachowanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych korytarza ekologicznego doliny Wierzycy przez ochronę bioróżnorodności oraz ukierunkowanie wykorzystania tego obszaru*), eliminacji lub ograniczenia negatywnego wpływu czynników zagrażających środowisku przyrodniczemu (*ochrona rodzimej przyrody przed inwazją barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy Kępice, ochrona, rewaloryzacja i zabezpieczanie obszarów cennych przyrodniczo w uzdrowiskach Ustka i Sopot poprzez budowę infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny oraz zagospodarowanie i zwiększenie bioróżnorodności na terenach cennych przyrodniczo*), jak również realizacji innych działań wzmacniających różnorodność biologiczną (np. ochrona *ex situ*). W ramach działań edukacyjnych stworzono warunki dla podnoszenia świadomości mieszkańców regionu o gospodarce leśnej (*kompleksowe zagospodarowanie terenu Leśnego Ogrodu Botanicznego Marszewo w Gdyni*), a do działań służących zachowaniu i promocji bioróżnorodności i kształtowania terenów zielonych w miastach należało m.in. *utworzenie na terenie Bałtyckiego Kampusu Uniwersytetu Gdańskiego EkoParku*.

Utrzymujący się wysoki poziom lesistości oraz ujawniające się konflikty związane z gospodarką leśną

79. Grunty leśne w granicach województwa stanowią 36,5% powierzchni województwa (średnia krajowa 29,6%, 3 pozycja w kraju za województwami lubuskim i podkarpackim). Grunty leśne przeważają w gminach powiatów położonych w zachodniej i południowo-zachodniej części regionu – tj.: bytowskim, człuchowskim i chojnickim (powyżej 50% pow. powiatu), znacznym udziałem lasów charakteryzują się także gminy powiatów: lęborskiego, kościerskiego, starogardzkiego, wejherowskiego oraz Sopot. W latach 2017-2021 powierzchnia gruntów leśnych wzrosła o 1.010,9 ha, zaś poziom lesistości wzrósł o 0,15%. Nie były to jednak zmiany znaczące.
80. Ogólny rozkład lesistości nie uległ znaczącym zmianom. W podziale na gminy największą lesistością charakteryzowały się: Osieczna 76,8%, Osiek 72,0%, Kaliska 71,2%, Koczała 68,7%, Lipusz 67,6%, Hel 66,8%, Studzienice 65,8%, Rzeczenica 65,7%. Z kolei do gmin o lesistości poniżej 1% należały: Malbork 0,8%,

Lichnowy 0,6%, Ostaszewo 0,6%, Nowy Dwór Gdański 0,5%, Pruszcz Gdański 0,4%, Cedry Wielkie 0,1% i Suchy Dąb 0,1%.

Rys. 1.13. Udział lasów w ogólnej powierzchni gmin województwa pomorskiego w roku 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

81. W 2021 roku największy odsetek powierzchni lasów w województwie stanowiły lasy iglaste (71,8%), zaś na drugim miejscu znalazły się lasy liściaste (25,5%). W latach 2017-2021 na obszarze województwa wykonano odnowienia i zalesienia na powierzchni 35.930,4 ha gruntów leśnych wszystkich kategorii własności. Pod tym względem województwo znalazło się na 1. miejscu w kraju. Ma to bezpośredni związek ze skutkami nawałnicy, która przeszła przez Pomorze w nocy z 11 na 12 sierpnia 2017 roku. Żywiol uderzył w największy kompleks leśny w Polsce, jakim są Bory Tucholskie, objęte od 2010 r. statusem Rezerwatu Biosfery UNESCO. Wielkość strat w lasach państwowych (6,6 mln m³ drewna; 28,8 tys. ha lasów do odtworzenia) i prywatnych (997 tys. m³ drewna, 5,2 tys. ha lasów do odtworzenia) była na tyle duża, że wymagała najpierw uprzątnięcia lasów, a później ich odnowienia i nowych nasadzeń.
82. Odnotowywane w ostatnich latach zmniejszanie się powierzchni zalesień jest m.in. wynikiem konkurencyjności dopłat bezpośrednich do produkcji rolnej oraz wyłączenia ze wsparcia na zalesianie trwałych użytków zielonych, a w wypadku Lasów Państwowych – zmniejszenia powierzchni gruntów porolnych i nieużytków przekazywanych do zalesień przez *Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa*³³.
83. Lasy położone w sąsiedztwie terenów zurbanizowanych i na terenach intensywnie użytkowanych turystycznie w największym stopniu narażone są na zagrożenia antropogeniczne, związane z wpływem zanieczyszczeń powietrza oraz intensywną penetracją, która powoduje wydeptywanie siedlisk i roślin, płoszenie zwierząt, zaśmiecianie terenu i zwiększone zagrożenie pożarowe.
84. Racjonalne użytkowanie lasów umożliwić powinny Leśne Kompleksy Promocyjne, utworzone również w granicach regionu: LKP *Lasy Oliwsko-Darżlubskie*, LKP *Lasy Środkowopomorskie*, LKP *Lasy Elbląsko-Żuławskie*. Są to jednostki funkcjonalne, na terenie których doskonalone są zasady zagospodarowania, integrujące cele powszechnej ochrony przyrody, wymagania funkcji środowiskotwórczych lasu, trwałego użytkowania zasobów

³³ *Raport o stanie lasów w Polsce 2021*, PGL Lasy Państwowe, Warszawa, 2022.

leśnych, stabilizacji ekonomicznej gospodarki leśnej i uspołecznienia zarządzania lasami jako dobrem publicznym.

85. W otoczeniu Trójmiasta wyraźnie uwidacznia się konflikt między funkcją gospodarczą lasów, a ich funkcją rekreacyjną. Prowadzenie gospodarki leśnej i zintensyfikowany w 2014 r. wyręb drzew, pomimo wprowadzenia działań ochronnych (m.in. uznania lasów za ochronne i podniesienie wieku rębności) spotyka się z krytyką mieszkańców i działaczy proekologicznych, oczekujących zachowania naturalnego charakteru drzewostanów. Pilnym zadaniem, ważnym w skali województwa, jest też wyłączenie z intensywnej gospodarki leśnej kompleksów leśnych położonych wokół ośrodków miejskich, jak np. Trójmiasto, Słupsk i inne. Lasy w tych strefach muszą spełniać inną rolę, niż tylko produkcyjną – zachowując realia gospodarki w warunkach wdrożonych formalnie form ochronnych – tj. parków krajobrazowych, leśnych kompleksów promocyjnych i lasów ochronnych.

Znaczne zasoby dziedzictwa kulturowego, ...

86. Obszar województwa cechuje się występowaniem zróżnicowanego bogactwa dziedzictwa kulturowego. Występują tu zabytki reprezentujące wiele stylów i epok historycznych. Są to m.in. historycznie ukształtowane założenia urbanistyczne i ruralistyczne, obiekty architektury rezydencjalnej i sakralnej, założenia obronne, zamki, zabytki przemysłu i techniki, obiekty użyteczności publicznej oraz licznie występujące obiekty zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej. Znaczna część zasobu zabytkowego objęta jest ustawowymi formami ochrony: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii oraz utworzenie parku kulturowego. Pozostałe formy to ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje administracyjne.

87. Na obszarze województwa pomorskiego znajduje się 3.736³⁴ zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, co stanowi około 4,7% zasobu krajowego. W latach 2018-2022 w strukturze przestrzennej rozmieszczenia zabytków nie zaszły istotne zmiany. Ogólnie jednak wzrosła o 57 liczba obiektów zabytków wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków – (nieruchomych)³⁵. Ustanowione zostały 3 kolejne pomniki historii *Gdańsk - Twierdza Wisłoujście*³⁶, *Gdańsk - Stocznia Gdańska, miejsce narodzin Solidarności*³⁷, *Kwidzyn - zespół katedralno-zamkowy*³⁸. W analizowanym okresie żadna z gmin nie utworzyła jednak *parku kulturowego*, najbardziej sprzyjające ochronie krajobrazu kulturowego.

88. Na *Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO* w Polsce znajduje się 16 wpisów obejmujących miejsca i obiekty zabytkowe, w tym jedno z obszaru województwa pomorskiego – zamek krzyżacki w Malborku (wpisany w 1997 r.). Czynione są starania o wpis na prestiżową listę z terenu województwa pomorskiego pod nazwą *Stocznia Gdańska - miejsce narodzin Solidarności i symbol upadku Żelaznej Kurtyny w Europie*. Wniosek aplikacyjny złożony przez Rząd RP w styczniu 2019 r. dotyczy obszaru obejmującego zasadnicze części historycznych zespołów dawnej *Stoczni Cesarskiej* i *Stoczni Schichaua*, Plac Solidarności wraz z Pomnikiem Poległych Stoczniovców Grudnia 1970 r., Bramę nr 2 Stoczni Gdańskiej oraz „Salę BHP”³⁹.

89. Najwięcej obiektów zabytkowych położonych jest w Gdańsku (23,58 %), a także w powiatach starogardzkim (7,3%), słupskim (6,76%), tczewskim (6,6%) i kwidzińskim (5,93%). Wyróżniająca się pozycja Gdańska na tle regionu pod względem liczby zabytków wpisanych do rejestru związana jest z historyczną oraz obecną rangą miasta jako wiodącego w regionie ośrodka kultury, nauki i sztuki. Najmniej obiektów zabytkowych znajduje się w powiatach człuchowskim (1,74%) i lęborskim (1,42%). Zasadniczymi przyczynami zróżnicowania nasycenia zabytków wpisanych do rejestru jest zachowanie miejskich zespołów zabudowy np. w Kwidzynie, Starogardzie Gdańskim (wraz z największymi w regionie zespołami – Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Kocborowie oraz Stada Ogierów), w Gniewie – zachowanie zespołów pałacowo- i dworsko-parkowych, a także peryferyjność położenia względem Gdańska.

³⁴ *Kultura i dziedzictwo narodowe w 2022*, GUS.

³⁵ Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (księga A) - stan na 31 grudnia 2022 roku: <https://nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby/>.

³⁶ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 20 kwietnia 2018 r. (Dz.U. Nr 2018, poz. 1008).

³⁷ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz.U. Nr 2018, poz. 2506).

³⁸ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 20 kwietnia 2018 r. (Dz.U. Nr 2018, poz. 930).

³⁹ *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie pomorskim na lata 2021-2024*, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 455/XXXVIII/21 z dnia 29 listopada 2021 r.

90. Według danych *Narodowego Instytutu Dziedzictwa* do rejestru zabytków województwa pomorskiego wpisano 562 nieruchomości archeologiczne⁴⁰, co w skali kraju stanowi 7,2% zasobu archeologicznego objętego tą formą ochrony. Zabytki archeologiczne to zabytki nieruchome, będące powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. Przedmiotem ochrony konserwatorskiej są zarówno poszczególne wytwory człowieka – artefakty, czyli indywidualne zabytki ruchome (np. pozyskane w trakcie badań archeologicznych) oraz stanowiska archeologiczne – obszary występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości. Stanowiska archeologiczne można podzielić na posiadające własną formę krajobrazową (grodziska, cmentarzyska kurhanowe, niektóre osady) oraz stanowiska płaskie, niewidoczne na powierzchni ziemi (osady, obozowiska, cmentarzyska płaskie szkieletowe i ciałopalne).

... dobry stan zachowania, ale niewystarczające środki na opiekę nad zabytkami

91. Na obszarze województwa pomorskiego prawie 89% zasobu zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru wojewódzkiego znajduje się na ogół w dobrym stanie zachowania⁴¹. W wyniku przeprowadzonej w latach 2009-2015 weryfikacji terenowej stwierdzono, że jedynie 210 (6,61%) obiektów jest zagrożonych, 26 (0,82%) utraciło wartości zabytkowe, a 83 zabytki objęte ochroną prawną nie istnieją.

92. Najczęściej zdiagnozowanymi zagrożeniami prowadzącymi do utraty wartości jest zły stan techniczny (zużycie konstrukcji i materiału) oraz brak użytkownika. Zagrożenia te szczególnie często stwierdzano wśród obiektów rezydencjonalnych, folwarcznych i przemysłowych. Większość z nich w ostatniej dekadzie XX w. utraciła pełnione wcześniej funkcje i z powodu trudnej do adaptacji, często wielkokubaturowej i nietypowej formy architektonicznej, pozostaje nieużytkowana do dzisiaj, ulegając powolnemu niszczeniu. W przypadku obiektów przemysłowych przyczyną zagrożenia bywa także atrakcyjne położenie i związana z tym presja inwestycyjna wobec tych obiektów i w otoczeniu. Budynki przemysłowe, folwarczne i gospodarcze nierzadko postrzegane są przez właścicieli jako mało wartościowe, a w konsekwencji zaniedbywane i skazywane na rozbiórkę.

93. Kościoły i związki wyznaniowe wykazują dużą dbałość o posiadane obiekty zabytkowe. Warto podkreślić, że w zasobach tych znajdują się najcenniejsze i jedne z najbardziej okazałych budowli regionu. W ostatnich latach zauważalna jest duża aktywność parafii w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych na ratowanie i utrwalenie substancji zabytkowej. Większość dachów świątyń, które znajdowały się w złym stanie zachowania, została już wyremontowana. Dalszego wsparcia w zakresie polepszenia i utrwalenia substancji zabytkowej wymagają prace konserwatorskie przy elewacjach i wyposażeniu ruchomym.

94. Zabytki znajdujące się w rękach prywatnych rzadziej podejmują działania wynikające z obowiązku opieki nad zabytkami. O dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach ubiegają się najczęściej nowi, świadomi trudów i przeciwności właściciele. Małe zrozumienie potrzeb ochrony zabytków występuje w środowiskach popegeerowskich (w szczególności problem ten dotyczy dworów wtórnie podzielonych i zamieszkałych przez kilka rodzin). Dużym problemem i wyzwaniem dla samorządów w opiece nad zabytkami są budowle rezydencjonalne, które po 1945 r. podzielono na mieszkania komunalne lub zlokalizowano w nich szkoły i przedszkola. Podobny problem podziału między dwóch lub więcej użytkowników dotyczy także charakterystycznych dla Żuław domów podcieniowych. Niewątpliwie utrwalone już zaszczyty rzadko można odwrócić, są też sytuacje, w których trudno o powrót do pierwotnej funkcji (np. budynek synagogi w Starogardzie Gdańskim).

95. Podejmowane działania konserwatorskie w latach 2017-2021 w znacznym stopniu skupiły się na ratowaniu (np. *ratunkowe prace zabezpieczające przed katastrofą budowlaną w nawie południowej Bazyliki pw. św. Mikołaja w Gdańsku*) ochronie (np. *konserwacja wschodniej elewacji wieży i dwóch przypór kościoła gotyckiego pw. św. Marcina w Lignowach Szlacheckich*) i odnowie charakterystycznych dla regionu obiektów, przy czym skala działań w stosunku do potrzeb była niewystarczająca. Także środki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na ochronę dziedzictwa narodowego są skromne.

⁴⁰ Stan na 20.07.2022 r., źródło: NID: <https://dane.gov.pl/dataset/94,zestawienie-danych-statystycznych-z-rejestru-zabytkow-zabytki-archeologiczne>

⁴¹ *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie pomorskim*, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa, 2017, s. 51-94, 105-121.

96. Wachlarz realizowanych zadań wspartych m.in. środkami Samorządu Województwa Pomorskiego jest szeroki – od prac budowlanych przy sakralnych obiektach zabytkowych (wymiana pokryć dachowych, konserwacje okien, elewacji, więźb dachowych, izolacje fundamentów, prace restauratorskie wież kościelnych i dzwonnicy) po prace konserwatorskie przy zabytkach ruchomych, stanowiących wyposażenie pomorskich kościołów (m.in. prospektów organowych oraz ołtarzy). Zdecydowana większość podjętych działań w ramach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dotyczyła przede wszystkim zahamowania procesów degradacji zabytków i poprawy stanu ich funkcjonowania.
97. Wspieranie ochrony zabytków współfinansowane było m.in. z funduszy europejskich. Środki zostały przeznaczone m.in. na kompleksową rewitalizację wybranych zdegradowanych obszarów miast przez aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców oraz prace restauratorskie lub konserwatorskie zabytków (*Bazyliki Mariackiej w Gdańsku, Bazylika Katedralna w Pelplinie, Zespół Klasztorny pw. Św. Józefa w Gdańsku, rewitalizacja Ratusza Głównego Miasta i Dworu Artusa*), poprawy stanu obiektów zabytkowych oraz nadania im nowych funkcji kulturalnych i społecznych (*rewaloryzacja i adaptacja kościoła św. Jana w Gdańsku na Centrum św. Jana - Etap II, Domu Marynarza Szwedzkiego w Gdyni i utworzenie w nim Konsulatu Kultury, zabytkowego mostu na rzece Boruji oraz iluminacja średniowiecznego zamku wraz z zagospodarowaniem historycznego otoczenia w miejscowości Bytów oraz adaptacja budynków Zespołu Pałacowo - Ogrodowo - Parkowego przy Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie*), prace restauratorskie i konserwatorskie (np. *Miejskie Mury Obronne w Malborku, Wozownia Artyleryjska na potrzeby Centrum Hewelianum w Gdańsku*).

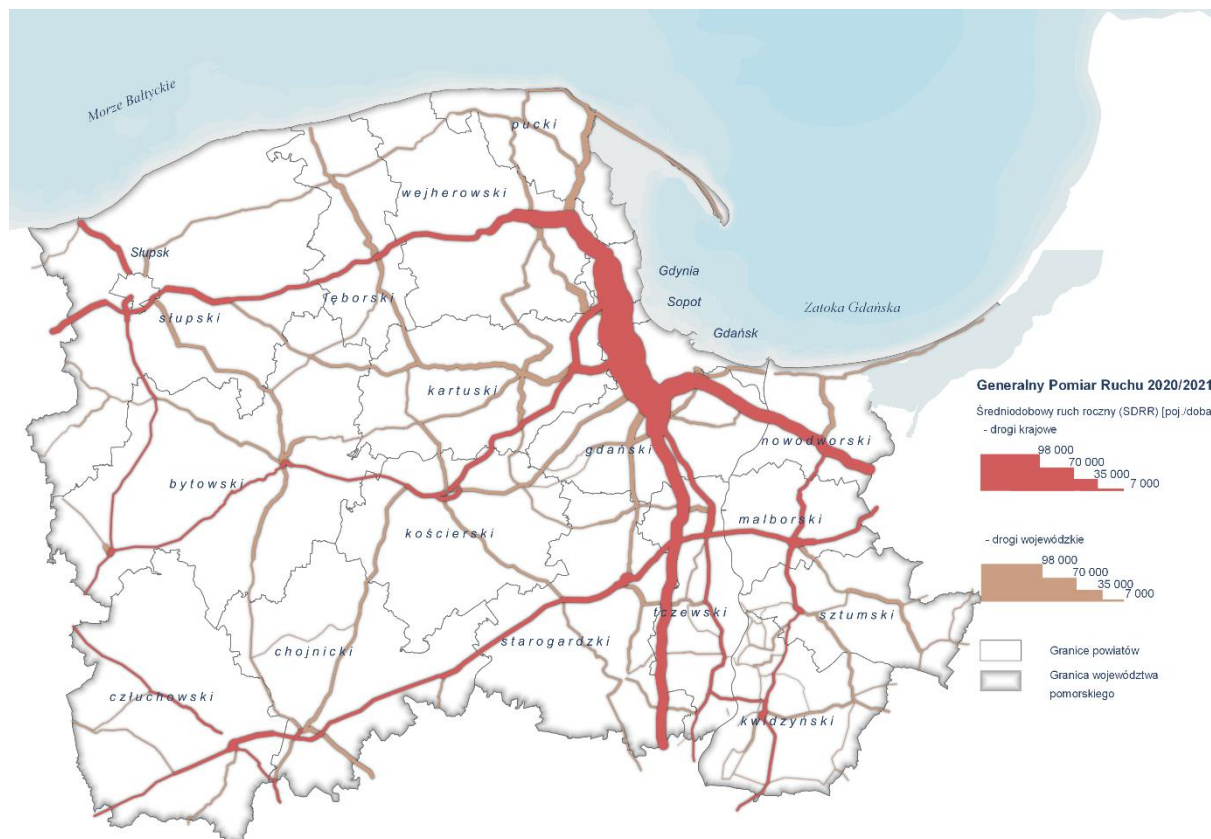
Poprawiająca się transportowa drogowo dostępność zewnętrzna i spójność regionalna ...

98. Transportowe uwarunkowania rozwoju województwa i jego zagospodarowania przestrzennego wynikają zarówno ze wzajemnych oddziaływań pomiędzy systemem transportowym i zagospodarowaniem przestrzennym (transportowa relacja popyt-podaż), a także finansowych i organizacyjnych możliwości rozwoju samego systemu transportu.
99. Stan zaawansowania realizacji planów budowy dróg szybkiego ruchu⁴² na obszarze województwa pomorskiego należy ocenić jako średni. W 2019 r. zakończono budowę pomorskiego odcinka drogi ekspresowej S7, a w 2022 r. drogi ekspresowej S6 (odcinek I: *Trasa Kaszubska*). Obecnie trwa budowa kolejnych odcinków drogi ekspresowej S6 w kierunku granicy zachodniej województwa oraz *Obwodnicy Metropolitalnej Trójmiasta*. Na pozostałej sieci dróg krajowych w regionie zrealizowano ostatni etap przebudowy Traktu św. Wojciecha (DK nr 91), stanowiący główne połączenie centrum Gdańska z południowymi dzielnicami miasta. Rozbudowano także DK nr 25 na odcinku *Biały Bór - Sporysz wraz z obwodnicą m. Brzezie* (8,5 km). Trwa rozbudowa DK nr 22 między obwodnicą Chojnic a Czerskiem.
100. Na sieci dróg wojewódzkich prowadzone były działania inwestycyjne, przyczyniające się do poprawy spójności przestrzennej województwa i bezpieczeństwa użytkowników dróg. Działania te w ciągu ostatnich lat realizowane były w ramach:
- 1) pakietu działań związanych z dostępem do autostrady A1: rozbudowano DW nr 222 na odcinku *Gdańsk - Starogard Gdański* (27,7 km), rozbudowano DW nr 222 i DW nr 229 na odcinku *Starogard Gdański - Jabłowo - węzeł „Pelplin” autostrady A1* (8,4 km), rozbudowano DW nr 521 na odcinku *Kwidzyn - Prabuty* (18,9 km), rozbudowano DW nr 224 na odcinku od skrzyżowania z DW nr 222 w *m. Godziszewo do węzła „Stanisławie” autostrady A1* (9,4 km);
 - 2) pakietu działań wzmacniających korytarz transportowy południowy: rozbudowano DW nr 188 na odcinku *Człuchów - Debrzno* (18,3 km), rozbudowano DW nr 515 na odcinku *Malbork - Grzymała* (5,9 km);
 - 3) pakietu działań wzmacniających korytarz transportowy północny: rozbudowano DW 203 na odcinku *Ustka - granica województwa* (11,8 km), rozbudowano DW nr 209 na odcinku *Suchorze - Bytów* (8,0 km), wybudowano *Obwodnicę Kartuz* w ciągu DW nr 211 (3,0 km rozbudowy - etap I wraz budową nowego odcinka), rozbudowano DW nr 211 na odcinku *Mojusz - Kartuzy* (15,3 km), rozbudowano DW nr 211 na odcinku od *m. Rokity do granicy powiatu bytowskiego* (5 km), rozbudowano DW nr 214 na odcinku *Łeba - Białogarda wraz z budową obwodnicy Wicka* (14,0 km), rozbudowano DW nr 501 na odcinku *Stegna - Krynica Morska* (ok. 3,5 km).

⁴² W 2023 r. zakończona zostanie budowa ostatniego odcinka autostrady A1 w Polsce (odcinek między Piotrkowem Trybunalskim i Kamięnskimi, którego długość wynosi 24 km), zapewniającego połączenie województwa z krajową siecią autostrad A2 oraz A4.

... ale wzrastająca liczba samochodów i rosnące natężenie ruchu drogowego, ...

101. W 2021 roku w województwie pomorskim na blisko 1.987,3 tys. zarejestrowanych pojazdów 1.556,7 tys. stanowiły samochody osobowe. Wskaźnik motoryzacji wyniósł 660 s.o./1000 mieszkańców (dwukrotnie wyższy niż w roku 2002). Najwyższy wskaźnik, bo ponad 555,5 s.o./1000 mieszkańców, odnotowano w mieście Sopot, a najniższy w powiecie wejherowskim - 860 s.o./1000 mieszkańców. Wzrost liczby samochodów osobowych jest jak dotychczas stały i nie jest zauważalne zmniejszanie się tempa tego wzrostu. Ma to swoje bezpośrednie przełożenie na obciążenie dróg i wzrost natężenia ruchu.

Rys. 1.14. Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich w 2020/2021.
Źródło: Wyniki GPR 2020/2021.

102. Wyniki pomiaru natężenia ruchu w roku 2020/2021 wykonanego w ramach Generalnego Pomiaru Ruchu (GPR)^{43, 44} na drogach krajowych i wojewódzkich, wskazują na jego znaczne zróżnicowanie w skali całego regionu. Średni dobowy ruch roczny (SDRR) w 2020/21 roku na sieci dróg krajowych wynosił 13.574 poj./dobę, podczas gdy w pomorskim 15.277 poj./dobę. Średni dobowy ruch roczny (SDRR) w 2020/21 roku na sieci dróg wojewódzkich wynosił 4.231 poj./dobę, podczas gdy w pomorskim 4.731 poj./dobę. Obciążenie ruchem pojazdów silnikowych nie było równomierne dla całej sieci, lecz wzrastało wraz ze wzrostem znaczenia dróg w układzie funkcjonalnym. Największe natężenia ruchu występują na sieci dróg Trójmiasta i na drogach dojazdowych do Trójmiasta, tj. na autostradzie A1 oraz drogach krajowych nr 6 (obecnie droga wojewódzka), S6, w tym Obwodnicy Zachodniej Trójmiasta) oraz S7.

- 1) autostrada A1: węzeł Rusocin – węzeł Stanisławie 32.614 poj./dobę,
- 2) droga nr 6: Rumia - Gdynia 46.125 poj./dobę,
- 3) droga nr S6: węzeł Gdynia Port – węzeł Gdynia Wielki Kack 65.599 poj./dobę,
- 4) droga nr S6: węzeł Gdańsk Owczarnia – węzeł Gdańsk Lotnisko 92.964 poj./dobę,
- 5) droga nr S6: węzeł Gdańsk Lotnisko – węzeł Gdańsk Karczemki 97.537 poj./dobę,
- 6) droga nr S7: węzeł Gdańsk Lipce – węzeł Gdańsk Port 48.366 poj./dobę.

⁴³ Synteza wyników GPR 2020/21 na zamiejsczej sieci dróg krajowych, Heller Consult sp. z o.o. Warszawa, październik 2021.

⁴⁴ Synteza wyników GPR 2020/21 na zamiejsczej sieci dróg wojewódzkich, Heller Consult sp. z o.o. Warszawa, listopad 2021.

Szczególnym wyzwaniem jest poprawa stanu tych odcinków dróg krajowych i wojewódzkich, które charakteryzują dynamicznie rosnące wskaźniki średniodobowego natężenia ruchu.

... generujące potrzeby poprawy stanu technicznego sieci dróg, niedostosowanych technicznie do takich obciążeń

103. Ocena stanu istniejącej sieci dróg krajowych i wojewódzkich wskazuje, że:

- 1) struktura sieci wymaga wdrożenia wieloletniego procesu zmian kategorii dróg w celu dostosowania jej do rzeczywistej funkcji wynikającej z regionalnego lub lokalnego znaczenia poszczególnych jej odcinków; podstawą tego procesu jest sporządzona *Weryfikacja struktury funkcjonalnej i technicznej sieci dróg w województwie pomorskim*, realizująca jedno z dwóch zobowiązań transportowych określonych w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020;
- 2) w przypadku dróg krajowych⁴⁵:
 - 67,0% długości dróg ma stan dobry,
 - 23,6% długości dróg stan niezadowalający,
 - 9,4% długości dróg ma stan zły;
- 3) w przypadku dróg wojewódzkich⁴⁶:
 - 41,4% długości dróg ma stan dobry i bardzo dobrym,
 - 24,7% długości dróg w stanie zadowalającym,
 - 33,4% długości dróg w stanie niezadowalającym i złym.

104. Mając na uwadze rzeczywiste parametry techniczne i użytkowe większość dróg wojewódzkich (podobnie jak w całym kraju) zarządzanych przez ZDW w Gdańsku ma klasę Z, głównie z powodu niezachowania wymagań w zakresie dostępności drogi (zbyt duża gęstość skrzyżowań i zjazdów), szerokości jezdni i poboczy, warunków widoczności. W wielu przypadkach podwyższenie klasy tych dróg wymaga przebudowy drogi lub zmiany jej przebiegu. Według stanu z 2021 roku, łączna długość sieci dróg wojewódzkich klasy G będących w zarządzie ZDW w Gdańsku wynosiła jedynie 285,9 km, natomiast klasy Z – 1.444,4 km. W województwie pomorskim żadna z dróg wojewódzkich nie została zaliczona do klasy GP.

105. Do najważniejszych czynników wpływających na obecny stan krajowej i wojewódzkiej sieci drogowej należą:

- 1) realizacja kluczowych inwestycji w sieci dróg krajowych o najwyższych parametrach technicznych i mniejsze środki inwestycyjne na rozwój sieci o niższych parametrach technicznych,
- 2) spadająca pula dostępnych środków inwestycyjnych na rozwój sieci dróg wojewódzkich oraz wzrastające potrzeby związane z utrzymaniem sieci dróg (remonty, eksploatacja),
- 3) niedostatek środków na odnowy i bieżące utrzymanie dróg publicznych, w tym naprawę poboczy, odbudowę elementów systemu odwodnienia dróg (których stan w istotny sposób wpływa na tempo degradacji nawierzchni jezdni), poprawę stanu obiektów mostowych (stałe obniżający się stan techniczny obiektów mostowych wskazuje na pilną konieczność podjęcia prac remontowych i modernizacyjnych),
- 4) nieprzystosowanie konstrukcji nawierzchni dróg do występujących obecnie obciążeń, spowodowanych gwałtownym wzrostem przewozów towarowych, w tym ruchem pojazdów przeciążonych,
- 5) brak kompleksowego podejścia do zmian w kategoryzacji sieci dróg publicznych,
- 6) brak skutecznego systemu eliminacji z ruchu pojazdów przeciążonych,
- 7) wzrastające natężenie ruchu samochodowego.

Uwagę zwraca fakt braku związku pomiędzy nominalną nośnością nawierzchni (dopuszczalnymi naciskami osi) a stanem technicznym.

Modernizowana sieć kolejowa, ale znaczne opóźnienia w realizacji kluczowych inwestycji kolejowych

106. Zmodernizowana linia kolejowa nr 9 (*Warszawa Wschodnia - Gdańsk Główny*) wraz z wdrożonym w 2021 r. systemem ERTMS/ETCS poziomu 2 przyczyniły się do skrócenia czasu podróży z Gdańska do stolicy do 2 godzin i 10 min. Wzrosła znacząco dostępność transportowa kolejowa Trójmiasta i środkowo-wschodniej części regionu. Zrealizowane zostały ważne inwestycje poprawiające warunki obsługi kolejowej Portu w Gdyni

⁴⁵ Raportu o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych na koniec 2020 roku, GDDKiA, 2021.

⁴⁶ Regionalny Plan Transportowy 2030.

dzięki rozbudowie dostępu kolejowego do zachodniej części Portu Gdynia – przebudowa i elektryfikacja. Niestety w latach 2017-2022 nie zrealizowano kluczowych dla poprawy dostępności zewnętrznej i spójności inwestycji w zakresie przebudowy linii kolejowej nr 201 (*Nowa Wieś Wielka - Gdynia Port*) oraz nr 202 (*Gdańsk Główny - Stargard*). Znaczne opóźnienia inwestycyjne, sięgające kilku lat w tym zakresie ograniczają przepustowość Trójmiejskiego Węzła Kolejowego.

107. Łączna długość linii kolejowych w województwie pomorskim (eksploatowanych i nieeksploatowanych) wyniosła na koniec 2021 r. 1.690,34 km. Sieć kolejowa eksploatowana obejmowała ponad 1.211,6 km linii eksploatowanych, z czego zdecydowaną większość stanowiły odcinki jednotorowe (782,6 km – 65,4%) i niezelektryfikowane (749,2 km – 61,2%). Na koniec 2021 roku działalność polegającą na zarządzaniu liniową infrastrukturą kolejową realizowało, poza PLK S.A., także PKP SKM w Trójmieście Sp. z o.o. oraz Pomorska Kolej Metropolitalna S.A.

108. Na dzień 31 grudnia 2020 roku ocena stanu technicznego sieci linii kolejowych wskazuje, że:

- 1) ocenę dobrą⁴⁷ ma 1.106,22 km, co stanowi 65,44% ogólnej długości sieci,
- 2) ocenę dostateczną⁴⁸ ma 268,78 km, co stanowi 15,91% ogólnej długości sieci,
- 3) ocenę niezadowalającą⁴⁹ ma 315,34 km, co stanowi 18,65% ogólnej długości sieci.

109. Jakość infrastruktury liniowej, natężenie i struktura ruchu kolejowego przekłada się bezpośrednio na przepustowość linii i prędkość pociągów. Dzięki prowadzonym modernizacjom i innym działaniom związanym z poprawą stanu technicznego linii kolejowych, od 2008 roku można zauważyć wzrost długości torów w stanie dobrym. Szczególnie ważne jest, że w stanie dobrym znajduje się zdecydowana większość tras, na których prowadzony jest ruch pasażerski (gorszy stan techniczny dotyczy przede wszystkim linii z dominującym lub wyłącznym ruchem towarowym). W latach 2017-2022 modernizacjami objęte były linie kolejowe nr 207 (*Malbork - gr. województwa*), nr 211 (*Lipusz - Chojnice*) oraz nr 405 (*Miastko - Ustka*), poprawa dostępu kolejowego do portu morskiego w Gdyni (zbudowano blisko 70 km nowych torów oraz 166 rozjazdów), poprawa infrastruktury kolejowego dostępu do portu Gdańsk (przebudowano 72 km torów i 233 rozjazdy z nową siecią trakcyjną w obrębie stacji *Gdańsk Zaspą Towarową*, *Gdańsk Port Północny*, *Gdańsk Kanał Kaszubski*, *Gdańsk Wiślany* oraz na liniach nr 227 (*Gdańsk Główny - Gdańsk Zaspą Towarową*) i nr 722 (*Gdańsk Zaspą Towarową - Gdańsk Wiślany*), a także zelektryfikowano linie kolejową nr 248 (*Gdańsk Wrzeszcz - Gdańsk Osowa*) zarządzaną przez Pomorską Kolej Metropolitalną. W 2021 roku rozpoczęto realizację zadania tzw. „bajpasa kartuskiego” (ciągu kolejowego *Gdańsk Kiełpinek Stara Piła - Żukowo - Gliniec*) o długości ok. 15 km, składającego się z dwóch zadań: modernizacji istniejącego odcinka linii kolejowej nr 234 (*Gdańsk Kokoszki - Stara Piła*) oraz odcinka linii kolejowej nr 229 (*Stara Piła - Gliniec*) realizowanego przez PKP PLK S.A. oraz odbudowy niespełna 1,5 km toru na odcinku *PKM Gdańsk Kiełpinek - Gdańsk Kokoszki* - realizowanego przez należącą do Samorządu Województwa Pomorskiego spółkę PKM S.A..

110. Efektem poprawy stanu technicznego ww. linii kolejowych jest wyraźny wzrost udziału sieci kolejowej o prędkościach wyższych oraz spadek udziału sieci kolejowej o prędkościach niższych w strukturze sieci kolejowej ogółem (z maksymalną prędkością mniejszą lub równą 40 km/h). Wymiana starych, wyeksploatowanych i zdegradowanych elementów infrastruktury kolejowej oraz urządzeń technicznych na elementy i urządzenia nowe, wykonane z zastosowaniem współczesnych technologii, pozwala na znaczącą poprawę parametrów eksploatacyjnych linii kolejowych (głównie maksymalnych dopuszczalnych prędkości) przy co najmniej zachowaniu, a zazwyczaj podniesieniu poziomu bezpieczeństwa ruchu.

111. Specyficznym dla województwa problemem w funkcjonowaniu sieci kolejowych jest wyczerpywanie się przepustowości linii kolejowych. Dla kolejowych przewoźników pasażerskich realizujących przewozy w obszarze metropolitalnym istotnym problemem jest za mała przepustowość linii w okresie porannych i popołudniowych szczytów komunikacyjnych. Jest on związany z kumulacją ruchu lokalnego i ruchu pociągów dalekobieżnych, w tym towarowych na liniach kolejowych:

⁴⁷ ocena dobra – linie kolejowe eksploatowane z założonymi parametrami, wymagane są tylko roboty konserwacyjne.

⁴⁸ ocena dostateczna – linie kolejowe o obniżonych parametrach eksploatacyjnych (obniżona maksymalna prędkość rozkładowa, lokalne ograniczenia prędkości); dla przywrócenia maksymalnych parametrów eksploatacyjnych, oprócz robót konserwacyjnych, wymagane jest wykonanie napraw bieżących polegających na wymianie uszkodzonych elementów torów.

⁴⁹ ocena niezadowalająca – linie kolejowe o znacznie obniżonych parametrach eksploatacyjnych (małe prędkości rozkładowe, duża ilość lokalnych ograniczeń prędkości, obniżone dopuszczalne naciski), kwalifikujące tory linii do kompleksowej wymiany nawierzchni.

- 1) nr 202 (Gdańsk Główny - Stargard) na odcinku Gdańsk Główny - Gdynia Główna (km 0,000 - 20,992); równolegle do linii kolejowej nr 202 na odcinku Gdańsk Główny - Rumia przebiega linia kolejowa nr 250 dedykowana ruchowi aglomeracyjnemu (po linii nr 202 kursują jednak na tym odcinku inne pociągi pasażerskie: regionalne i dalekobieżne); brak przedłużenia linii nr 250 do Wejherowa powoduje szczególne ograniczenia przepustowości linii kolejowej nr 202 dla prowadzenia ruchu towarowego i pasażerskiego aglomeracyjnego i dalekobieżnego;
- 2) nr 9 (Warszawa Wschodnia - Gdańsk Główny) - z odcinkiem 3-torowym (Pruszcz Gdański - Pszczółki)⁵⁰ i 4-torowym (Pszczółki - Tczew); na odcinku Gdańsk Główny - Tczew (km 296,25 - 327,74);
- 3) nr 201 (Nowa Wieś Wielka - Gdynia Port) - na większości przebiegu jednotorowa niezelektryfikowana i odcinkiem dwutorowym niezelektryfikowanym (Gdynia Główna - Gdańsk Osowa);

W przyszłości istnieje realne zagrożenie braku możliwości zwiększenia częstości kursowania pociągów wewnątrz aglomeracji, a także sprawnej obsługi portów. Wzrost ruchu pociągów pasażerskich ogranicza dostępność linii dla pociągów towarowych i odwrotnie. Problem ten dotyczy linii kolejowej nr 202 (Gdańsk Główny - Stargard) na odcinku Potęgowo - Runowo Pomorskie (km 98,464 - 288,718) w sezonie letnim. Stałe lub tymczasowe ograniczenia prędkości, ograniczenia dotyczące nacisku na oś, lub uszkodzenia podtorza trwale uniemożliwiają realizację stałych przewozów kolejowych z wysoką prędkością handlową. Problem ten dotyczy linii kolejowej nr 210 (Chojnice - Runowo Pomorskie) na odcinku Czarne - Węgorzyno (km 46,470 - 143,350).

Rozwija się sieć transportowych węzłów integracyjnych

112. Stan techniczny stacji i przystanków kolejowych w ciągu ostatnich kilkunastu lat znacznie się poprawił, zwłaszcza w ciągu przebudowywanych lub modernizowanych linii kolejowych nr 9, nr 213, nr 250 i nr 405, ale również w ramach wybudowanych węzłów integracyjnych i przystanków zintegrowanych w różnych miastach i miejscowościach (np. Bytów, Chojnice, Ciepłowo (gm. Pruszcz Gdański), Człuchów, Gdańsk Rębiechowo, Gdańsk Ujeścisko, Gdynia Chylonia, Gołubie (gm. Stężycza), Gościcino (gm. Wejherowo), Kartuzy, Kościerzyna, Kwidzyn, Lębork, Nowy Dwór Gdański, Pruszcz Gdański, Pszczółki, Puck, Reda, Rumia Janowo, Sierakowice, Somonino, Sopot Kamienny Potok, Starogard Gdański, Tczew, Wejherowo, Żukowo). Część węzłów zmodernizowano poprawiając ich funkcjonalność, dostępność i estetykę.
113. Łączna liczba przystanków kolejowych na obszarze województwa wyniosła 209, w tym w zarządzie PKP PLK S.A. 178, PKP SKM Trójmiasto - 22 i Pomorskiej Kolei Metropolitalnej - 8. Stan techniczny tej infrastruktury w dalszym ciągu jest bardzo zróżnicowany. Na terenie województwa pomorskiego na większości linii szkieletowych zlokalizowane są nowe perony o standardzie 760mm od główki toru. Zgodnie z deklaracjami PKP PLK S.A. - na podstawie dokumentów planistycznych takie parametry zamierza się uzyskać na wszystkich peronach z wyjątkiem linii kolejowej nr 250, na której obowiązuje wysokość 960mm od główki toru. Wciąż istnieją znaczne potrzeby remontowe, modernizacyjne i estetyzujące. Zauważalna jest chęć niektórych samorządów do przejmowania infrastruktury dworcowej, w tym jej przystosowanie do stworzenia węzłów integracyjnych.

Rozwija się infrastruktura lotnicza, w tym w zakresie poprawy przepustowości i bezpieczeństwa operacji lotniczych ...

114. Poprawia się dostępność lądowa Portu Lotniczego Gdańsk im. L. Wałęsy poprawiła się w ostatnich latach wskutek budowy/przebudowy krajowej infrastruktury drogowej (S6 i S7) oraz przebudowy bezpośredniego połączenia do lotniska (ul. Słowackiego). Poprawa dostępności lotniska transportem zbiorowym nastąpiła po oddaniu do eksploatacji linii PKM. W latach 2019-2021 Port Lotniczy Gdańsk przeprowadził *rozbudowę terminalu T2 o tzw. pirs zachodni*. Dzięki niemu lotnisko zyskało 16.000 m² powierzchni użytkowej, a przepustowość została zwiększona do 9 mln pasażerów rocznie. W 2020 roku lotnisko zostało wyposażone w systemy nawigacyjne ILS kategorii IIIB, dzięki czemu wyeliminowano wpływ mgły na wykonywane operacje lotnicze, a samolot przy braku widzialności, jest sprowadzany na ziemię przez autopilota. Istotnym zadaniem jest poprawa połączenia drogowego lotniska z węzłem „Miszewo” na budowanej Obwodnicy Metropolitalnej Trójmiasta.

⁵⁰ Licząc wraz z jednotorową linią kolejową nr 260 Zajczkowo Tczewskie - Pruszcz Gdański.

... oraz wzrasta dostępność i konkurencyjność portów morskich o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej

115. Rozwija się infrastruktura portowa w portach morskich Gdańsk i Gdyni. Zakres terenów lądowych w granicach administracyjnych portu Gdańsk wynosi 2.260 ha (z wyłączeniem wód kanału wewnętrznego i wewnętrznych basenów portowych). Rezerwy terenowe w Gdańsku zlokalizowane są przede wszystkim w porcie zewnętrznym. Dynamiczny rozwój tej części portu (m.in. budowa terminala masowego, lokalizacja Terminala Naftowego PERN, rozwój terminala kontenerowego DCT, budowa terminala zbożowego) skłania do poszukiwania dalszych kierunków jego rozwoju przestrzennego. Bierze się też pod uwagę dalszy rozwój portu na wodach Zatoki Gdańskiej poprzez zalądowanie nowych powierzchni. Dla kierunku przestrzennego rozwoju Portu Gdańsk na wodach Zatoki Gdańskiej przyjęto nazwę Port Centralny.
116. Port morski w Gdańsku posiada warunki techniczne pozwalające na przyjmowanie statków o maksymalnej długości 425 m i maksymalnym zanurzeniu 15 m. Port posiada dwa zróżnicowane w sposób naturalny obszary: Port Wewnętrzny zlokalizowany wzdłuż Martwej Wisły i kanału portowego oraz Port Zewnętrzny mający bezpośredni dostęp do Zatoki Gdańskiej. Port Zewnętrzny działa z wykorzystaniem nabrzeży, pomostów przeładunkowych oraz pirsów znajdujących bezpośrednio na wodach Zatoki Gdańskiej z bardzo dobrymi warunkami nawigacyjnymi. Głębokowodne nabrzeża usytuowane w Porcie Zewnętrznym pozwalają na obsługę największych statków, mogących wejść na Bałtyk ze względu na ograniczenia nawigacyjne cieśnin Duńskich, w tym także największych na świecie statków kontenerowych. Łączna długość nabrzeży eksploatacyjnych wynosi 19,7 km, w tym przeładunkowych 9,6 km.
117. W latach 2017-2021 podobnie jak w latach wcześniejszych Port Gdańsk koncentrował inwestycje na poprawie dostępności drogowo-kolejowej do poszczególnych baz i terminali zlokalizowanych w głębokowodnym Porcie Zewnętrznym. W tym zakresie zrealizowane zostały 4 zadania⁵¹: rozbudowa układu komunikacyjnego, rozbudowa dojazdu do DCT, przebudowa ul. Budowniczych Portu Północnego oraz budowa parkingu dla pojazdów ciężarowych. W sumie wybudowanych lub przebudowanych zostało łącznie 7,2 km dróg, 10 km nowych torów i 7 obiektów inżynierskich. Zrealizowane zostały także ważne inwestycje poprawiające dostęp do Portu Gdańsk (modernizacja toru wodnego 2 oraz modernizacja toru wodnego, rozbudowa nabrzeży oraz poprawa warunków żeglugi w Porcie Wewnętrznym w Gdańsku).
118. Zakres terenów lądowych w granicach administracyjnych portu Gdynia wynosi 620 ha⁵². W 2020 roku rozszerzone zostały granice administracyjne Portu Gdynia. Obejmują one tereny zakupione od byłej Stoczni Remontowej NAUTA S.A., obszar Pirsu Rybackiego i tereny Gminy Kosakowo (obszar obejmujący 260,2 ha). Rozporządzenie również koryguje granicę Portu Gdynia od strony wody, uwzględniając planowaną budowę Portu Zewnętrznego. Rezerwy terenowe na rozwój infrastruktury do obsługi kontenerów i funkcji logistycznych zlokalizowane są w części zachodniej Portu. Za główny obszar potencjalnego rozwoju Portu Gdynia uznaje się obszary „okołoportowe” – tzw. Doliny Logistycznej oraz gmin sąsiadujących (Rumia, Kosakowo).
119. Do Portu w Gdyni mogą zawijać statki o maksymalnej długości 340 m i zanurzeniu do 16,0 m. Port posiada korzystne warunki nawigacyjne, ponieważ reda osłonięta jest przez Półwysep Helski. Łączna długość nabrzeży eksploatacyjnych wynosi 13,4 km, w tym przeładunkowych 10,8 km. Aktualnie, w Porcie Gdynia trwa również proces przedinwestycyjny przedsięwzięcia w formule PPP „Budowa Portu Zewnętrznego w Porcie Gdynia”, dzięki wejściu w życie ustawy o inwestycjach w zakresie budowy portów zewnętrznych.
120. W analizowanym okresie w Porcie w Gdyni zrealizowano szereg istotnych przedsięwzięć podnoszących konkurencyjność portu, jego dostępność i jego zdolności przeładunkowe. Poprawiła się dostępność do Portu w Gdyni dzięki pogłębieniu akwenów wewnętrznych i kanału portowego⁵³ do rzędnej 16,0 m, przebudowie

⁵¹ Rozbudowa i modernizacja sieci drogowej i kolejowej w Porcie Zewnętrznym w Gdańsku współfinansowanego przez Unię Europejską z Instrumentu „Łącząc Europę” oraz *Poprawa infrastruktury kolejowego dostępu do Portu Gdańsk* współfinansowanego przez Unię Europejską z Instrumentu „Łącząc Europę”. Zakres obejmuje przebudowę układów torowych wszystkich obsługujących Port Gdańsk stacji (m.in. w celu dostosowania ich do obsługi pociągów o długości 750 m), elektryfikację wybranych torów stacyjnych oraz rozbudowę Lokalnego Centrum Sterowania Gdańsk Port Północny. Podniesiona zostanie prędkość na torach głównych zasadniczych do co najmniej 60 km/h, a na pozostałych torach do co najmniej 40 km/h, a dopuszczalne naciski do 221 kN/oś.

⁵² *Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 kwietnia 2020 r. w sprawie granicy portu morskiego w Gdyni* (Dz.U.2020 poz. 822).

⁵³ pogłębieniem akwenów wewnętrznych do - 16 m, toru podejściowego do - 17 m oraz obrotnicy portowej do 480 m, dla umożliwienia zawijania do portu znacznie większych statków, o maksymalnej długości do 400 m, szerokości do 58 m i maksymalnym zanurzeniu do 15 m.

nawierzchni kolejowo-drogowej w torach nr 601, 602, 603, 604, rozbudowie dostępu kolejowego do zachodniej części Portu Gdynia (przebudowa i elektryfikacja) oraz budowie publicznego terminalu promowego. Przeprowadzone zostały inwestycje w zakresie przebudowy nabrzeży i infrastruktury drogowej, kolejowej, nawierzchni manewrowo-składowych: Indyjskiego, Słowackiego, Węgierskiego, Norweskiego i Włoskiego. Podjęto działania związane z budową terminalu intermodalnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą na terenie Centrum Logistycznego Portu Gdynia oraz przebudowano parking dla samochodów ciężarowych trasowych (86 stanowisk postojowych) przy ulicy Kontenerowej.

121. Dostępność drogowa do Portu w Gdyni nie spełnia standardu TEN-T (tzw. „ostatniej mili”) w zakresie infrastruktury dostępu do portów sieci bazowej. Obecnie jedynym połączeniem drogowym do portu jest Trasa Kwiatkowskiego (droga powiatowa niespełniająca standardów nośności dla dróg tranzytowych). Z uwagi na rokroczny wzrost przeładunków w porcie, przepustowość, jak i postępującą dekapitalizację i niedostosowanie do struktury ruchu, Trasie Kwiatkowskiego może grozić katastrofa budowana.

Ograniczona dostępność transportowa morskich portów regionalnych

122. Istotnie ograniczona dostępność komunikacyjna portów regionalnych utrudnia im obsługiwanie ładunków pochodzących z zaplecza. W zasadzie ten problem nie dotyczy dróg prowadzących do miast portowych, gdyż te zostały już przebudowane i zmodernizowane (DW nr 214 i nr 216). Niezadowolający jest jednak stan dróg (brak przepustowości) w obszarach miast portowych i zasadniczo brak drogi ekspresowej S6 na całej długości. Problemem jest także niska możliwość wykorzystania transportu kolejowego w transporcie do i z portów do głównych szlaków kolejowych.

123. W ramach poprawy swobodnego dostępu Portu w Elblągu a także portów lokalnych zlokalizowanych nad Zalewem Wiślanym realizowana jest rządowa inwestycja pn. *Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską*. W 2022 oddano do eksploatacji zadanie związane z tzw. przekopem mierzei. Całkowita długość nowej drogi wodnej wyniesie 24,880 km (w tym przejście przez Zalew Wiślany – 10,176 km, a jej głębokość 5 m. Docelowo ma ona umożliwić wpływanie do portu w Elblągu jednostek o zanurzeniu do 4-4,5 m, długości do 100 metrów oraz do 20 metrów szerokości. Budowa kanału na Mierzei Wiślanej ma zakończyć się w 2023 r.

W fazie rozwojowej elektromobilność

124. Rynek *e-mobilności* w Polsce (infrastruktura oraz pojazdy elektryczne) jest bardzo słabo rozwinięty. Czynnikiem istotnie opóźniającym rzeczywiste zmiany w zakresie elektromobilności są opóźnienia administracji rządowej w zakresie zapewnienia prawnych i organizacyjnych warunków skutecznego wsparcia rozwoju elektromobilności w Polsce⁵⁴. Dotychczasowa realizacja planów krajowych w zakresie liczby zarejestrowanych samochodów elektrycznych w poszczególnych miastach wskazywała, że były one dopiero w początkowej fazie rozwoju elektromobilności.

125. Liczba stacji (punktów) tankowania gazu ziemnego (zarówno CNG, jak i LNG) jest bardzo mała i ma niewielki wpływ na rynek transportowy w Polsce. W 2020 r. w województwie pomorskim zlokalizowanych były jedynie 2 ogólnodostępne stacje CNG (Gdynia i Kobylnica).

126. W zakresie liczby stacji (punktów) LNG obecnie na terenie Polski znajdują się pięć niedostępnych publicznie stacje LNG oraz jedna publicznie dostępna stacja LCNG, zlokalizowane jednak poza województwem. Według danych na listopad 2022 r. pochodzących z *Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych*⁵⁵ prowadzonej przez

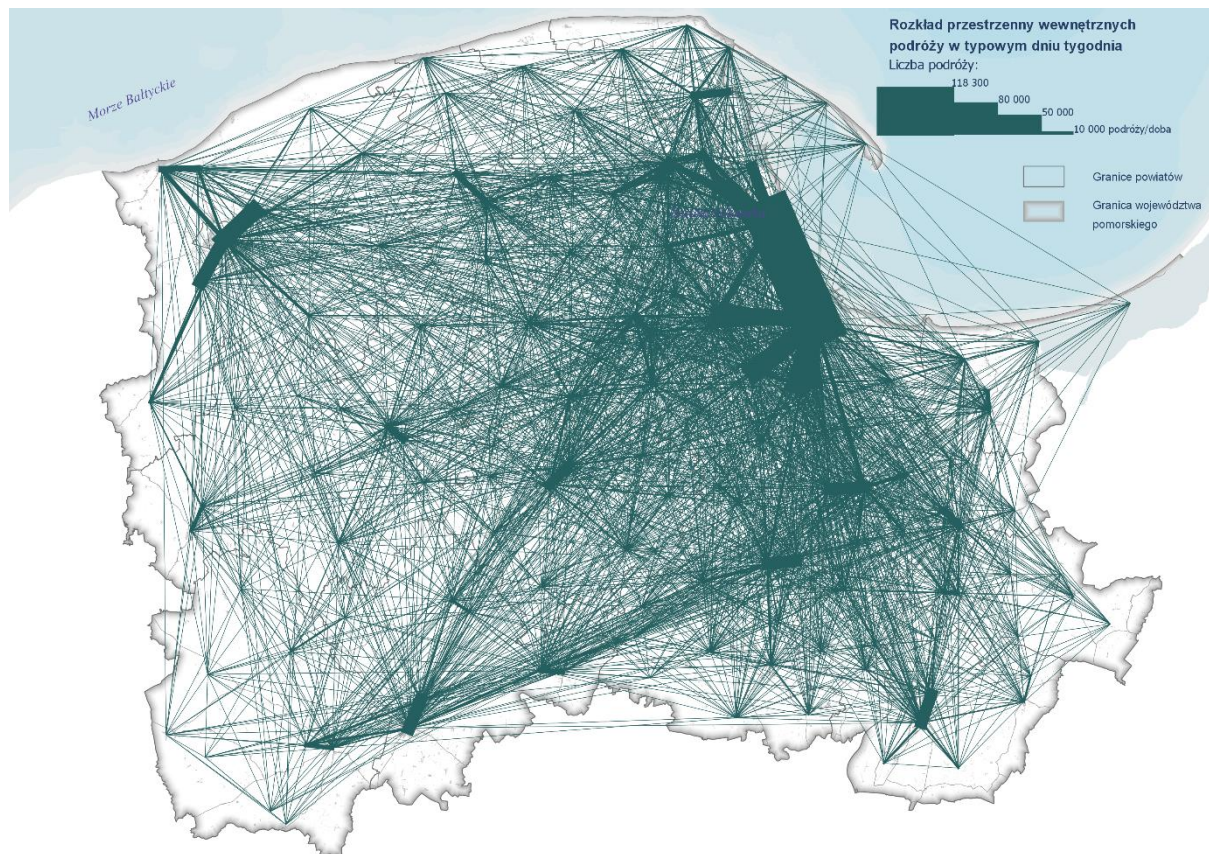
⁵⁴ Informacja o wynikach kontroli NIK *Wsparcie rozwoju elektromobilności*, Nr ewid. 7/2020/P/19/O20/KGP. Zgodnie z Raportem NIK Minister Energii doprowadził wprawdzie do uchwalenia ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. *o elektromobilności i paliwach alternatywnych* oraz ustawy z dnia 6 czerwca 2018 r. *o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw* ustanawiającej Fundusz Niskoemisyjnego Transportu, lecz dopuścił do istotnych opóźnień w wydawaniu aktów wykonawczych do tych ustaw. Bezpośrednią konsekwencją tego stanu było niewdrożenie systemu bezpośrednich dopłat z FNT do samochodów elektrycznych i rozwoju infrastruktury ładowania. Ministerstwo zaprzestało też prac nad implementacją rozwiązań prawnych mających na celu obniżenie stawki podatku VAT na pojazdy elektryczne. Implementacja była konieczna, ponieważ przepisy dotyczące VAT w całości są objęte zakresem prawa Unii Europejskiej. Wobec braku działań administracji rządowej jednostki samorządu terytorialnego, zobowiązane do wprowadzania pojazdów elektrycznych do flot urzędów oraz do zbiorowego transportu publicznego, nie były w stanie wdrożyć ustawowych progów elektromobilności. Samorządy dla realizacji obowiązków ustawowych miały otrzymać wsparcie z FNT. Wysokie koszty zakupu samochodów elektrycznych przy jednoczesnym braku wsparcia z FNT oraz brak na rynku pojazdów specjalistycznych były głównymi przyczynami braku działań.

⁵⁵ <https://eipa.udt.gov.pl/>

Urząd Dozoru Technicznego w województwie pomorskim uruchomiono 89 ogólnodostępnych stacji, w których zainstalowano łącznie 180 punktów ładowania.

Wzrasta mobilność pasażerska

127. Liczba podróży wewnętrznych (rozpoczynanych i kończonych w obszarze województwa) wynosi około 5,1 mln podróży dziennie, co w przeliczeniu na mieszkańca wskazuje na średnio 2,1 podróże na dobę⁵⁶ (Rys. 1.15.).

Rys. 1.15. Rozkład przestrzenny wewnętrznych podróży w województwie pomorskim w typowym dniu tygodnia (środa, czwartek, piątek) w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych telefonii komórkowej.

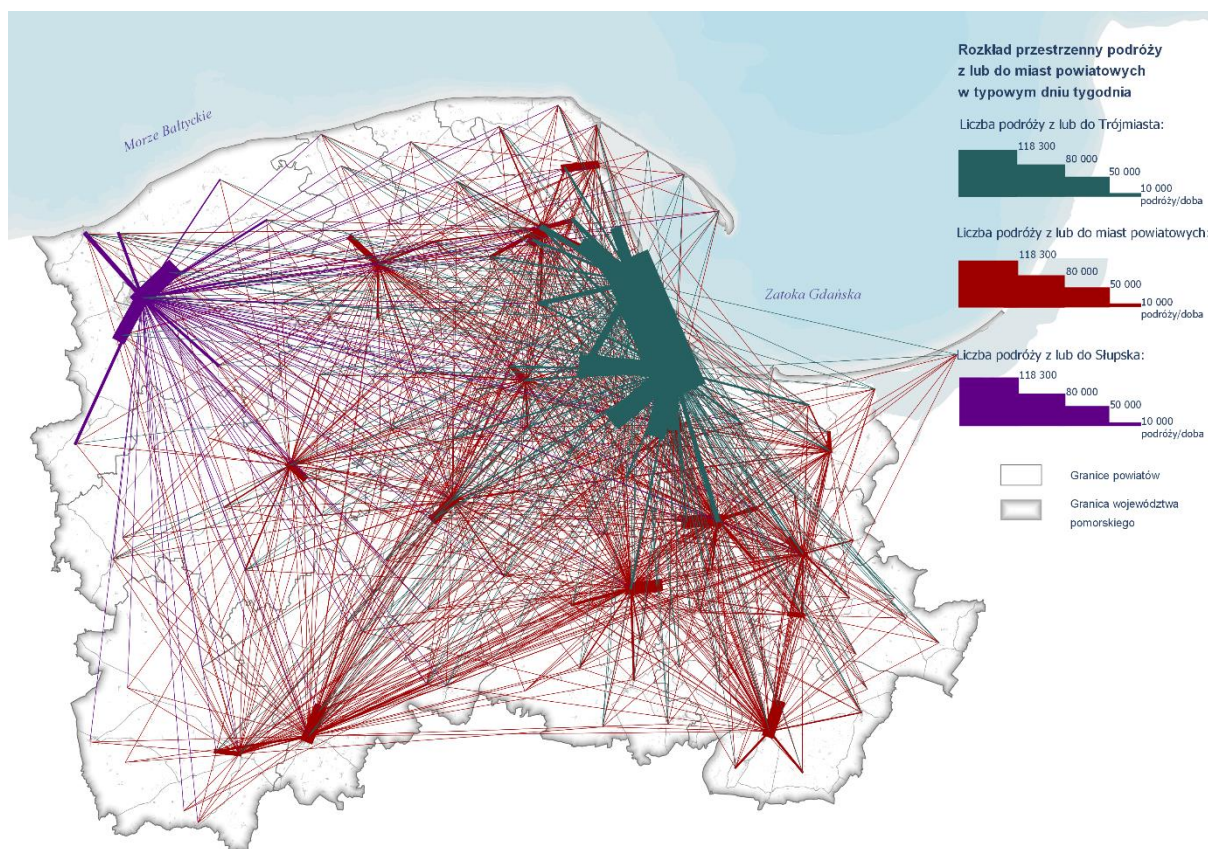
128. Analiza przemieszczeń wskazuje na silneciążenie podróży do Trójmiasta oraz miast powiatowych. Główne kierunki przemieszczeń występują wzdłuż funkcjonującej infrastruktury kolejowej i dróg krajowych. Spośród wszystkich podróży w województwie 42% stanowią podróże międzygminne. Zatem 58% potrzeb transportowych mieszkańców jest zaspokajanych w obrębie gminy. W odniesieniu do powiatów udział ten jest istotnie mniejszy i wskazuje na 19% udział podróży międzypowiatowych w odniesieniu do wszystkich podróży w województwie. Wyodrębniając podróże realizowane pomiędzy Gdańskiem, Sopotem i Gdynią udział podróży międzygminnych wynosi 38%, zaś międzypowiatowych 14%. Pomijając podróże realizowane wewnątrz Trójmiasta, średnio co dziesiąta podróż w województwie rozpoczyna się lub kończy w obszarze Trójmiasta, zaś około co trzecia (30%) związana jest z miastem powiatowym (Rys. 1.17.).

129. W 2021 r. z usług kolei w województwie pomorskim skorzystało 46,7 mln osób - o 9,4 mln pasażerów więcej niż w 2020 r., wzrost z 37,3 mln do 46,7 mln (+25,2%), co było jednak zdecydowanie wynikiem niższym niż w rekordowym roku 2019, kiedy z usług kolei skorzystało 61,0 mln osób. Niższe niż w roku 2019 wartości miały związek z utrzymującymi się od 2020 roku uwarunkowaniami obostrzeń sanitarnych związanych z COVID-19, kiedy duża grupa osób czynnych zawodowo nadal pracowała zdalnie, wprowadzano również naukę zdalną w szkołach i na uczelniach. Tego typu czynniki miały wpływ na wyniki przewozowe⁵⁷.

⁵⁶ Na podstawie danych o przemieszczeniach mieszkańców pozyskanych z bazy GSM (sieci telefonii komórkowej) w 2020 r.

⁵⁷ Sprawozdania z funkcjonowania rynku transportu kolejowego w 2021, Urząd Transportu Kolejowego.

130. Od lat najwyższy wskaźnik wykorzystania kolei⁵⁸ przypada na województwo pomorskie, co jest ściśle związane z efektywnym wykorzystaniem kolei jako środka transportu miejskiego w tym regionie. W 2021r. statystyczny mieszkaniec województwa pomorskiego wykonał 19,9 podróży pociągiem w ciągu roku (15,9 w 2020r. i 26,1 w 2019r.).

Rys. 1.16. Rozkład przestrzenny wewnętrznych podróży w województwie pomorskim w typowym dniu tygodnia w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych telefonii komórkowej.

131. Pod względem liczby przewożonych pasażerów Port Lotniczy w Gdańsku im. Wałęsy jest trzecim krajowym portem lotniczym. W 2022 r. obsłużono 4,576 mln pasażerów. To ponad 112% więcej niż w roku 2021, a tylko o 14,9% mniej niż w rekordowym roku 2019, kiedy lotnisko odwiedziło prawie 5,4 mln gości. W 2022 roku na gdańskim lotnisku było w sumie 43 987 operacji lotniczych, o 50,1% więcej niż w 2021 i tylko o 10% mniej niż w 2019 roku.

Wzrasta zapotrzebowanie na energię elektryczną, ...

132. Pomorskie jest regionem uzależnionym od zewnętrznych dostaw energii elektrycznej. Produkcja energii elektrycznej w 2021 r. w województwie wyniosła 5.628,2 GWh, w tym udział energii odnawialnej szacuje się na ok. 60,0% (3.310,9 GWh)⁵⁹. Jednocześnie w tym samym okresie zużycie energii elektrycznej wzrosło z poziomu 8.453,0 GWh do 8.916,0 GWh, co wskazuje, że produkcja energii elektrycznej na terenie województwa pokrywała 63,1% zużycia. Istnieje zatem konieczność przesyłania energii elektrycznej z centralnej i południowej Polski poprzez Krajowy System Elektroenergetyczny. W ostatnich latach znacząco rośnie moc źródeł niestabilnych (⁶⁰), natomiast moc źródeł elektroenergetyki sektorowej (przemysłowej) jest praktycznie stała. Zależność ta negatywnie warunkuje poziom bezpieczeństwa energetycznego i wpływa na

⁵⁸ Wskaźnik wykorzystania kolei w Polsce liczony jest jako iloraz liczby pasażerów i liczby mieszkańców w Polsce (wg danych GUS). Analogicznie wskaźnik wykorzystania kolei w danym województwie liczony jest jako iloraz liczby pasażerów odprawionych w danym województwie i liczby mieszkańców danego województwa (wg danych GUS).

⁵⁹ Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS, 2023.

⁶⁰ Dotyczy źródeł energii nie zapewniających przewidywalnych i stabilnych parametrów eksploatacyjnych (np. farmy wiatrowe, ogniwia fotowoltaiczne).

koszty energii „importowanej”, obniżając poziom atrakcyjności inwestycyjnej województwa (zwłaszcza w przypadku działalności produkcyjnej).

... jednocześnie podnosi się sprawność sieci przesyłowych, a znacznie wolniej dystrybucyjnych

133. Energia elektryczna przesyłana jest na teren województwa za pomocą linii przesyłowych 400 kV do stacji elektroenergetycznych leżących na terenie województwa pomorskiego: Słupsk Wierzbęcino, Żarnowiec, Gdańsk Błonia, Gdańsk Przyjaźń, Gdańsk I, Pelplin oraz ze stacji poza granicami województwa pomorskiego takich jak, np. Żydowo Kierzkowo (woj. zachodniopomorskie) czy Grudziądz Węgrowo (woj. kujawsko-pomorskie), a także za pomocą linii 110 kV i o niższych napięciach.

134. Długie linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV oraz 15 kV zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia przerw w zasilaniu. Ponad 60% powierzchni województwa zaopatrywane jest w energię elektryczną z sieci elektroenergetycznej o napięciu niższym niż 110 kV. Stosunkowo wysoka wartość wskaźnika czasu trwania przerw w dostarczaniu energii elektrycznej⁶¹ zmniejsza atrakcyjność regionu pod kątem lokalizacji ewentualnych inwestycji, w szczególności technologii wymagających energii o wysokiej jakości.

135. Niewątpliwie liczne inwestycje w OZE, wykorzystujące korzystne warunki do rozwoju różnych form energetyki odnawialnej, przyczyniły się do wzrostu udziału sektora odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej w regionie oraz poprawy bilansu energetycznego województwa. Działania w latach 2017-2022 w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury dotyczyły:

1) sieci przesyłowych (*Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.*) m.in.:

- budowa dwutorowej linii 400 kV *Grudziądz Węgrowo – Pelplin – Gdańsk Przyjaźń*,
- budowę stacji 400/220/110 kV *Pelplin*,
- budowę dwutorowej linii 400 kV *Gdańsk Przyjaźń – Żydowo Kierzkowo*,
- budowę stacji 400/110 kV *Gdańsk Przyjaźń* wraz z wprowadzeniem jednego toru linii 400 kV *Gdańsk Błonia – Żarnowiec*,
- budowę dwutorowej linii 400 kV *Żydowo Kierzkowo – Słupsk*,
- rozbudowa stacji 400/110 kV *Gdańsk Błonia* dla przyłączenia *FW Jasna*,
- modernizacji linii 400 kV *Żarnowiec – Gdańsk I/Gdańsk Przyjaźń – Gdańsk Błonia*;

2) dystrybucyjnych (*Energa S.A.* i *ENEA S.A.*) m.in.:

- przebudowa sieci do standardów *Smart Grid* poprzez instalowanie inteligentnego opomiarowania i automatyzację sieci w celu aktywizacji odbiorców dla poprawy efektywności użytkowania energii oraz efektywnego zarządzania systemem elektroenergetycznym dla poprawy bezpieczeństwa dostaw,
- rozbudowa stacji elektroenergetycznej 110/15kV *Kąty Rybackie*,
- przebudowa stacji 110/15 kV *Bojanowo* w celu umożliwienia rozwoju energetyki odnawialnej.

Choć poprawiają warunki sprawnego i bezpiecznego zasilania w energię elektryczną, to jednak są one niedostateczne.

W regionie pojawiają się nowe czynniki kluczowe dla bezpieczeństwa energetycznego kraju

136. W województwie pomorskim następuje koncentracja działań związanych z przygotowaniem i realizacją przedsięwzięć służących wytwarzaniu i przesyłowi energii w sektorach: elektroenergetycznym, gazowym, paliw płynnych oraz odnawialnych źródeł energii na obszarach przybrzeżnych oraz na morzu. Ze względu na dużą skalę i efekt synergii, przedsięwzięcia te będą niosły konieczność godzenia potrzeb różnych sektorów energetyki z wymogami ochrony środowiska i rozwiązania złożonych sytuacji problemowych, kolizji i konfliktów przestrzennych, w tym na styku z ochroną środowiska lądowego, morskiego oraz obszarów zamieszkania.

⁶¹ Zgodnie z RPS w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego, pomimo faktu iż wskaźniki awaryjności sieci na terenie województwa pomorskiego uległy zmniejszeniu w ostatnich latach (SAIDI 2016-2020 spadek o 36%).

137. Intensyfikują się działania w zakresie lokalizacji w regionie pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej. W tym zakresie rozważane są 2 lokalizacje Lubiatowo-Kopalino (gm. Choczewo) lub Żarnowiec (gm. Gniewino i Krokowa), przy czym preferowana jest ta pierwsza.

Spada zapotrzebowanie na ciepło u odbiorców scentralizowanych sieci ciepłych

138. Zużycie ciepła utrzymuje się na podobnym poziomie: w 2021 r. wyniosło 37 656 TJ względem 37 702 TJ w 2017 r. Z kolei zużycie energii elektrycznej w 2021 r. wyniosło 8 916 GWh względem 8 453 GWh w 2017 r.⁶², przy produkcji energii elektrycznej wielkości 5 628,2 GWh (w tym 60% z OZE) w 2021 r. i 4 533,6 GWh (w tym 53,1% z OZE) w 2017 r. Wzrost produkcji energii elektrycznej w granicach województwa pomorskiego jest pochodną zmian wielkości mocy zainstalowanej w elektrowniach, która tylko w latach 2017-2021 wzrosła o 851,6 MW – z 1 971,7 MW w 2017 r. do 2 823,3 MW w 2021 r.

139. W ostatnich latach notowany jest stopniowy spadek zapotrzebowania na ciepło u odbiorców zasilanych ze scentralizowanych sieci ciepłych, co związane jest z termomodernizacją, racjonalizacją zachowań (programy oszczędnościowe) oraz obniżeniem zapotrzebowania na ciepło technologiczne (np. wprowadzanie nowych technologii, eliminacja ze względów ekonomicznych najbardziej energochłonnych technologii), jak również w celu redukcji kosztów. Takie działania powiększają istniejące rezerwy systemów ciepłowniczych (nie w pełni wykorzystany potencjał) w zakresie wytwarzanego ciepła oraz możliwości jego przesyłu.

140. W latach 2017-2022 zrealizowano szereg inwestycji w zakresie ograniczania niskiej emisji poprzez likwidację lokalnych źródeł węglowych (w Gdańsku ul. Budowlanych 50), budowę magistrali ciepłowniczej w Gdańsku, modernizację newralgicznych odcinków sieci ciepłowniczej (w Gdańsku), wymianie izolacji na ciepłociągach ułożonych w kanałach ciepłowniczych (Gdynia, Rumia i Wejherowo).

Rozwój systemów przesyłu gazu i produktów ropopochodnych kształtuje w regionie hub paliwowo-energetyczny

141. Na Pomorzu realizowane są przedsięwzięcia polegające na rozbudowie systemu przesyłu gazu oraz rozbudowie podziemnych magazynów gazu. Z gazu ziemnego korzysta niewiele ponad połowa mieszkańców województwa (z czego 71% w miastach), a jego zużycie w sektorze komunalnym i przemysłowym systematycznie, wzrasta. Wzrost liczby przyłączy gazowych do budynków wynosi 3% rocznie.

142. Kontynuowane są liczne działania związane z kształtowaniem w regionie hubu paliwowo-energetycznego. W 2020 r. oddano do użytku w Terminalu Naftowym 5 nowych zbiorników na ropę naftową o łącznej pojemności 0,39 mln m³ (całkowita pojemność terminala po rozbudowie: 0,765 mln m³) oraz 2 nowe zbiorniki na ropę naftową o poj. 100 tys. m³ każdy w bazie naftowej PERN w Gdańsku-Górkach Zachodnich. W 2021 r. powstał klaster B w *Kawernowym Podziemnym Magazynie Gazu Kosakowo (KPMG Kosakowo)*, stanowiący drugi etap rozbudowy inwestycji. Klaster B składa się z pięciu komór magazynowych o łącznej pojemności 154,3 mln m³ gazu ziemnego, zaś cały KPMG Kosakowo osiągnął pojemność 300 mln m³ gazu ziemnego. W latach 2021-2022 Baza Paliw nr 21 w Dębogórze została rozbudowana o 3 zbiorniki na olej napędowy o poj. 32 tys. m³ każdy.

W dalszym ciągu rozwijają się możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych

143. Region dysponuje znaczącym potencjałem dla rozwoju energetyki odnawialnej, zwłaszcza energetyki słonecznej i wiatrowej. Moc nominalna zainstalowanych turbin wiatrowych w województwie pomorskim w 2019 r. wynosiła ok. 711,6 MW tj. ponad dwukrotnie więcej niż w 2011 r., zaś po ukończeniu inwestycji pozostających w budowie (na dzień 31.12.2022 r.) łącznie w województwie będzie funkcjonowało ponad 600 turbin wiatrowych o łącznej mocy zainstalowanej ok. 1250 MW. Mając na względzie obecne uwarunkowania prawne, systematyczny rozwój lądowej energetyki wiatrowej został znacznie zahamowany.

144. W województwie pomorskim produktywność turbin wiatrowych osiągnięta jest na bardzo wysokim poziomie 2 800 MWh/MW (30%) i znaczna część jego obszarów charakteryzuje uwarunkowania predysponujące dane obszary do lokalizacji takich budowli. Z kolei rozwój elektrowni wiatrowych na morzu (*off-shore*) wymaga nowych połączeń kablowych pomiędzy obszarami morskimi i przyległymi obszarami lądowymi, a także specjalnej rozbudowy sieci elektroenergetycznych (już postępującej). Potencjał do 2040 r. w zakresie rozwoju energetyki wiatrowej na morzu szacowany jest na 10-11 GW.

⁶² Wrzaz ze zużyciem bezpośrednim na ogrzewanie i oświetlenie w podmiotach sekcji D „Wytwarzania i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”.

145. Pomorze należy także do regionów Polski o pewnych zasobach energii wód płynących. Obecnie w województwie funkcjonuje ponad 100 małych elektrowni wodnych o łącznej mocy zainstalowanej 30,59 MW (2019 r.). Potencjał energii kinetycznej mas wody jest w znacznym stopniu wykorzystany, dlatego działania inwestycyjne powinny być ukierunkowane na modernizację istniejących obiektów. Ponadto na terenie województwa pracuje elektrownia szczytowo-pompowa „Żarnowiec” o mocy 716 MW (w systemie pracy generatorowej). Pełni ona funkcje polegające na łagodzeniu krzywej dobowego obciążenia Krajowego Systemu Elektroenergetycznego oraz pokrywania nagłych ubytków i przyrostów poboru mocy występujących w tym systemie.
146. Fotowoltaika, stała się atrakcyjna, dlatego przewiduje się jej dynamiczny, choć chaotyczny i rozproszony przestrzennie rozwój. Na dzień 31 grudnia 2022 r. zinventaryzowano łącznie 1367 decyzji o warunkach zabudowy wydanych dla inwestycji związanych z budową farm fotowoltaicznych o mocy nie mniejszej niż 0,5 MW oraz 88 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których jednym z lub głównym przeznaczeniem jest produkcja energii elektrycznej z energii Słońca w postaci farm fotowoltaicznych. Na koniec 2019 r. w województwie pomorskim zlokalizowanych było 45 elektrowni fotowoltaicznych o całkowitej mocy elektrycznej 15,47 MWe (dotyczy elektrowni prowadzonych przez przedsiębiorstwa energetyczne). Dzięki zwiększeniu dynamiki rozwojowi energetyki prosumenckiej szacuje się ponadto, że liczba mikroinstalacji PV (2019 r.) osiągnęła poziom 10 – 14 tys. szt. o łącznej mocy rzędu 30 - 35 MW (w 2017 r. – ponad 1400 mikroinstalacji PV o łącznej mocy ok. 9 MWe).
147. W latach 2020-2022 powstały 3 nowe biogazownie rolnicze w gminach: Kościerzyna (wiejska), Miłoradz i Wicko o łącznej mocy zainstalowanej 3,49 MWe. Łącznie w Pomorskiem na 31.12.2022 r. funkcjonowało 12 biogazowni rolniczych o łącznej mocy elektrycznej ok. 14 MW.

Sukcesywnie wzrasta poziom bezpieczeństwa przeciwpowodziowego

148. Województwo charakteryzuje się wysokim stopniem zagrożenia powodziowego na znacznych obszarach, nie tylko Żuław, ale także Nizin Nadwiślańskich, Mierzei Wiślanej i Helskiej. Obszar województwa zagrożony jest występowaniem różnych typów powodzi, z kilku kierunków. Są to powodzie: sztormowe, roztopowe, opadowe, błyskawiczne, zatorowe, wewnątrzpolderowe lub powodzie mieszane, np. zatorowo-sztormowe.
149. W ramach opracowanej w 2018 r. aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego (aWORP), zidentyfikowano granice zasięgu znaczących powodzi historycznych oraz powodzi mogących wystąpić w przyszłości (tzw. powodzie prawdopodobne). W 2016 r. przystąpiono do przeglądu i aktualizacji map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP), które powstawały do grudnia 2019 r. Mapy stanowiły podstawę do opracowania aktualizacji planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzecza, które zostały przyjęte w 2022 r.⁶³.
150. Analizy wykonane na potrzeby aktualizacji Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (aPZRP) wykazują, że najskuteczniejszym i najwłaściwszym sposobem uniknięcia szkód na obszarach zagrożonych powodzią, jest maksymalne ograniczenie ich zainwestowania, a w szczególności wykluczenie spod zabudowy mieszkaniowej oraz nadmiernego uszczelniania powierzchni (np. parkingi). Gdańsk, jako jedna z największych aglomeracji w Dorzeczu Wisły, jest ośrodkiem o zwartej zabudowie przestrzennej i dużym odsetku powierzchni nieprzepuszczalnej.
151. Stan techniczny urządzeń melioracyjnych na terenie województwa pomorskiego, utrzymywanych przez PGW Wody Polskie na dzień 31.12.2021 r. wskazuje, że na 1.623,76 km kanałów jedynie 4,45 km jest w stanie bardzo dobry, 896,3 km w stanie dobrym, zaś 597,16 km w stanie dostatecznym. Większość z 88 przepustów wałowych jest w stanie dobrym (49) i dostatecznym (20). 77 z 90 stacji pomp jest w stanie dobrym, a na 285 budowli piętrzących 134 są w stanie dobrym i bardzo dobrym, a 40 w stanie dostatecznym. 91,5% wałów przeciwpowodziowych znajdujące się na terenie województwa pomorskiego na koniec 2021 roku była w stanie niezagrażającym bezpieczeństwu. Oceniono, iż pozostała część osłon przeciwpowodziowych może zagrażać bezpieczeństwu⁶⁴.

⁶³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz.U. 2022 poz. 2739), Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz.U. 2022 poz. 2714).

⁶⁴ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025 za lata 2020-2021, przyjęty uchwałą nr 21/419/23 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 10 stycznia 2023 roku.

152. Do kluczowych działań inwestycyjnych zrealizowanych w latach 2017-2021 w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego należała realizacja zadań w ramach projektu *Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław - Etap II* realizowany przez *Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie* (odbudowa budowli regulacyjnych na Wiśle – 19 sztuk ostróg na odcinku żuławskim rzeki Wisły, zabezpieczenie miasta Krynica Morska przed powodzią od strony Zalewu Wiślanego (przebudowa istniejących wałów przeciwpowodziowych na odcinku 2.358 m, budowa nowych wałów przeciwpowodziowych o długości 1.183,0 m oraz budowa mobilnych zapór przeciwpowodziowych na terenie portów w Krynicy Morskiej – Port rybacki), przebudowa ujścia Wisły, budowa wrót sztormowych na rzece Tudze oraz przebudowa stopnia wodnego Przegalina wraz z przebudową stanowisk postojowych). Zrealizowano projekty z zakresu ochrony brzegów morskich w rejonie Półwyspu Helskiego (odbudowa ostróg na odcinku od 0,3 km we Władysławowie do 12,3 km w Kuźnicy).

Poprawia się stan funkcjonowania systemów odbioru wód opadowych i roztopowych⁶⁵

153. We wszystkich miastach województwa, a także w centralnych obszarach większości wsi gminnych istnieją urządzenia do zorganizowanego odprowadzania wód opadowych i roztopowych (kolektory deszczowe, zbiorniki retencyjne i sporadycznie przepompownie). Na terenach wiejskich są często związane z układami drogowymi. Stan funkcjonowania systemów odbioru wód opadowych i roztopowych szczególnie na terenach miejskich poprawia się. Jest to efekt wyposażania systemów w urządzenia do oczyszczania oraz zwiększenia retencyjności (przebudowy lub budowy zbiorników retencyjnych).

154. Na terenach silnie zurbanizowanych (np. w Trójmieście, na terenie Redy, Rumii, Wejherowa, Słupska) występuje problem zagospodarowania wód opadowych i roztopowych po deszczach nawalnych. Jest to nie tylko rezultat wzrostu częstotliwości ich pojawiania się, ale również znacznej utraty naturalnej retencji na tych terenach oraz niskiego poziomu wykorzystania indywidualnych systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych. Z uwagi na prognozowane zmiany klimatyczne nie można wykluczyć wystąpienia problemu z odprowadzeniem i zagospodarowaniem wód opadowych także na innych terenach o zwartej zabudowie.

155. W latach 2017-2022 zrealizowano szereg inwestycji w zakresie systemów gospodarowania wodami opadowymi na terenach miejskich (Gdańsk, Gdynia, Słupsk, Pruszcz Gdański, Sopot, Starogard Gdański, Rumia).

Poprawiające się warunki dostępu do sieci wodno-kanalizacyjnej, ...

156. Wody podziemne, stanowiące źródło zaopatrzenia wody pitnej, są w większości dobrej jakości. W województwie pomorskim identyfikuje się trzy obszary o ograniczonej dostępności wód podziemnych. Są to Żuławy Wiślane, Mierzeja Helska i rejon Słowińskiego Parku Narodowego. Mimo, iż generalnie woda pitna w regionie jest bardzo dobrej jakości, należy zwrócić uwagę na fakt starzenia się infrastruktury przesyłu i uzdatniania wody, co w rezultacie może prowadzić do pogorszenia się jej jakości. Zły stan techniczny infrastruktury wodociągowej, dotyczący w największym stopniu części Żuław, powoduje znaczne straty wody.

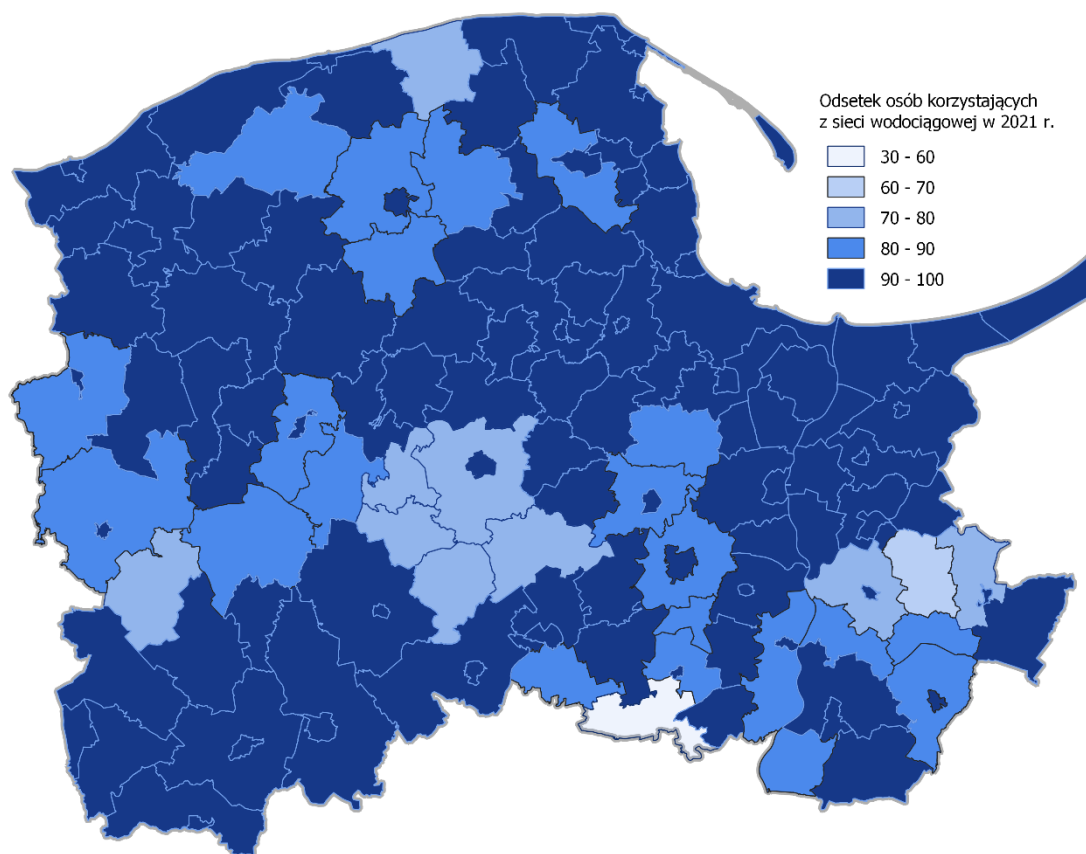
157. Na terenie województwa pomorskiego w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w roku 2021 znajdowało się 925 urządzeń dostarczających wodę:

1) 722 wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę w tym:

- 439 wodociągów o wydajności ≤ 100 m³/dobę,
- 243 wodociągi o wydajności 101 – 1000 m³/dobę,
- 37 wodociągów o wydajności 1001 – 10000 m³/dobę,
- 3 wodociągi o wydajności 10001 – 100000 m³/dobę;

2) 203 inne podmioty zaopatrujące w wodę wykorzystujących wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia w ramach działalności gospodarczej lub w budynkach użyteczności publicznej, budynkach zamieszkania zbiorowego lub w podmiotach działających na rynku spożywczym wykorzystujących wodę.

⁶⁵ Program ochrony środowiska dla województwa pomorskiego 2030, przyjęty uchwałą nr 618/L/23 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 30 stycznia 2023 r.

Rys. 1.17. Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej w gminach województwa pomorskiego w roku 2021.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

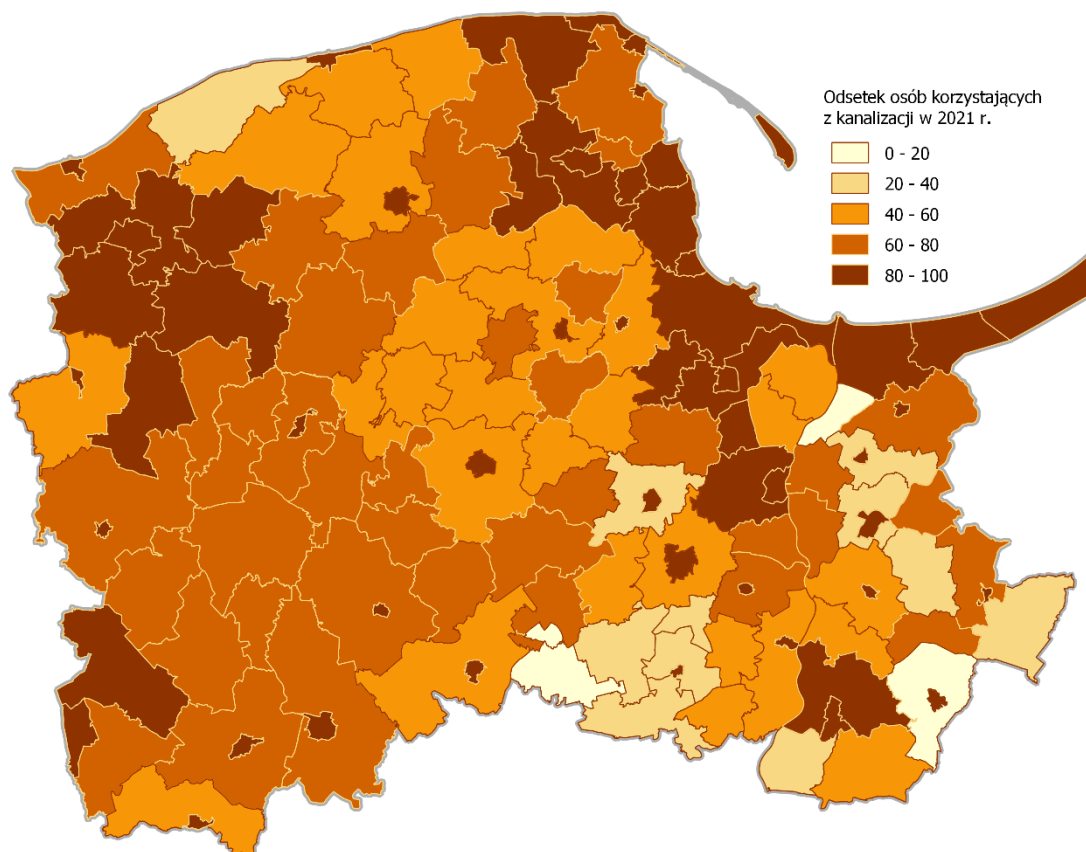
158. W latach 2016-2021 na obszarze województwa pomorskiego wybudowano 1.203,6 km sieci wodociągowej, co dało przyrost długości sieci o około 7,46% w stosunku do roku 2016. W tym czasie liczba ludności korzystającej z systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę zwiększyła się z 96,39% (na dzień 31.12.2016 r.) do 96,69% (na dzień 31.12.2021 r.). W tym okresie w znacznym stopniu wzrósł odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w gminach Osiek (22,1 p.proc.), Stary Dzierżgoń (17,8 p.proc.), gm. Starogard Gdański (5,3 p.proc.), a więc m.in. w gminach, które we wcześniejszych latach należały do najstąbiej zwodociągowanych. Najniższy odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej odnotowano w gminie Osiek (53,5%), nieco lepsza sytuacja występuje w gminach: Stary Targ (64,6%), Kościerzyna (70,8%) oraz Stara Kiszewa (71,5%) (Ryc. 1.17).

159. Mimo, iż generalnie woda pitna w województwie jest bardzo dobrej jakości, należy zwrócić uwagę na fakt starzenia się infrastruktury przesyłu i uzdatniania wody, co w rezultacie może prowadzić do pogorszenia się jej jakości. Zły stan techniczny infrastruktury wodociągowej, dotyczący w największym stopniu części Żuław, powoduje znaczne straty wody.

160. W latach 2016-2021 wybudowano około 1.428,0 km sieci kanalizacyjnej, co dało przyrost długości sieci o 13,34% w stosunku do roku 2016. W tym czasie liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej zwiększyła się z 82,2% (na dzień 31.12.2016) do 84,15% (na dzień 31.12.2021). Dostęp ludności do sieci kanalizacyjnej w obszarze województwa pomorskiego cechują znaczne dysproporcje przestrzenne. W miastach Sopot i Nowy Staw 100% ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej, natomiast w mieście Reda odsetek ten jest niższy od średniej w województwie i wynosi 77,0%.

161. Wśród gmin wiejskich wyższy od średniej w województwie wskaźnik ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej odnotowano w gminach Kosakowo (96,5%), Sztutowo (96,4%), Tczew (95,2%), Kobylnica (94,4%), Wejherowo (91,8%), Pruszcz Gdański (90,4%), Kolbudy (89,9%) i Krokowa (89,4%), natomiast poniżej 10% odnotowano na terenie gmin: Osieczna (0,0%), Czarna Woda obszar wiejski (0,0%) i Ostaszewo (7,2%). Największy przyrost tego wskaźnika w latach 2016-2021 odnotowano na terenie gmin: Luzino (40,8 p.proc.), Suchy Dąb (12,7 p.proc.), Smołdzino (12,4 p.proc.), Stężyca (12,2 p.proc.) i Trąbki Wielkie (10,0 p.proc.). Przyrost wiązał się zarówno z rozszerzaniem zasięgu obsługi zbiorowych systemów wodociągowych w obrębie

istniejących jednostek osadniczych, jak i uzbrajaniem terenów rozwojowych. Dostępu do zbiorowych systemów kanalizacji sanitarnej nadal nie posiadają mieszkańcy gminy Osieczna i Czarna Woda obszar wiejski (Ryc. 1.18).

Rys. 1.18. Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w gminach województwa pomorskiego w roku 2021.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

... a racjonalna gospodarka wodno-ściekowa, ogranicza negatywne oddziaływanie na środowisko

162. Na budowę infrastruktury technicznej wykorzystywanej do dostarczania wody odpowiedniej jakości oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków wydatkowane są bardzo duże środki finansowe. Przedsięwzięcia te należą do jednych z priorytetowych obszarów inwestycji prowadzonych przez gminy

163. Pomorskie zajmuje 2. pozycję w kraju pod względem odsetka ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (84,5%). Zgodnie z zapisami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych wszystkie wyznaczone aglomeracje ściekowe (92) powinny posiadać wysoki stopień skanalizowania (warunek 1 - zgodność z art. 3 dyrektywy), zostać wyposażone w oczyszczalnie ścieków o wystarczającej wydajności, (warunek 2 - zgodność z art. 10 dyrektywy) zapewniającej wymaganą jakość oczyszczania ścieków (warunek 3 - zgodność z art. 4 i 5.2 dyrektywy). Na dzień 31.12.2021 r. warunek I spełnia 63 aglomeracje (68,5%), warunek II - 57 aglomeracji (62%), natomiast warunek III - 54 aglomeracje (58,7%). Wszystkie 3 warunki spełnia 54 pomorskie aglomeracje⁶⁶.

164. Na obszarach wiejskich, tam gdzie jest to uzasadnione, ze względów ekonomicznych, technicznych i środowiskowych realizowane są również programy wyposażenia mieszkańców w przydomowe oczyszczalnie ścieków bytowych.

165. Osiągnięcie zakładanego stopnia wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne wymaga kontynuowania działań ustalonych w KPOŚK. Konieczne jest także objęcie obszarów wiejskich, o przeważającym udziale zabudowy rozproszonej oraz obszarów rekreacyjnych, lokalnymi lub indywidualnymi rozwiązaniami w zakresie oczyszczania ścieków, o porównywalnym poziomie skuteczności oczyszczania.

⁶⁶ Załącznik do sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych w 2021 roku.

Mimo wzrostu ogólnej masy powstających odpadów, wzrasta masa odpadów segregowanych

166. W latach 2016-2021 masa wytwarzanych odpadów komunalnych wzrosła z poziomu 761,2 tys. ton do 910,2 tys. ton. Należy zauważyć, że w analizowanym okresie wzrósł udział masy odpadów komunalnych odebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów z 23,8% w 2016 roku do 44% w roku 2021. Wprowadzone przez gminy systemy selektywnego zbierania odpadów, działają m.in. w oparciu o gminne punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK), których w 2021 r. funkcjonowało 107.

167. Obserwuje się znaczący wzrost liczby „dzikich wysypisk” odpadów, na które podrzucane są odpady komunalne oraz odpady powstające z działalności gospodarczej, głównie odpady budowlane i rozbiórkowe. W 2017 roku takich miejsc było 43, zaś w 2021 roku 221.

Realizowane są działania zmierzające do poprawy poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych

168. Na terenie województwa pomorskiego funkcjonuje 10 instalacji komunalnych⁶⁷: *Eko Dolina Sp. z o.o.* (gm. Wejherowo), *ZZO w Chlewnicy* (gm. Potęgowo), *ZUO w Bierkowie* (gm. Słupsk), *ZUOK „Stary Las” Sp. z o.o.* (gm. Starogard Gdański), *ZUO Sp. z o.o. Gilwa Mała* (gm. Kwidzyn), *ZUOS Sp. z o.o.* (gm. Tczew), *ZU Sp. z o.o.* (Gdańsk), *ZZO „Czysta Błękitna Kraina” Sp. z o.o.* (gm. Nowa Wieś Lęborska), *ZZO Nowy Dwór Sp. z o.o.* (gm. Chojnice), *ZZO Sierzno Sp. z o.o.* (gm. Bytów), w których przetwarzane są odpady zmieszane jak i selektywnie zbierane frakcje surowców, które przygotowywane są w tych instalacjach do dalszego przetworzenia u recyklerów.

169. Na terenie *ZU Sp. z o.o.* (Gdańsk) realizowana jest budowa zakładu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w Gdańsku. Do ważnych przedsięwzięć inwestycyjnych w latach 2017-2021 wiązanych z gospodarką odpadami należały także rozbudowy *ZUOS w Tczewie*, *ZZO Nowy Dwór* oraz działania w zakresie budowy punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, a także ważna inwestycja związana z budową hermetycznej instalacji, jako uzupełnienie istniejącego systemu kompostowania w Zakładzie Utylizacyjnym w Gdańsku.

170. W latach 2017-2021 na terenie 2 gmin (gm. Gniewino, gm. Kościerzyna) zamknięto 3 składowiska odpadów komunalnych, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne o łącznej powierzchni 14,4 ha. W tym samym okresie zrehabilitowana powierzchnia zamkniętych składowisk, na których unieszkodliwiane są odpady komunalne wyniosła tylko 4,4 ha.

... jednak brak wystarczającej liczby instalacji do recyklingu frakcji materiałowej odpadów

171. W województwie funkcjonuje niewielka liczba instalacji do recyklingu odpadów materiałowych, która nie zaspokaja potrzeb regionu w zakresie przetwarzania selektywnie zbieranych odpadów komunalnych. W związku z tym, odpady kierowane są do przetwarzania w instalacjach zlokalizowanych poza terenem województwa pomorskiego lub poza terytorium kraju.

⁶⁷ spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, o których mowa w art. 35 ust. 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2019 poz. 701 ze zm.).

2. PRZEGLĄD ZMIAN I OCENA REALIZACJI INWESTYCJI W LATACH 2017-2022

2.1. Inwestycje celu publicznego ustalone w PZPWP 2030

Zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 3 oraz ust. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa 2030* umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. Szczegółową ocenę stanu ich realizacji zawierają Tabl. 1-10.

W latach 2017-2022 stan realizacji

Odpowiednimi kolorami w komórkach „nazwa inwestycji” oznaczono inwestycje:

ukończone	w trakcie realizacji	niezrealizowane
-----------	----------------------	-----------------

Budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych

Tabl. 2.1. Budowa, rozbudowa i przebudowa dróg krajowych i wojewódzkich - inwestycje umieszczone w *Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023* oraz w *Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego*.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
1.1.	Budowa drogi S6 Koszalin - Słupsk	GDDKiA	PBDK 2014-2023, KT	powiat słupski
1.2.	Budowa drogi S6 Słupsk - Lębork	GDDKiA	PBDK 2014-2023, KT	powiat słupski i lęborski
1.3.	Budowa drogi S6 Lębork - Obwodnica Trójmiasta	GDDKiA	PBDK 2014-2023, KT	powiat lęborski, wejherowski, kartuski i m. Gdynia
1.4.	Budowa Obwodnicy Metropolii Trójmiejskiej	GDDKiA	PBDK 2014-2023, KT	powiat kartuski, gdański
1.5.	Budowa drogi S7 Gdańsk - Elbląg, odc. Koszwały (DK 7) - Elbląg (w. Kazimierzewo)	GDDKiA	PBDK 2014-2023, KT	powiat gdański, nowodworski
1.6.	Budowa obwodnicy Kościerzyny DK nr 20	GDDKiA	PBDK 2014-2023, KT	powiat kościerski
	Budowa obwodnic Czerska, Malborka i Starogardu Gdańskiego w ciągu DK nr 22	GDDKiA	KT (lista warunkowa)	powiat chojnicki, malborski i starogardzki
	Realizacja Obwodnicy Północnej Aglomeracji Trójmiejskiej	do określenia	KT (lista warunkowa)	powiat wejherowski, pucki, m. Gdynia
1.7.	Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 - rozbudowa DW nr 222 i DW nr 229 na odcinku Starogard Gdański - Jabłowo - węzeł Pelplin autostrady A1	ZDW	WPF	powiat starogardzki, tczewski
1.8.	Pakiet działań związanych z dostępem do A1 - rozbudowa DW nr 222 na odcinku Gdańsk - Starogard Gdański	ZDW	WPF	powiat starogardzki, gdański
1.9.	Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 - rozbudowa DW nr 224 na odcinku węzeł Stanisławie autostrady A1 - Godziszewo	ZDW	WPF	powiat tczewski
1.10.	Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 - rozbudowa DW nr 521 na odcinku Kwidzyn - Prabuty	ZDW	WPF	powiat kwidzyński
1.11.	Pakiet działań wzmacniających korytarz transportowy południowy - rozbudowa DW nr 188 na odcinku Człuchów - Debrzno	ZDW	WPF	powiat człuchowski
1.12.	Pakiet działań wzmacniających korytarz transportowy północny - Budowa Obwodnicy Kartuz w ciągu DW nr 211 - etap I	ZDW	WPF	powiat kartuski
1.13.	Pakiet działań wzmacniających korytarz transportowy północny - rozbudowa DW nr 214 na odcinku Łeba - Białogarda wraz z obwodnicą w m. Wicko	ZDW	WPF	powiat lęborski
1.14.	Pakiet działań wzmacniający korytarz transportowy północny - rozbudowa DW nr 226 na odcinku węzeł	ZDW	WPF	powiat gdański

	Rusocin autostrady A1 - Pruszcz Gdański i Pruszcz Gdański - Przejazdowo			
1.15.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 203 na odcinku Ustka – granica województwa	ZDW	WPF	powiat słupski
1.16.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 532 – ul. Hallera w Kwidzynie	ZDW	WPF	powiat kwidzyński

Budowa, rozbudowa i przebudowa linii kolejowych

Tabl. 2.2. Budowa, rozbudowa i przebudowa linii kolejowych - inwestycje umieszczone *Master planie dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r. oraz w Krajowym Programie Kolejowym do roku 2023.*

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
2.1.	Prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz - Trójmiasto, obejmującym linie 201 i 203, etap I i II- wraz z elektryfikacją wraz z budową łącznicy Łąg Południe - Łąg Wschód pomiędzy liniami kolejowymi nr 201 i 203	PKP PLK	KPK, KT	powiat: kartuski, kościerski, chojnicki, tczewski, starogardzki, m. Gdynia, m. Gdańsk
2.2.	Poprawa dostępu kolejowego do portu morskiego w Gdyni	PKP PLK	KPK, KT	m. Gdynia
2.3.	Poprawa infrastruktury kolejowego dostępu do portu Gdańsk	PKP PLK	KPK, KT	m. Gdańsk
2.4.	Modernizacja linii kolejowej E 65/C-E 65 na odcinku Warszawa - Gdynia w zakresie warstwy nadrzędnej LCS, ERTMS/ETCS/ GSM-R, DSAT oraz zasilania układu trakcyjnego	PKP PLK	KPK, KT	powiat: m. Gdańsk, m. Sopot, m. Gdynia, gdański, tczewski, malborski, sztumski
2.5.	Projekt poprawy dostępu kolejowego do Portu Gdańsk (most + dwutorowa linia kolejowa nr 226)	PKP PLK	KPK, KT	m. Gdańsk, m. Pruszcz Gdański, gm. Pruszcz Gdański
2.6.	Prace na linii kolejowej nr 202 na odcinku Gdynia Chylonia – Słupsk	PKP PLK	KPK, KT	m. Gdynia, m. Rumia, m. Reda, m. Wejherowo, gm. Wejherowo, gm. Luzino, gm. Łęczyce, gm. Nowa Wieś Lęborska, m. Lębork, gm. Potęgowo, gm. Damnica, gm. Słupsk, m. Słupsk,
2.7.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 131 Chorzów Batory - Tczew, odcinek Bydgoszcz Główna - Tczew	PKP PLK	KPK, KT	m. Tczew, gm. Tczew, gm. Subkowy, m. Pelplin, gm. Pelplin, gm. Morzeszczyn, gm. Smętowo Graniczne
2.8.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 405 na odcinku granica województwa – Słupsk – Ustka	PKP PLK	KPK, KT	powiat: bytowski, słupski, m. Słupsk
2.9.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 207 na odcinku granica województwa – Kwidzyn – Malbork	PKP PLK	KPK, KT	powiat: kwidzyński, sztumski, malborski
2.10.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 229 odcinek Lębork - Łeba	PKP PLK	KPK, KT (lista warunkowa)	powiat lęborski
	Rewitalizacja linii kolejowej nr 211 odcinek Lipusz - Kościerzyna i nr 212 Lipusz - Bytów	PKP PLK	KPK, KT (lista warunkowa)	powiat: bytowski, kościerski
2.11.	Rozwój kolei aglomeracyjnej (SKM i PKM)	PKP SKM Trójmiasto, PKM SA	KT	m. Gdańsk, m. Gdynia, powiat wejherowski, kartuski
	Rewitalizacja linii kolejowej nr 229 na odcinku Kartuzy - Sierakowice	PKP PLK	KPK	m. i gm. Kartuzy, gm. Chmielno, gm. Sierakowice

Budowa, rozbudowa i przebudowa urządzeń i infrastruktury portowej

Tabl. 2.3. Budowa, rozbudowa i przebudowa urządzeń i infrastruktury portowej - inwestycje umieszczone w *Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Pomorskiego.*

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
3.1.	Modernizacja wejścia do portu wewnętrznego w Gdańsku - etap III	Urząd Morski Gdynia	KT	m. Gdańsk

3.2.	Modernizacja układu falochronów osłonowych Portu Północnego	Urząd Morski Gdynia	KT	m. Gdańsk
3.3.	Modernizacja toru wodnego do Portu Północnego	Urząd Morski Gdynia	KT	m. Gdańsk
3.4.	Modernizacja portu wewnętrznego w Gdańsku	ZMP Gdańsk	KT	m. Gdańsk
3.5.	Budowa terminalu promowego w porcie Gdynia	ZMP Gdynia	KT	m. Gdynia
3.6.	Pogłębienie toru podejściowego i akwenów w Porcie Gdynia	ZMP Gdynia	KT	m. Gdynia
3.7.	Rozbudowa sieci kolejowej i drogowej w Porcie Gdańsk	ZMP Gdańsk	KT	m. Gdańsk
3.8.	Przebudowa nabrzeży w Porcie Gdynia	ZMP Gdynia	KT	m. Gdynia
3.9.	Gdańsk Port Północny - budowa portu schronienia dla statków znajdujących się w niebezpieczeństwie i zagrażających katastrofą ekologiczną wraz z infrastrukturą falochronu osłonowego oraz zaporą przeciwrozlewową	Urząd Morski Gdynia ZMP Gdańsk	KT	m. Gdańsk
3.10.	Rozbudowa terminalu paliwowego na falochronie Portu Gdynia	ZMP Gdynia	KT	m. Gdynia
3.11.	Rozbudowa dostępu kolejowego do zachodniej części Portu Gdynia	ZMP Gdynia, PKP PLK	KT	m. Gdynia
	Budowa infrastruktury portowej do odbioru ścieków sanitarnych oraz zasilania statków w energię elektryczną		KT (lista warunkowa)	m. Gdańsk
	Przebudowa wejścia do Portu Ustka	ZMP Ustka	KT (lista warunkowa)	m. Ustka
	Przebudowa wejścia południowego do portu w Gdyni	ZMP Gdynia	KT (lista warunkowa)	m. Gdynia

Budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury dróg wodnych

Tabl. 2.4. Budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury dróg wodnych - inwestycje umieszczone w *Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Pomorskiego*.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
	Odbudowa budowli regulacyjnych na Dolnej Wiśle w km 933 - 847	RZGW Gdańsk	KT (lista warunkowa)	powiaty: gdański, kwidziński, malborski, nowodworski, sztumski, tczewski,
	Modernizacja śluz żeglugowych na drodze wodnej Nogatu i Szkarpawy i Martwej Wisły	RZGW Gdańsk	KT (lista warunkowa)	powiaty: malborski, nowodworski, sztumski

Budowa i rozbudowa przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, gazów i energii elektrycznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Tabl. 2.5. Budowa i rozbudowa przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, gazów i energii elektrycznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą - inwestycje umieszczone w *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
5.1.	Budowa linii dwutorowej 400 kV Gdańsk Przyjaźń - Pelplin - Grudziądz	PSE	KPZK, UwZSP	powiat gdański, kartuski, starogardzki, tczewski
5.2.	Budowa linii dwutorowej 400 kV Gdańsk Przyjaźń - Żydowo Kierzkowo	PSE	KPZK, UwZSP	powiat bytowski, kartuski, kościerski
5.3.	Budowa linii dwutorowej 400 kV Żydowo Kierzkowo - Słupsk	PSE	KPZK, UwZSP	powiat bytowski, słupski
5.4.	Budowa stacji transformatorowej 400(220)/110 kV Gdańsk Przyjaźń	PSE	KPZK	m. i gm. Żukowo
5.5.	Budowa stacji transformatorowej 400/110 kV Pelplin	PSE	KPZK	gm. Pelplin
5.6.	Rozbudowa stacji transformatorowej Gdańsk Błonia	PSE	KPZK	m. Gdańsk

5.7.	Linia dwutorowa 400 kV Żarnowiec - Gdańsk Przyjaźń	PSE	KPZK	powiat kartuski, pucki, wejherowski
5.8.	Budowa źródła rezerwy interwencyjnej w stacji transformatorowej Gdańsk Błonia	PSE	KPZK	m. Gdańsk
5.9.	Rozbudowa stacji transformatorowej Słupsk Wierzbęcino	PSE	KPZK	gm. Słupsk
5.10.	II nitka Rurociągu Północnego (Płock - Gdańsk)	OLPP	KPZK	powiat gdański, kwidzyński, tczewski,
5.11.	Budowa kawernowego podziemnego magazynu gazu Kosakowo (inwestycja w trakcie realizacji)	OSM	KPZK, UoTRS	gm. Kosakowo
5.12.	Budowa gazociągu DN 700 Szczecin - Gdańsk	OGP „Gaz System”	KPZK, UoTRS	powiat słupski, lęborski, wejherowski, m. Gdynia

UwZSP - ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych,
UoTRS - ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu.

Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania

Tabl. 2.6. Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania - inwestycje w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Pomorskiego, Master Planie dla wdrażania dyrektywy EWG 91/271/EWG, Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2018.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
	Budowa i modernizacja systemu odprowadzania wód opadowych w ramach kontynuacji programu ochrony wód Zatoki Gdańskiej	samorządy gminne	KT (lista warunkowa)	m. Gdańsk, m. Sopot, m. Gdynia, m. Wejherowo, m. Rumia, m. Reda
	Zarządzanie wodami opadowymi na terenie zlewni rzeki Słupi		KT (lista warunkowa)	m. Słupsk, gm. Słupsk, m. Ustka, gm. Kobylnica
6.1.	Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM, w tym: Bytów, Brusy, Cedry Wielkie, Choczewo, Czersk, Człuchów, Dziemiany, Gdynia, Jastarnia, Kaliska, Karsin, Kościerzyna, Krynica Morska, Lipusz, Łubiana, Malbork, Nowy Dwór Gdański, Pelplin, Prabuty, Przechlewo, Przywidz, Pszczółki, Rowy, Ryjewo, Sierakowice, Skarszewy, Skórcz, Słupsk, Smętowo Graniczne, Stara Kiszewa, Stare Pole, Studzienice, Suchy Dąb, Upiłka, Ustka, Wieszyno, Władysławowo, Zblewo,	samorządy gminne	Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG	Na terenie aglomeracji: Bytów, Brusy, Cedry Wielkie, Choczewo, Czersk, Człuchów, Dziemiany, Gdynia, Jastarnia, Kaliska, Karsin, Kościerzyna, Krynica Morska, Lipusz, Łubiana, Malbork, Nowy Dwór Gdański, Pelplin, Prabuty, Przechlewo, Przywidz, Pszczółki, Rowy, Ryjewo, Sierakowice, Skarszewy, Skórcz, Słupsk, Smętowo Graniczne, Stara Kiszewa, Stare Pole, Studzienice, Suchy Dąb, Upiłka, Ustka, Wieszyno, Władysławowo, Zblewo,
6.2.	Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM, w tym: Borzytucho, Bożepole Wielkie, Brusy, Cedry Wielkie, Choczewo, Chojnice, Czersk, Człuchów, Debrzno, Dziemiany, Dzierżgoń, Gdańsk, Gdynia, Główny, Gniewino, Jabłowo, Kaliska, Karsin, Kościerzyna, Krokowa, Krynica Morska, Lębork, Linia, Lipnica, Lipusz, Luzino, Łeba, Łubiana, Malbork, Nowy Dwór Gdański, Pelplin, Potęgowo, Przechlewo, Przdokowo, Przywidz, Pszczółki, Puck, Rowy, Ryjewo, Rzeczenica, Skarszewy, Skórcz, Słupsk, Smętowo Graniczne, Sobowidz, Somonino, Stara Kiszewa, Stare Pole, Starogard Gdański, Stężycza, Studzienice, Suchy Dąb, Sztum, Tczew, Ustka, Władysławowo, Zblewo, Żarnowiec,	samorządy gminne	Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG	Na terenie aglomeracji: Borzytucho, Bożepole Wielkie, Brusy, Cedry Wielkie, Choczewo, Chojnice, Czersk, Człuchów, Debrzno, Dziemiany, Dzierżgoń, Gdańsk, Gdynia, Główny, Gniewino, Jabłowo, Kaliska, Karsin, Kościerzyna, Krokowa, Krynica Morska, Lębork, Linia, Lipnica, Lipusz, Luzino, Łeba, Łubiana, Malbork, Nowy Dwór Gdański, Pelplin, Potęgowo, Przechlewo, Przdokowo, Przywidz, Pszczółki, Puck, Rowy, Ryjewo, Rzeczenica, Skarszewy, Skórcz, Słupsk, Smętowo Graniczne, Sobowidz, Somonino, Stara Kiszewa, Stare Pole, Starogard Gdański, Stężycza, Studzienice, Suchy Dąb, Sztum, Tczew, Ustka, Władysławowo, Zblewo, Żarnowiec

6.3.	Inwestycje, wynikające z Planu gospodarki odpadami	samorządy gminne	PGO	województwo pomorskie
------	--	------------------	-----	-----------------------

Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń regulacji przepływów, ochrony przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód i urządzeń melioracji wodnych oraz ochrony brzegu morskiego

Tabl. 2.7. Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń regulacji przepływów, ochrony przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód i urządzeń melioracji wodnych oraz ochrony brzegu morskiego - inwestycje umieszczone w projekcie *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla Regionu Wodnego Dolnej Wisły* oraz w *Programie Ochrony Brzegów Morskich*.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
7.1.	Ochrona przed wodami powodziowymi dolnego odcinka Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki – przebudowa ostróg na rzece Wiśle w km 933-847,	RZGW* w Gdańsku	PZRPdRWDW	Powiaty: gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, sztumski i tczewski
7.2.	Przebudowa stopnia wodnego Przegalina na rzece Martwa Wisła	RZGW w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.3.	Przebudowa ujścia Wisły etap II. Realizacja	RZGW w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.4.	Budowa nowych wrót sztormowych na rzece Tuga	RZGW w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Stegna, gm. Nowy Dwór Gdański
7.5.	Podwyższenie prawego (km 0+300 - 3+500) wału przeciwpowodziowego rzeki Piaśnicy na wysokości Dębek	ZMiUW* w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Krokowa
7.6.	Przebudowa urządzeń rozrządu wody w Karwieńskich Błotach	ZMiUW w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Krokowa i m. Władysławowo
7.7.	Zwiększenie przepustowości rzeki Cedron poprzez pogłębienie koryta rzeki oraz przebudowę budowli ograniczających bezpieczne przeprowadzenie wód powodziowych w km 1+117, 1+430, 1+508	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Wejherowo, gm. Wejherowo
7.8.	Przebudowa wałów cokołowych na Strudze Gęś w odcinku ujściowym do Raduni na terenie miasta Pruszcz Gdański oraz rzędnej prawego wału rzeki Raduni w km 9+100 na odcinku ok. 30 m	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Pruszcz Gdański
7.9.	Przebudowa brzegów rzeki Radunia: brzeg lewy w km 8+500 - 11+000, brzeg prawy w km 9+700 - 11+000.	RZGW w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Pruszcz Gdański
7.10.1.	Przebudowa stacji pomp Olszanica (gm. Sadlinki)	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Sadlinki,
7.10.2.	Przebudowa stacji pomp Koszwały 7 (gm. Cedry Wielkie)	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Cedry Wielkie
7.10.3.	Przebudowa stacji pomp Koszwały 13 (gm. Cedry Wielkie)	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Cedry Wielkie
7.11.	Odbudowa kanału Korzeniewskiego w km 0+000 do 6+300	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Kwidzyn
7.12.	Przebudowa lewego (km 0+000 - 7+600) i prawego (km 0+000 - 7+000) wału przeciwpowodziowego rzeki Wisły Królewieckiej oraz budowa nowego odcinka prawego wału (km 7+000 - 9+800, gm. Sztutowo i Stegna),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Sztutowo i Stegna
7.13.	Przebudowa lewego (km 0+000 - 9+000, gm. Sztutowo) i prawego (km 0+000 - 9+100, gm. Stegna, Nowy Dwór Gdański) wału przeciwpowodziowego rzeki Szarpawy	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Sztutowo, gm. Stegna, gm. Nowy Dwór Gdański
7.14.	Przebudowa lewego (km 2+100 - 4+600) i prawego (km 2+650 - 3+400 i 3+600 - 4+550) wału przeciwpowodziowego Kanału Juranda oraz renowacja kanału Juranda i kanału Ulgi (gm. i m. Malbork)	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Malbork i m. Malbork
7.15.	Przebudowa prawego (km 0+000 - 21+200, gm. Stegna i Nowy Dwór Gdański) i lewego (km 0+000	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Stegna i gm. Nowy Dwór Gdański

	- 10+400, gm. Stegna i Nowy Dwór Gdański) wału przeciwpowodziowego rzeki Tugi			
7.16.	Przebudowa lewego wału przeciwpowodziowego rzeki Nogat (km 0+000 - 7+700, gm. Nowy Dwór Gdański),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Nowy Dwór Gdański
7.17.	Przebudowa prawego (km 0+580 - 4+042, gm. Stare Pole) wału przeciwpowodziowego Kanału Przekop rzeki Fiszewki	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Stare Pole
7.18.	Budowa stacji pomp i odbudowa śluzy wałowej Rybaki	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Subkowy
7.19.	Budowa stacji pomp Międzyłęż wraz z odbudową koryta (km 0+000 - 1+000, gm. Pelplin) kanału dopływowego - Kanał Graniczny	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Pelplin
7.20.	Odbudowa Kanału Jeziorniak II (km 0+000 - 5+410, gm. Gniew, Pelplin) oraz Kanału Jeziorniak I (km 0+000 - 2+000),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Gniew i gm. Pelplin
7.21.	Przebudowa lewego (km 0+000 - 2+500, gm. Stare Pole) wału przeciwpowodziowego Kanału Malewskiego	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Stare Pole
7.22.	Przebudowa lewego (km 13+790 - 16+750) i prawego (km 15+870 - 16+780, gm. Stare Pole) wału przeciwpowodziowego rzeki Fiszewki	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Stare Pole
7.23.	Przebudowa lewego (km 17+580 - 26+600, gm. Stare Pole) i prawego (19+620 - 21+040, gm. Stare Pole) wału przeciwpowodziowego rzeki Tyna Górna,	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Stare Pole
7.24.	Budowa stacji pomp Gozdawa (gm. Nowy Dwór Gdański) i Komarówka (gm. Ostaszewo),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Nowy Dwór Gdański, gm. Ostaszewo
7.25.	Umocnienie skarp Kanału Kozi Rów do stacji pomp nr 39 Suchy Dąb	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Suchy Dąb
7.26.	Przebudowa wałów przeciwpowodziowych rzeki Motławy i Czarnej Łachy (gm. Pruszcz Gdański, Suchy Dąb, Cedry Wielkie)	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Gdańsk, gm. Pruszcz Gdański, gm. Suchy Dąb, gm. Cedry Wielkie
7.27.	Budowa obiektu odcinającej na Kanale Wysokim (gm. Cedry Wielkie),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Cedry Wielkie, gm. Pruszcz Gdański
7.28.	Przebudowa wałów przeciwpowodziowych rzek Raduni, Kłodawy i Bielawy (m. Gdańsk i Pruszcz Gdański oraz gm. Pruszcz Gdański, Suchy Dąb i Pszczółki),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Gdańsk i m. Pruszcz Gdański, gm. Pruszcz Gdański, gm. Suchy Dąb, gm. Pszczółki
7.29.	Przebudowa wałów przeciwpowodziowych Kanałów Śledziowego, Piskowego, Gołębiego, Wysokiego	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Pruszcz Gdański, gm. Cedry Wielkie
7.30.	Odbudowa wałów przeciwpowodziowych rzeki Motławy (km 4+850 - 7+510, m. Gdańsk),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.31.	Odbudowa koryta kanału Panieńskiego (km 8+200 - 31+555, gm. Nowy Dwór Gdański, Nowy Staw i Malbork),	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Nowy Dwór Gdański, gm. Nowy Staw i gm. Malbork
7.32.	Przystosowanie koryta rzeki Raduni (km 0+000 - 6+300, 8+950 - 11+000) do przeprowadzania wód wezbraniowych	RZGW Gdańsk	PZRPdRWDW	m. Gdańsk, m. Pruszcz Gdański, gm. Pruszcz Gdański
7.33.	Budowa zbiornika retencyjnego (B-1) na Potoku Borkowskim, budowa zbiornika retencyjnego (W-1) na Potoku Św. Wojciecha, budowa zbiornika retencyjnego (R-1) na Potoku Rotmanka, budowa zbiornika retencyjnego (JA-1) na Strudze Jagatowskiej	Miasto Pruszcz Gdański	PZRPdRWDW	m. Pruszcz Gdański
7.34.	Budowa prawego wału Optywu Motławy od ul. Zawodników do ul. Elbląskiej	Gmina Miasta Gdańsk	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.35.	Budowa zrzutu z Kanału Raduni (km 4+100) na wysokości ul. Serbskiej do rzeki Motławy	Gmina Miasta Gdańsk	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.36.	Przebudowa pompowni polder Płonia	Gmina Miasta Gdańsk	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.37.	Przebudowa układów odwodnieniowych polderów Olszynka, Rudniki i na Wyspie Sobieszewskiej w Gdańsku	Gmina Miasta Gdańsk	PZRPdRWDW	m. Gdańsk

7.38.	Wykonanie dodatkowego zrzutu wód z Kanału Raduni (km 10+850) do rzeki Raduni poniżej Potoku Rotmanka	Powiat Gdański	PZRPdRWDW	m. Pruszcz Gdański
7.39.	Odbudowa prawego (km 3+200 - 10+200, 17+740 - 19+530, 20+500 - 39+000, 43+900 - 46+400, 52+300 - 54+200, 57+300 - 59+000, gm. Sadlinki, Kwidzyn, Ryjewo, Sztum, Miłoradz) i lewego (km 0+000 - 6+400, gm. Gniew) wału przeciwpowodziowego rzeki Wisły	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	gm. Gniew, gm. Miłoradz, gm. Sadlinki, gm. Kwidzyn, gm. Ryjewo, gm. Sztum
7.40.	Podwyższenie umocnień brzegowych Martwej Wisły na obszarze Gdańska do rzędnych wynikających z map zagrożenia powodzią od morskich wód wewnętrznych	Urząd Morski w Gdyni	PZRPdRWDW	m. Gdańsk
7.41.	Odbudowa umocnień brzegowych przed zagrożeniem powodziowym od morskich wód wewnętrznych od Zalewu Wiślanego terenów przyległych w celu dostosowania parametrów do wymagań wynikających z map zagrożenia	Urząd Morski w Gdyni	PZRPdRWDW	Zalew Wiślany
7.42.	Przebudowa wału przeciwpowodziowego Zalewu Wiślanego - Przebrno w km 0+000-3+100,	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Krynica Morska
7.43.	Przebudowa stacji pomp Przebrno wraz z kanałem pompowym "A Przebrno"	ZMiUW WP w Gdańsku	PZRPdRWDW	m. Krynica Morska
7.44.	Przebudowa nabrzeża w porcie pasażerskim w Krynicy Morskiej wraz z zabezpieczeniem brzegu Zalewu	Urząd Morski w Gdyni	PZRPdRWDW	m. Krynica Morska
7.45.	Przebudowa wału przeciwpowodziowego (km 71,25 - 73,00) w Kątach Rybackich	Urząd Morski w Gdyni	PZRPdRWDW	gm. Sztutowo
7.46.	Budowa wału przeciwsztormowego w Krynicy Morskiej (w km 83,25 - 87,25)	Urząd Morski w Gdyni	PZRPdRWDW	m. Krynica Morska
Zalew Wiślany				
7.47.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe; monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Zalew Wiślany
Mierzeja Wiślana i Zatoka Gdańska				
7.48.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 56,9-59,0)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Górki Wschodnie
7.49.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 60,1-63,05)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	ujście Wisły Śmiałej - Stogi
7.50.	Umocnienia brzegowe (km 67,45-69,1)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Westerplatte
7.51.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 69,2-81,1)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Nowy Port - Orłowo
7.52.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 83,5-85,3)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Redłowo - Kamienna Góra
7.53.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 89,1-96,6)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Oksywie - Mechelinki
7.54.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 99,9-101,0)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Rewa
7.55.	Umocnienia brzegowe (km 109,4-109,8)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Rzucewo 1
7.56.	Sztuczne zasilanie (km 109,8-110,1)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Rzucewo 2
7.57.	Sztuczne zasilanie (km 114,0-114,7)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Puck 1
7.58.	Umocnienia brzegowe (km 115,37-115,58)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Puck 2
7.59.	Umocnienia brzegowe (km 116,7-117,0)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Puck 3
7.60.	Monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego (km 0,0-47,9)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Mierzeja Wiślana
7.61.	Monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego (km 48,5-124)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Zatoka Gdańska

Półwysep Helski				
7.62.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (od nasady półwyspu do km 9,5)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Władysławowo - Kuźnica
7.63.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 9,5-23,5)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Kuźnica - Jurata
7.64.	Umocnienia brzegowe (km 36,0-38,0)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Cypel półwyspu - miasto Hel (z wyłączeniem portu)
7.65.	Sztuczne zasilanie (km 44,4-46,4)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Jurata 1
7.66.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 46,4-48,3)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Jurata 2
7.67.	Umocnienia brzegowe (km 50,9-52,2)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Jastarnia - Chałupy 1
7.68.	Umocnienia brzegowe (km 54,5-62,1)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Jastarnia - Chałupy 2
7.69.	Umocnienia brzegowe (km 63,55-65,1)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Jastarnia - Chałupy 3
7.70.	Monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Półwysep Helski od nasady półwyspu do km 71,5
Otwarte morze				
7.71.	Sztuczne zasilanie; odwodnienie klifu; umocnienia brzegowe (km 126,0-128,0)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Władysławowo - Jastrzębia Góra 1
7.72.	Sztuczne zasilanie; odwodnienie klifu; umocnienia brzegowe (km 128,5-134,6)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Władysławowo - Jastrzębia Góra 2
7.73.	Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 134,6-143,5)	Urząd Morski w Gdyni	POBMor	Karwia
7.74.	Sztuczne zasilanie z budowlami wspomagającymi; umocnienia brzegowe (km 180,5-183,0)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Łeba
7.75.	Sztuczne zasilanie (km 217,2-217,5)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Rowy 1
7.76.	Sztuczne zasilanie z budowlami wspomagającymi; umocnienia brzegowe (km 217,5-219,0)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Rowy 2
7.77.	Sztuczne zasilanie; remont umocnień brzegowych (km 229,23-229,38)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Ustka 1
7.78.	Sztuczne zasilanie z budowlami wspomagającymi; umocnienia brzegowe (km 231,0-233,5)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Ustka 2
7.79.	Sztuczne zasilanie z budowlami wspomagającymi; umocnienia brzegowe (km 238,5-240,3)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Jarostawiec 1
7.80.	Monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego (km 125,0-175,33 - zachodnia granica województwa)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Otwarte morze
7.81.	Monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego (km 175,33 - granica województwa)	Urząd Morski w Słupsku	POBMor	Otwarte morze

- Od 1 stycznia 2018 roku podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadań jest Państwowe Gospodarstwo Wodne WODY POLSKI

Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów państwowych szkół wyższych, państwowych lub samorządowych instytucji kultury, a także publicznych: obiektów ochrony zdrowia, opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Tabl. 2.8. Budowa infrastruktury w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej - inwestycje umieszczone w *Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego, Programie wieloletnim „Budowa Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku”, Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego oraz w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Pomorskiego.*

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
8.1.	Kajakiem przez Pomorze - zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej - Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę	gminy	WPF	województwo

	standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki			
8.2.	Pomorskie Trasy Rowerowe o znaczeniu międzynarodowym R-10 i WTR R-9 - wybudowanie dwóch oznakowanych szlaków rowerowych z dedykowaną infrastrukturą o międzynarodowych standardach	gminy	WPF (jako wydatki bieżące)	Wiślana Trasa Rowerowa nr 2 (R-9) oraz Hanzeatycka Trasa Rowerowa nr 3 (R-10)
8.3.	Rozwój oferty turystyki wodnej w obszarze Pętli Żuławskiej i Zatoki Gdańskiej - Rozbudowa i rozwój markowego i zintegrowanego produktu turystycznego charakteryzującego się wysoką konkurencyjnością w kraju i zagranicą	gminy	WPF (jako wydatki bieżące)	Żuławy Wiślane i wybrzeże Zatoki Gdańskiej
8.4.	Budowa Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	PW „MIIWŚ”	m. Gdańsk
8.5.	Modernizacja i przebudowa parteru z częścią piwnicy obiektu Wielka Zbrojownia w ramach programu Zbrojownia Sztuki	Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku	KT	m. Gdańsk
	Remont kapitalny i prace konserwatorskie wraz z adaptacją do nowych funkcji i wyposażeniem Domu Dobroczynności/ Sierocińca (Spendhaus) Guntera Grassa	Gmina Miasta Gdańsk	KT (lista warunkowa)	m. Gdańsk
	Rewaloryzacja i adaptacja historycznego kompleksu pałacowo-folwarczno-parkowego na cele muzealne, turystyczne i rekreacyjne w Waplewie Wielkim – Muzeum Tradycji Szlacheckiej, Oddział Muzeum Narodowego Gdańsk	Muzeum Narodowe w Gdańsku	KT (lista warunkowa)	gm. Stary Targ
	Dziedzictwo kulturowe Zamku w Malborku i Letniej Rezydencji Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego w Sztumie	Gmina Sztum	KT (lista warunkowa)	m. i gm. Sztum
	Dziedzictwo kulturowe Średniowiecznego Pocysterskiego Zespołu Zabytkowego w Pelplinie	Diecezja Pelplińska	KT (lista warunkowa)	m. i gm. Pelplin
8.6.	Rewaloryzacja i adaptacja kościoła św. Jana w Gdańsku na Centrum św. Jana - Etap II	Nadbałtyckie Centrum Kultury	WPF	m. Gdańsk
8.7.	Rozwój zasobów kultury poprzez modernizację Dużej Sceny Teatru Wybrzeże w Gdańsku	Teatr Wybrzeże	WPF	m. Gdańsk
8.8.	Rewitalizacja i adaptacja dwóch XIX - wiecznych zabytkowych spichlerzy i ich otoczenia na cele kulturalne i społeczne	Muzeum Pomorza Środkowego	WPF	m. Słupsk

Tabl. 2.9. Budowa i rozwój infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia oraz innych obiektów użyteczności publicznej - inwestycje umieszczone w Programie wieloletnim „Budowa Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego”, Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego oraz w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Pomorskiego.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
9.1.	Przekształcenie istniejącej Izby Przyjęć w Szpitalny Oddział Ratunkowy poprzez doposażenie w sprzęt i aparaturę oraz modernizację istniejącej płyty lądowiska dla helikopterów zgodnie z wymogami w szpitalu w Sztumie	Powiat Sztumski	KT	m. Sztum
9.2.	Budowa Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego	GUM	PW „CMN”	m. Gdańsk
9.3.	Rozbudowa i wyposażenie SOR w Szpitalu Specjalistycznym im. F. Ceynowy sp. z o.o. w Wejherowie	Szpital Specjalistyczny w Wejherowie	WPF	m. Wejherowo
9.4.	Rozbudowa i wyposażenie SOR wraz z budową lądowiska dla śmigłowców ratunkowych w Szpitalach Wojewódzkich w Gdyni Sp. z o.o.	Szpital Wojewódzkie w Gdyni	WPF	m. Gdynia
9.5.	Adaptacja budynku UMWP przy ul. Augustyńskiego w Gdańsku na cele biurowe wraz z budową wielopoziomowego parkingu	UMWP	WPF	m. Gdańsk

9.6.	Rozbudowa i przebudowa Archiwum Państwowego w Gdańsku	Archiwum Państwowe	Program wieloletni MKiDN	m. Gdańsk
	Utworzenie Krajowego Centrum Inżynierii Kosmicznej w Gdańsku w ramach projektu Radioteleskop 90m – Narodowe Centrum Radioastronomii i Inżynierii Kosmicznej	Politechnika Gdańska	KT (lista warunkowa)	m. Gdańsk
9.7.	Stworzenie warunków do rozwoju edukacji ekologicznej na terenie województwa pomorskiego (Edukacja dla przyrody)	Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych	WPF	m. Gdańsk, m. Władysławowo, gm. Chojnice (Charzykowy), m. Słupsk
9.8.	Budowa hali sportowej Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 2 dla Niepełnosprawnych i Słabosłyszących w Wejherowie	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2 w Wejherowie	WPF	m. Wejherowo

Budowa i utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa i ochrony granicy państwowej

Tabl. 2.10. Budowa infrastruktury obronności i bezpieczeństwa publicznego - inwestycje umieszczone w Programie Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP) oraz ustawie z dnia 25 września 2015 r. o ratyfikacji Porozumienia wykonawczego między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki do Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki dotyczącej rozmieszczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej systemu obrony przed raketami balistycznymi w sprawie użytkowania terenów oraz przestrzeni powietrznej wokół Bazy systemu obrony przed raketami balistycznymi, podpisanego w Warszawie dnia 27 kwietnia 2015 r.

Lp.	nazwa inwestycji	podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program	lokalizacja
10.1.	Infrastruktura dla sił wzmocnienia NATO – modernizacja lotniska Malbork	MON	NSIP	gm. Stare Pole
10.2.	Modernizacja infrastruktury dla systemu dowodzenia i kontroli	MON	NSIP	m. Władysławowo, m. Rumia, gm. Wejherowo, m. Gdynia
10.3.	Infrastruktura dla sił wzmocnienia NATO – modernizacja Portu Morskiego Gdynia	MON	NSIP	m. Gdynia
10.4.	Budowa instalacji obrony przed raketami balistycznymi w Redzikowie	MON	TARCZA	gm. Słupsk

2.2. Przegląd inwestycji zrealizowanych i realizowanych w województwie w kontekście celów polityki przestrzennego zagospodarowania województwa

Poza wymaganą, zgodnie z ustawowym obowiązkiem, oceną realizacji zadań inwestycyjnych uwzględnionych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030, w ramach prac nad niniejszym Raportem o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa dodatkowo został przeprowadzony przegląd innych inwestycji zrealizowanych i realizowanych przez szereg podmiotów publicznych, w tym samorządowych w latach 2017-2022. Inwestycje w tym zakresie (5.322 inwestycje) zostały zebrane za pomocą interaktywnego formularza, pozwalającego zgromadzić dane o inwestycjach, ich charakterze i wartości, w tym ich lokalizacji. Zbiór danych w przypadku jednostek, które nie udzieliły informacji w formie interaktywnego formularza, został uzupełniony o dane o projektach realizowanych w województwie, którą prowadzi UMWP. Wszystkie uzyskane tym sposobem dane zostały przyporządkowane do poszczególnych celów i kierunków¹ polityki przestrzennego zagospodarowania województwa². Łączna wartość inwestycji zrealizowanych mających wpływ na zagospodarowanie przestrzenne oraz funkcjonowanie regionu została określona na kwotę 33,2 mld zł.

¹ Kierunkowi 2.1. z uwagi na jego nie inwestycyjny charakter nie przyporządkowano inwestycji, zaś dla Kierunku 2.6. nie pozyskano właściwych informacji.

² W określonych sytuacjach inwestycje zostały przyporządkowane do 2 lub 3 kierunków.

Cel 1.	WYSOKA JAKOŚĆ PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA I PRACY		
Kierunek 1.1.	KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR SIECI OSADNICZEJ ZGODNIE Z WYMOGAMI ŁADU PRZESTRZENNEGO		
Liczba inwestycji:	187	Wartość inwestycji:	199.392.262,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> - Centrum (z) Sercem - kompleksowa rewitalizacja kwartału Starego Rynku w Słupsku, - Zagospodarowanie zespołu parkowo-rekreacyjnego Jar Wilanowska - Etap II w Gdańsku, - Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego w miejscowości Bierkowo (gm. Słupsk), - Rewitalizacja Parku Kaszubskiego w Wejherowie, - Zagospodarowanie centrum miejscowości Dębница Kaszubska przy Strudze Warblewskiej, - Budowa targowiska w Karźnicy (gm. Potęgowo), - Budowa centrum produktu lokalnego i integracji społecznej w miejscowości Łubno (gm. Kołczygłowy), - Budowa skateparku w Multiparku Morena wraz z infrastrukturą towarzyszącą i urządzeniami małej architektury w Gdańsku, - Budowa Parku Rekreacyjnego - etap I polegający na zagospodarowaniu terenu poprzez remont schodów terenowych oraz zakup elementów małej architektury w Lipuszu. 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacji obszarów zdegradowanych, w których występuje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych środowiskowych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych, - rozwoju nowych i podnoszeniu jakości istniejących przestrzeni publicznych, - budowania więzów społecznych mieszkańców z miejscem zamieszkania oraz integracji społecznej, - podejmowania współpracy między samorządami w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych; 			
<p style="text-align: right;">Kierunek 1.1. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 □ 1 - 2 □ 3 - 11 ■ 120 			

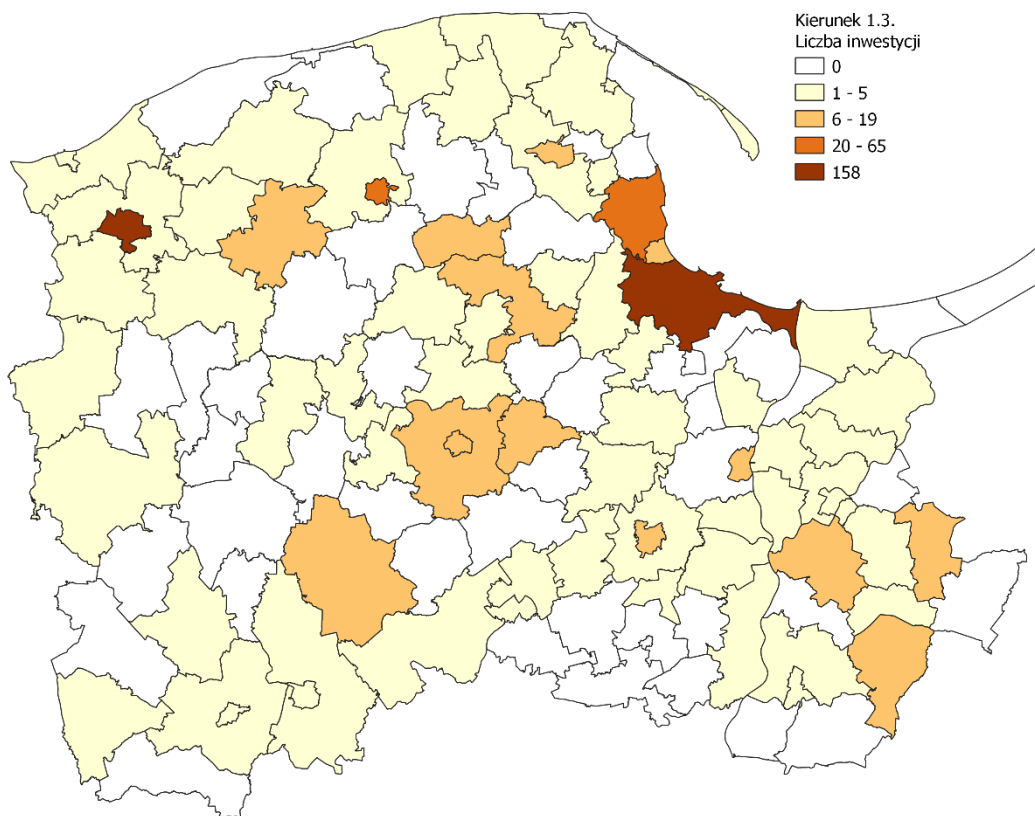
Cel 1.	WYSOKA JAKOŚĆ PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA I PRACY		
Kierunek 1.2.	KSZTAŁTOWANIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO		
Liczba inwestycji:	1218	Wartość inwestycji:	1.241.194.521,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa obiektu szkolnego przy ul. Jabłoniowej w Gdańsku, - Rozbudowa stacji uzdatniania wody (gm. Puck), - Budowa gminnego przedszkola publicznego w Pogórze wraz z zagospodarowaniem terenu i infrastrukturą towarzyszącą (gm. Kosakowo), - Budowa stacji uzdatniania wody w m. Cygany z siecią wodociągową (gm. Gardeja), - Budowa żłobka miejskiego w Chojnicach, - Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Widlice wraz z rozbudową stacji podnoszenia ciśnienia w miejscowości Opalenie (gm. Gniew), - Budowa Jednostki Ratowniczo - Gaśniczej nr 3 PSP w Gdyni Oksywie, - Przebudowa z rozbudową budynku OSP w Łebie, - Nadbudowa budynku Komendy Wojewódzkiej PSP w Gdańsku - etap II, - Budowa świetlicy wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu w m. Gać (gm. Stupsk). 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzupełnienia deficytów w zakresie infrastruktury podstawowych usług publicznych w ramach istniejących terenów mieszkaniowych, - poprawy dostępności mieszkańców do sieci i urządzeń wodociągowych, zapewniających dostawy wody pitnej o odpowiedniej jakości, - tworzenia warunków dla rozwoju mobilności pieszej i rowerowej na terenach mieszkaniowych; 			
<p style="text-align: right;">Kierunek 1.2. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 ■ 1 - 5 ■ 6 - 15 ■ 16 - 38 ■ 39 - 118 ■ 280 			

Cel 1.	WYSOKA JAKOŚĆ PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA I PRACY		
Kierunek 1.3.	RACJONALIZACJA ROZMIESZCZENIA ORAZ POPRAWA DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I USŁUG PUBLICZNYCH W TYM ZAKRESIE		
Liczba inwestycji:	556	Wartość inwestycji:	2.723.624.829,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, – Rozbudowa Szpitala Św. Wincentego a Paulo w Gdyni, – Budowa Centrum Opieki Geriatrycznej, Pomorskiego Centrum Reumatologiczne sp. z o.o. w Sopocie, – Modernizacja Dużej Sceny Teatru Wybrzeże w Gdańsku, – Budowa Centrum Kulturalnego KOCIEWIE w Starogardzie Gdańskim, – Inwestycja w kulturę poprzez modernizację budynków Domów Kultury w Czersku i Rytlu, – Budowa hali sportowej Uniwersytetu Morskiego w Gdyni wraz z wyposażeniem, – Rozbudowa budynku Wydziału Matematyki, Fizyki i Informatyki Uniwersytetu Gdańskiego w Gdańsku, – Zintegrowany rozwój szkolnictwa zawodowego w Powiecie Wejherowskim poprzez rozbudowę i doposażenie infrastruktury publicznych ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, – Budowa hali widowiskowo-sportowej w Skarszewach, – Budowa stadionu lekkoatletycznego kat. IV A w Ustce, – Budowa krytej pływalni w Skarszewach, – Budowa Pogotowia Opiekuńczego przy ul. Sobieskiego w Gdańsku. 		

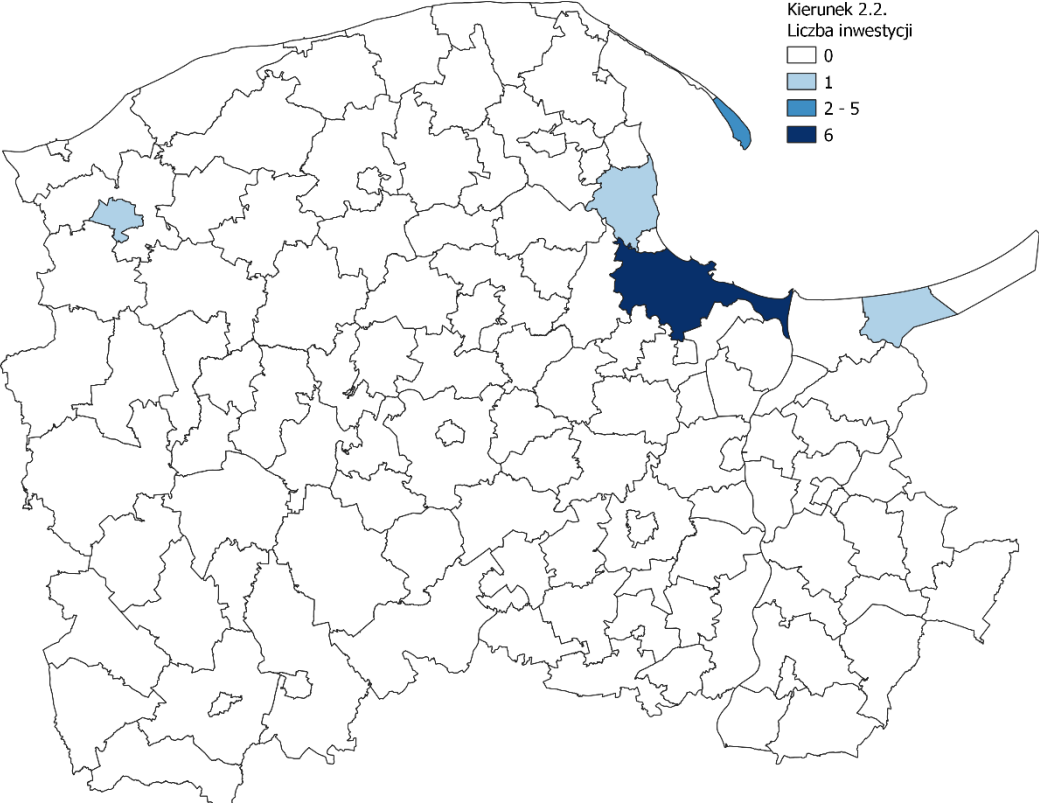
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI

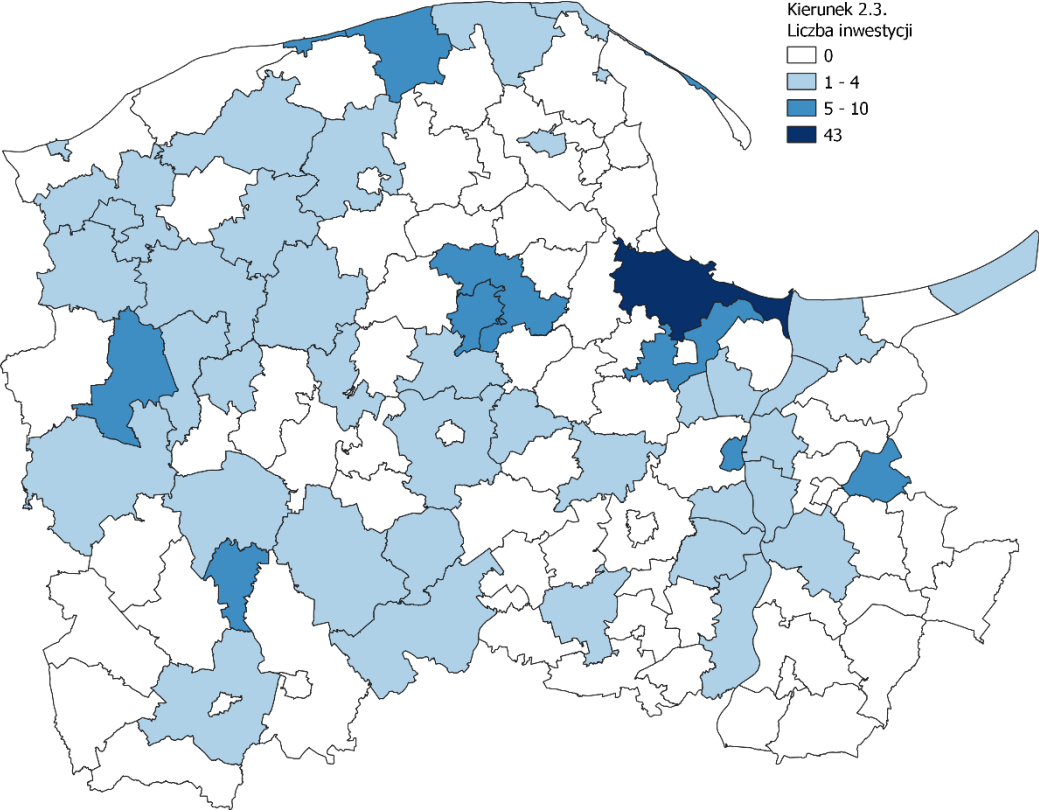
Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:

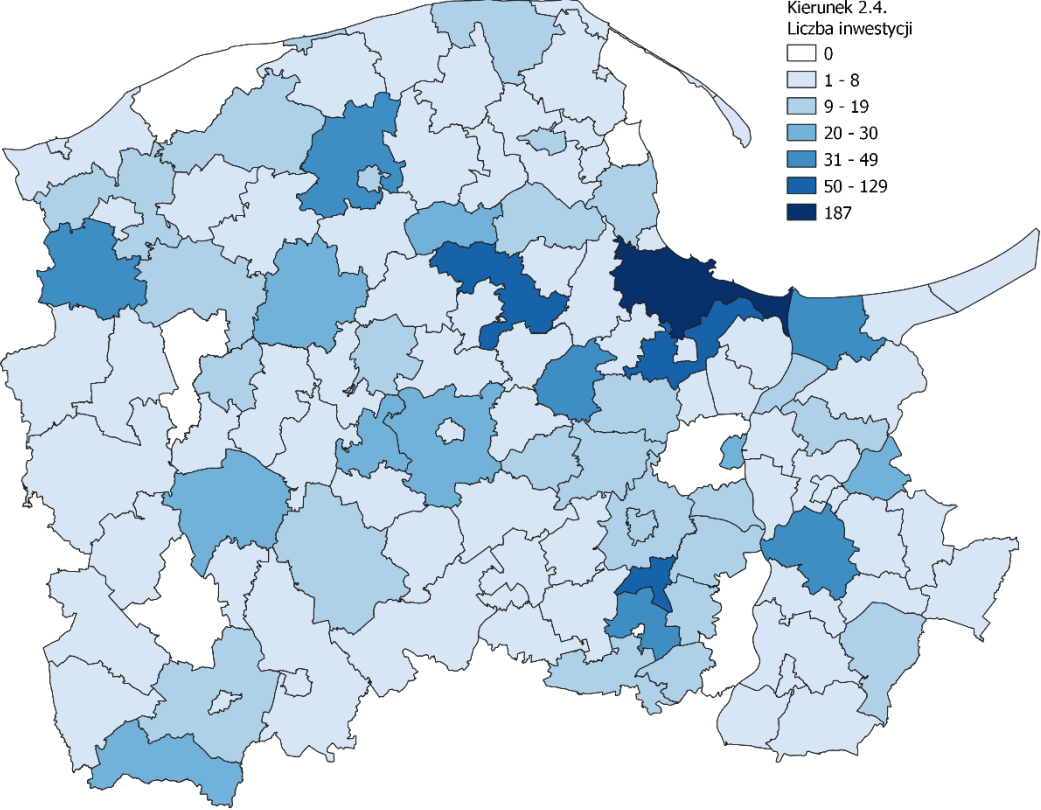
- podniesienia znaczenia Trójmiasta jak najważniejszego ośrodka akademickiego w Polsce Północnej,
- rozwoju ponadregionalnej i regionalnej infrastruktury ochrony zdrowia, w szczególności w zakresie chorób cywilizacyjnych, ale także poprawy warunków lecznictwa w całym regionie,
- wzmocnienia znaczenia Gdańska i Malborka jako głównych ośrodków animujących wydarzenia kulturalne o znaczeniu europejskim oraz innych ośrodków prezentujących dziedzictwo kulturowe regionu,
- poprawy dostępności do bazy sportowej, w tym o charakterze ponadregionalnym;

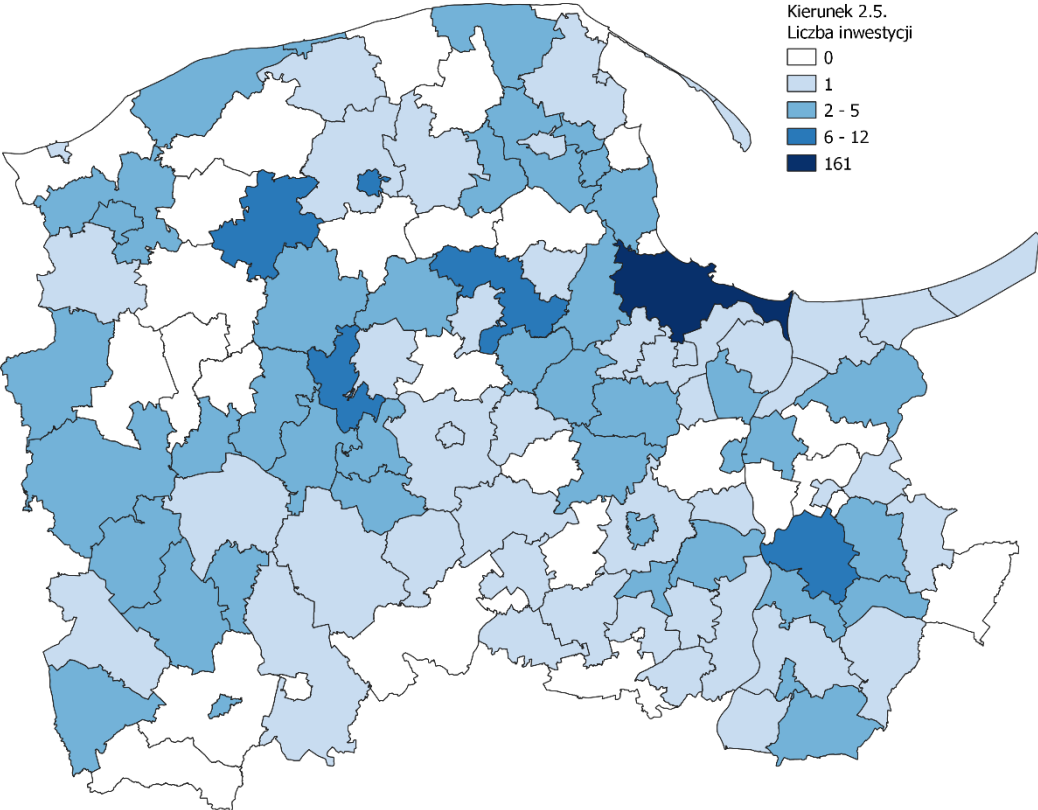

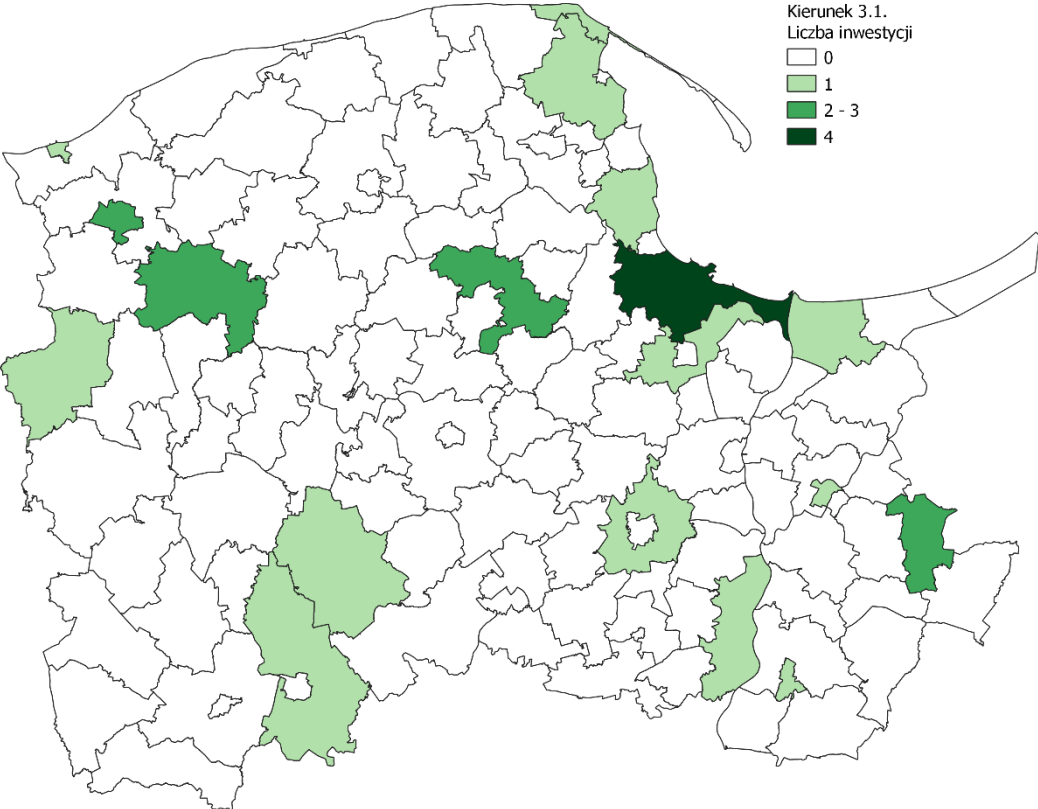
Cel 1.	WYSOKA JAKOŚĆ PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA I PRACY		
Kierunek 1.4.	ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE SKUTKÓW POWODZI ORAZ INNYCH ZAGROŻEŃ NATURALNYCH		
Liczba inwestycji:	111	Wartość inwestycji:	813.458.302,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> - Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław - etap II, - Budowa i modernizacja systemu odprowadzania wód opadowych w ramach kontynuacji programu ochrony wód Zatoki Gdańskiej, - Budowa lodołamaczy dla RZGW, - Przebudowa stopnia wodnego Przegalina, - Budowa wrót sztormowych na rzece Tudze, - Budowa układów drogowych wraz z kanalizacją deszczową oraz zbiornikiem retencyjnym Osowa II w Gdańsku, - Zagospodarowanie wód deszczowych w mieście Kartuzy, - Wzmocnienie odporności regionu na zagrożenia powodziowe i susze poprzez budowę kanalizacji deszczowej i zbiorników retencyjnych w Pruszczu Gdańskim, - Odbudowa stacji pomp Rekowo (gm. Puck), - Rozbudowa i przebudowa systemu odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych wraz z budową zbiorników retencyjnych w miejscowości Sierakowice, - Budowa zrzutu z Kanału Raduni (km 4+100) na wysokości ul. Serbskiej do rzeki Motławy, - Sztuczne zasilanie; umocnienia brzegowe (km 69,2-81,1). 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawy bezpieczeństwa powodziowego przez budowę i rozbudowę infrastruktury i zwiększenie pojemności retencyjnej, w szczególności na Żuławach i w strefie nadmorskiej, - utrzymania brzegu morskiego; 			
<p style="text-align: right;"> Kierunek 1.4. Liczba inwestycji 0 1 - 2 3 - 6 46 </p>			

Cel 2.	KONKURENCYJNA ORAZ WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ GOSPODARCZA I BEZPIECZEŃSTWO		
Kierunek 2.2.	KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH UMOŻLIWIAJĄCYCH TWORZENIE NOWYCH I TRWAŁYCH MIEJSC PRACY		
Liczba inwestycji:	16	Wartość inwestycji:	311.930.833,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa infrastruktury intermodalnej na terenie Centrum Logistycznego Portu Gdynia, - Budowa infrastruktury portowej do odbioru ścieków sanitarnych oraz zasilania statków w energię elektryczną, - Przygotowanie terenów Pomorskiego Centrum Inwestycyjnego (PCI) w Gdańsku, - Rozwój potencjału PARR S.A. w Słupsku do świadczenia specjalistycznych usług doradczych dla biznesu, - Rozbudowa i przebudowa Laboratorium Badań Ogniowych wielkogabarytowych pionowych i poziomych konstrukcji w Gdańsku, - Stanowisko badawcze wyposażone w RTDS (ang. RTDS - Real Time Digital Simulator) - czyli cyfrowy symulator czasu rzeczywistego, w siedzibie Instytutu Energetyki Instytut Badawczy Oddział Gdańsk, - Cyfryzacja usług publicznych i komunalnych Urzędu Gminy w Sztutowie. 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwoju portów morskich Gdańska i Gdyni jako stref aktywności gospodarczej, łączących funkcje industrialne z kompleksową obsługą transportu intermodalnego oraz centrami dystrybucji ładunków, - wzmocnienia i rozwinięcia funkcji małych portów morskich, - tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia przedsiębiorców, - tworzenia kompleksowej oferty inwestycyjnej - terenów uzbrojonych, - upowszechniania e-usług poprzez budowę, rozbudowę sieci telekomunikacyjnych, szczególnie szerokopasmowego Internetu; 			
 <p style="text-align: right;">Kierunek 2.2. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 □ 1 □ 2 - 5 □ 6 			

Cel 2.	KONKURENCYJNA ORAZ WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ GOSPODARCZA I BEZPIECZEŃSTWO		
Kierunek 2.3.	WZMACNIANIE CAŁOROCZNEJ I ATRAKCYJNEJ OFERTY TURYSTYCZNEJ W OPARCIU O ZASOBY I WALORY PRZYRODNICZO-KULTUROWE, KRAJOBRAZOWE I FUNKCJE METROPOLITALNE		
Liczba inwestycji:	178	Wartość inwestycji:	343.645.142,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa dróg rowerowych na terenie gminy Władystawowo (Pomorskie Trasy Rowerowe R-10), - Zagospodarowanie terenu Parku Kultury i Wypoczynku w Słupsku wraz z nadaniem mu nowych funkcji, - Ochrona i zabezpieczenie obszarów chronionych poprzez rozbudowę infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny w drodze wyznaczenia i budowy szlaków turystycznych na wybranych odcinkach leśnych w Krynicy Morskiej, - Zagospodarowanie szlaków turystyki kajakowej na rzece Raduni poprzez stworzenie obiektów publicznej infrastruktury turystycznej oraz oznakowanie szlaków, - Budowa przystani żeglarskiej w Gdańsku Sobieszewie, - Kompleksowa rozbudowa infrastruktury turystycznej w Jastarni, - Ochrona obszarów pasa nadmorskiego przed nadmierną presją turystyczną - II etap (gm. Choczewo). 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwijania funkcji uzdrowiskowych w istniejących ośrodkach lecznictwa uzdrowiskowego, - kształtowania ponadregionalnej i regionalnej sieci tras rowerowych, szlaków kajakowych i żeglarskich, podnoszących atrakcyjność turystyczną województwa, - kształtowania infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych pozwalającej na zachowanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych tych obszarów, 			
<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="margin-left: 20px;"> <p>Kierunek 2.3. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 ■ 1 - 4 ■ 5 - 10 ■ 43 </div> </div>			

Cel 2.	KONKURENCYJNA ORAZ WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ GOSPODARCZA I BEZPIECZEŃSTWO		
Kierunek 2.4.	KSZTAŁTOWANIE RACJONALNEJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ SIECI TRANSPORTOWEJ		
Liczba inwestycji:	1623	Wartość inwestycji:	16.720.076.490,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa drogi S7 Gdańsk - Elbląg, odc. Koszwały (DK 7) - Elbląg (w. Kazimierzewo), – Budowa drogi ekspresowej S6 na odcinku Gdynia Wielki Kack – Bożepole Wielkie, – Budowa drogi łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską, – Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu, – Budowa linii tramwajowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w ulicy Nowej Bulońskiej Północnej w Gdańsku w ramach Gdańskiego Projektu Komunikacji Miejskiej - etap IVA, – Zakup elektrycznych zespołów trakcyjnych do obsługi przewozów pasażerskich w woj. pomorskim, – Rewitalizacja linii kolejowej nr 207 odcinek granica województwa - Kwidzyn – Malbork, – Budowa wiaduktu Biskupia Górka w Gdańsku, – Rewitalizacja linii kolejowej nr 405 odcinek granica województwa - Słupsk – Ustka, – Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 222 Gdańsk – Starogard Gdański, – Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 203 Ustka – granica województwa, – Budowa mostu przez rzekę Nogat w Malborku wraz z dojazdami w ciągu DK nr 22 i 55. 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawy dostępności zewnętrznej i spójności transportowej województwa, w tym dostosowywania istniejącej sieci dróg i linii kolejowych do właściwych dla nich parametrów technicznych i bezpieczeństwa, – wznowienia kolejowych przewozów pasażerskich między Trójmiastem a Kartuzami i Kościerzyną, oraz poprawy warunków obsługi transportem zbiorowym poprzez budowę, rozbudowę i modernizację węzłów integracyjnych, – wzrostu konkurencyjności portów morskich; 			
<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="margin-left: 20px;"> <p>Kierunek 2.4. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 □ 1 - 8 □ 9 - 19 □ 20 - 30 □ 31 - 49 □ 50 - 129 □ 187 </div> </div>			

Cel 2.	KONKURENCYJNA ORAZ WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ GOSPODARCZA I BEZPIECZEŃSTWO		
Kierunek 2.5.	ZWIĘKSZANIE STOPNIA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO I SPRAWNOŚCI SYSTEMÓW PRODUKCJI, PRZESYŁU I DYSTRYBUCJI ENERGII ELEKTRYCZNEJ I CIEPLNEJ, GAZU, ROPY NAFTOWEJ ORAZ PRODUKTÓW ROPOPOCHODNYCH		
Liczba inwestycji:	351	Wartość inwestycji:	1.876.434.302,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa linii Gdańsk Przyjaźń - Żydowo Kierzkowo - Słupsk wraz z budową stacji w tym ciągu liniowym, - Budowa stacji 400(220)/110 kV Pelplin wraz z instalacją transformatora 220/110 kV, - Budowa stacji 400/110 kV Gdańsk Przyjaźń wraz z wprowadzeniem jednego toru linii 400 kV Gdańsk Błonia - Żarnowiec, - Przebudowa sieci do standardów Smart Grid poprzez instalowanie inteligentnego opomiarowania i automatyzację sieci w celu aktywizacji odbiorców dla poprawy efektywności użytkowania energii, - Poprawa efektywności energetycznej w obiektach użyteczności publicznej na terenie Powiśla i Żuław, - Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na obszarze MOF Lębork, - Budowa oświetlenia ulic w Gdańsku w ramach programu "Jaśniejszy Gdańsk". 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawy bezpieczeństwa energetycznego regionu poprzez rozpoczęcie realizacji przebudowy i budowy strategicznych sieci elektroenergetycznych, zapewniających dwukierunkowe warunki zasilania, - przebudowy systemów oświetlenia ulicznego w kierunku energooszczędnych i inteligentnych układów, - rozbudowy potencjału przeladunkowego i magazynowego węglowodorów, - rozbudowy scentralizowanych systemów ciepłowniczych redukujących stosowanie indywidualnych rozwiązań grzewczych; 			
<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="margin-left: 20px;"> <p>Kierunek 2.5. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 □ 1 □ 2 - 5 □ 6 - 12 □ 161 </div> </div>			

Cel 3.	ZACHOWANE ZASOBY I WALORY ŚRODOWISKA		
Kierunek 3.1.	ZACHOWANIE I ODTWARZANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO SPÓJNOŚCI		
Liczba inwestycji:	29	Wartość inwestycji:	72.438.449,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie warunków do rozwoju edukacji ekologicznej na terenie województwa pomorskiego (<i>Edukacja dla przyrody</i>) we Władysławowie, Gdańsku, Charzykowach, Słupsku, Stegnie i Staniszewie, – Zachowanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych korytarza ekologicznego doliny Wierzycy przez ochronę bioróżnorodności oraz ukierunkowanie wykorzystania tego obszaru, – Ochrona, rewaloryzacja i zabezpieczanie obszarów cennych przyrodniczo w Uzdrowiskach woj. pomorskiego poprzez budowę infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny, – Ochrona wód i przywracanie różnorodności biologicznej na terenie MOF Malbork – Sztum, – Zrównoważona turystyka i ekstensywne rolnictwo dla Rezerwatu Przyrody Beka, – Zrównoważone, edukacyjne i turystyczne udostępnianie unikatowych w skali kraju jezior lobeliowych, – Stworzenie EkoParku Uniwersytetu Gdańskiego - ochrona gatunków zagrożonych i promocja różnorodności biologicznej poprzez rewitalizację terenów podziałkowych znajdujących się na terenie miasta Gdańsk, – Kompleksowe zagospodarowanie terenu Leśnego Ogrodu Botanicznego Marszewo w Gdyni, – Ochrona rodzimej przyrody przed inwazją barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kępice, – Zabezpieczenie zasobów przyrodniczych Borów Tucholskich poprzez ochronę i restytucję różnorodności gatunkowej i siedliskowej w Arboretum Wirty" realizowany przez Nadleśnictwo Kaliska. 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzmocnienia podstaw ochrony zasobów chronionych środowiska przyrodniczego, – podnoszenia wiedzy o środowisku przyrodniczym i potrzebach jego ochrony, – zachowywania, odtwarzania, rewaloryzacji i kształtowania elementów przyrodniczych miast i wsi; 			
 <p style="text-align: right;">Kierunek 3.1. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 ■ 1 ■ 2 - 3 ■ 4 			

Cel 3.	ZACHOWANE ZASOBY I WALORY ŚRODOWISKA		
Kierunek 3.2.	OCHRONA OBSZARÓW O CHARAKTERYSTYCZNYM KRAJOBRAZIE KULTUROWYM LUB ZNACZENIU HISTORYCZNYM		
Liczba inwestycji:	316	Wartość inwestycji:	424.383.422,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> – Bazylika Katedralna w Pelplinie - renowacja i udostępnienie nowej przestrzeni wystawienniczej, – Poprawa stanu zabytkowego budynku Starej Apteki z XVII wieku wraz z Przejściem Bramnym i murami obronnymi Głównego Miasta w Gdańsku, – Rozbudowa i przebudowa Archiwum Państwowego w Gdańsku, – Modernizacja i przebudowa parteru z częścią piwnicy obiektu Wielka Zbrojownia w ramach programu Zbrojownia Sztuki, – Adaptacja zabytkowego Spichlerza w Słupsku na cele kulturalne, społeczne, edukacyjne i turystyczne, – Wzmocnienie potencjału pomorskiej Krainy w Kratę poprzez rewitalizację zabytkowych budynków szkieletowych wraz z restauracją organów kościelnych we wsi Swotowo (gm. Słupsk), – Rewaloryzacja i adaptacja do pełnienia funkcji kulturalnych zabytkowego Domu Marynarza Szwedzkiego w Gdyni i utworzenie w nim Konsulatu Kultury. 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego objętych ochroną konserwatorską, – kontynuacja procesów odnowy i rewaloryzacji części zdegradowanych zabytkowych założeń przestrzennych, a w szczególności zespołów pałacowych i dworskich, – wykorzystania potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego w rozwoju lokalnym, – nadawania obiektom zabytkowym nieużytkowanym nowych funkcji, a w szczególności publicznych; 			
<p style="text-align: right;">Kierunek 3.2. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 ■ 1 - 2 ■ 3 - 5 ■ 6 - 8 ■ 141 			

Cel 3.	ZACHOWANE ZASOBY I WALORY ŚRODOWISKA		
Kierunek 3.3.	OGRANICZENIE EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA		
Liczba inwestycji:	737	Wartość inwestycji:	2.455.550.201,00 zł
Wybrane zrealizowane inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> – Wykonanie Systemu Indywidualnej Segregacji Odpadów w zabudowie wielorodzinnej w Rumi, – Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej wraz z doposażeniem i usprawnieniem funkcjonowania istniejącej infrastruktury na terenie gminy Krokowa, – Rozbudowa RIPOK w Gilwie Małej oraz rozwój systemu selektywnej zbiórki bioodpadów (gm. Kwidzyn), – Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kościerzynie w zakresie gospodarki osadowej, – Kompleksowe uporządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracji Suchy Dąb poprzez budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Grabiny - Zameczek i Krzywe Koło, – Rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej w Kartuzach, – Poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez rozbudowę systemu wodno-kanalizacyjnego w gminie Kępice, – Rozbudowa z modernizacją infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków na terenie gminy Tuchomie, – Rozbudowa kompostowni w RIPOK Czarnówko (gm. Nowa Wieś Lęborska). 		
OCENA REALIZACJI INWESTYCJI			
<p>Zrealizowane inwestycje przyczyniły się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód poprzez rozwój i modernizację zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej i oczyszczania ścieków komunalnych, – kształtowania właściwych warunków funkcjonowania systemu gospodarki odpadami poprzez realizację inwestycji w zakresie RIPOK oraz rozbudowę sieci lokalnych punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, – poprawy stanu jakościowego wód, zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza oraz ograniczenia rozprzestrzeniania się hałasu; 			
<div style="text-align: right; margin-top: 10px;"> <p>Kierunek 3.3. Liczba inwestycji</p> <ul style="list-style-type: none"> □ 0 □ 1 - 2 □ 3 - 8 □ 9 - 26 □ 27 - 90 □ 246 </div>			

2.3. Wnioski z przeglądu i oceny w odniesieniu do struktury przestrzennej

1. Na zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym i strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa pomorskiego w okresie 2017-2022 wpłynęło szereg działań w sferze inwestycyjnej w szczególności w obszarze metropolitalnym, miejskich obszarach funkcjonalnych i centralnej części regionu (efekt realizacji m.in. drogi ekspresowej nr S7, I etapu drogi ekspresowej nr S6, projektów kolejowych związanych z dostępnością do portów morskich Gdańsk i Gdyni oraz w zakresie przebudowy szeregu odcinków dróg wojewódzkich), ale także organizacyjnej związanej z kształtowaniem oferty publicznego transportu zbiorowego, rozwojem szerokiego spektrum usług publicznych na różnych poziomach zarządzania przestrzenią, od lokalnych po regionalne i ponadregionalne.
2. Rozwój sieci transportowych w pewnym stopniu równoważył postępującą koncentrację ludności, będącą wynikiem migracji wewnętrznych. Poprawa dostępności kolejowej była o wiele bardziej selektywna terytorialnie (modernizacja linii kolejowej nr 207 na odcinku *Malbork – Kwidzyn* oraz nr 405 na odcinku *Szczecinek – Słupsk – Ustka*) i pomimo dużej skali inwestycji nie przyniosła dotąd wszystkich oczekiwanych efektów. Duży wysiłek włożono w poprawę systemów komunikacji miejskiej, zwłaszcza w obszarze metropolitalnym i miejskich obszarach funkcjonalnych. Nie spowodowało to jednak masowych zmian modalnych w transporcie aglomeracyjnym, co wynika po części z charakteru niekontrolowanej suburbanizacji. Sytuacja transportu publicznego na terenach peryferyjnych nie uległa zasadniczej poprawie. Przeciwnie wraz z depopulacją niektórych obszarów, wykonywanie przewozów stawało się tam coraz bardziej nierentowne. Poszerzają się strefy zagrożone wykluczeniem transportowym (szczególnie dla określonych grup mieszkańców).
3. W dalszym ciągu dostrzegalne są negatywne zjawiska (peryferyzacja, depopulacja), które nie sprzyjają harmonijnemu rozwojowi regionu. Ich głównym czynnikiem jest znaczne opóźnienia procesów projektowych oraz realizacyjnych w zakresie priorytetowych dla spójności i konkurencyjności województwa krajowych przedsięwzięć rozwojowych, przede wszystkim transportowych dopełniających lub modernizujących strategiczny układ drogowy i kolejowy regionu (opóźnienia w oddaniu do eksploatacji drogi ekspresowej nr S6, Obwodnicy Metropolitalnej Trójmiasta, przebudowy linii kolejowych nr 201 (*Gdynia Port – Kościerzyna – Nowa Wieś Wielka*), nr 202 (*Gdynia Chylonia – Słupsk*) i nr 203 (*Tczew – Chojnice*)), lub podnoszących jego efektywność i bezpieczeństwo (kluczowe obwodnice w ciągu dróg krajowych nr 21, nr 22, nr 25 i nr 55 m.in. *Czerska, Człuchowa, Kwidzyna, Malborka, Słupska, Starogardu Gdańskiego, Sztumu*). Dalsze trwanie tego stanu będzie prowadzić do pogłębiania dysproporcji rozwojowych w województwie, a tym samym do dezintegracji regionu.
4. Pomimo trwających procesów inwestycyjnych (budowa drogi ekspresowej nr S6) i modernizacyjnych (odcinków dróg wojewódzkich np. nr 501, 221) istotnym problemem jest ograniczone rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych z obszaru metropolitalnego na pozostałe obszary województwa, zwłaszcza na ośrodki miejskie o charakterze subregionalnym (np. Bytów) lub potencjalny subregionalny (Miastko). W znacznym stopniu wynika to ze stagnacji w zakresie zmian regulacji prawnych dotyczących organizacji publicznego transportu zbiorowego, ale wiąże się to także z niedostateczną dostępnością transportową (drogową i kolejową) tych obszarów, związaną ze stanem infrastruktury transportowej (niskie parametry techniczne (szerokość jezdni, nośność) oraz niezadowalający i zły stan nawierzchni). Ten z kolei jest pochodną skali potrzeb w tym zakresie (wieloletnie zaniedbania z lat 80.), niedopasowania sieci dróg do rzeczywistych funkcji poszczególnych jej odcinków (brak działań weryfikacyjnych w skali całego kraju), ograniczeń finansowych samorządów (od wojewódzkiego po lokalny) oraz brakiem stabilnego, długofalowego i realnego planu modernizacji sieci kolejowej w Polsce.
5. Mimo wielu zastrzeżeń można przyjąć, że Pomorze dysponuje rozwiniętą siecią drogową, rozwiniętym transportem publicznym w miastach, po części tylko zmodernizowaną siecią kolejową, zaś infrastruktura lotnicza spełnia wymagania obecnej sytuacji rynkowej. Obie sieci transportu lądowego nie są jednak w pełni domknięte. Ponadto szybka poprawa dostępności prowadziła pośrednio do zwiększenia polaryzacji w zakresie dostępności przestrzennej, szczególnie w wymiarze wewnątrzregionalnym. Przełamanie tej tendencji jest możliwe tylko w przypadku kontynuacji procesu inwestycyjnego.
6. Kontynuowany jest proces inwestycyjny w zakresie strategicznej dla bezpieczeństwa energetycznego regionu i kraju infrastruktury przesyłowej (energii elektrycznej i gazu) oraz magazynowania i przetadunku (gazu i ropy naftowej). Trwają procedury administracyjne związane z rozpoczęciem budowy pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej zlokalizowanej na Pomorzu. Realizacja tych inwestycji sprzyja kształtowaniu w regionie hubu paliwowo-energetycznego, powodując wzrost znaczenia Pomorza na mapie energetycznej Regionu Bałtyckiego. Problemem jest jednak niewystarczający i ograniczony finansowo proces modernizacji sieci dystrybucyjnych energii elektrycznej, którego skutkiem może być wzrost awaryjności i spadek efektywności systemu elektroenergetycznego województwa.

7. Wprowadzone na poziomie krajowym ograniczenia prawno-planistyczne poważnie utrudniły, a wręcz ograniczyły realizację inwestycji z zakresu energetyki wiatrowej, ale także przyczyniły się do rozwoju innej formy OZE - fotowoltaiki, która staje się wyzwaniem w sferze gospodarki przestrzennej, generując także konflikty przestrzenne. Nastąpił także znaczący rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym światłowodowej. Nadal jednak na niektórych obszarach peryferyjnych pozostaje ona barierą dla rozwoju *e-usług*.
8. Dynamicznie rozwija się Trójmiasto, co wzmacnia jego rolę i funkcje (zwłaszcza metropolitalne) w strukturze przestrzennej kraju. Dzięki poprawiającym się warunkom funkcjonowania portów morskich rośnie znaczenie sektora usług okołoportowych i logistycznych, wyzwaniem pozostaje poprawa dostępności transportowej kolejowej Portu w Gdyni (przebudowa linii kolejowej nr 201 na odcinku *Gdynia Port – Kościerzyna – Nowa Wieś Wielka*).
9. Do podstawowych korzystnych tendencji w sferze kształtowania struktury przestrzennej zaliczyć należy utrzymujący się policentryczny układ ośrodków regionalnych i subregionalnych stanowiący unikatową wartość dla kształtowania zagospodarowania przestrzennego regionu oraz rosnące znaczenie miejskich obszarów funkcjonalnych w programowaniu i realizacji polityki rozwoju.
10. Wielowymiarowa rewitalizacja miast oraz obszarów miejsko-wiejskich, w tym także w wymiarze kulturowym, pozwoliła na uatrakcyjnienie wielu zabytkowych dzielnic i układów urbanistycznych oraz uatrakcyjniła ofertę turystyczno-rekreacyjną i wyznaczyła szlaki turystyki kulturowej.
11. W części regionu (obszar zachodni i wschodni) postępuje utrata funkcji egzogenicznych (bazy ekonomicznej) i degradacja tkanki społeczno-gospodarczej, stagnacja małych i średnich miast zagrożonych trwałą marginalizacją a zarazem tworzenie się nowej mozaiki dynamicznych miast będących poza oddziaływaniem dużych ośrodków miejskich. Nastąpiła pozytywna transformacja obszarów wiejskich, jakości życia i produkcji rolnej. Obserwowany sukces procesów transformacyjnych w układach przestrzennych indukowany był przede wszystkim przez dynamicznie działające samorzady lokalne. Ważnym czynnikiem przekształceń w zagospodarowaniu przestrzennym i funkcjonowaniu regionu były znaczące procesy inwestycyjne uruchamiane przez samorzady przy wsparciu dostępnych środków Europejskiej Polityki Spójności, w tym postępujący proces modernizacji technologicznej świadczonych usług publicznych. Możliwości inwestycyjne samorządów w ostatnich latach związane były także z zaawansowanymi procesami recentralizacyjnymi, uzależniającymi samorzady od silnego oddziaływania programów rządowych. Aktualnie obserwuje się spadek samodzielności finansowej samorządów prowadzący do utraty ich siły ekonomicznej.
12. Głównymi zagrożeniami zidentyfikowanymi w sferze osadniczej jest bardzo wyraźny spadek liczby mieszkańców wielu miast regionu, któremu towarzyszą niekorzystne tendencje zmiany struktury ludności na obszarach miast i w ich bliższym i dalszym otoczeniu, pogłębiane niesprawnością obowiązującego układu administracyjnego oraz deficytami rozwiązań prawnych w zakresie realizacji zadań publicznych w układach funkcjonalnych.
13. W skali regionalnej i lokalnej następował wzrost dynamiki działalności inwestycyjnej i deweloperskiej na rynku budowlanym i rozlewająca się urbanizacja na obszarach podmiejskich, wiejskich skutkujące zajmowaniem użytków rolnych i terenów zielonych. Pogłębia się chaos przestrzenny w strefie suburbanalnej i związane z nim deficyty w rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej oraz niewydolność infrastruktury transportowej. Rozrost amorficznych struktur osadniczych, bez uwzględnienia ich zaplanowanego rozwoju (liczne inwestycje powstające na podstawie decyzji o warunkach zabudowy, gdzie ponad interesem publicznym stawiany jest interes prywatny) powoduje sukcesywne (i nieodwracalnie) przerywanie łączności ekologicznej z obszarami cennymi przyrodniczo.
14. Obszary wiejskie położone poza ośrodkami i strefami aktywizacji, o niskiej gęstości zaludnienia, niższym poziomie przedsiębiorczości i unikatowych walorach przyrodniczych różnicują się – jedne rozwijają się dynamicznie, korzystając z sąsiedztwa miast subregionalnych, inne ulegają stopniowej depopulacji i peryferyzacji.
15. Korzystnym zjawiskiem jest powolne, ale konsekwentne zmiany w zakresie porządkowania gospodarki wodno-ściekowej. Jako zdecydowanie korzystny należy uznać rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej dzięki czemu odsetek ludności korzystającej z wodociągów przekroczył 96,7% a odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji sanitarnej 84,15%. Do głównych problemów należy zaliczyć niski poziom wskaźników odzwierciedlających udział mieszkańców korzystających z kanalizacji na terenach pojeziernych. Syntetyczny obraz gospodarki ściekowej województwa odzwierciedla wskaźnik 54 aglomeracji wodno-ściekowych (58,7%) spełniających podstawowe wymagania unijne.
16. W zakresie zainwestowania w infrastrukturę gospodarowania odpadami komunalnymi odnotowano istotny postęp w selektywnej zbiórce oraz odzysku części odpadów, uporządkowaniu oraz zamykaniu niespełniających

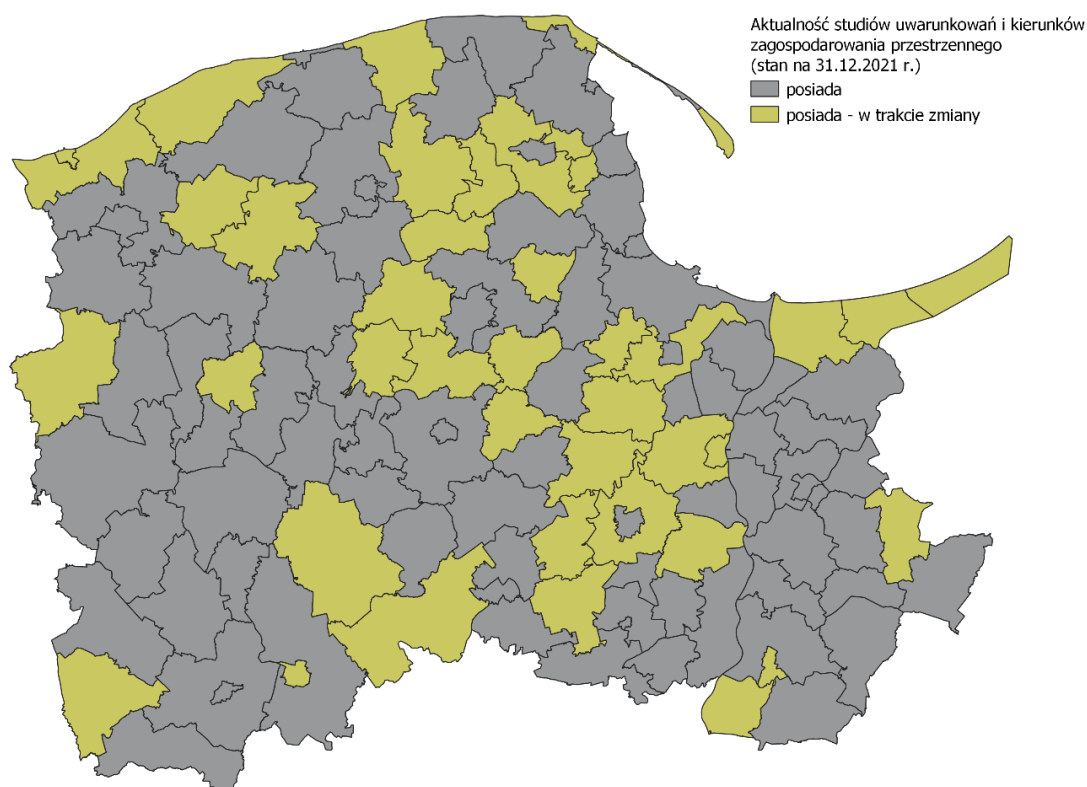
wymagań wysypisk i składowisk odpadów oraz ich rekultywacji. Niepokojące są tendencje w sytuacji aerosanitarnej w obszarze metropolitalnym w okresie grzewczym oraz w okresie letnim, dotyczy to przede wszystkim przekroczeń dopuszczalnych poziomów pyłów.

17. Pozytywnie należy ocenić znaczną liczbę przedsięwzięć lokalnych, związanych z kształtowaniem przestrzeni, w tym działaniami w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych. Aktywność samorządów w tym zakresie, przy zaangażowaniu mieszkańców jest wyrazem rosnących potrzeb mieszkańców w zakresie poprawy jakości i funkcjonalności zagospodarowania przestrzennego oraz estetyki przestrzeni. W tym zakresie wskazane jest szersze, nie tylko w zakresie wsparcia finansowego, zaangażowanie samorządu województwa w kształtowanie przestrzeni.
18. W kontekście przestrzennym kluczowe znaczenie dla jakości środowiska w ostatnich latach ma chaos przestrzenny. Jego skutkami są: zmniejszający się udział terenów zieleni (szczególnie w miastach i na obszarach podmiejskich), niekontrolowana urbanizacja, której efektem jest zabudowa klinów i korytarzy napowietrzających miast, zabudowa dolin rzecznych (szczególnie w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych). Powoduje to pogorszenie jakości życia poprzez: zmniejszenie dostępności do terenów otwartych (są one odcinane przez rozlewającą się zabudowę od wnętrza miasta), pogarszanie warunków klimatycznych oraz wzrost zagrożenia powodziowego.
19. Zauważalnym problemem jest coraz większa fragmentaryzacja osnowy ekologicznej regionu, którą wzmacniają procesy suburbanizacji i ekspansji zabudowy letniskowej (w szczególności strefa nadmorska, Pojezierze Kaszubskie). W tym zakresie pozytywnie należy ocenić działania podejmowane nad sporządzaniem planów ochrony Słowińskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych oraz weryfikacją obszarów chronionego krajobrazu.
20. Liczne przedsięwzięcia turystyczne o charakterze sieciowym (trasy rowerowe, kajakowe i żeglarskie) w powiązaniu z zasobami i walorami dziedzictwa kulturowego regionu budują spójną i atrakcyjną ofertę turystyczną. Wymaga ona dalszego wsparcia, w tym koordynacji na poziomie regionalnym, tak aby ukształtować spójną strukturę przestrzenną infrastruktury turystycznej, zdolną do wzmacniania przewag konkurencyjnych Pomorza w zakresie atrakcyjności turystycznej.
21. Polskie obszary morskie stały się przedmiotem intensywnych prac planistycznych, które pozytywnie wpływają na możliwości rozwojowe regionu, w tym w związku z zagospodarowaniem zasobów morza i przestrzeni morskiej (morska energetyka wiatrowa). KPZK 2030 przewidywało przygotowanie planów zagospodarowania obszarów morskich oraz studium zagospodarowania przestrzennego dla obszarów przybrzeżnych. Obecnie w obrocie prawnym funkcjonuje jeden plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w skali 1:200 000 przyjęty rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2022. Obejmuje on całość wód morskich w polskiej jurysdykcji z wyłączeniem wód portowych i zalewów. Równoległe powstają plany dla wód portowych (Gdańska, Gdyni, Władysławowa, Helu, Ustki, Łeby i Rowów) Zalewy Wiślanego, jak również plany szczegółowe dla Zatoki Gdańskiej i wód przyległych do brzegu morskiego na odcinku od Władysławowa do Łeby.
22. Ogólnie stan zagospodarowania przestrzennego jako uwarunkowanie rozwoju społecznego i gospodarczego oraz ochrony zasobów i walorów środowiska ocenić należy jako zadowalający, a w niektórych obszarach jako poniżej zadowalającego. Zmiany z tym zakresie mają znaczący wpływ na możliwości wykorzystania potencjału gospodarczego regionu, a szansą na to jest systematyczne wdrażanie zapisów obowiązującego *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030*, ale również zmiana obowiązującego *Planu* w kierunku jego koncentracji na specyfice poszczególnych części regionu, a także zagadnieniach kluczowych wymagających wspólnego ponadlokalnego podejścia do kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

3. STAN PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO¹

3.1. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

1. Stan planowania przestrzennego w gminach województwa pomorskiego w odniesieniu do kwestii sporządzenia ogólnych dokumentów planistycznych w postaci studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego można określić jako dobry.
2. W województwie pomorskim na dzień 31 grudnia 2021 r. 81 gmin posiadało uchwalone i obowiązujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, natomiast 42 gminy były w trakcie zmiany lub ich aktualizacji. Oznacza to, że w latach 2016-2021 wzrosła liczba studiów uznanych za aktualne i spadła liczba studiów podlegających zmianom (Ryc. 3.1).
3. W okresie od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2021 - 21 gmin zakończyło procedurę całościowej zmiany studium. Były to następujące gminy: Czarna Dąbrówka, Cedry Wielkie, Czersk, Cewice, Debrzno, Gdańsk, Gdynia, Kępice, Kołczygłowy, Kosakowo, Kościerzyna, Malbork (gm.), Nowa Wieś Lęborska, Potęgowo, Prabuty, Skórcz, Słupsk, Słupsk (gm.), Starogard Gdański (gm.), Subkowy i Suchy Dąb.
4. Jednocześnie w tym samym okresie 41 gmin przystąpiły do sporządzenia zmiany (całościowej lub częściowej) studium: Borzytuchom, Brusy, Choczewo, Chojnice, Czarne, Damnica, Dzierżoń, Hel, Kępice, Kolbudy, Krynica Morska, Kwidzyn, Linia, Lubichowo, Luzino, Łęczyce, Nowa Karczma, Pelplin, Potęgowo, Pruszcz Gdański, Przdkowo, Przywidz, Reda, Rumia, Sadlinki, Skarszewy, Sierakowice, Somonino, Stężyca, Sulęczyno, Smołdzino, Starogard Gdański (gm.), Stegna, Sztutowo, Tczew, Tczew (gm.), Trąbki Wielkie, Ustka, Ustka (gm.), Wejherowo i Władysławowo.

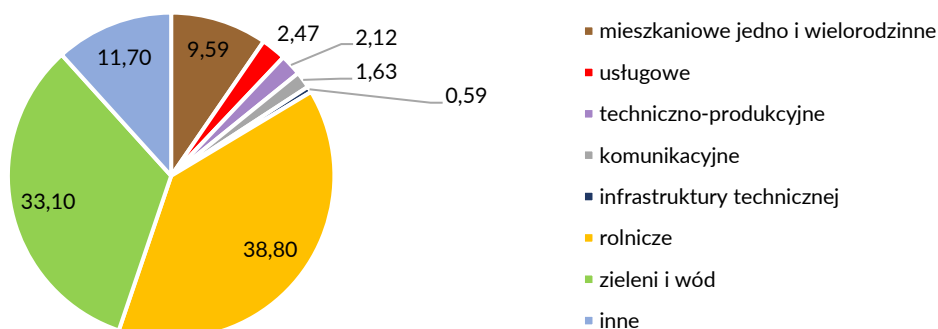
Ryc. 3.1. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021.

¹ Rozdział opracowany na podstawie danych Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, prowadzone przez ministra właściwego do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, zgodnie z Programem Badań Statystyki Publicznej (GUS).

Wskazania studiów

5. Na koniec 2021 roku studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin wskazywały 186.034,8 ha przewidzianych do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (obowiązkowymi – obligatoryjnymi i tzw. fakultatywnymi), co stanowiło 10,16% powierzchni województwa.
6. Łączny odsetek powierzchni gmin (102 gmin udzieliły w tym zakresie informacji) wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (stan na 31 grudnia 2021 r.) pod różne funkcje prezentuje się następująco:
 - a) mieszkaniowe jedno i wielorodzinne: 9,6%;
 - b) usługowe: 2,5%;
 - c) techniczno-produkcyjne: 2,1%;
 - d) komunikacyjne: 1,6%;
 - e) infrastruktury technicznej 0,6%;
 - f) rolnicze: 38,8%, w tym pod zabudowę zagrodową 4,1%;
 - g) zielni i wód: 33,1%;
 - h) inne: 11,7%.

Ryc. 3.2. Struktura funkcjonalna obszarów wynikająca z ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

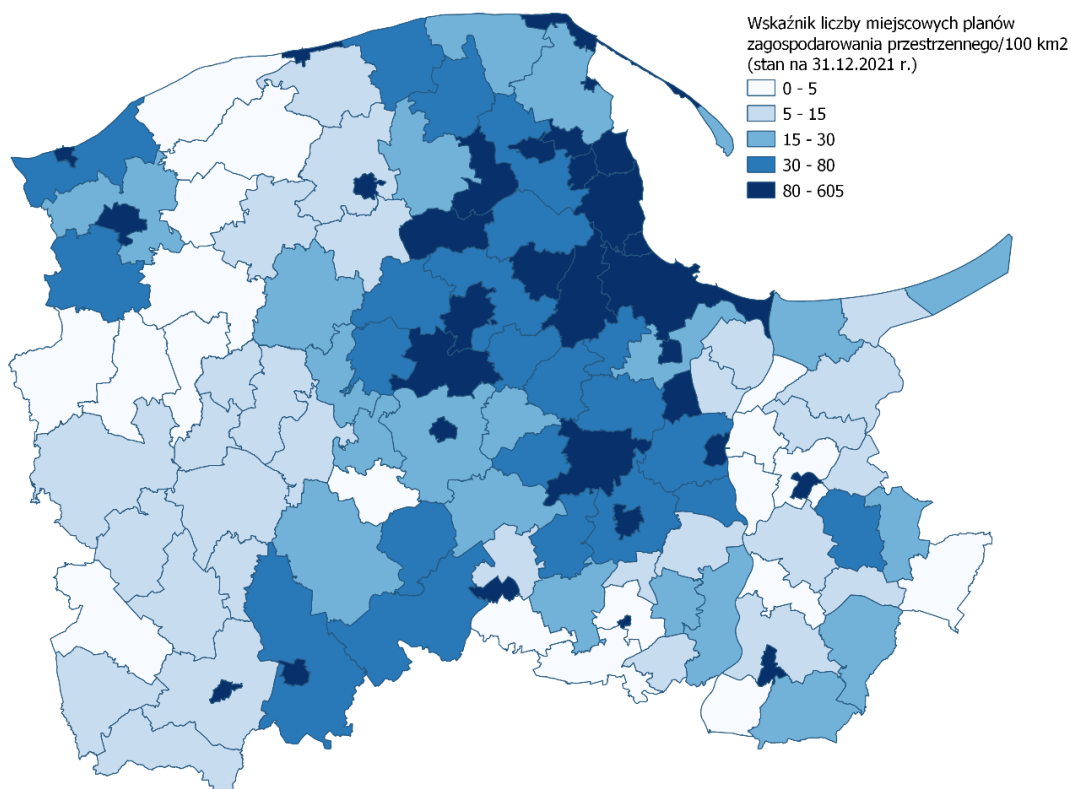
Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(18-21) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021.

3.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

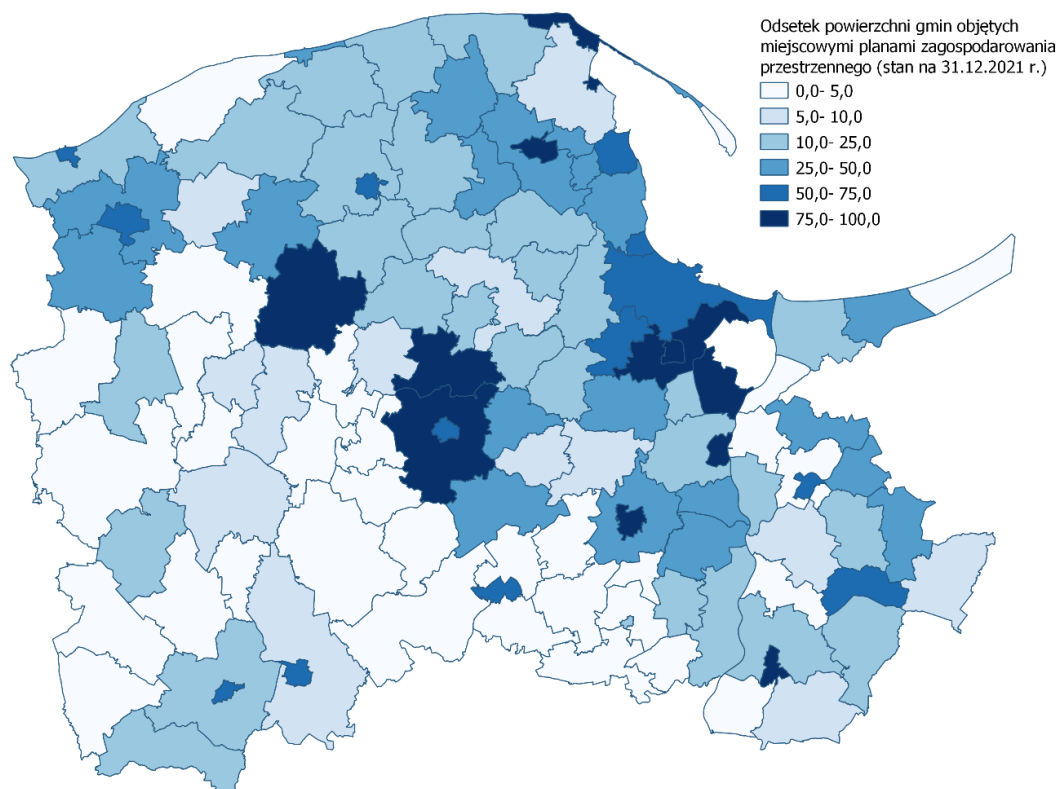
7. Na dzień 31 grudnia 2021 r. 399.962,1 ha (z czego 314.807,4 ha na podstawie ustawy z 2003 roku) powierzchni województwa było pokryte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co stanowiło 21,84% powierzchni całego regionu. Oznacza to wzrost powierzchni objętej miejscowymi planami w latach 2016-2021 o prawie 29,5 tys. ha, w tym najwięcej w gm. Tczew (15.836 ha), gm. Starogard Gdański (2.910 ha), gm. Nowy Dwór Gdański (1.810 ha), gm. Trzebielino (2.366 ha), gm. Kościerzyna (2.255 ha), gm. Krokowa (2.240 ha), gm. Kosakowo (2.047 ha), gm. Słupsk (1.943 ha), gm. Pelplin (1.805 ha), Kwidzyn (1.410 ha), gm. Somonino (1.265 ha), gm. Główny (1.214 ha) oraz gm. Gniew (1.090 ha).
8. Charakterystykę stanu planowania miejscowego w gminach województwa zaprezentowano w oparciu o kilka wskaźników względnych, charakteryzujących stan planowania miejscowego w gminach:
 - a) liczba planów miejscowych ogółem,
 - b) odsetek powierzchni gmin objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Zróźnicowanie poszczególnych wskaźników w gminach województwa pomorskiego wg stanu na rok 2021 przedstawiają mapy – Ryc. 3.3 i 3.4 poniżej.

Ryc. 3.3. Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminach na 100 km² – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

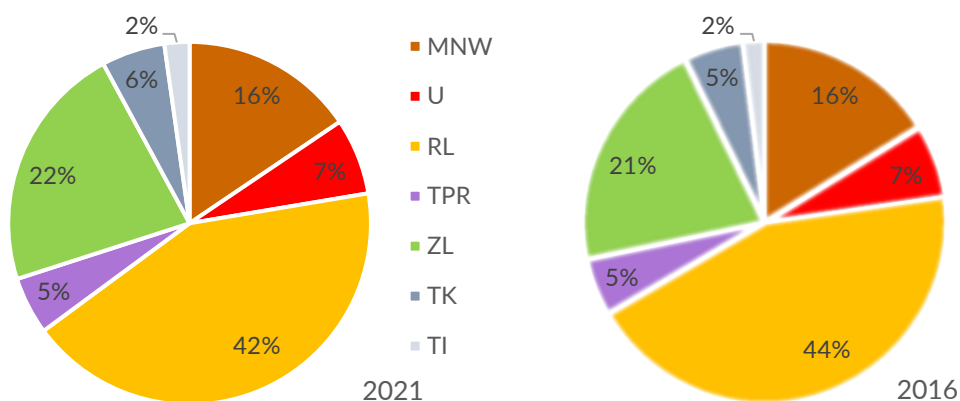
Ryc. 3.4. Odsetek powierzchni gmin objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

9. Pod względem liczby planów miejscowych zdecydowanie wyróżnia się Gdańsk (727 planów), a w drugiej kolejności Żukowo (326). Do czołówki gmin posiadających ponad 100 obowiązujących planów miejscowych należą także: Chmielno, Przodkowo, Stężyca, Kartuzy, Choczewo, Linia, Szemud, m. Słupsk, Starogard Gdański, Skarszewy, Tczew, Gdynia, Sopot, Chojnice oraz Czersk. Z kolei do gmin, które nie posiadają miejscowych planów zaliczają się Skórcz i Lichnowy. W grupie gmin, które posiadają poniżej 10 planów znajduje się 23 gminy: Miłoradz, Smołdzino, Ostaszewo, Sztutowo, Hel, Borzytuchom, Trzebielino, Damnica, Skórcz, gm. Skórcz, gm. Puck, Dziemiany, Stary Dziergoń, Ryjewo, Sadlinki, Kołczygłowy, Kępice, Stare Pole, gm. Malbork, Bobowo, Osiek, Osieczna oraz Smętowo Graniczne.
10. W zakresie wskaźnika określającego powierzchnie gminy (wartości bezwzględne w ha) objętą miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego zdecydowanie wyróżnia się gmina: Kościerzyna (30.917 ha), Czarna Dąbrówka (29.661 ha), Nowy Dwór Gdański (21.320 ha), Stężyca (16.039 ha). Najniższe zaś wartości dotyczą gmin: Lichnowy (brak zgłoszenia danych), Sadlinki oraz Osieczna (5 ha), Skórcz (10 ha), Dziemiany (13 ha).
11. Uwzględniając natomiast wskaźnik względny określający odsetek powierzchni gminy pokryty planami miejscowymi przeważają gminy (posiadające niemal pełne pokrycie > 75%): Czarna Dąbrówka, Kościerzyna, Stężyca, Suchy Dąb oraz Pruszcz Gdański. Do gmin o najmniejszym odsetku pokrycia planami zaliczają się z kolei: Cedry Wielkie (brak zgłoszenia danych), Ryjewo, Lichnowy, Dębica Kaszubska.

Przeznaczenie terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

12. Struktura przeznaczenia gruntów według stanu na 31 grudnia 2021 r. pokazuje, że 42% powierzchni województwa objętej miejscowymi planami przeznaczonych było pod funkcje rolnicze, 22% pod funkcje zieleni i wód, zaś 16% pod zabudowę mieszkaniową. Pozostałe funkcje wyróżniane w kategoryzacji stosowanej przez GUS zajmowały od 2 do 7% powierzchni planów (Ryc. 3.5).

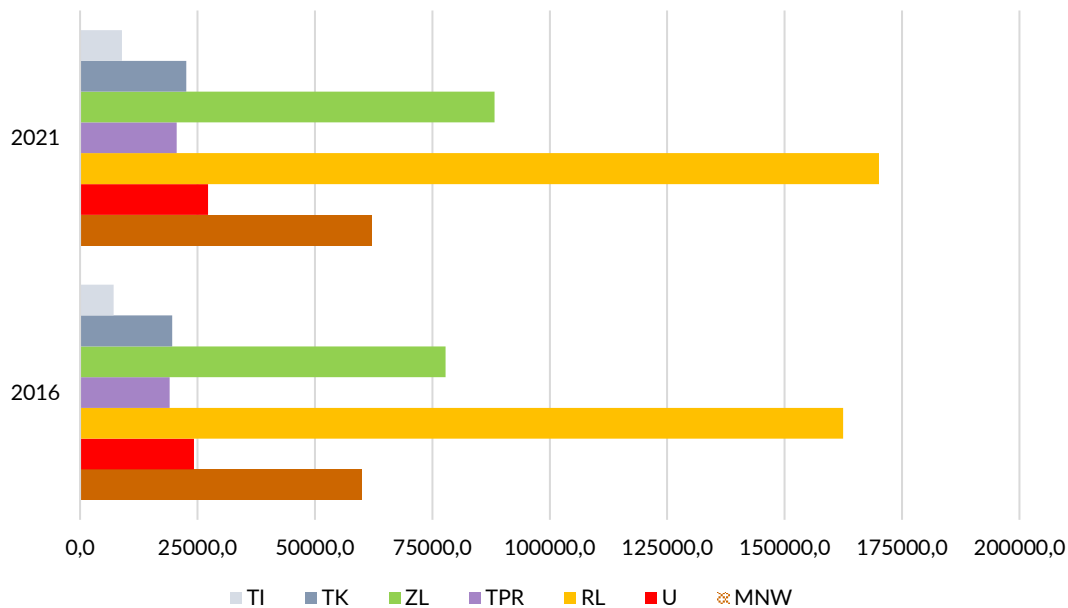

Objaśnienia: MNW – zabudowa mieszkaniowa, U – tereny usługowe, RL – tereny rolnicze, TPR – techniczno-produkcyjne, ZL – zieleni i wody, TK – tereny komunikacyjne, TI – inne, pozostałe kategorie funkcjonalne terenów.

Ryc. 3.5. Struktura przeznaczenia gruntów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w roku 2016 i 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.

13. Analiza zmian struktury przeznaczenia gruntów objętych miejscowymi planami w latach 2021-2016, uwzględniając ogólny wzrost powierzchni obszarów objętych miejscowymi planami, pozwala wskazać na istotny trend – stabilizacja udziału terenów przeznaczonych pod rozwój zabudowy mieszkaniowej, usługowej, spadek udziału terenów rolnych (o 2 p.proc.) oraz wzrost udziału terenów zielonych i komunikacyjnych (1 p.proc.).
14. Analizując wartości bezwzględne powierzchni poszczególnych funkcji terenów w latach 2016-2021 zauważalny jest (Ryc. 3.6) wzrost (29.540,7 ha) powierzchni terenów we wszystkich kategoriach funkcji terenów.

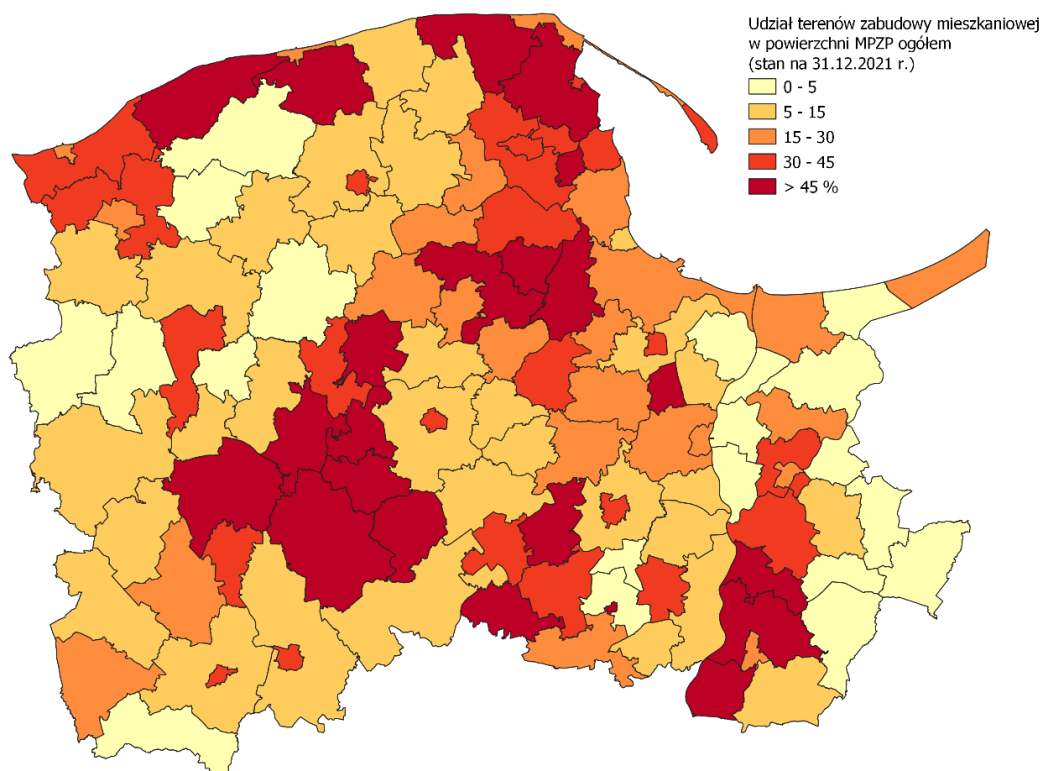

Ryc. 3.6. Struktura przeznaczenia w powierzchnia poszczególnych funkcji (w ha) w roku 2016 i 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2016 i 2021 r.

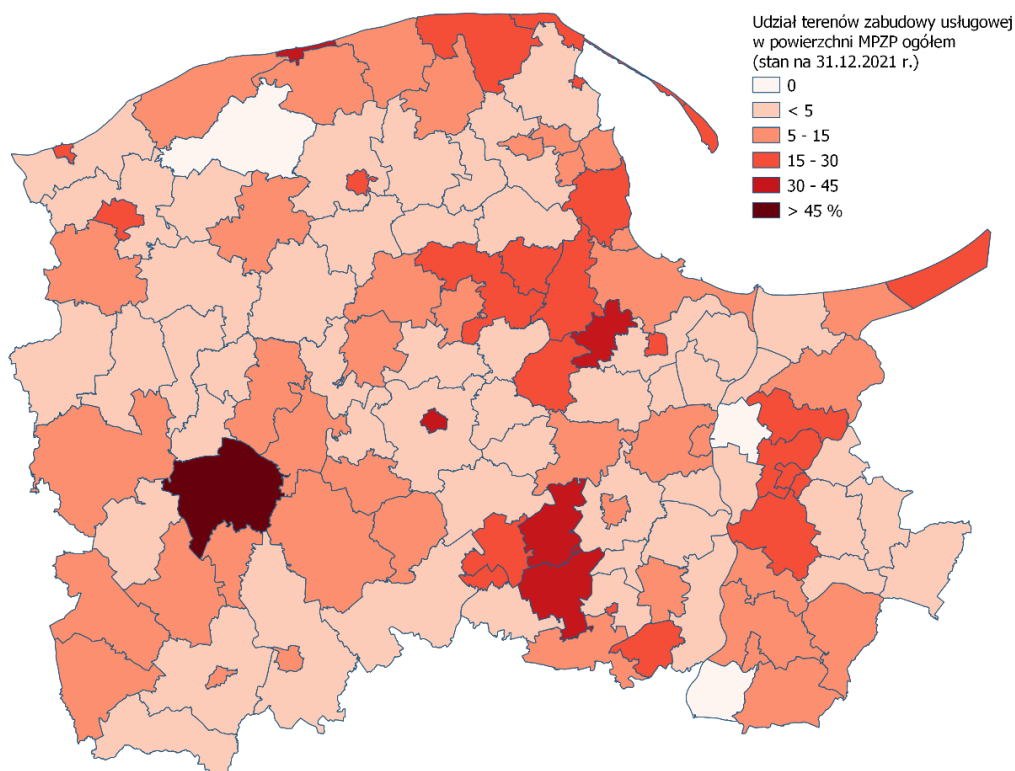
15. Analizując wartości bezwzględne powierzchni poszczególnych funkcji terenów należy stwierdzić, że wg stanu na koniec 2021 r. do gmin o największej powierzchni terenów przeznaczonych pod:

- zabudowę mieszkaniową należą: Gdańsk (3.806,3 ha), gm. Kościerzyna (3.2787,2 ha), gm. Słupsk (2.963,1 ha), gm. Krokowa (2.062,6 ha), gm. Pruszcz Gdański (1.871,6 ha), gm. Wejherowo (1.818,0 ha), gm. Wicko (1.766,4 ha), gm. Szemud (1.664,5 ha), gm. Żukowo (1.660,4 ha) oraz gm. Stężyca (1.587,9 ha);
- zabudowę usługową należą: Gdańsk (2.342,3 ha), gm. Kolbudy (1.186,4 ha), gm. Nowy Dwór Gdański (1.151,3 ha), gm. Krokowa (1.053,7 ha), gm. Potęgowo (912,5 ha), gm. Lipnica 866,6 ha), gm. Gniewino (828,2 ha), gm. Kościerzyna (803,8 ha), gm. Żukowo (779,3 ha), Gdynia (758,6 ha), gm. Nowy Staw (747,2 ha), gm. Władystawo (692,8 ha), Słupsk (687,1 ha), gm. Kobylnica (616,2 ha), gm. Stężyca (593,4 ha) oraz gm. Pruszcz Gdański (534,7 ha);
- użytkowanie rolnicze należą: gm. Kościerzyna (21.023,6 ha), gm. Nowy Dwór Gdańsk (18.377,8 ha), gm. Cedry Wielkie (10.041,8 ha), gm. Czarna Dąbrówka (9.076,3 ha), gm. Pruszcz Gdański (7.781,8 ha), gm. Suchy Dąb (6.338,8 ha), gm. Stężyca (5.357,0 ha), gm. Kobylnica (5024,0 ha), gm. Główny (4.889,3 ha) oraz gm. Dzierżgoń (4.057,7 ha);
- funkcje techniczno-produkcyjne należą: Gdańsk (3.186,3 ha), gm. Kościerzyna (1.700,5 ha), gm. Słupsk (ha), gm. Nowy Dwór Gdański (ha), gm. Potęgowo (756,1 ha), gm. Pruszcz Gdański (675,5 ha), gm. Gardeja (636,2 ha) oraz gm. Tczew (513,6 ha);
- tereny zieleni i wód powierzchniowych należą: gm. Czarna Dąbrówka (19.012,7 ha), gm. Stężyca (7.201,5 ha), gm. Stara Kiszewa (4.519,2 ha), gm. Gniewino (4.100,0 ha), Gdańsk (3.685,7 ha), gm. Starogard Gdański (3.192,9 ha), gm. Pruszcz Gdański (2.420,4 ha), gm. Wejherowo (2.187,4,3 ha), gm. Debrzno (2.104,3 ha), gm. Słupsk (2.091,6 ha) oraz gm. Kościerzyna (1.947,8 ha);
- funkcje komunikacyjne należą: Gdańsk (2.307,9 ha), gm. Kościerzyna (1.793,2 ha), Gdynia (906,9 ha), gm. Pruszcz Gdański (773,9 ha), Słupsk (700,0 ha), gm. Nowy Staw (675,8 ha), gm. Krokowa (614,3 ha), gm. Kobylnica (599,4 ha), gm. Stężyca (593,4 ha) i gm. Czarna Dąbrówka (533,9 ha), gm. Słupsk (486,2 ha), gm. Cedry Wielkie (422,5 ha) oraz gm. Pelplin (410,7 ha);
- infrastrukturę techniczną należą: gm. Pelplin (410,7 ha), gm. Trzebielino (671,6 ha), gm. Choczewo (517,8 ha), gm. Kolbudy (497,4 ha), gm. Kępice 461,4 ha), gm. Stężyca (384,9 ha), gm. Nowy Staw (375,9 ha) oraz gm. Kościerzyna (371,0 ha).

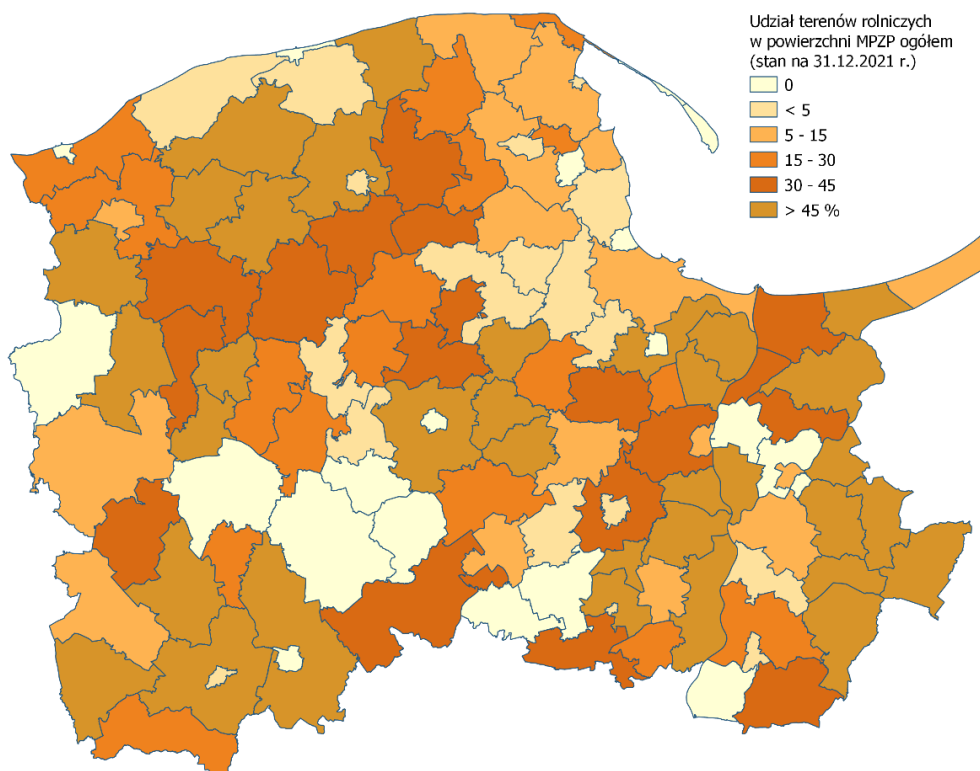
Ryc. 3.7. Udział terenów zabudowy mieszkaniowej w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

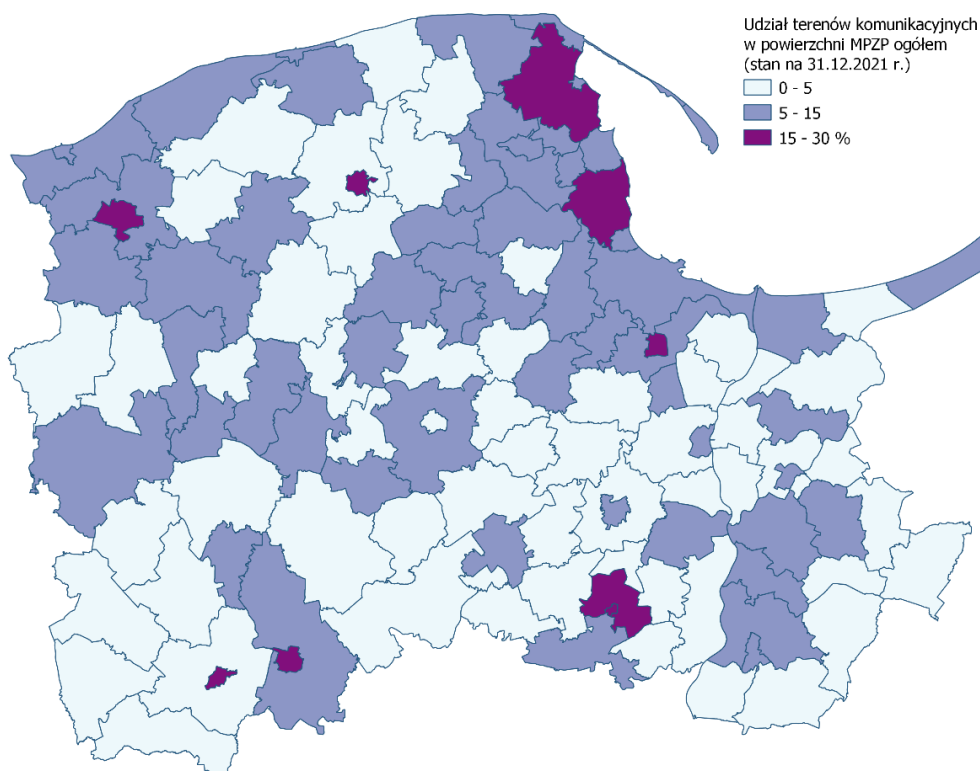
Ryc. 3.8. Udział terenów zabudowy usługowej w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

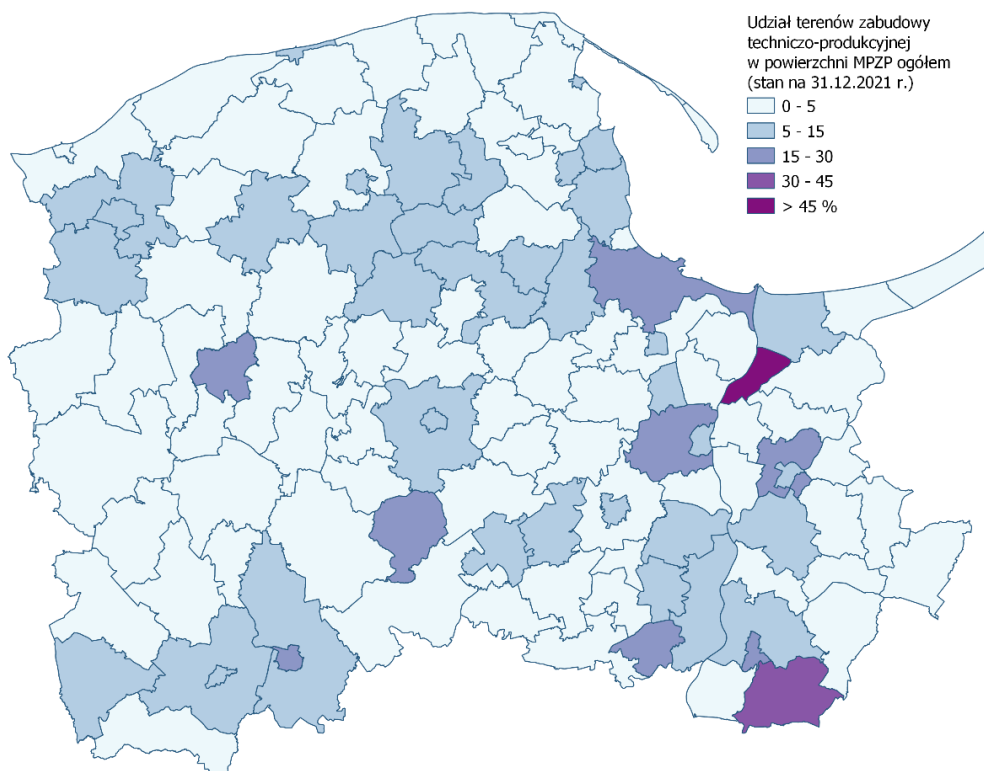
Ryc. 3.9. Udział terenów rolniczych w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

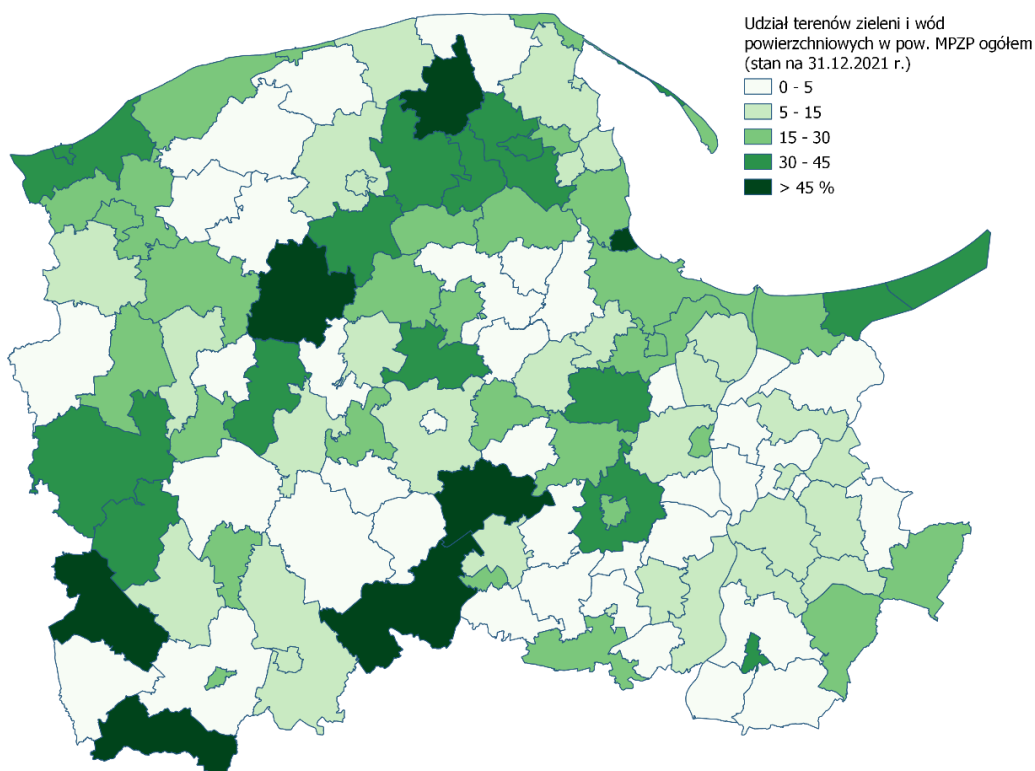
Ryc. 3.10. Udział terenów komunikacyjnych w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

Ryc. 3.11. Udział terenów zabudowy techniczno-produkcyjnej w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

Ryc. 3.12. Udział terenów zieleni i wód w powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

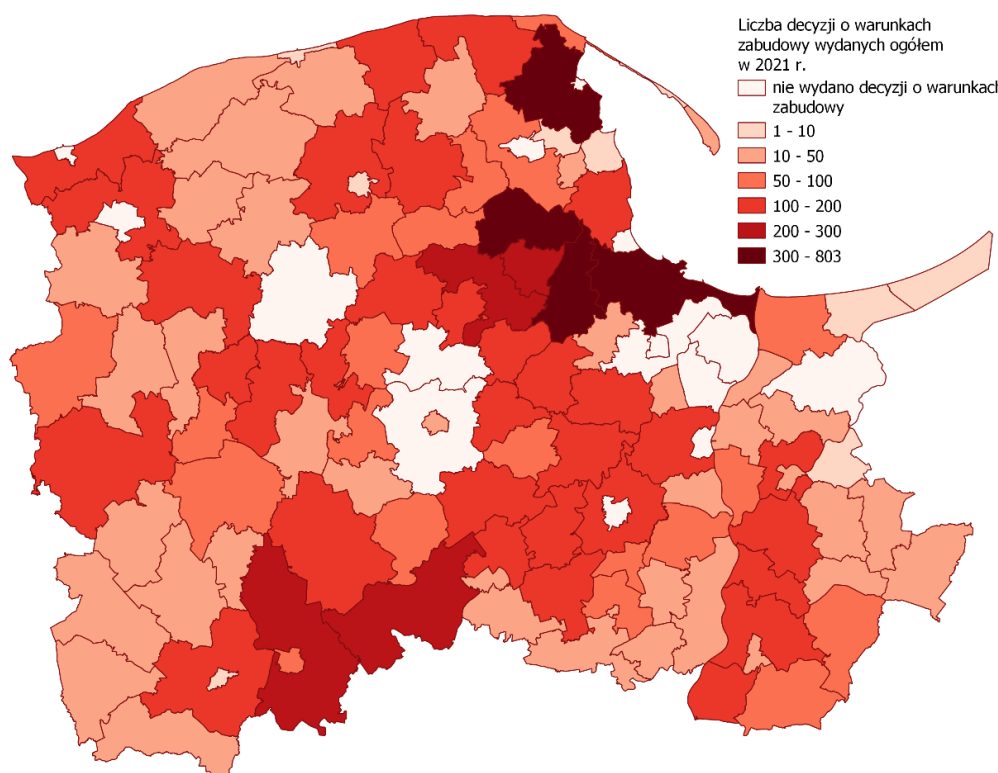
Prace planistyczne w toku

16. Na dzień 31 grudnia 2021 roku 98 gmin prowadziło prace planistyczne nad sporządzeniem 895 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym 199 planów, nad którymi prace trwały dłużej niż 3 lata. Łączna powierzchnia obszarów, dla których na dzień 31 grudnia 2021 r. procedura sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego była w trakcie wyniosła 87.653,8 ha, z czego dla 37.426,6 ha były to zmiany obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
17. Na dzień 31 grudnia 2021 r. do gmin o największej liczbie prowadzonych prac planistycznych należały: Gdańsk (79 planów), Stężyca (43 plany), Sierakowice (34 plany), Żukowo (34 plany), Gdynia (30 planów), Sopot (27 planów). W 19 gminach nie prowadzono prac planistycznych.
18. Do gmin o największej powierzchni obszarów, dla których trwały prace planistyczne nad sporządzeniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należały: gm. Tczew (8.950,3 ha), gm. Ustka (6.419,0 ha), gm. Kościerzyna (5.317,0 ha), gm. Nowa Wieś Lęborska (4.433,0 ha), gm. Kolbudy (4.315,0 ha), gm. Żukowo (3.637,5 ha), gm. Słupsk (3.532,2 ha), gm. Luzino (3.453,1 ha) oraz gm. Starogard Gdański (3.118,2 ha).

3.3. Decyzje o warunkach zabudowy

Liczba wydanych decyzji

19. W roku 2021 na terenie województwa pomorskiego wydano 10.490 decyzji o warunkach zabudowy, co oznacza wzrost w stosunku do 2016 roku o 1.535 decyzji (14,6%). Łączna powierzchnia obszarów, dla których w 2021 roku wydano warunki zabudowy wyniosła 9.438,4 ha, co oznacza wzrost o 1.772,7 ha w stosunku do roku 2016, kiedy całkowita powierzchnia obszarów, dla których wydano decyzję o warunkach zabudowy wyniosła 7.665,7 ha. Rozkład przestrzenny wydanych decyzji o warunkach zabudowy przedstawia mapa – Ryc. 3.13.

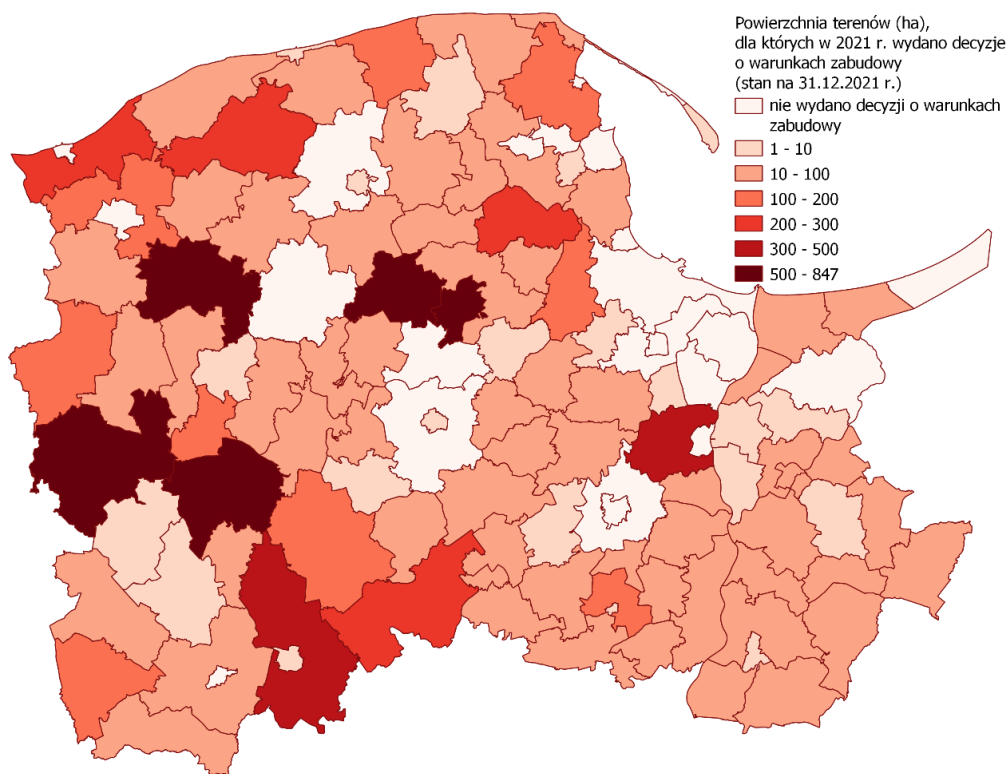

Ryc. 3.13. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

20. Pod względem liczby wydanych decyzji w roku 2021 spośród wszystkich gmin województwa zdecydowanie wyróżnia się gm. Szemud (803 decyzji), gm. Żukowo (771 decyzji), gm. Puck (432 decyzje), Gdańsk (321 decyzji), gm. Chojnice (260 decyzji), gm. Kartuzy (241 decyzji) oraz gm. Czersk (238 decyzji). Z kolei w 15 gminach w 2021 roku nie wydano żadnej decyzji o warunkach zabudowy: Pruszcz Gdański (m.), Cedry Wielki, Pruszcz Gdański, Suchy Dąb, Stężyca, Nowy Dwór Gdański, Puck (m.), Wejherowo (m.), Czarna Dąbrówka, Ustka (m.), Słupsk,

Sopot, Tczew (m.), Starogard Gdański (m.) oraz Kościerzyna, a więc w tych, które posiadają pełne lub znaczne pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

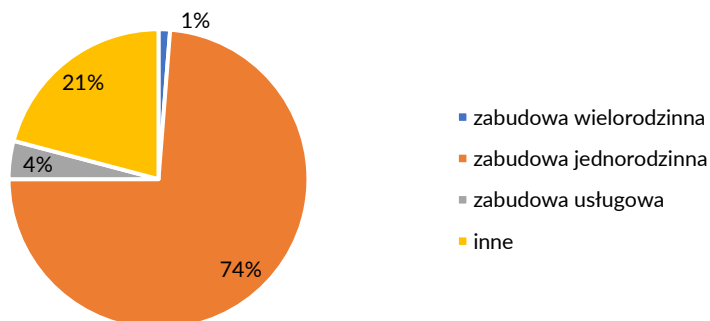

Ryc. 3.14. Powierzchnia terenów, dla których w 2021 roku wydano decyzje o warunkach zabudowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

21. Pod względem łącznej powierzchni terenów, dla których w 2021 roku wydano decyzje o warunkach zabudowy, aż w 20 wartość ta przekraczała 100 ha. Należały do nich: Dębница Kaszubska (846,5 ha), Chmielno (669,4 ha), Sierakowice (641,9 ha), Lipnica (640,1 ha), Miastko (544,5 ha), Tczew gm. (455,2 ha), Chojnice gm. (360,5 ha), Głównicyce (295 ha), Ustka (279,8 ha), Szemud (254,2 ha), Czernsk (219,3 ha), Kępice (196,2 ha), Skórcz gm. (190,9 ha), Żukowo (187,3 ha), Puck gm. (181,2 ha), Brusy (176,8 ha), Tuchomie (173 ha), Choczewo (120,6 ha), Czarne (141,5 ha) oraz Słupsk gm. (100,4 ha),

22. W strukturze funkcjonalnej terenów objętych decyzjami o warunkach zabudowy w roku 2021 zdecydowanie dominowały decyzje wydane dla realizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – obejmujące łącznie 7.706 (74% ogólnej liczby decyzji). Decyzje dotyczące zabudowy usługowej stanowiły 4%, natomiast zabudowy wielorodzinnej 1%. Decyzje wydane na inne cele stanowiły 21%.

Ryc. 3.15. Struktura funkcjonalna terenów objętych decyzjami o warunkach zabudowy w województwie pomorskim – wg liczby wydanych decyzji - stan na dzień 31.12.2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r..

23. W przypadku 39 gmin udział decyzji dotyczących zabudowy jednorodzinnej wynosił 75% i więcej, a w przypadku 45 gmin stanowi on co najmniej 50-75% ogółu wydanych decyzji. Przestrzenny układ wysokiego udziału decyzji dla zabudowy jednorodzinnej nawiązuje wyraźnie do jednostek położonych w strefie intensywnych procesów suburbanizacji wokół Trójmiasta, obejmując gminy: Puck, Szemud, Kartuzy, Przdokowo, Żukowo. Jedynie w przypadku 4 gmin udział decyzji dotyczących zabudowy jednorodzinnej wynosił mniej niż 25% ich ogólnej liczby – są to: Hel, Morzeszczyn, Subkowy i Mikołajki Pomorskie.
24. Zmiany w ilości wydanych decyzji o warunkach zabudowy w województwie pomorskim dla poszczególnych typów funkcjonalnych terenów w porównywanych latach 2016 i 2021 pozwalają stwierdzić, że zauważalny jest wzrost decyzji dotyczących zabudowy jednorodzinnej (o 6,1% w stosunku do 2016 roku) i wzrost ten jest w całości odpowiedzialny za zwiększenie ogólnej liczby wydanych decyzji w województwie w roku 2021 – analogicznie do lat poprzednich.

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

25. W roku 2021 dla obszarów nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wydano łącznie 2.020 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego dla obszarów o łącznej powierzchni 5.711,9 ha.
26. Najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w roku 2021 wydano w: gm. Żukowo (136), Gdańsk (106), gm. Chojnice (103), gm. Czersk (89), Kartuzy (84), gm. Puck (77), Przdokowo (60), gm. Człuchów (59) oraz gm. Słupsk 52). W 15 gminach w roku 2021 nie wydano żadnej decyzji lokalizacyjnej dla inwestycji celu publicznego.

3.4. Skutki finansowe uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

27. Dane w zakresie skutków finansowych uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin województwa pomorskiego w roku 2021 wykazują w różnych zakresach pewne braki, w związku z tym nie prezentują pełnego obrazu finansowych aspektów prowadzenia gospodarki przestrzennej, jednak odsetek gmin, które udzieliły informacji w tym zakresie, pozwala na wyciągnięcie istotnych wniosków.
28. Prognoza skutków finansowych uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, wykonywana na podstawie art. 17 pkt 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, to przewidywanie przyszłości ekonomicznej dotyczące budżetu gminy i jak każde prognozowanie może być obarczone błędem. Celem prognozy skutków finansowych uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest jak najdokładniejsze wyliczenie różnych czynników zmieniających budżet gminy w związku z uchwaleniem miejscowego planu. Wyniki prognozy w praktyce powinny być wykorzystywane między innymi do konstruowania budżetu gminy, jednak w rzeczywistości, na co wskazują liczne badania w tym zakresie² tak nie jest.

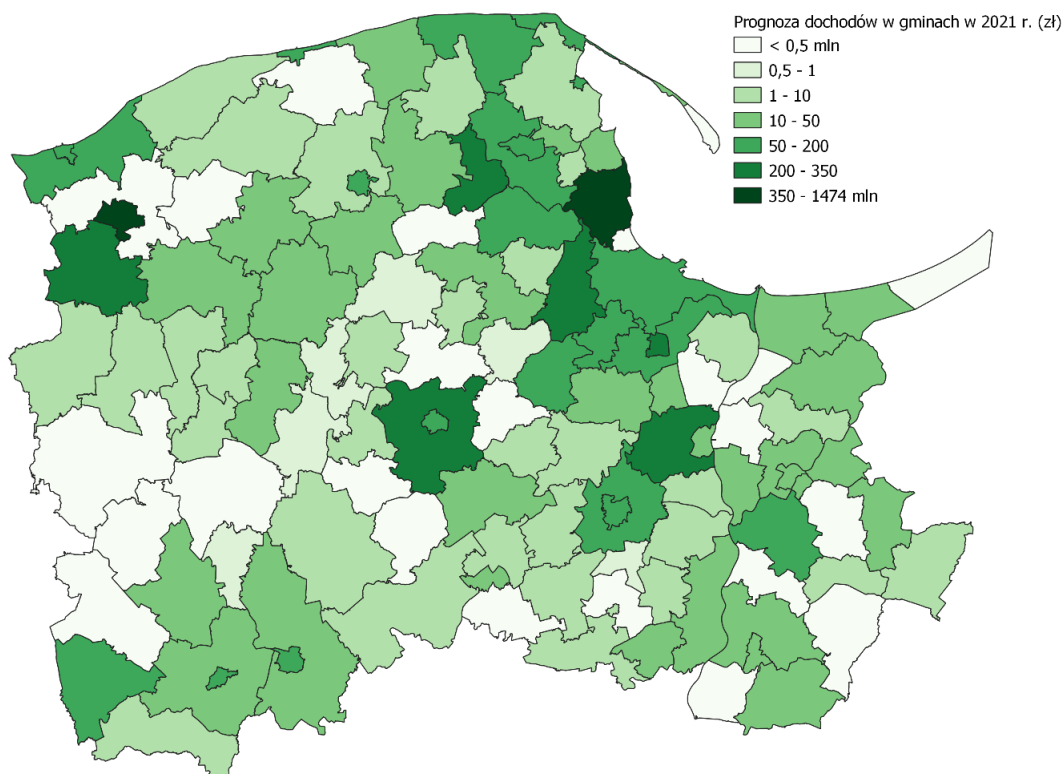
Prognozowane dochody

29. Prognozowane wpływy gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uzyskano ze 108 gmin. Łączne prognozowane wpływy budżetów gmin z tytułu obowiązywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wynosiły na dzień 31 grudnia 2021 roku 6.512.655.136,00 zł. Średnie prognozowane dochody gmin z 1 ha obszaru objętego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego³ na dzień 31 grudnia 2021 roku wyniosły 16.283,18 zł. Należy zauważyć wzrost łącznych prognozowanych wpływów budżetów gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o 1.682.718.461,00 zł w stosunku do prognoz na rok 2016.
30. Pod względem prognozowanych dochodów wśród gmin najwyższą uplasowała się Gdynia (1.474,3 mln zł.), miasto Słupsk m. (458 mln zł.) oraz Kobylnica (347 mln zł.). Pozostałe gminy prognozowały dochody znacznie niższe i tak:
- a) 12 gmin prognozowało dochody między 100-300 mln zł.,

² Przeprowadzone przez dr Elżbietę Czekiel-Świtalską z Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie badania pokazują, że tylko niewiele ponad 20% gmin bierze pod uwagę wyniki prognozy przy planowaniu budżetu gminy.

³ Wyłącznie w stosunku do powierzchni objętych planami sporządzanymi na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

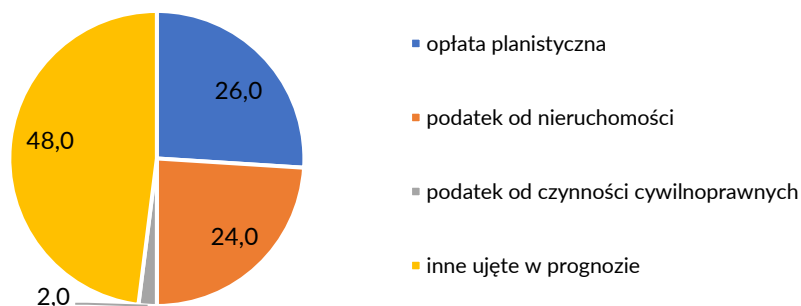
- b) 11 gmin prognozowało dochody między 50-100 mln zł.,
- c) 24 gmin prognozowało dochody między 20-50 mln zł.,
- d) 8 gmin prognozowało dochody między 10-20 mln zł.,
- e) 30 gmin prognozowało dochody między 1-10 mln zł.,
- f) pozostałe gminy (15) prognozowały dochody na poziomie do 1 mln zł (Ryc. 3.16.).

Ryc. 3.16. Prognozowane dochody gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

31. Ogólna struktura prognozowanych dochodów gmin w województwie została przedstawiona na wykresie poniżej – Ryc. 3.17. Jak wynika z przedstawionych danych przeważają dochody w kategorii „inne”, natomiast spośród pozostałych kategorii najwyższe prognozowane dochody w skali województwa uzyskane miałyby być z tytułu opłaty planistycznej (25,0%).

Ryc. 3.17. Struktura prognozowanych dochodów gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

32. Zgodnie z przedstawionymi powyżej danymi w ogólnej strukturze prognozowanych dochodów przeważa kategoria „inne” (spadek o 1,5 p. proc. w stosunku do 2016 roku), natomiast spośród pozostałych kategorii

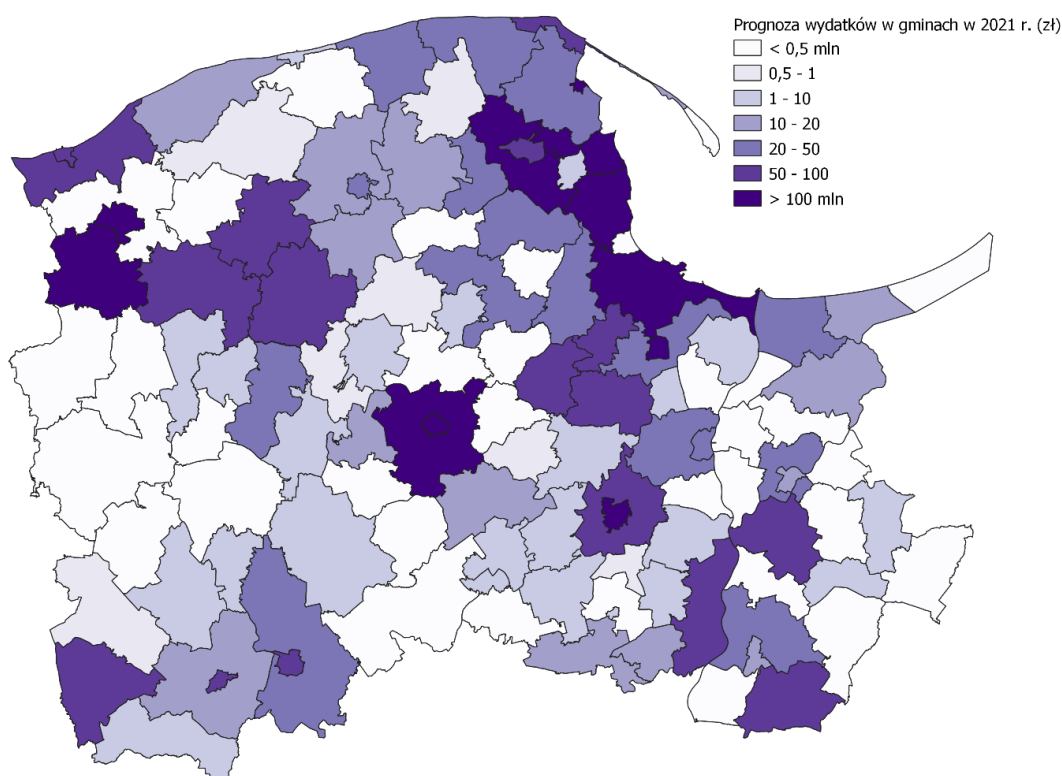
najwyższe prognozowane dochody w skali całego województwa pomorskiego uzyskane miałyby być z tytułu opłaty planistycznej (ok. 26%) – analogicznie jak w roku 2016.

Prognozowane wydatki

33. Prognozowane wydatki budżetów gmin z tytułu obowiązywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uzyskano ze 102 gmin. Łączne prognozowane wydatki budżetów gmin z tytułu obowiązywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wynosiły na dzień 31 grudnia 2021 roku 7.635.424.056,00 zł. Średnie prognozowane wydatki gmin na 1 ha obszaru objętego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego na dzień 31 grudnia 2021 roku wyniosły 19.090,36 zł. W porównaniu z rokiem 2016 nastąpił wzrost łącznych prognozowanych wydatków budżetów gmin o 2.044.474.015 zł.

34. Pod względem prognozowanych wydatków wśród gmin najwyżej uplasowała się Gdynia (2.291,1 mln zł), Gdańsk (661,5 mln zł), Słupsk m. (661,6 mln zł), Kobylnica (595,1 mln zł), gm. Kościerzyna (302,8 mln zł), Reda (205,6 mln zł), Pruszcz Gdański (160,0 mln zł), gm. Wejherowo (140,6 mln zł), Kościerzyna (127,2 mln zł), Kosakowo (126,2 mln zł), Puck m. (105,3 mln zł) oraz Starogard Gdański (104,7 mln zł). Pozostałe gminy prognozowały wydatki znacznie niższe i tak:

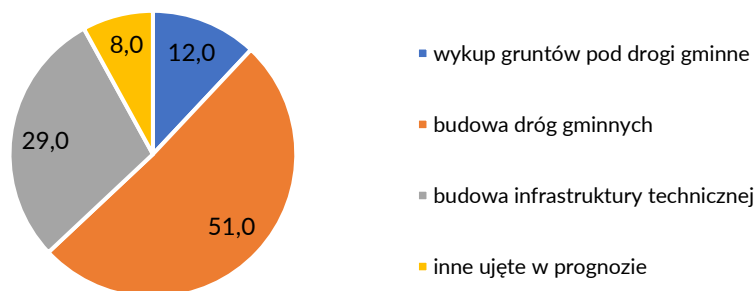
- a) 17 gmin prognozowało wydatki między 50-100 mln zł,
- b) 16 gmin prognozowało wydatki między 20-50 mln zł,
- c) 14 gmin prognozowało wydatki między 10-20 mln zł,
- d) 23 gmin prognozowało wydatki między 1-10 mln zł,
- e) pozostałe gminy (21) prognozowały wydatki na poziomie do 1 mln zł (Ryc. 3.16.).

Ryc. 3.18. Prognozowane wydatki gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31.12.2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

35. Ogólna struktura prognozowanych wydatków gmin w województwie została przedstawiona na wykresie poniżej – Ryc. 3.19. Jak wynika z przedstawionych danych przeważają wydatki związane z budową dróg gminnych (51%) oraz budową infrastruktury technicznej (29%).

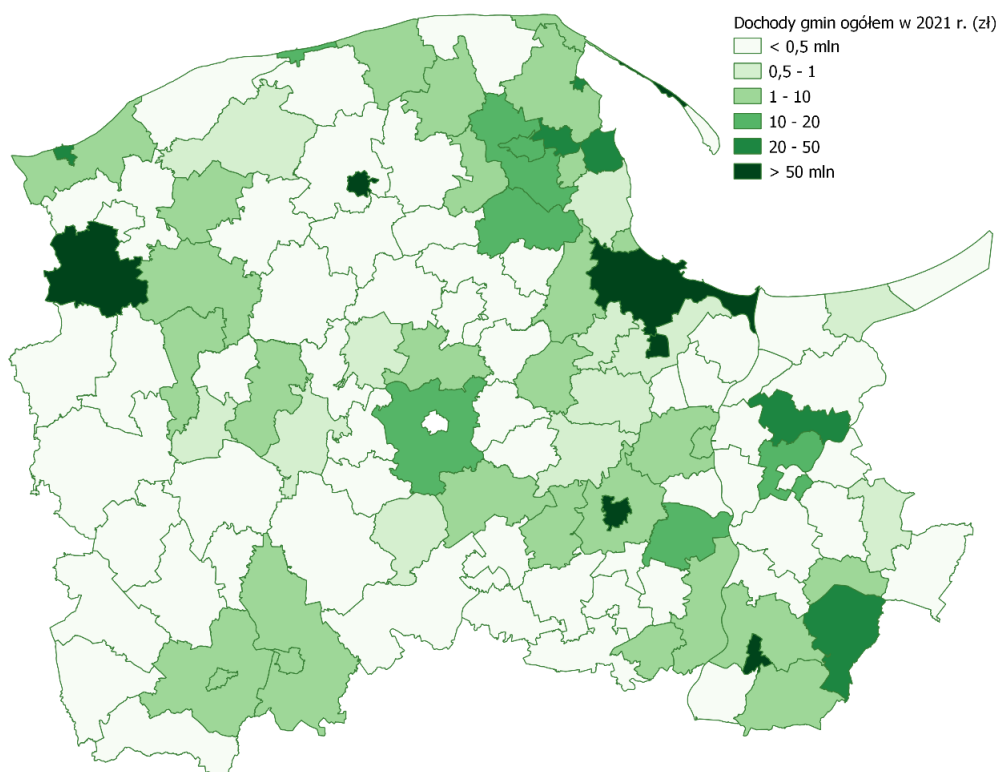

Ryc. 3.19. Struktura prognozowanych wydatków gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - stan na dzień 31.12.2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

Dochody budżetów gmin

36. Rzeczywiste dochody budżetu gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uzyskano od 101 gmin. Łączne wpływy budżetów gmin z tytułu obowiązywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wynosiły na dzień 31 grudnia 2021 roku 1.118.813.897,00 zł. Średnie dochody gmin z 1 ha obszaru objętego miejscowym planem wyniosły 2.797,29 zł, co oznacza spadek w stosunku do 2016 roku o 69,2 p.proc.

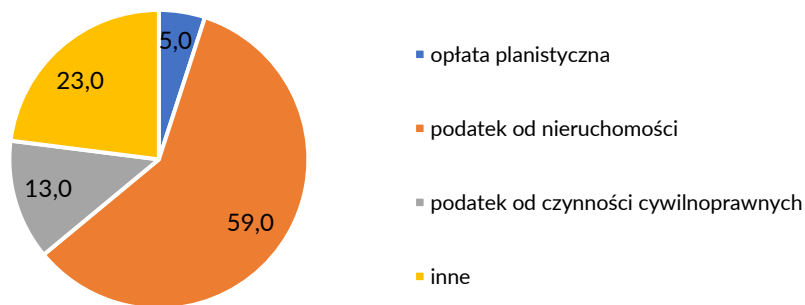
Ryc. 3.20. Dochody gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

37. Pod względem dochodów wśród gmin najwyżej uplasowała się Kościerzyna (154,6 mln zł.), Kobylnica (108,8 mln zł) oraz Gdańsk (101,4 mln zł). W pozostałych gminach dochody były znacznie niższe i tak:

- a) 5 gmin uzyskało dochody między 50-100 mln zł (Starogard Gdańsk, Jastarnia, Kwidzyn, Pruszcz Gdańsk oraz Lębork),
- b) 6 gmin uzyskało dochody między 20-50 mln zł. (Ustka, Kosakowo, Nowy Staw, Prabuty, Reda oraz Puck),
- c) 7 gmin uzyskało dochody między 10-20 mln zł. (Pelplin, Wejherowo gm., Szemud, Łeba, gm. Kościerzyna, Wejherowo, Malbork gm.),
- d) 20 gmin uzyskało dochody między 1-10 mln zł.,
- e) pozostałe gminy uzyskało dochody na poziomie do 1 mln zł.

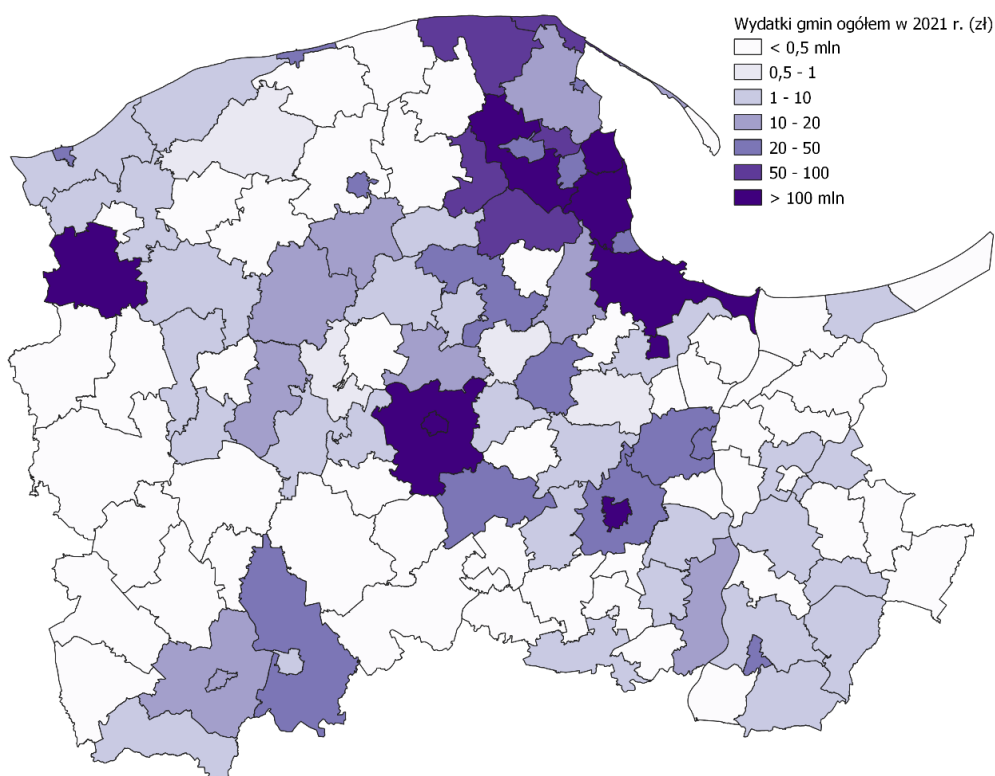
38. Ogólna struktura dochodów gmin w województwie wskazuje, że przeważają dochody z tytułu podatku od nieruchomości (43,4%) oraz w kategorii „inne”, (44,5%).

Ryc. 3.21. Struktura dochodów gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

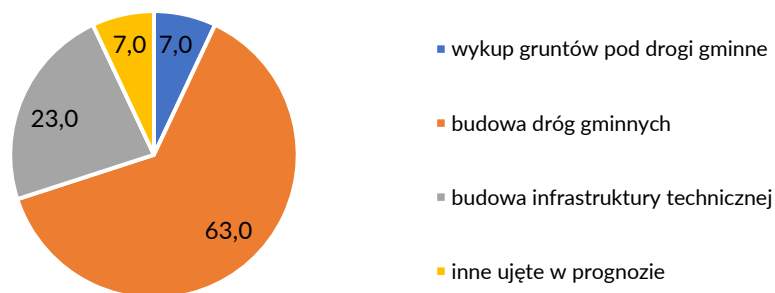
Wydatki budżetów gmin

Ryc. 3.22. Wydatki gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – stan na dzień 31.12.2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

39. Rzeczywiste wydatki budżetu gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uzyskano od 96 gmin. Łączne wydatki budżetów gmin z tytułu obowiązywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wynosiły na dzień 31 grudnia 2021 roku 3.413.214.774,00 zł. Średnie wydatki gmin na 1 ha obszaru objętego miejscowym planem wyniosły 8.533,84 zł. W porównaniu z rokiem 2016 nastąpił wzrost łącznych wydatków budżetów gmin o 1.191.972.408,00 zł.
40. Pod względem wydatków wśród gmin najwyżej uplasował się Gdańsk (914,1,4 mln zł), Pruszcz Gdański (417,9 mln zł) i Gdynia (217,6 mln zł). W pozostałych gminach wydatki były znacznie niższe i tak:
- 6 gmin poniosło wydatki między 100-200 mln zł: (Kobylnica, Starogard Gdański, Kościerzyna, Kościerzyna gm., Kosakowo, Wejherowo gm.),
 - 5 gmin poniosło wydatki między 50-100 mln zł. (Reda, Szemud, Władysławowo, Luzino, Krokowa),
 - 15 gmin poniosło wydatki między 20-50 mln zł. (Stara Kiszewa, Kartuzy, Lębork, Rumia, Ustka, Puck, Łeba, Kwidzyn gm., Starogard Gdański gm., Wejherowo, Sopot, Tczew gm., Chojnice gm. Przywidz, i Tczew),
 - 10 gmin poniosło wydatki między 10-20 mln zł. (Puck gm., Człuchów, Stężyca, Bytów Człuchów gm. Jastarnia, Żukowo, Czarna Dąbrówka, Gniew i Cewice),
 - 28 gminy uzyskało dochody między 1-10 mln zł.,
 - pozostałe gminy uzyskało dochody na poziomie do 1 mln zł.
41. Ogólna struktura wydatków gmin w województwie wskazuje, że przeważają wydatki ponoszone na budowę dróg (63%) oraz infrastruktury technicznej (23%).

Ryc. 3.23. Struktura wydatków gmin z tytułu uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

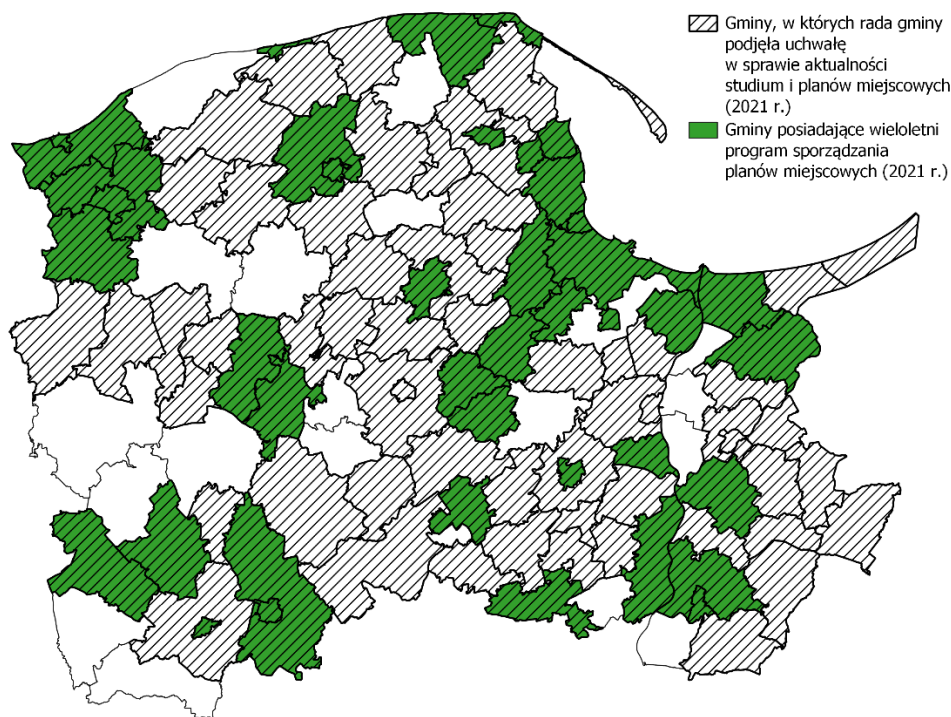
Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne za 2021 r.

3.5. Ocena aktualności studium oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

42. Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w celu oceny aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wójt, burmistrz lub prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzania w nawiązaniu do ustaleń studium, z uwzględnieniem decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy oraz wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany planu miejscowego. Po sporządzeniu analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym oraz uzyskaniu opinii komisji urbanistyczno-architektonicznej, wójt, burmistrz lub prezydent miasta przekazuje radzie gminy wyniki analiz. Rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie aktualności studium i planów miejscowych, a w przypadku, gdy uzna je za nieaktualne w całości lub w części, podejmuje działania prowadzące do zmiany studium lub planów miejscowych. Wójt, burmistrz lub prezydent zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ma obowiązek wykonywania oceny zachodzących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy co najmniej raz w czasie kadencji rady.
43. W województwie pomorskim wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku 101 gmin podjęło uchwałę w sprawie aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, o której mowa w art. 32 ust.2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Oznacza to, że pozostałe 22 gminy nie dokonały jeszcze takiej oceny. Spora część gmin nie

realizuje tego ustawowego obowiązku lub wypełnia go jedynie w sposób formalny, podczas gdy mógłby być to ważny element monitorowania stanu przestrzeni i problemów związanych z prowadzeniem gospodarki przestrzennej na terenie gminy.

44. Jednocześnie należy zauważyć, że 82 gminy nie posiadają wieloletniego programu sporządzania planów miejscowych, o którym mowa w art. 32 ust. 1. Oznacza to, że polityka przestrzenna tych gmin, wyrażona w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, nie jest konsekwentnie realizowana.

Ryc. 3.24. Ocena aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na dzień 31.12.2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie 1.02.04(17) Lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.

45. Należy zauważyć, że brak oceny aktualności studium i ewentualnej rewizji dotychczasowej polityki przestrzennej prowadzonej przez gminę jest istotnym problemem, który może znacząco ograniczać jej rozwój. Planowanie przestrzenne na poziomie lokalnym wykorzystuje kilka rodzajów narzędzi planistycznych, które często istotnie różnią się poziomem szczegółowości oraz zakresem zastosowań. Zmieniająca się sytuacja społeczno-ekonomiczna, ciągłe procesy legislacyjne a także dynamika uwarunkowań zewnętrznych sprawiają, że ustalenia zawarte w poszczególnych dokumentach mogą ulec dezaktualizacji i w efekcie wymagają dokonania zmian. Ponadto specyfika poszczególnych narzędzi planistycznych niejednokrotnie prowadzi do ich wzajemnej sprzeczności oraz braku spójności prowadzonej polityki przestrzennej. Stąd już bardzo blisko do ryzyka wystąpienia i pogłębiania się chaosu urbanistycznego. Dlatego bardzo potrzebne jest zdiagnozowanie koniecznych zmian w obowiązujących dokumentach planistycznych (tj. studium i planach miejscowych), a także określenie potrzeb w zakresie sporządzenia nowych planów miejscowych. Efektem finalnym analiz jest szereg wniosków generalnych oraz wieloletni plan sporządzania lub zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3.6. Inne dokumenty planistyczne regulujące zagadnienia ładu przestrzennego w gminie

46. Na podstawie art. 37b ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym rada gminy może podjąć uchwałę (intencyjną) o przygotowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) projektu uchwały w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być

wykonane. Na dzień 31 grudnia 2021 r. w województwie pomorskim tylko 19 samorządów zainicjowało proces sporządzania tego typu uchwał, a tylko 6 rad gmin podjęło uchwałę w sprawie pojęto zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane. Do gmin tych należały: Kobylnica (2016), Gdańsk (2018), Sopot (2018), Słupsk (2019), gm. Słupsk (2019) oraz Kosakowo (2021). Dane, jakie zebrano z gmin, są druzgocące dla oceny wdrożenia tzw. ustawy krajobrazowej z 2015 r.

47. W związku z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o ułatwieniach w przygotowaniu realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących (Dz. U. z 2018 r. poz. 1496) rada gminy może podjąć uchwałę w sprawie określenia lokalnych standardów urbanistycznych dla inwestycji mieszkaniowych. W województwie pomorskim uchwały takie podjęło 7 gmin (Gdańsk, Gdynia, Słupsk, Sopot, Sztum, Tczew oraz Malbork). Zagadnienia, które zostały uregulowane w obowiązujących w gminach uchwałach w tym zakresie dotyczą:
- odległości zabudowy od przystanku komunikacyjnego (za wyjątkiem Sztumu),
 - odległości zabudowy od szkoły podstawowej oraz przedszkola (za wyjątkiem Słupska i Sztumu),
 - dostępu do urządzonych terenów wypoczynku oraz rekreacji lub sportu (za wyjątkiem Sztumu),
 - liczby kondygnacji w ramach zaplanowanych budynków,
 - liczby miejsc parkingowych niezbędnych dla obsługi realizowanej inwestycji,
 - obowiązku zapewnienia dostępu do sieci ciepłowniczej (za wyjątkiem Słupska, Malborka i Tczewa).

3.7. Wnioski i rekomendacje

Wnioski:

- Dane za 2021 r. potwierdzają obserwowane w ostatnich latach tendencje, świadczące o stagnacji lub wyhamowaniu (w zależności od wskaźników i kategorii gmin) prac planistycznych. Następuje to przy równoczesnym wzroście presji inwestycyjnej, zwłaszcza ze strony sektora komercyjnego i indywidualnego (wzrost inwestycji mieszkaniowych w budownictwie jednorodzinym). Można zatem wnioskować, że w chwili obecnej istotnym bodźcem, który będzie miał wpływ na przyspieszenie prac planistycznych będą zmiany wynikające z reformy systemu planowania przestrzennego na poziomie lokalnym.
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego posiadają wszystkie gminy, a duża ich część jest aktualizowana. Należy podkreślić, że prace w tym zakresie, w związku z wdrażaniem reformy systemu planowania przestrzennego na poziomie lokalnym, zostaną zahamowane. Bezpośrednio ma to związek z usunięciem studium jako aktu planistycznego gminy i zastąpienie go planem ogólnym. Natomiast plany miejscowe uchwalane są dla coraz mniejszych powierzchni i wciąż coraz wolniej. Tymczasem plany powinny być sporządzane głównie tam, gdzie tereny podlegają presji inwestycyjnej, czyli zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych i urbanizujących się.
- Struktura funkcjonalna terenów wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin jest zła, gdyż pod zabudowę mieszkaniową przeznaczane są zbyt wielkie tereny, przekraczające często wielokrotnie potrzeby i możliwości ekonomiczne gmin. Tylko w gminach obszaru metropolitalnego (przy założeniach: uśredniona aktualna intensywność zabudowy i polepszone standardy zamieszkiwania do 30m²/mieszkańca w zabudowie wielorodzinnej i 60 m²/mieszkańca w zabudowie jednorodzinnej) wskaźnik chłonności terenów mieszkaniowych wynikający z ustaleń studiów umożliwia zabudowę, w której zamieszkałoby około 3,3 mln osób, a przy aktualnie osiągniętych standardach zamieszkiwania liczba ta byłaby ponad dwukrotnie wyższa.
- Zwiększona presja inwestycyjna występuje jednak nie tylko w strefach podmiejskich miast, ale w wielu innych gminach całego regionu, w tym w szczególności w obszarach turystycznych. Co istotne, obszar podwyższonego wskaźnika przewidywanych w studiach zmian przeznaczenia gruntów występuje też w dużej odległości od Trójmiasta, co jest zdecydowanie niekorzystne, gdyż świadczy o tendencji do rozpraszania zabudowy w kierunku odśrodkowym w dużej odległości od granic administracyjnych rdzeni miejskich obszarów funkcjonalnych. Obserwowano to już we wcześniejszych latach. Równocześnie biorąc pod uwagę fakt, że znaczna część tych terenów nie będzie zabudowana, gdyż podaż znacznie przewyższa realny popyt, wnioskować można o spekulacyjnym charakterze „odrolnień”.

5. Udział terenów wskazywanych pod zabudowę w studiach gminnych jest dosyć zgodny w stosunku do hierarchii administracyjno-osadniczej, czyli że w większych ośrodkach tereny tego typu zajmują większą powierzchnię. Potwierdzono jednak kolejny (siódmy) rok z rzędu bardzo niepokojące zjawisko związane z przewidywaniem zdecydowanie zbyt dużej powierzchni pod budownictwo mieszkaniowe, zwłaszcza jednorodzinne. Warto też zwrócić uwagę na rejestrowany stosunkowo wysoki udział terenów pod zabudowę zagrodową, przewidywany w studiach. Wszystkie wymienione elementy sprzyjają rozpraszaniu zabudowy i ogólnie oznaczają wysoką ekstensywność osadnictwa, a co za tym idzie – większe koszty jego obsługi.
6. W całym województwie, według stanu na koniec 2021 roku, na obszarach wskazanych pod zabudowę mieszkaniową w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin mogłoby zamieszkać około 5 mln. osób (założenie chłonności demograficznej 40 os./ha). W przypadku przeznaczenia terenów⁴ pod zabudowę mieszkaniową w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego liczba ludności, która mogłaby zamieszkać na ich obszarze wynosi 2,5 mln. osób. Należy podkreślić, że wiele obszarów o funkcjach mieszkaniowych nie jest objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, dotyczy to bardzo często obszarów centralnych miast i stref podmiejskich.
7. W wielu gminach ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przeznaczają pod zabudowę tereny, których chłonność demograficzna przekracza kilkakrotnie liczbę mieszkańców gminy. Otwierane kolejne obszary pod zabudowę zwłaszcza mieszkaniową, przy jednoczesnym niewypełnieniu struktur już częściowo zagospodarowanych pogłębia chaos przestrzenny, powoduje wzrost kosztów obsługi mieszkańców, a tym samym wydatków gmin oraz prowadzi do marnotrawienia zasobów przestrzeni.
8. Dodatkowo w sytuacji braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na obszarach znajdujących się pod presją urbanizacyjną, podstawą pozwoleń na budowę są decyzje o warunkach zabudowy. Decyzje stanowią w ostatnich latach podstawę większości inwestycji, w tym nawet części inwestycji publicznych. Efektem jest zabudowa terenów nieobjętych planami, przy jednoczesnym niewykorzystaniu terenów przeznaczonych pod zabudowę na obszarach objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, rozpraszanie zabudowy oraz pojawianie się zabudowy mieszkaniowej często wśród pól uprawnych.
9. Efektem doraźnego inwestowania na podstawie decyzji administracyjnych jest niski standard i wysokie koszty życia na terenach pozbawionych usług i transportu publicznego. Do rozproszonych osiedli gmina powinna doprowadzić i utrzymać w szczególności drogi, wodociągi oraz kanalizację. Tymczasem zapewnienie nawet minimalnego standardu obsługi komunikacyjnej i usługowej jest niemożliwe ze względu na wysokie koszty, które są wielokrotnie wyższe niż w przypadku zaplanowanej i skoncentrowanej zabudowy.
10. Wiele gmin ponosi lub będzie ponosić koszty wykupu gruntów pod drogi oraz koszty budowy infrastruktury technicznej na terenach, które nigdy nie będą w pełni zabudowane, na skutek wielokrotnie przeszacowanego bilansu potrzeb terenowych dla budownictwa mieszkaniowego. Koszty te przekraczają możliwości finansowe wielu samorządów. Ich wielkość grozi bankructwem wielu gmin i stanowi zagrożenie dla stabilności finansów publicznych.
11. Najlepszym dowodem na niewydolność samorządów są prognozowane dochody i wydatki wynikające z obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zderzeniu z rzeczywistymi dochodami i wydatkami. Z jednej strony pokazują potencjał do wygenerowania dochodów, a z drugiej strony niewykorzystany potencjał do zagospodarowania. Obie wartości, przy uwzględnieniu kolejnych obszarów, dla których samorządy aktualnie sporządzają plany, wyraźnie pokazuje, że brak zasadniczych reguł gospodarowania przestrzenią – np. możliwości otwierania kolejnych obszarów pod zabudowę w sytuacji, gdy dotychczasowe struktury są na wyczerpaniu – powoduje, że chaos przestrzenny się pogłębia, a system gospodarki przestrzennej nie jest w stanie w zrównoważony sposób prowadzić świadomą politykę rozwoju gminy. W tym zakresie podkreślić należy rolę wielu zasad zagospodarowania przestrzennego (zarówno o charakterze ustaleń i wytycznych) określonych w PZPWP 2030 i odnoszących się do tych zagadnień. Stanowią one jedno z pól do dyskusji z samorządami gminnymi w ramach prowadzonego od 2017 roku Dialogu Terytorialnego.
12. Obecna sytuacja w zakresie systemu gospodarki przestrzennej uniemożliwia samorządom gminnym właściwe wykorzystanie wzrostu wartości terenów wskutek uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - dominująca część renty planistycznej nie trafia do kas gmin, ale stanowi dochód właścicieli

⁴ Przykładowe analizy P. Gibasa i K. Heffnera (2018) wskazują, że każdy dodatkowy 1 m lokalizacji zabudowy, powyżej pewnej odległości (280 m) od zwartej zabudowy, generuje w ciągu 8 lat koszty powiększone o około 1600 zł (doprowadzenie i utrzymanie infrastruktury, koszty amortyzacji itd.).

gruntów. Jest to zjawisko niespotykane w krajach rozwiniętych, w których większość dochodów, jakie tworzy renta planistyczna, zasila budżety gmin i służy finansowaniu rozwoju, zwłaszcza przygotowaniu terenów budowlanych.

13. Innym problemem jest brak systemu rezerwacji terenu pod publiczne inwestycje ponadlokalne, zwłaszcza pod trasy ekspresowe, obwodnice i korytarze przesyłowe infrastruktury energetycznej. Realizacja inwestycji na podstawie tzw. specustaw skutkuje często niszczeniem zabudowy i koniecznością wypłaty wysokich odszkodowań. Jest również źródłem konfliktów i protestów społecznych, które przy właściwie funkcjonującym systemie planowania skutecznie by ograniczało tego typu sytuacje.
14. Chaotyczna i rozproszona zabudowa oznacza wyższe koszty budowy i eksploatacji sieci kanalizacyjnych, wodociągowych, gazowych, ciepłowniczych, energetycznych, telekomunikacyjnych, drogowych i oświetleniowych. W przypadku sieci energetycznych i ciepłowniczych koszty eksploatacji to nie tylko remonty, ale również straty na przesył. Do tego nadmiernie rozproszona zabudowa wymaga utrzymania nieracjonalnie dużej liczby małych szkół, przedszkoli czy ośrodków zdrowia, w których koszty jednostkowe są wyższe niż w większych placówkach, bo budynki, sprzęt i personel nie są efektywnie wykorzystywane.
15. Bezplanowa urbanizacja, a w szczególności rozpraszanie zabudowy, wydłuża dojazdy do pracy, ale również do szkół i przedszkoli. Rozproszona zabudowa ogranicza możliwości wykorzystania transportu publicznego i skazuje mieszkańców na korzystanie z droższego transportu indywidualnego. Poważnym kosztem społecznym jest czas potrzebny dla funkcjonowania człowieka w źle zaplanowanym otoczeniu. Sieć transportowa jest niewydolna, aby obsłużyć rosnące natężenie ruchu. Wskutek tego zatłoczenie drogowe zwłaszcza w obszarze metropolitalnym osiągnęło potężne rozmiary. Tracony na dojazdy czas powoduje ograniczoną dostępność przestrzenną do usług, terenów rekreacyjnych i obiektów kultury, wreszcie zanik życia rodzinnego i społecznych kontaktów. Obudowa szlaków komunikacyjnych rozproszonym osadnictwem przyczynia się do pogorszenia warunków ruchu i zatłoczenia, a także spadku bezpieczeństwa i wzrostu liczby wypadków drogowych.
16. Zabudowa szczególnie cennych terenów przyrodniczych, powoduje defragmentację naturalnych układów przyrodniczych – korytarzy ekologicznych i klinów napowietrzających w miastach. Powoduje również niszczenie krajobrazu, zwłaszcza jego wartości estetyczno-widokowych i zwiększa koszty kompensacji przyrodniczej.

Rekomendacje:

1. Niekontrolowana urbanizacja w wyniku wadliwego systemu planowania przestrzennego generuje rosnące straty społeczne i gospodarcze, ogranicza poziom i efektywność inwestycji, wreszcie staje się coraz większą barierą rozwoju. Uchwalona zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zwana reformą systemu gospodarki przestrzennej nie stanowi rozwiązania systemowego, a tym samym nie przyczyni się do rozwiązania istniejących problemów w tym zakresie. Konieczne jest podjęcie zdecydowanych i kompleksowych działań w zakresie reformy systemu gospodarki przestrzennej w Polsce.
2. Konieczne jest powiązanie skutków finansowych planowania miejscowego z systemem finansowym gminy (budżet i prognoza finansowa).
3. Konieczne jest wzmocnienie funkcji koordynacyjnych samorządu województwa w zakresie określania potrzeb rozwojowych gminy na nowe tereny pod budownictwo mieszkaniowe i wprowadzenie mechanizmu ich uzgodnień z zarządem województwa.
4. Konieczne jest ustawowe zdefiniowanie zakresu zagadnień planistycznych, które z pozycji regionalnej pozwolą sterować i koordynować procesy urbanizacji, w tym jasno zdefiniują zakres kształtowania i prowadzenia regionalnej polityki przestrzennej.
5. Konieczne jest wprowadzenie kryteriów ekonomicznych do planowania przestrzennego oraz wdrożenie instrumentów prawnych i systemowych pozwalających skutecznie monitorować procesy urbanizacji.

4. SYSTEM REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

1. Okresowa ocena aktualności *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030* pozwala spojrzeć na system jego realizacji, w tym odnieść się do tych obszarów aktywności samorządu województwa w zakresie kształtowania ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego, w których regionalna polityka przestrzenna jest realizowana.

4.1. Wdrażanie polityki przestrzennej województwa

1. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację *Planu* jest Zarząd Województwa Pomorskiego, który w celu efektywnego prowadzenia polityki przestrzennej współdziała z wieloma partnerami funkcjonującymi na różnych poziomach zarządzania przestrzenią. Należą do nich przede wszystkim samorządy gminne, będące podmiotem planowania miejscowego, odpowiedzialne za sporządzanie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz stanowienie aktów prawa miejscowego w formie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W stosunku do nich *Plan* stanowi podstawę do:
 - 1) uzgadniania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z ustaleniami *Planu*,
 - 2) uzgadniania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z ustaleniami *Planu* (zadaniami samorządowymi), stanowiącymi inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które wynikają z dokumentów przyjętych przez odpowiednie organy, w szczególności sejmik województwa (np. w wieloletniej prognozie finansowej).
2. W tym zakresie w latach 2018-2022 Zarząd Województwa dokonał uzgodnień projektów 182 zmian (częściowych lub całościowych) studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz 1.744 projektów (lub zmian) miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tabl. 4.1. Liczba rozpatrzonych projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

nazwa projektu dokumentu	2018	2019	2020	2021	2022
studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	30	40	31	27	54
miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	380	345	298	361	360

Źródło: opracowanie na podstawie danych Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UMWP.

3. Ponadto Zarząd Województwa lub Marszałek Województwa w latach 2018-2022 wyrażali opinie w oparciu o zapisy *Planu* w zakresie:
 - 1) art. 7 ust. 12 pkt 21 w związku z ust. 16 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o *ułatwieniach w przygotowywaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1538) – 42 opinie,
 - 2) art. 11b ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 roku o *szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych* (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 162) – 366 opinii,
 - 3) art. 37b ust.2 pkt 7) ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.) – 13 opinii,
 - 4) art. 6 ust. 1 pkt 7h) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o *szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1812) – 15 opinii,
 - 5) art. 6 ust. 3 pkt 11 ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o *inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1836 ze zm.) – 20 opinii,
 - 6) art. 9o ust. 3 pkt 4g) i h) ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o *transporcie kolejowym* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1984 ze zm.) – 20 opinii,

- 7) art. 4 ust. 5 pkt 1 ppkt f) ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o inwestycjach w zakresie budowy Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 – Oddziału Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1280) – 6 opinii,
 - 8) art. 4 ust. 3 pkt 12 ustawy z dnia 22 lutego 2019 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w sektorze naftowym (t.j. Dz.U. 2019 r. poz. 630 ze zm.) – 1 opinia,
 - 9) art. 4 ust. 2 pkt 9 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych (Dz.U. 2022 r. poz. 273 ze zm.) – 18 opinii,
 - 10) art. 5 ust. 3 pkt 14 ustawy z dnia 9 sierpnia 2019 r. o inwestycjach w zakresie budowy portów zewnętrznych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1853 ze zm.) – 5 opinii,
 - 11) art. 4 ust. 6 pkt. 8 ustawy z dnia 24 lutego 2017 r. o inwestycjach w zakresie budowy drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską (Dz.U. 2017 poz. 820) – 1 opinia.
4. Na podstawie art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tiret drugi oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485) Zarząd Województwa wydał w formie uchwały 12 opinii o zgodności Gminnych Programów Rewitalizacji z Planem oraz Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030).

4.2. Wojewódzka Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna

1. Wojewódzka Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna jest organem doradczym Marszałka w sprawach planowania i zagospodarowania przestrzennego, ale także rozwoju regionalnego, powoływanym na 4-letnią kadencję, w drodze zarządzenia na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.).
2. W składzie Komisji znajdują się przedstawiciele stowarzyszeń branżowych (Towarzystwo Urbanistów Polskich, Stowarzyszenie Architektów Polskich), samorządów zawodowych (Izbę Architektów), środowiska akademickiego, a także przedstawiciele subregionów województwa, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych.
3. Lata 2018-2022 były okresem funkcjonowania WKU-A:
 - 1) V kadencji (2016-2020),
 - 2) VI kadencji (2020-2024).
4. W okresie sprawozdawczym Komisji odbyło się 9 posiedzeń:
 - 1) 9 marca 2018 r. – poświęcone *Koncepcji przebiegu połączeń drogowych do projektowanych węzłów drogowych Obwodnicy Metropolitalnej Trójmiasta oraz procesowi kształtowania struktury ekologicznej regionu na przykładzie OChK Doliny Raduni, i Przywidzkiego OChK;*
 - 2) 19 kwietnia 2018 r. poświęcone *Raportowi o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego;*
 - 3) 15 czerwca 2018 r. poświęcone przyjęciu opinii Komisji w sprawie *Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz opracowaniu Kolej metropolitalna jako stymulator aktywizacji przestrzeni regionu. Studium pasma kartusko-kościerskiego;*
 - 4) 28 listopada 2018 r. poświęcone rekomendacjom z opracowania *Kolej metropolitalna jako stymulator aktywizacji przestrzeni regionu. Studium pasma kartusko-kościerskiego oraz Koncepcji obsługi transportowej Półwyspu Helskiego;*
 - 5) 24 stycznia 2019 r. poświęcone rekomendacjom z opracowania *Koncepcji obsługi transportowej Półwyspu Helskiego;*
 - 6) 23 czerwca 2020 r. poświęcone projektowi *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030;*
 - 7) 21 stycznia 2021 r. poświęcone prezentacji wstępnych wyników zidentyfikowanych tzw. krajobrazów priorytetowych województwa pomorskiego (ankieta ekspercka) oraz *Katalog tradycyjnych form architektonicznych i urbanistycznych województwa pomorskiego;*
 - 8) 27 września 2021 r. poświęcone projektowi programu *Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027;*
 - 9) 7 grudnia 2021 r. poświęcone projektowi *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sztutowo oraz apelowi Wójta Gminy Krokowa w sprawie podziału nieruchomości na obszarze Błot Karwieńskich;*

5. Dla pobudzenia debaty dotyczącej kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, zgodnie z zapisami PZPWP 2030 konieczne jest pełne wykorzystanie potencjału WKU-A dla podnoszenia świadomości decydentów w zakresie ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego. W tym celu wskazuje się na konieczność przyjmowania *Planu pracy WKU-A* na dany rok kalendarzowy. Plan ten powinien uwzględniać obok ustawowych zadań Komisji, także tematy istotne dla kształtowania przestrzeni województwa, w tym niekonieczne związane z bieżącą aktywnością samorządu województwa.

4.3. Dialog Terytorialny

1. Zgodnie z zapisami PZPWP 2030 Zarząd Województwa Pomorskiego przyjął *Koncepcję prowadzenia Dialogu Terytorialnego*¹, jako instrumentu wdrażania *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030* oraz stanowiącego jego część *Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Gdańsk - Gdynia - Sopot 2030*.
2. Zasadniczą ideą Dialogu Terytorialnego (DT) jest wspólne kształtowanie polityki przestrzennej (tj. w toku dyskusji) przez podmioty formalnie odpowiedzialne za rozwój gminy, powiatu i województwa.
3. DT pozwala na dostrzeżenie i lepsze zrozumienie lokalnej specyfiki na poziomie regionalnym oraz docelowo jak najlepsze jej wykorzystanie (w tym w bieżących i planowanych działaniach prowadzonych na poziomie regionalnym). Jednocześnie umożliwia spojrzenie na daną gminę lub powiat i ich rolę w strukturze funkcjonalno-przestrzennej całego województwa w szerszym kontekście rozwojowym, a nie tylko poprzez pryzmat danego „miejsca”.
4. Z perspektywy samorządu województwa DT ma w sposób umiejętny zwrócić uwagę na priorytety rozwojowe województwa, w tym w szczególności w zakresie polityki przestrzennej i warunków ich realizacji oraz zidentyfikować potencjalne skutki polityk sprzecznych z polityką województwa.
5. Przedmiotem DT podejmowanego z samorządami gmin są przede wszystkim wytyczne – zapisy oznaczone w tekście *Planu* symbolami W„A”, W„B” oraz W„AB” – wymagające rozważenia (jako problem planistyczny) i zaproponowania właściwego dla lokalnej specyfiki rozwiązania planistycznego w trakcie prac nad sporządzeniem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Spośród ww. wytycznych zawartych w *Planie* każdorazowo indywidualnie, w zależności od specyfiki danej gminy, jest dobierany zestaw wytycznych, tworzących *Katalog Wytycznych* do uwzględnienia w trakcie prowadzenia DT.
6. Przedmiotem DT podejmowanego z samorządami powiatów są przede wszystkim wytyczne – zapisy oznaczone w tekście *Planu* symbolami W„B” oraz W„AB” – wskazane do rozważenia w trakcie sporządzania programów rozwojowych powiatów, odnoszących się do zagadnień przestrzennych, a także strategii rozwoju powiatu. W ramach DT prowadzonego z samorządami powiatów również opracowywany jest *Katalog Wytycznych*.
7. W latach 2018-2022 DT został uruchomiony (z 27 gminami) w ramach prac projektowych związanych ze sporządzaniem zmian studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin: Nowa Wieś Lęborska (I: 04.01.2018 r., II: 25.02.2019 r.), m. Ustka (I: 21.03.2018 r.), m. Gdynia (I: 22.03.2018 r., II: 11.04.2019 r.), Kępice (I: 20.09.2018 r., II: 02.07.2019 r.), Kołczygłowy (I: 13.03.2019 r., II: 04.09.2019 r.), Czarna Dąbrówka (I: 09.01.2019 r., II: 12.06.2019 r.), Smołdzino (I: 05.01.2019 r.), Damnica (I: 17.12.2020 r., II: 05.10.2021 r.), Cewice (I: 08.10.2018 r., II: 30.05.2019 r.), Nowa Wieś Lęborska (I: 04.01.2018 r., II: 25.02.2019 r.), Łęczyce (I: 02.03.2022 r.), Władysławowo (I: 06.02.2019 r., II: 05.08.2019 r.), Wejherowo (I: 23.06.2020 r., II: 15.11.2021 r.), Kosakowo (I: 21.06.2021 r., II: 11.07.2022 r.), Gdynia (I: 22.03.2018 r., II: 11.04.2019 r.), Czarne (I: 27.10.2020 r.), Czersk (I: 17.05.2021 r., II: 08.07.2021 r.), Osieczna (I: 16.09.2021 r.), Nowa Karczma (I: 09.05.2019 r.), Skarszewy (I: 15.03.2021 r., II: 03.11.2021 r.), Suchy Dąb (I: 03.10.2018 r., II: 12.12.2018 oraz 21.01.2020 r.), Subkowy (I: 05.02.2020 r., II: 12.05.2021 r.), Kwidzyn (I: 30.06.2021 r.), Malbork (I: 27.09.2019 r., II: 04.09.2019 r.), Prabuty (I: 18.09.2018 r., II: 11.09.2019 r.), Sztutowo (I: 29.09.2020 r.) oraz Krynica Morska (I: 07.03.2019 r., II: 05.07.2019 r.).
8. W celu pełnego wykorzystania formuły DT konieczna jest większa aktywność ze strony komórek organizacyjnych Urzędu oraz właściwych jednostek organizacyjnych SWP w przygotowaniu *Katalogu Wytycznych*. Zasadnym jest rozwinięcie idei DT w zakresie działań związanych z wdrażaniem *Audytu Krajobrazowego dla Województwa Pomorskiego*.

¹ Uchwała Nr 982/264/17 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 sierpnia 2017 roku.

4.4. Zapisy Planu w programowaniu polityki rozwoju

1. Zgodnie z zapisami PZPWP 2030 jego zapisy, a w szczególności zasady zagospodarowania przestrzennego były jednymi z kryteriów oceny projektów (infrastrukturalnych) przewidzianych do wsparcia środkami *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020*, a także w ramach nowego programu operacyjnego *Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027*.
2. Wśród wybranych zasad w kryteriach oceny projektów w wybranych działaniach RPO WP uwzględnione zostały m.in. kryterium uwzględnienia w projekcie wymogów kształtowania ładu przestrzennego i wpływu na jakość przestrzeni oraz środowiska, preferencje dla inwestycji zlokalizowanych na terenach wykorzystywanych pod działalność gospodarczą, w tym zdegradowanych przestrzennie i ekologicznie, preferencje dla inwestycji zlokalizowanych na obszarze metropolitalnym oraz gmin położonych wzdłuż korytarzy transportowych.
3. Wymiar terytorialny interwencji SRWP 2030 jest elementem opisu każdego z celów operacyjnych. Opisy towarzyszące celom operacyjnym powiązane są z PZPWP 2030.
4. Elementy *Planu* odnoszące się do obszarów funkcjonalnych zostały wykorzystane przy realizacji projektu Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pn. Centrum Wsparcia Doradczego służącego zwiększeniu sprawności administracyjnej samorządów lokalnych, pozwalającemu nabyć i utrwalić samorządom kluczowe kompetencje diagnozowania potrzeb społeczności lokalnych, planowania strategicznego oraz zarządzania procesami inwestycyjnymi.
5. Zastanowienia wymaga wdrożenie mechanizmów ukierunkowujących działania podejmowane w ramach programów rozwojowych województwa na rozwiązywanie problemów lub wzmacnianie potencjałów rozwojowych w obszarach strategicznej interwencji oraz wzmacniania długofalowej współpracy jednostek samorządu terytorialnego w ramach obszarów funkcjonalnych określonych w *Planie*.
6. W dalszym ciągu w mechanizmach polityki regionalnej słabo wykorzystywane są zapisy *Planu* np. w odniesieniu do identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych województwa w aspekcie ich zgodności z kierunki polityki przestrzennej województwa oraz zasadami zagospodarowania przestrzennego określonymi w *Planie*.
7. Programy rozwojowe województwa (np. RPS) powinny uwzględniać zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa wynikające z *Planu* oraz dokonywać prognozowanej oceny wpływu planowanej interwencji na kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa.
8. System realizacji projektów przewidzianych do wsparcia środkami Polityki Spójności powinien zostać wyposażony w ocenę wpływu przedsięwzięć na zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym. Wymaga to poważnej dyskusji na etapie kształtowania zmian przepisów ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

4.5. Regionalny węzeł infrastruktury informacji przestrzennej

1. Realizacja projektu związanego z budową *Pomorskiego Węzła Informacji Przestrzennej (Pomorski WIP)* wynika z potrzeby stworzenia regionalnego węzła infrastruktury informacji przestrzennej dla województwa pomorskiego spełniającego obowiązujące przepisy, ze szczególnym uwzględnieniem dyrektywy INSPIRE w obszarze przetwarzania danych przestrzennych przez jednostki administracji publicznej na różnych szczeblach.
2. *Pomorski WIP* będzie wspierał realizację zadań Samorządu Województwa Pomorskiego wynikających z przepisów prawa oraz potrzeb administracji samorządowej, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców województwa i innych interesantów.
3. W roku 2022 przystąpiono do sporządzenia *Studium Wykonalności projektu budowy Pomorskiego Węzła Informacji Przestrzennej*. Głównym celem projektu jest zwiększenie stopnia wykorzystania danych przestrzennych przez obywateli, przedsiębiorców i administrację publiczną. W ramach tego planuje się:
 - 1) zwiększenie dostępności narzędzi, usług oraz zbiorów danych będących w dyspozycji administracji publicznej, w tym danych w postaci map cyfrowych,
 - 2) podniesienie jakości i interoperacyjności usług elektronicznych i danych przestrzennych administracji publicznej,
 - 3) zwiększenie świadomości i kompetencji użytkowników odnośnie zastosowania danych i usług danych przestrzennych, w tym map cyfrowych.
4. Oczekiwane efekty wynikające z budowy *Pomorskiego WIP* są następujące:
 - 1) dostęp do publicznych, cyfrowych zasobów informacji przestrzennej,

- 2) uruchomienie, rozwój i poprawa bezpieczeństwa e-usług publicznych,
 - 3) wzrost kompetencji cyfrowych wśród pracowników jednostek sektora publicznego oraz mieszkańców województwa,
 - 4) zapewnienie warunków do wykonywania pracy zdalnej w jednostkach sektora publicznego.
5. Pomorski WIP stanowić będzie regionalne centrum interoperacyjności danych przestrzennych. Zbiory, które zostaną objęte projektem będą zdigitalizowane i zharmonizowane, by udostępnić je do wspólnego wykorzystywania przez inne podmioty).

4.6. Ramowy Plan Pracy Biura

Do zadań studialnych, koncepcyjnych i programowych podejmowanych w Biurze w latach 2018-2022 należały m.in.:

- 1) w zakresie realizacji Kierunku 2.3. *Wzmacnianie czterolecznej i atrakcyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby i walory przyrodniczo-kulturowe, krajobrazowe i funkcje metropolitalne:*
 - *Diagnoza stanu i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim do 2030 roku,*
 - *Koncepcja struktury przestrzennej rowerowych turystycznych tras krajowych i regionalnych oraz systemu transportu rowerowego miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie pomorskim;*
- 2) w zakresie realizacji Kierunku 2.4. *Kształtowanie racjonalnej struktury przestrzennej sieci transportowej:*
 - *Koncepcja przestrzenno-operacyjna pasma rozwojowego Pomorskiej Kolei Metropolitalnej,*
 - *Studium programowo-przestrzennego przedłużenia linii kolejowej przez dzielnicę Gdańsk Południe w powiązaniu z regionalną siecią kolejową województwa pomorskiego (we współpracy z Biurem Rozwoju Gdańska),*
 - *Przeprowadzenie badań zachowań transportowych mieszkańców oraz pomiarów natężenia ruchu drogowego i potoków pasażerskich na potrzeby analiz transportowych do projektu PKM Gdańsk Południe,*
 - *Projekt Planu rozwoju sieci dróg wojewódzkich województwa pomorskiego na lata 2021-2030,*
 - *Koncepcja przebiegu połączeń drogowych do projektowanych węzłów drogowych Obwodnicy Metropolitalnej Trójmiasta,*
 - *Koncepcja obsługi transportowej Półwyspu Helskiego,*
 - *Analiza przemieszczeń mieszkańców i turystów województwa pomorskiego w ciągu roku na podstawie danych telefonii komórkowej,*
 - *Projekt Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Pomorskiego do 2030 roku,*
 - *Wstępna koncepcja i ocena ekonomiczna uruchomienia żeglugi przybrzeżnej i śródlądowej na wodach Zatoki Gdańskiej, Zalewu Wiślanego i dróg wodnych Deltę Wisły jako elementu publicznego transportu zbiorowego województwa pomorskiego;*
- 3) w zakresie realizacji Kierunku 3.1. *Zachowanie i odtwarzanie zasobów środowiska przyrodniczego i jego spójności:*
 - *Diagnoza obszaru lasów Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego wraz z rekomendacjami w kontekście równoważenia funkcji przyrodniczej, gospodarczej i turystyczno-rekreacyjnej,*
 - *Dokumentacja do powiększenia Parku Krajobrazowego Mierzei Wiślanej,*
 - *dokumentacja weryfikacji OChK Rzeki Szarpawy i Tugi, OChK Zespołu Jezior Człuchowskich, OChK Doliny Debrzynki, Nadmorskiego OChK, OChK Doliny Płutnicy, Bielawskiego OChK, OChK Wzgórz morenowych na południe od Lęborka, Kartuskiego OChK, OChK Wyspy Sobieszewskiej, OChK Żuław Gdańskich oraz Środkowożuławski OChK,*
 - *prac związanych ze sporządzeniem Audytu Krajobrazowego dla Województwa Pomorskiego;*
- 4) w zakresie realizacji Kierunku 3.2. *Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym:*
 - *dokonano identyfikacji obiektów archeologicznych o własnej formie krajobrazowej,*
 - *Katalog tradycyjnych form architektonicznych i urbanistycznych województwa pomorskiego.*

4.7. Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Pomorskiego

1. W celu promocji walorów ogólnodostępnych przestrzeni regionu posiadających kluczowe znaczenie społeczne (miejsce integracji mieszkańców) i przestrzenne (dominanta funkcjonalna i kompozycyjna) decydujące m.in. o jakości życia, konkurencyjności i atrakcyjności regionu (turystycznej, osiedleńczej i inwestycyjnej), zarząd województwa organizuje konkurs pn. Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Pomorskiego".
2. Konkurs jest organizowany od 2006 roku i jest okazją do uhonorowania samorządów za działania w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych na obszarze województwa pomorskiego. W latach 2018-2022 laureatami nagrody Marszałka Województwa Pomorskiego zostały:
 - 1) w 2018 roku:
 - nagroda główna: miasto Gdańsk za projekt „*Rewaloryzacja Parku Oruńskiego*” w Gdańsku,
 - wyróżnienia I stopnia: miasto Starogard Gdański za projekt: „*Park Nowe Oblicze*” oraz gmina Pszczółki za projekt: „*Ścieżka edukacyjna na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Żuław Gdańskich*”,
 - wyróżnienie I stopnia w kategorii projekt nieinfrastrukturalny otrzymało miasto Pruszcz Gdański, na terenie którego zrealizowano przedsięwzięcie „*Rewitalizacja Parku z Gruszą przez młodych architektów*”,
 - wyróżnienia II stopnia: miasto Rumia za projekt: „*Ciąg pieszo-rowerowy wzdłuż Zagórskiej Strugi*”;
 - 2) w 2019 roku:
 - 2 nagrody główne (ex aequo): miasto Starogard Gdański za projekt: *Budowa i skomunikowanie węzła integracyjnego w Starogardzie Gdańskim - nowa jakość al. Wojska Polskiego oraz Władysławowo za projekt: Przebudowa ulic Hryniewieckiego i Morskiej we Władysławowie,*
 - wyróżnienia: gmina Sztum za projekt: *Kompleks sportowo-rekreacyjny w Sztumie* oraz gmina Kobylnica za projekt: *Budowa przystani kajakowej przy moście Lubuń-Żelkówko wraz z zagospodarowaniem terenu na rzece Słupi.*”;
 - 3) w 2021 roku:
 - nagroda główna: Gmina Pruszcz Gdański na terenie której zrealizowano przedsięwzięcie „*Rewaloryzacja parku podworskiego z zespołu przyrodniczo-krajobrazowym w Wojanowie*”,
 - wyróżnienia w kategorii obszarów wiejskich: Gmina Brusy na terenie której zrealizowano przedsięwzięcie: *Rewaloryzacja terenów zieleni w ogrodzie dworskim w Wielkich Chetmach*”,
 - wyróżnienie w kategorii miast: Gdynia, na terenie której zrealizowano przedsięwzięcie „*Woonerf w ulicy Abrahama w Gdyni*”.

4.8. Inne działania w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

W ramach innych działań wpisujących się w zadania w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej współdziałano z instytucjami centralnymi w sprawach związanych z planowanymi i projektowanymi inwestycjami mającymi istotny wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa. W latach 2017-2022 należały do nich w szczególności:

- 1) dokumentacja środowiskowa i lokalizacyjna dla przedsięwzięcia pn. *Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską* przygotowana przez Urząd Morski w Gdyni,
- 2) dokumentacja projektowa pn.: *Prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz - Trójmiasto* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
- 3) dokumentacja środowiskowa dla nowej linii kolejowej nr 5 (wydłużenie Centralnej Magistrali Kolejowej przez CPK w stronę Płocka, Włocławka i Trójmiasta) oraz innych linii kolejowych w ramach szprychy nr 1 CPK, określonych w *Strategicznym Studium Lokalizacyjnym inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego*, przygotowana przez Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o.o.,
- 4) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia: *Poprawa przepustowości na linii nr 213 Reda - Hel* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- 5) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia: *Rewitalizacja linii kolejowej nr 229 na odcinku Kartuzy - Sierakowice wraz z ewentualną elektryfikacją* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,

- 6) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia: *Rewitalizacja i elektryfikacja linii kolejowej nr 229 na odcinku Lębork – Nowa Wieś Lęborska* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- 7) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia: *Rewitalizacja linii kolejowej nr 211 odcinek Lipusz – Kościerzyna i linii kolejowej nr 212 odcinek Lipusz – Bytów* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- 8) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia: *Włączenie północnych dzielnic miasta Gdyni i gminy Kosakowo w system kolei aglomeracyjnej na obszarze pomorskiej metropolii* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- 9) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia: *Zapewnienie dostępu kolejowego do elektrowni jądrowej Lubiatowo – Kopalino* przygotowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- 10) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia pn. *Budowa Obwodnicy Metropolitalnej Trójmiasta* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 11) dokumentacje projektowe w zakresie budowy poszczególnych odcinków drogi ekspresowej nr S6 (Gdynia – Szemud, Szemud – Luzino, Luzino – Bożepole Wielkie, Bożepole Wielkie – Leśnice, Leśnice – Skórowo, Skórowo – Bobrowniki, Bobrowniki – koniec obwodnicy Słupska) przygotowane przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 12) dokumentacja projektowa dla przedsięwzięcia pn. *Budowa Drogi Czerwonej łączącej Obwodnicę Trójmiasta z Porte Gdynia* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 13) dokumentacja projektowa pn. *Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe z elementami koncepcji programowej (STES-R) oraz materiałami do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach budowy Obwodnicy Człuchowa w ciągu dróg krajowych nr 22 i 25* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 14) dokumentacja projektowa pn. *Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe z elementami koncepcji programowej (STES-R) oraz materiałami do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach budowy Obwodnicy Słupska i Kobylnicy w ciągu drogi krajowej nr 21* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 15) dokumentacja projektowa pn. *Koncepcja programowa budowy Obwodnicy Starogardu Gdańskiego w ciągu drogi krajowej nr 22* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 16) dokumentacja projektowa pn. *Budowa Obwodnicy Sztumu w ciągu drogi krajowej nr 55* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 17) dokumentacja projektowa pn. *Koncepcja programowa z wariantowaniem przebiegu trasy wraz z materiałami do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach budowy drogi krajowej na odcinku Lubiatowo – droga ekspresowa S6* przygotowana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- 18) *Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia polegającego na budowie i eksploatacji pierwszej w Polsce Elektrowni Jądrowej o mocy do 3750 MWe, na obszarze gmin: Choczewo lub Gniewino i Krokowa* przygotowany przez Polskie Elektrownie Jądrowe Sp. z o.o.,
- 19) dokumentacje projektowe w zakresie rozwoju *Krajowego Systemu Elektroenergetycznego* w województwie pomorskim – planowane linie 400 kV służące wyprowadzeniu mocy z morskich farm wiatrowych oraz z planowanej elektrowni jądrowej przygotowane przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A..

4.9. Wskaźniki realizacji Planu

Cel 1. WYSOKA JAKOŚĆ PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA I PRACY

Lp.	nazwa wskaźnika	jednostka miary	wartość bazowa	rok bazowy	tendencja do 2030	2021
1	Udział terenów zabudowy mieszkaniowej w ogólnej powierzchni	%	1,10	2015	utrzymanie	1,3 ▲
2	Udział terenów zieleni (bez lasów) w powierzchni miast ogółem	%	2,30	2014	2,5	2,65 ▲
3	Liczba pasażerów przewiezionych w publicznym transporcie zbiorowym	mln	373,0	2011	400	243,08 ▼

4	Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby, świetlice na 1.000 mieszkańców	szt.	779,0	2015	950	398,7 ▼
5	Odsetek dzieci objętych zorganizowaną opieką nad dziećmi do lat 3	%	6,01	2015	35	19,1 ▲
6	Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	76,8	2014	95	88,1 ▲
7	Powierzchnia, na której wzrosło bezpieczeństwo powodziowe	ha	do określenia na podstawie MRP	2016	wzrost	bd

Cel 2. KONKURENCYJNA ORAZ WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ GOSPODARCZA I BEZPIECZEŃSTWO

L.p.	nazwa wskaźnika	jednostka miary	wartość bazowa	rok bazowy	tendencja do 2030	2021
1	Powierzchnia ponownie zagospodarowanych terenów przemysłowych	ha	2,14	2017	wzrost	5,24 ▲
2	Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym	ha	15,87	2010	wzrost	19,86 ▲ (2020)
3	Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych w województwie	ha	do ustalenia	2017	wzrost	
4	Liczba turystów krajowych i zagranicznych	mln	7,60	2013	10	6,5 ▼ (2020)
5	Liczba widzów i słuchaczy teatrów i instytucji kultury oraz zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców	szt.	1.481	2015	2.000	1.132,6 ▲
6	Odsetek mieszkańców województwa objętych izochroną 90 minut dostępności drogowej do Gdańska w godzinach porannego szczytu komunikacyjnego	%	81,27	2014	95	82,1 ▲ (2020)
7	Odsetek mieszkańców województwa objętych izochroną 90 minut dostępności transportem zbiorowym do Gdańska w godzinach porannego szczytu komunikacyjnego	%	59,00	2014	80	62,0 ▲ (2020)
8	Odsetek mieszkańców województwa objętych izochroną 30 minut dostępności transportem zbiorowym do własnego miasta powiatowego w godzinach porannego szczytu komunikacyjnego	%	58,96	2014	80	72,9 ▲ (2020)
9	Stosunek wielkości produkcji energii elektrycznej do jej zużycia w regionie	%	46,1	2014	100	63,12 ▲
10	Udział energii elektrycznej wytwarzanej z OZE, w tym z mikroźródeł, w ogólnym jej zużyciu w województwie	%	19,5	2014	30	37,87 ▲

Cel 3. ZACHOWANE ZASOBY I WALORY ŚRODOWISKA

L.p.	nazwa wskaźnika	jednostka miary	wartość bazowa	rok bazowy	tendencja do 2030	2021
1	Powierzchnia lasów	ha	665.810	2015	695.000	668.377 ▲

2	Powierzchnia terenów zabudowanych w granicach ponadregionalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych określonych w Planie	ha	1,00	2014	1,00	1,00 ▶
3	Odsetek JCWP płynących, nieosiągających dobrego stanu/potencjału ekologicznego wg badań monitoringu diagnostycznego i operacyjnego	%	38,5 i 47,3	2014	spadek	92,22 ▼
4	Odsetek powierzchni obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych (parki narodowe i parki krajobrazowe)	%	10,60	2016	wzrost	10,60 ▶
5	Liczba utworzonych parków kulturowych	szt.	3	2016	10	3 ▶
6	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	83,20	2015	90	84,10 ▲
7	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej	%	0,658	2015	0,85	0,682 ▲
8	Niezrekultywowane tereny składowania odpadów	ha	81,7	2014	20	

Cel 4. URUCHOMIONE POTENCJAŁY ROZWOJOWE OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Lp.	nazwa wskaźnika	jednostka miary	wartość bazowa	rok bazowy	tendencja do 2030	2021
1	Liczba długofalowych inicjatyw organizujących współpracę JST w ramach określonych w Planie obszarów funkcjonalnych	szt.	9	2016	16	14 ▲